

รายงานการถอดบทเรียนศูนย์การเรียนรู้การใช้ประโยชน์
และอนุรักษ์ความหลากหลายของทรัพยากรวิถีชีวิตภูมิปัญญาไทย

สารบัญ

หน้า

❖ บทนำ.....

- โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯสยามบรมราชกุมารี.....๑

❖ บทเรียนศูนย์การเรียนรู้การใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายของทรัพยากรวิถีชีวิต

ภูมิปัญญาไทยของ ๑๕ ครูภูมิปัญญาไทย.....

- เกริ่นนำ.....๖
- นายเล็ก กุดวงศ์แก้ว ครูภูมิปัญญาไทย ด้านเกษตรกรรม (วิธีเกษตร).....๖
- นางมารศรี วนาโชติ ครูภูมิปัญญาไทย ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การทอผ้า).....๑๘
- นางสาวขวัญดิน สิงห์คำ ครูภูมิปัญญาไทย ด้านการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม.....๑๙
- นางถนอม ศิริรักษ์ ครูภูมิปัญญาไทย ด้านโภชนาการ.....๒๐
- นายกิตติ วิมลเมธี ครูภูมิปัญญาไทย ด้านการแพทย์แผนไทย.....๒๘
- นายพงษ์เทพ เพียรทำ ครูภูมิปัญญาไทย ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี.....๓๖
- นายทองใบ แทนมณี ครูภูมิปัญญาไทย ด้านภาษาและวรรณกรรม.....๓๗
- นายบุญตัน สิทธิไพศาล ครูภูมิปัญญาไทย ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม.....๓๘
- นายสมบูรณ์ แฉ้ววิชัย ครูภูมิปัญญาไทย ด้านการแพทย์แผนไทย.....๔๖
- นายวุฒิ วุฒิธรรมเวช ครูภูมิปัญญาไทย ด้านการแพทย์แผนไทย.....๔๗
- นางจินดา บุษสระเกษ ครูภูมิปัญญาไทย ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน.....๕๘
- นางดวงเนตร ดุริยพันธุ์ ครูภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม.....๕๙
- นางคำพัน อ่อนอุทัย ครูภูมิปัญญาไทย ด้านโภชนาการ.....๖๖
- นายกิตติ อนันต์แดง ครูภูมิปัญญาไทย ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม.....๗๕
- นายไพบูลย์ พันธุ์เมือง ครูภูมิปัญญาไทย ด้านภาษาและวรรณกรรม.....๘๓

บทนำ

“โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี”

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของพันธุกรรมพืชและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทย ซึ่งก่อให้เกิดกิจกรรมร่วมคิด ร่วมปฏิบัติจนเกิดประโยชน์แก่มหาชนชาวไทย ตลอดจนให้มีการจัดทำระบบข้อมูลพันธุกรรมพืชและทรัพยากร ให้แพร่หลาย สามารถสื่อถึงกันได้ทั่วประเทศ

ด้วยสายพระเนตรอันยาวไกลของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้เล็งเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ในการเสด็จแปรพระราชฐาน ไปประทับแรม ณ วังไกลกังวล หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเสด็จฯ โดยรถยนต์ เมื่อเสด็จฯ ผ่านอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี สองข้างทางมีต้นยางขนาดใหญ่ขึ้นอยู่มาก ทรงมีพระราชดำริที่จะสงวนป่าต้นยางนี้ไว้เป็นสวนสาธารณะ ด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ แต่ไม่สามารถจัดถวายได้ตามพระราชประสงค์ เพราะมีราษฎรเข้ามาทำไร่ทำสวนในบริเวณนั้นมาก จะต้องจ่ายเงินทดแทนในการหาที่ใหม่ในอัตราที่ไม่สามารถจัดได้ ต่อมาจึงทรงทดลองปลูกต้นยางเองในแปลงทดลองใกล้พระราชตำหนักเรือนต้น สวนจิตรลดา จำนวน ๑,๒๕๐ ต้น ซึ่งก่อให้เกิดแนวพระราชดำริให้อนุรักษ์พันธุกรรมของต้นยางนา และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำพรรณไม้จากภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ มาปลูกในบริเวณที่ประทับ สวนจิตรลดา อาทิต พุดสวน มณฑา ยี่หุบ สมอไทย และหวาย เป็นต้น เพื่อให้เป็นแหล่งศึกษาพรรณไม้ของนิสิตนักศึกษาแทนที่จะต้องเดินทางไปทั่วประเทศ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงสืบต่องานอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ จึงเป็นโครงการที่เกิดขึ้นเพื่อสนองแนวพระราชดำริ และสืบสานพระราชปณิธานแห่งพระองค์ โดยเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๓๕ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริกับนายแก้วขวัญ วัชโรทัย เลขาธิการพระราชวังและผู้อำนวยการโครงการส่วนพระองค์ฯ สวนจิตรลดา ให้อนุรักษ์พืชพรรณของประเทศและดำเนินการเป็นธนาคารพืชพรรณขึ้นในปี ๒๕๓๖ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ จึงได้เริ่มดำเนินการ โดยฝ่ายวิชาการโครงการส่วนพระองค์ฯ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจวบจนปัจจุบัน

การดำเนินงานของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ได้ดำเนินการมาโดยต่อเนื่องเป็นลำดับ โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเป็นประธานในการเปิดงานและพระราชทานแนวพระราชโองการแก่ผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อให้สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ความตอนหนึ่งว่า

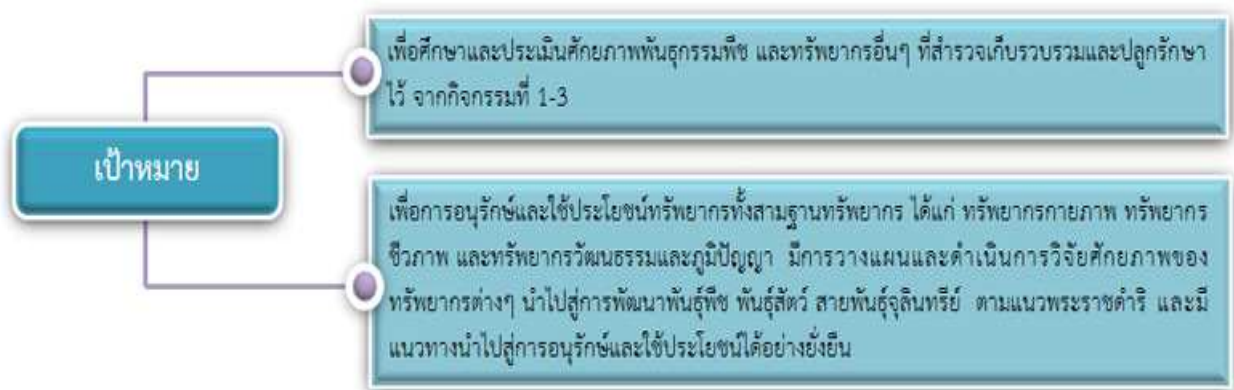
“ความรักในทรัพยากร คือ ความรักชาติรักแผ่นดินนี้ ก็คือรักสิ่งที่เป็นสมบัติของตัวเขาการที่จะให้เขารักษาประเทศชาติ หรือรักษาสมบัติของเขานั้น ทำได้โดยก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ถ้าใครไม่รู้จักกันเราก็ไม่มีความสัมพันธ์ ไม่มีความผูกพันต่อกัน แต่ว่าถ้าให้เขารู้จักว่าสิ่งนั้นคืออะไร หรือว่าทำงานก็จะรู้สึกชื่นชม และรักหวงแหนในสิ่งนั้นว่าเป็นของตน และจะทำให้เกิดประโยชน์ได้”

(พระบรมราโชวาทในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานแก่ผู้เข้าร่วมประชุมโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ วันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร)

ในการร่วมสนองพระราชดำริในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ร่วมกับผู้ทรงภูมิปัญญาด้านต่างๆ ๙ ด้าน ได้แก่ ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี และด้านโภชนาการ ซึ่งมีผลงานปรากฏเป็นที่ยอมรับของสังคม ด้วยตระหนักว่าครุภูมิปัญญาไทยในแต่ละด้านถือเป็นตัวแทนและต้นแบบของผู้ที่เดินตามรอยพระยุคลบาทโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชในพระราชดำริฯ เพราะครุภูมิปัญญาที่เป็นต้นแบบดังกล่าวดำเนินชีวิตโดยยึดหลักอาชีพผูกพันอยู่กับการอนุรักษ์ สืบสาน พัฒนาพรรณพืชอย่างหลากหลายมิติที่ก่อประโยชน์ทั้งด้านประกอบอาชีพ ด้านการรักษาโรค ด้านการเป็นแหล่งต้นน้ำสร้างความชุ่มชื้นให้ท้องถิ่นไปจนถึงการได้ป่าที่เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเชิงรวบรวมพืชพรรณหลากหลายนานาชนิด เป็นมรดกของท้องถิ่น เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านพืชพรรณไปจนถึงแหล่งเรียนรู้ด้านการพัฒนาแหล่งอาชีพ บนพื้นฐานแห่งศูนยเรียนรู้เกษตรพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ที่อาจกล่าวโดยรวมคือเป็นพื้นที่เกษตรผสมผสานนั่นเอง

ปัจจุบันการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ถือว่ามีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชากรในอนาคตเป็นอย่างยิ่ง พันธุกรรมพืชถือเป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีความสำคัญต่อการปรับปรุงพันธุ์พืชในอนาคต ความหลากหลายทางพันธุกรรมของทรัพยากรเหล่านี้อาจจะสูญหายไป เนื่องจากความไม่รู้ของมนุษย์ในการใช้ทรัพยากรเหล่านี้ การจำแนกและการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชจึงมีบทบาทสำคัญที่จะดำรงทรัพยากรนี้ให้ยั่งยืนและถูกต้องตามหลักวิชาการ อย่างไรก็ตาม บางครั้งเราก็ไม่สามารถจำแนกพืชได้ถูกต้องและตลอดไป ดังนั้นการรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อทุกคนมากที่สุดและใช้ได้เวลายาวนานที่สุด โดยต้องให้สูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่วถึงกันด้วย ซึ่งถือเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางพรรณพืชที่สำคัญของประเทศที่จำเป็นยิ่ง เพื่อให้อยู่กับเราตลอดไป ดังนั้น เพื่อเป็นการสานต่อพระราชปณิธานแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และเพื่อดำเนินการตามพระราชดำริและส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางพันธุกรรมพืช สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้ดำเนินถอดบทเรียนศูนย์การเรียนรู้การใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายของทรัพยากรภูมิปัญญาไทย

การดำเนินการถอดบทเรียนศูนย์การเรียนรู้การใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายของทรัพยากรภูมิปัญญาไทยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษานี้ ยังเป็นการดำเนินการตามแผนแม่บทของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ในกิจกรรมที่ ๔ กิจกรรมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุกรรมพืช

เป้าหมาย

เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการศึกษาประเมินพันธุกรรมพืช และทรัพยากรอื่นๆ ที่สำรวจเก็บรวบรวมและปลูกรักษาไว้ โดยมีการศึกษาประเมินในสภาพธรรมชาติ แปลงทดลอง ในด้านสัณฐานวิทยา ชีววิทยา สรีรวิทยา การปลูกเลี้ยง การเขตกรรม สำหรับในท้องปฏิบัติการมีการศึกษาด้านโภชนาการ องค์ประกอบ รังควัตถุ กลิ่น การใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ เพื่อศึกษาคุณสมบัติ คุณภาพ ในทรัพยากรต่างๆ โดยการดำเนินการในกิจกรรมนี้เป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรทั้งสามฐานทรัพยากร ได้แก่ ทรัพยากรกายภาพ ทรัพยากรชีวภาพ และทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญา มีการวางแผนและดำเนินการวิจัยศักยภาพของทรัพยากรต่างๆ ในด้านพืชนำไปสู่การพัฒนาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ สายพันธุ์จุลินทรีย์ ตามแนว

พระราชดำริ และมีแนวทางนำไปสู่การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน โดยมี อพ.สธ. เป็นที่ปรึกษาประสานงาน ร่วมมือ ส่งเสริม และทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการดำเนินงานด้านวิชาการและการวิจัย ร่วมกับหน่วยงานที่ร่วมสนองพระราชดำริ เช่นมหาวิทยาลัยต่างๆ กรมวิชาการเกษตร กรมประมง กรมป่าไม้ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ฯลฯ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายและทรัพยากรต่างๆ ในการดำเนินงานอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ เป็นระยะๆ ละ ๕ ปี ให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานตามกรอบแผนแม่บทของ อพ.สธ. และจัดทำแผนประจำปีเฉพาะในส่วนของหน่วยของตนให้ชัดเจน พร้อมทั้งวางแผนปฏิบัติงานร่วมกันให้ชัดเจน ผ่านการประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน อพ.สธ. ของหน่วยงานนั้นๆ โดยมีแนวทางการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ในทรัพยากรต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. การวิเคราะห์ทางกายภาพ เช่น ตัวอย่างดิน คุณสมบัติของน้ำ จากแหล่งกำเนิดพันธุกรรมดั้งเดิมของพืชนั้นๆ
๒. การศึกษาทางด้านชีววิทยา สันฐานวิทยา สรีรวิทยา ชีวเคมี พันธุกรรมของพันธุกรรมพืชที่คัดเลือกมาศึกษา เป็นต้น
๓. การศึกษาด้านโภชนาการ องค์ประกอบของสารสำคัญในพันธุกรรมพืช ไม่ว่าจะเป็นรงควัตถุ กลิ่น ตลอดจนสารต้านอนุมูลอิสระ สารที่มีฤทธิ์ต่าง ๆ ของพันธุกรรมพืชเป้าหมาย
๔. การศึกษาการขยายพันธุ์พืชด้วยการขยายพันธุ์ตามปกติ และการขยายพันธุ์โดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช
๕. การศึกษาด้านการปลูก (พันธุกรรมพืช) เลี้ยง (ทรัพยากรชีวภาพอื่น ๆ) ให้ได้ผลผลิตตามที่ต้องการ การศึกษาการเขตกรรมของพันธุกรรมพืชที่ต้องการ
๖. การศึกษาการจำแนกสายพันธุ์โดยวิธีทางชีวโมเลกุล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาพันธุ์พืชสัตว์ และจุลินทรีย์ เพื่อเก็บเป็นลายพิมพ์ดีเอ็นเอพืชชนิดนั้นๆ ไว้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

๗. การจัดการพื้นที่ที่กำหนดเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา เช่น ศูนย์เรียนรู้ต่างๆ ซึ่งเป็นศูนย์ฯ ตัวอย่างเพื่อการเรียนรู้การใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งศูนย์ฯ เหล่านี้สามารถใช้ประโยชน์ให้เป็นศูนย์ฝึกอบรม ในด้านอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรได้ในอนาคตตัวอย่างเช่น อพ.สธ. ได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ อนุรักษ์ พัฒนา และใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน สู่เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้

บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของอพ.สธ. เริ่มดำเนินการใน ๕ ศูนย์ ของ อพ.สธ. และหน่วยงานที่ร่วมสนองพระราชดำริที่กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ได้แก่

- ๑) ศูนย์เรียนรู้ฯ สู่เศรษฐกิจพอเพียง อพ.สธ. ต.คลองไผ่ อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา
- ๒) ศูนย์เรียนรู้ฯ สู่เศรษฐกิจพอเพียง อพ.สธ. อ.วังม่วง จ.สระบุรี
- ๓) ศูนย์เรียนรู้ฯ สู่เศรษฐกิจพอเพียง อพ.สธ. สวนอุไทยธรรม อ.รังสิต จ.ปทุมธานี
- ๔) ศูนย์เรียนรู้ฯ สู่เศรษฐกิจพอเพียง อพ.สธ. อ.ตากฟ้า จ.นครสวรรค์
- ๕) ศูนย์เรียนรู้ฯ สู่เศรษฐกิจพอเพียง อพ.สธ. อ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี
(พื้นที่ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย)

“๑๕ บทเรียน ศูนย์การเรียนรู้การใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลาย ของทรัพยากรวิถีชีวิตภูมิปัญญาไทย”

เกริ่นนำ
ครูภูมิปัญญาไทย

ครูภูมิปัญญาไทยก็คือ ประชาชนชาวบ้าน ประชาชนชาวบ้านก็คือชาวบ้านทั่วไปไม่ใช่ นักวิชาการที่ จบการศึกษาปริญญาโทปริญญาเอกกันทุกคน แต่ที่จบระดับการศึกษาที่ว่ามีนะ เพียงแต่ไม่ได้ทำตัวเป็น นักวิชาการตลอด แต่เป็นชาวบ้าน ชาวบ้านที่ดำเนินชีวิตประกอบอาชีพตามวิถีปู่ย่าตายายพ่อแม่ ทำ แล้วทำอีกด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่ได้ตั้งใจไว้ที่ความโลภมาก

ครูภูมิปัญญาไทยหรือประชาชนชาวบ้าน ทำเพราะตั้งเป้าชีวิตว่าต้องเป็นเศรษฐีมหาเศรษฐี แต่ประกอบ อาชีพเพื่อเลี้ยงดูตัวเอง ครอบครัว เมื่อยืนได้ด้วยลำแข้งตัวเองแล้วก็พร้อมที่จะเผื่อแผ่แบ่งปัน ทำเพื่อให้ สามารถพัฒนาชีวิตตัวเอง ครอบครัว ทำบนรากฐานของความรักความเมตตาเอื้อเพื่อ ให้อภัยกันช่วยเหลือ กันสามัคคีกัน ประกอบอาชีพการงานด้วยการรู้จักปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ต่อยอด ทดลองคิดค้นแล้วจดจำ นำเอามาใช้

ผลที่ได้ตามมาคือความสำเร็จ เป็นความสำเร็จที่นำภูมิปัญญามาเป็นตัวรากฐานนำวิทยาการ สมัยใหม่เป็นตัวต่อยอด ผ่านการศึกษาทดลองจนสัมฤทธิ์ผลจนสรุปว่าเป็นความสำเร็จของงานที่ดี ก็มีได้หวัง แหวนเก็บงำเอาไว้แต่ผู้เดียว แต่พร้อมขยายผลแบ่งปันแนะนำผู้อื่นด้วยเมตตาจิตมิตรภาพ

การต่อยอดในการดำเนินชีวิตจากบรรพชน จากผู้ทรงภูมิถูกสั่งสมจน เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญชำนาญในด้านนั้นๆ ทั้งที่เป็นอาชีพหลัก ทั้งที่เป็นอาชีพรองรวมไปถึงส่วนประกอบที่ใช้เป็นส่วน เสริมสร้างในการดำเนินชีวิตเพื่อความดีงามที่เรียกว่าภูมิปัญญาเป็นการสืบสานอันได้แก่วัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงามเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่เป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ถึงความเป็นชนชาติไทยจนเป็นที่ยอมรับของชุมชน ยกย่องให้เป็นปราชญ์คือผู้รู้ ผู้มีจิตเสียสละอาสา เป็นที่พึ่งของชาวชุมชนได้ทั้งการปฏิบัติ การแนะนำแนวทาง ที่ดีและรวมถึงเป็นศูนย์รวมด้านจิตใจ

ประชาชนชาวบ้านก็คือชาวบ้านที่มีองค์ความรู้มีความเชี่ยวชาญชำนาญชำนาญในตัวเองจริงๆ แต่ไม่ใช่ ในทุก เรื่องแน่นอน รู้จริงปราดเปรื่องจริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเฉพาะเจาะจงเฉพาะด้าน

อย่างเช่น ปราชญ์ด้านเกษตรกรรม พืชสวนไร่นาที่มักจะเชี่ยวชาญเรื่องดิน เรื่องน้ำ เรื่องพืช เรื่อง ต้นไม้ ดินฟ้าอากาศที่เหมาะสมเป็นต้น ปราชญ์ด้านดนตรีไทยก็เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย ปราชญ์เรื่อง เครื่องปั้นดินเผาเซรามิกก็เชี่ยวชาญชำนาญไปในด้านนี้แล้วจำเป็นต้องจบปริญญาเอกมัย น่าจะไม่ต้อง ต้อง เป็นนักวิชาการมัยก็ไม่ต้อง จบ ป.๔ ก็มีสิทธิ์ได้รับยกย่องว่าเป็นปราชญ์คือผู้ชำนาญด้านนั้นได้ ถ้าท่าน ชำนาญเชี่ยวชาญอย่างแท้จริง จนที่สุดก็เป็นปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ของแผ่นดิน แม้ไม่มีใครประกาศยกย่องท่านก็ ยังคงเป็นปราชญ์อยู่นั่นเอง แต่คนทั่วไปอาจไม่รู้จัก

ความเป็นปราชญ์องค์ประกอบสำคัญคือได้ปลูกฝังหล่อหลอมปฏิบัติตัวหรือดำเนินชีวิตมาด้วยหลัก คุณธรรมจริยธรรมคือความเป็นคนดีที่น่าเคารพนับถือของคนในชุมชนอันได้แก่ความมีเมตตากรุณา มีความ เอื้อเฟื้อแบ่งปัน ไม่โลภโมโหสันแต่เพียงถ้อยเดียว

ประเทศไทยมีผู้ดำรงตนที่อยู่ในวิถีแห่งความเป็นผู้ที่ชุมชนยกย่องเชิดชูว่าเป็นปราชญ์ชาวบ้านมากมาย เป็นผู้นำทั้งด้านจิตใจทั้งด้านการประกอบอาชีพ วิถีการดำเนินชีวิตอันเกิดจากการเป็นผู้ปราดเปื่องในด้านใด ด้านหนึ่งอย่างแท้จริงดังที่กล่าว

ปราชญ์ชาวบ้านนอกจากจะเป็นกำลังสำคัญในการเป็นผู้นำต้นแบบให้ชุมชนได้ยึดถือเดินตามแล้ว ยังจะเป็นกำลังสำคัญในการอบรมบ่มนิสัยอนุชนคนรุ่นลูกหลานให้ก้าวย่างไปบนทางแห่งความดีงามได้ด้วย เป็นกำลังเสริมในช่วงเวลาในห้องเรียนเพิ่มกระบวนการเรียนรู้ชีวิต ทั้งพื้นฐานการประกอบอาชีพ พื้นฐานการรู้จักซึมซับความรักความศรัทธาในทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม แล้วก็ซึมซับวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามความเป็นคนไทย

ด้วยเพราะความเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญปราดเปื่องหรือความชำนาญเป็นเอตทัคคะอย่างแท้จริงบนรากฐานแห่งคุณธรรมจริยธรรม สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา(สกศ.)กระทรวงศึกษาธิการ(ศธ.)จึงมีโครงการประกาศยกย่องปราชญ์ชาวบ้านเป็นครูภูมิปัญญาไทยในหลากหลายด้าน ประกาศยกย่องเป็นด้านๆ เป็นรุ่นๆ ไป ดำเนินการมาจนถึง ๘ รุ่นแล้ว

วันนี้ สกศ.ได้ยกย่องครูภูมิปัญญาไทยเป็นตัวแทนครูภูมิปัญญา ๑๕ ท่านจากทั้งหมดราว ๔๙๑ ท่านได้ถ่ายทอดการดำเนินวิถีชีวิตตั้งแต่วัยเยาว์มาตราบได้รับการยกย่อง ด้วยเพราะสกศ.ตระหนักว่าการดำเนินชีวิตในฐานะตัวแทนครูภูมิปัญญานั้นเป็นคุณูปการแก่ตัวเอง ครอบครัวที่ใช้เป็นรากฐานอาชีพจนสร้างความดีงามเป็นปึกแผ่นไม่เป็นภาระของสังคม มีคุณภาพชีวิตที่ดีงามบนความสุขอย่างยั่งยืนตามหลักแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

เหนือสิ่งอื่นใดการดำเนินชีวิตด้วยอาชีพที่สืบสานมาจากปู่ย่าตายายพ่อแม่ของครูภูมิปัญญานั้นได้เป็นแนวทางเป็นกระบวนที่สอดคล้องกับแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารีส่วนหนึ่งคือโครงการอนุรักษ์สืบสานพันุ์พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ มีทั้งป่า แหล่งน้ำ ดูแลรักษาบำรุงดินที่เกื้อกูลกับชีวิตผู้คนสรรพสัตว์

อันได้แก่โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชตามพระราชดำริ

อาชีพครูภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม ด้านต้นไม้ สมุนไพร พืชผัก สวนป่าพื้นฐานคือการสร้างป่าได้แก่ต้นไม้ มีแหล่งน้ำ มีดินที่ดีงาม ที่สุดแล้วคำว่าพื้นที่เกษตรกรรม เกษตรผสมผสานที่ล้วนอยู่ในแนวทางพระราชดำริให้คนไทยทุกคนรวมใจอนุรักษ์พันธุรักษาให้คงอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์นั้นจริงๆคือที่รวมภาวะแห่งการดำรงชีวิตเพราะอยู่ที่นั่น ในเวลาเดียวกันเป็นการสร้างความสมดุลให้กับธรรมชาติเป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่นชุมชนและประเทศไทย

แหล่งอาชีพของปราชญ์ตัวแทนครูภูมิปัญญาที่ยกมาเป็นตัวอย่าง ๑๕ ท่านว่าเป็นการดำเนินชีวิตตามวิถีแห่งการอนุรักษ์สืบสานด้านการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารีที่หัวใจคือแหล่งผลิตอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัยที่แผ่ประโยชน์ต่อคนไทยด้วยกันเองแล้วก็ชาวโลกด้วยก็คือพื้นที่ประกอบอาชีพของท่านที่เรียกว่าห้องนา สวน ไร่ นั่นเอง

ครูภูมิปัญญาไทยแต่ละท่านสร้างทรัพยากรธรรมชาติไว้เป็นอาชีพที่แตกต่างความแตกต่างนั้นคือความเชี่ยวชาญชำนาญหรือเอตทัคคะ บางท่านใช้เป็นอาชีพเกษตรเป็นหลัก ใช้แปรรูปเป็นอาชีพรอง บางท่านใช้แปรรูปเป็นหลัก เกษตรกรรมเป็นอาชีพรอง บางท่านใช้ผลิตสมุนไพร บางท่านใช้ชนประโยชน์จากไม้ขนานาชนิดมาสร้างสีส่นให้ผืนผ้าไหมที่ผ่านการถักทอด้วยมือของตัวเองอย่างวิจิตรงดงาม

แหล่งอาชีพของครูเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติของผู้คนที่สนใจ ของเยาวชนคนรุ่นหลังรุ่นลูกหลาน

ทรัพยากรธรรมชาติที่ครูภูมิปัญญาสร้างนอกจากได้เป็นหนึ่งใน การอนุรักษ์ฟื้นฟูป่า น้ำ และดินตามแนวพระราชปณิธานในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถแล้ว ยังเป็นการได้ร่วมสนองพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในโครงการพระราชดำริอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอย่างสำคัญ

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชตามพระราชดำริที่ สกศ. ได้สนองพระมหากรุณาธิคุณขอพระราชทานุญาต เป็นกำลังส่วนหนึ่งในการร่วมสืบสานถ่ายทอดขยายผลไปสู่สังคมวงกว้างต่อไปด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ อย่างน้อยที่สุดคือผ่านรูปธรรมที่เกิดจากอาชีพครูภูมิปัญญา

ในการเป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชนของคนทั่วไปได้ซึมซับถึงประโยชน์อันมหาศาลของความเป็นป่า เป็นน้ำเป็นดินจนนำไปสู่ความรักความศรัทธาหวงแหนร่วมกันอนุรักษ์ฟื้นฟูกันอย่างจริงจังต่อไป

สกศ. ได้รวมวิถีชีวิตครูภูมิปัญญาไทย ๑๕ ท่านเป็นหนังสือเล่มกระทัดรัดด้วยมุ่งเพื่อที่จะเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีที่ทรงตระหนักถึงความสำคัญของ ทรัพยากรธรรมชาติสืบสานพระราชปณิธานพระราชบิดาและพระราชมารดาโดยทรงสร้างโครงการอนุรักษ์ พันธุกรรมพืชเพื่อเป็นต้นแบบให้คนไทยและเยาวชนได้ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของป่าของน้ำของดิน

ที่ครูภูมิปัญญาไทยได้เป็นกำลังหนึ่งที่มีผืนป่าผืนน้ำผืนดินเป็นตัวช่วยให้ได้สัมผัสคุณค่าและ ประโยชน์ในการได้สร้างทรัพยากรธรรมชาติให้เพิ่มขึ้นเป็นปึกแผ่นให้ได้เห็นรูปธรรมแห่งคุณค่าวันนี้

นายเล็ก กุดวงศ์แก้ว

ครูภูมิปัญญาไทยวิถีเกษตรแห่งเทือกเขาภูพาน

“เครือข่ายอินแปง กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ภูมิปัญญาที่ควรสังเคราะห์สู่ การอยู่ดีกินดี”

ว่ากันว่าข้างต้นคือหลักปรัชญาการดำเนินชีวิตของชาวตำบลกุดบากที่ เกิดขึ้นด้วยการจุดประกายรูปธรรมของครูเล็ก กุดวงศ์แก้วและชาวบ้านบ้านบัว เมื่อประมาณปี ๒๕๓๐ ด้วยวิถีอาชีพเกษตรกรรมที่ล้วนเป็นชาวทะเลิง หลักการที่ ชาวทะเลิงชุมชนนี้ยึดเป็นหลักดำเนินชีวิตเป็นไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลย เดชที่พระราชทานเป็นรากฐานไว้ตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ มาแล้ว

ครูเล็ก กุดวงศ์แก้ว สืบเชื้อสายชาวทะเลิงมาจากบรรพบุรุษ เกิดเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๔๘๘ ที่บ้านบัว ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร นับอายุวันนี้ประมาณ ๗๒ แล้วหน้าตาสดใสด้วยจิตใจดีงามเห็นจะเปี่ยมไปด้วยเมตตา แต่ร่างกายไม่ค่อยแข็งแรงนัก ได้บวชเป็นสามเณร ตั้งแต่อายุ ๑๑ – ๒๐ ปี ศึกษาระดับจนสอบได้นักธรรมตรี เมื่อลาสิกขาแล้วได้ออกมาประกอบอาชีพ เกษตรกรรม สังเกตเห็นว่าความเจริญทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านเป็นอย่างมาก ป่าที่เคยอุดม สมบูรณ์ก็เริ่มเสื่อมโทรมลงไปอย่างรวดเร็ว พืชและสัตว์หลายชนิดสูญพันธุ์ไปจากเทือกเขาภูพาน คุณค่า วัฒนธรรมดั้งเดิมถูกรุกรานจนเกือบจะสูญหายไปจากชุมชน

ช่วงเวลานั้นครูเล็กเริ่มนึกคิดถึงทรัพยากรธรรมชาติกำลังถูกทำลายไปโดยไม่รู้ตัว ด้วยการเกิดของคน ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วแล้วต้องมาเพิ่มพื้นที่ที่อยู่อาศัย ทำมาหากินอันจำเป็นต้องถากถางทำลายป่าเพื่อทำเป็น ที่อยู่อาศัยที่ทำกินด้วยอาชีพเกษตรกรรม

ครูบอกลองนึกย้อนถึงประสบการณ์ทำอาชีพเกษตรครั้งที่ช่วยปู่ตายายพ่อแม่ เมื่อย้อนมาทำจริงจัง พยายามใช้ความรู้ที่ได้จากการทำมาก่อนรวมถึงความรู้หลักธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ศึกษา จากการศึกษาที่ได้บวชเรียนมา ปรับใช้ แล้วยังคิดถึงการรักษาทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ แหล่งน้ำโดยหาแนวทางให้ คนในชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติ น้ำ ป่า ผืนดินเป็นที่รวมแห่งดินน้ำลมไฟ เป็นที่รวมของ ปัจจัยจำเป็นต่อการดำรงชีวิตคือปัจจัยสี่ อาหาร ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัยแล้วก็เครื่องนุ่งห่มที่ต้องช่วยกัน อนุรักษ์ เพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันพึ่งพากันอย่างยั่งยืน มิใช่ใช้ให้หมดสิ้นไปฝ่ายเดียวเท่ากับเป็นการทำลาย

ครูบอกมองถึงรากฐานการสร้างความรักความเข้าใจก็ต้องริเริ่มให้มีการรวมกลุ่มเพื่อให้ได้มานั่งคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อย่างเช่นมานึกย้อนศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกลุ่มชนพวกเรา มาศึกษา แนวทางที่ให้อยู่ร่วมกันอย่างสุขสงบคือ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่แต่ดั้งเดิมของ ชุมชนเพื่อให้ทุกคนเกิดความตระหนักถึงรากเหง้าความเป็นมาของตนเอง

ครูบอกว่า แล้วต้องไม่ลืมค่อยๆ ซึมซับสู่คนรุ่นหลังอย่างต่อเนื่องด้วย

ครูเล็กบอกเมื่อคนส่วนใหญ่เห็นพ้องในแนวทางให้ความร่วมมือ จึงได้ริเริ่มให้มีการจัดตั้งศูนย์อินแปง เพื่อจัดทำกิจกรรมฟื้นฟูป่าไม้ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ก็เริ่มจากพืชผักไม้ผลของชาวบ้านแต่ละครอบครัวที่ปลูกไว้บริเวณนั้นแหละ แล้วค่อยสร้างความเข้าใจถึงต้นไม้ ป่าไม้พื้นที่อื่น พื้นที่ที่ยังไม่ได้ถูกใช้สอยประโยชน์ โดยคนใดคนหนึ่งแต่ป่าไม้ถูกโค่นถูกถางไปก็รวมกันมาปลูกป่าเพิ่มใหม่ขึ้นมาและปลูกจิตสำนึกคนไปพร้อมๆ กันให้รู้สึกเช่นเดียวกับปลูกในบ้านตัวเองเพื่อประโยชน์ของชาวชุมชน

ถึงตรงนี้ครูบอกเลยว่าอันมนำเอาหลักปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่ทรงแนะนำตลอดถึงความสำคัญของต้นไม้ ของป่าไม้ ของแหล่งน้ำ ของดินคือการปลูกป่าที่คนในชุมชนจะได้พึ่งพาป่าและป่าเองก็หวังให้คนเกื้อกูลแบบเอื้อประโยชน์กันและกันคือการปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง

แล้วยังบอกว่าหัวใจสำคัญคือปลูกจิตสำนึกคนในชุมชนให้เห็นความสำคัญตามแนวพระราชดำริปลูกป่าในใจคน เวลามานมาถึงวันนี้คนกุดบากเห็นความสำคัญของป่าแหล่งน้ำอย่างถ่องแท้

จากการตระหนักถึงความสำคัญของป่าแล้วก็มีมาถึงปัจจัยสำคัญที่ต้องเกื้อกูลป่าและชีวิตทุกชีวิตคือน้ำ ส่งผลให้มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำรองรับป่า นำไปสู่การสร้างคลองส่งน้ำ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเด็กฮักถิ่น กลุ่มหมอบ้าน และศูนย์ประสานงาน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนและนอกชุมชน

ปัจจุบันศูนย์อินแปงเป็นสถานที่ศึกษาดูงานของเยาวชนและผู้สนใจ โดยทั่วไปมาอย่างยาวนานจากจุดเกิดเมื่อปี ๒๕๓๐ **ด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯปลูกทุกอย่างที่กินได้กินทุกอย่างที่ปลูก**

สรุปอย่างย่อวิถีชีวิตครูเล็ก กุดวงศ์แก้ว ก่อนจะพึ่งเล่าแบบยาวๆ

ครูเริ่ม ว่าคนในชุมชนที่ค่อนข้างมีความรักความสามัคคีกันนั้นก็ยังคงสืบสานอาชีพหลักของบรรพชนคือการทำเกษตรกรรม ครูบอกในส่วนตัวก็ทำตาม

แบบอย่างของพ่อแม่ แต่เพิ่มคติเตือนใจว่าพืชผักที่ปลูกหรือที่ไปหาในป่าในเขาเป็นอาหารเพื่อปากท้อง ปลูกแล้วต้องกินด้วย แล้วก็กินทั้งหมดที่ปลูกที่ไปหามา ในส่วนตัวครูบอกพยายามที่จะไปเสาะแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากที่อื่นเพื่อเอามาปรับปรุงในพื้นที่ตัวเอง โดยไม่ทิ้งหลักธรรมะที่ได้ร่ำเรียนมาเอามาเป็นเครื่องมือ แล้วได้นำเอาแนวพระราชดำรัสของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาใช้เป็นแรงบันดาลใจ ปรับประยุกต์กับความรู้ประสบการณ์ที่ไปศึกษาดูงานยังศูนย์เรียนรู้วิธีการหลักไม้มหาๆต่างๆ เมื่อนำมาประยุกต์จนสำเร็จผลก็แบ่งปันใครมาขอความรู้ไม่เคยหวง

นำความรู้ด้านเกษตรกรรม (วิถีเกษตร) ที่ตนเองศึกษา ค้นคว้า ค้นพบ ทดลองจนประสบความสำเร็จในครอบครัวตัวเอง คือสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างไม่อดอยากขาดแคลน พออยู่พอกินไม่เดือดร้อน มีความสุข เมื่อมีโอกาสก็แบ่งปันคนอื่น เผยแพร่ สอน ถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นได้เรียนรู้นำไปปฏิบัติจนประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์โดยรวมแก่สังคม

ความมีจิตเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน ความใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาอันนำไปสู่ความเชี่ยวชาญด้านอาชีพเกษตรทั้งการปลูกป่า รักรักษา น้ำ พัฒนาดินและแบ่งปันถ่ายทอดสู่คนอื่นโดยไม่หวังผลประโยชน์จึงได้รับการยก

ย่องจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ให้เป็น ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๑ ด้านเกษตรกรรม (วิถีเกษตร) ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๔๔

ครูเล็กกุดดงแก้ว เป็นครูภูมิปัญญาหรือปราชญ์ชาวบ้านของจังหวัดสกลนคร จังหวัดแห่งประวัติศาสตร์ในหลากหลายด้าน ทั้งเป็นพื้นที่ที่กลุ่มมีความเห็นแตกต่างทางการปกครองใช้เป็นฐานที่ตั้งเป็นที่ตั้งโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ สมเด็จพระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ ๙ และพระบรมวงศานุวงศ์ เป็นที่ตั้งของโบราณสถานสำคัญมากมายหลายแห่ง

ไปเยือนครูเล็กจึงต้องตั้งต้นที่ตัวจังหวัดแล้วเดินทางต่อไปยังบ้านครูในตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก ฟังชื่อบ้านนามเมืองแล้วแน่นอนว่าบ้านนอกหรือชนบทจำเลยหละ จากตัวจังหวัดสกลนครไปอำเภอกุดบากราวๆ ๗๐ กม.แต่ใช้เวลาพอสมควรเพราะพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นภูเขา หลายช่วงทางไม่อาจใช้ความเร็วได้ตั้งใจ

บ้านครูอยู่ในชุมชนขนาดใหญ่บรื้อยหลังคาเรือนที่ค่อนข้างสงบ สภาพของแต่ละครอบครัว รมรื่นด้วยแต่ละหลังคาเรือนมักปลูกต้นไม้ใหญ่ในบ้านทั้งไม้ผลและไม่ผลและไม่ร่มเงา พื้นที่อีกส่วนหนึ่งมักเป็นสวนพืชผักหรือผักสวนครัว บ้านแต่ละหลังมีรั้วแสดงสัดส่วนชัดเจนแต่ไม่ได้มีสภาพบ่งชี้ถึงการปิดกั้นเป็นรั้วแบบหลวมๆบอกเขตแดนเท่านั้นเอง

บ้านครูก็เช่นกันรั้วหน้าบ้านเป็นต้นไม้ใหญ่เช่นลิ้นจี่ มะม่วง ให้ทั้งผล ให้ทั้งร่มเงา ด้านหลังเป็นสวนที่เป็นทั้งแปลงกล้าผลผลิตเช่นกล้าหวายเป็นอาชีพอีสักหลายทำด้วยผลพวงมาจากการชิมซบที่ผ่านครูเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ และไม้อื่นๆ ที่ทั้งเป็นอาหาร แบ่งปัน แล้วก็เพื่อขยายพันธุ์

ครูเล็กนั่งรอผู้ไปเยือนอยู่บนแคร่ไม้ไผ่ใต้ต้นลิ้นจี่ รอยยิ้มปรากฏบนใบหน้าบ่งบอกถึงการต้อนรับ

ผู้ไปเยือนด้วยความเต็มใจและมิตรไมตรี ถึงแม้ว่าผู้ไปเยือนไม่ใช่คนที่ครูคุ้นหน้าตาแต่ครูก็ยิ้มรับโดยไม่บ่งบอกถึงความสงสัย

หลังแสดงตัวให้ครูคลายใจว่าเป็นใครมาจากไหนแล้วยังคงเห็นครูยิ้มรับเช่นเดียวกับที่ยังไม่รู้ว่าเป็นใคร น่าจะหมายถึงว่าครูมีเมตตาพร้อมรับผู้ไปเยือนทุกคน

ครูเริ่มการพูดคุยด้วยภาษาถิ่นคือสำเนียงทางกะเลิงอีสานแต่พยายามให้ออกภาษาไทยกลางมากที่สุด เห็นจะเพื่อให้ผู้ไปเยือนฟังรู้เรื่องว่าไม่ค่อยสบายเป็นเส้นเลือดตีบในสมองมาสองปีแล้ว

เมื่อเริ่มคุ้นเคยแล้วจึงถามครูว่าเป็นครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่หนึ่งหรือยังไม่ได้เปลี่ยนนามสกุลนะครับ

“ป่รอก” ครูว่า

เริ่มคุ้นเคยแล้วครูจึงพูดให้ฟังว่าที่ผ่านมาเดินทางทั่วประเทศ แต่มีจังหวัดที่ยังไม่ได้ไปคือสามจังหวัดชายแดนใต้ นอกนั้นไปหมดแต่

“ตอนนีไปไม่ไหวแล้ว ผมก็ไม่รู้ว่าภูมิประเทศและอากาศของทางภาคใต้กับอีสานเหมือนกันไหม”

ถามครูว่าที่นี้ตรงแหล่งเรียนรู้ของครู มีพื้นที่เกษตรที่เกิดผลสำเร็จ มีองค์ความรู้ประสบการณ์จากครูที่พร้อมให้กับผู้มาศึกษา มีองค์กรการศึกษาเช่นกศน.หรือโรงเรียนพานักเรียนมาเรียนรู้กับครูบ้างไหม

“มาบ่อย มาทุกสาขาอาชีพมาบ่อยมาก ที่ทำอยู่คือเรื่องพืชให้ความสำคัญกับเรื่องพืช ที่เป็นอาหารสัตว์ที่เป็นอาหารอย่างปลาอันนี้สำคัญ ให้เขาเห็นคุณค่าเรื่องการรักท้องถิ่นคือเรื่องสำคัญ แต่ครูก็ไม่เอาหลักสูตรลงสู่ท้องถิ่น หลักสูตรท้องถิ่นคือพืชในชุมชนของตัวเอง และกีสัตว์ของท้องถิ่นมันเป็นอาหารประจำบ้านไม่จำเป็นต้องคิดเรื่องเงิน เรื่องเงินเป็นเรื่องรอง เรื่องอาหารเป็นเรื่องใหญ่ เราให้ความสำคัญกับเรื่องกินกินพืชที่มีอยู่ในท้องถิ่น กินสัตว์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นแล้วชาวบ้านก็จะไม่จนและไม่เป็นหนี้ อันนี้สำคัญ หลักศาสนา

บอกว่า (อินาทานัง ทุกซังโลเก คนเป็นหนี้เป็นทุกข์ในโลก) การเรียนพระธรรมไม่ใช่ต้องไปปฏิบัติอยู่ที่วัดปฏิบัติอยู่ที่บ้าน ครอบครัว วัดเป็นการศึกษา ไปศึกษาหาความรู้”

ผมถึงบอกว่าระบบการศึกษาไทย บอกตรงๆ ระบบการศึกษานี้ไปเรียนจบปริญญา แล้วรู้สึกตาบอดข้างหนึ่ง อันนี้คือความจริงไม่เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและ ภูมิปัญญา นั่นคือ

ปัญหาใหญ่ของระบบการศึกษาไทย ความจริงแล้วผมว่าเมืองไทยเป็นเมืองที่สมบูรณ์มาก พระเจ้าอยู่หัวบอกว่าคนไม่เอา นั่นคือปัญหา อากาศดี ดินดี เมื่อก่อนพืชดีหลายพันชนิด ภูมิปัญญาหลากหลายชนิดนั่นคือปัญหาของการศึกษาไทย”

ครูเล็กพูดให้ฟังต่อไปเหมือนจะเดาทางผู้ไปเยือนที่ต้องถามว่าถ้าไม่มีตั้งค์แล้วจะเอาพันธุ์พืชที่ไหนบ้างปลูกผัก พันธุ์ปลาพันธุ์สัตว์มาเลี้ยง ก็ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์พื้นถิ่นนี้แหละ ก็บอก เขาอยู่บ่อยๆ บอกเขาว่าบ้านเรามีต้นทุนอยู่ ทุนมันหลาย (มาก) กว่าเงิน พืชอาหารคิดเป็นเงินมากมาย ดอกเบี้ยของป่าภูพานคืออาหาร ผลละหมากรากไม้ ที่อยู่บนป่าเทือกภูพานมันมาก ผลไม้ที่อยู่บนต้นมากมาย ต้นไม้หนึ่งต้นมีเมล็ดหลายร้อยเมล็ดเอาเมล็ดมาเพาะไม่ได้ซื้อสักบาทเทือกเขาภูพานเป็นต้นทุนอย่างยิ่งใหญ่เป็นดอกเบี้ย ดอกเบี้ยมากกว่าธนาคารถ้าคิด

ครูคิดได้ไง

“ผมสอนลูกบอกว่ากระดานดินคือดินบ่อแม่กระดานดำ แล้วปากกาคือจอบเสียม หมึกเขียนคือน้ำฝนและน้ำบ่อ ตัวอักษรคือเมล็ดพันธุ์อาหาร ลงมือทำจริงๆต่างก็ไม่มีหนี้ไม่มีคำว่าเป็นหนี้”

ครูยังนั่งอยู่บนแคร่ไม้ไผ่ในท่าเดิม ขณะที่ผู้ไปเยือนเปลี่ยนท่าแล้วหลายท่า ครูเล่าย้อนอดีตว่าบวชเนรตั้งแต่เด็กตอนอายุ ๑๒ หลังจบ ป.๔ ที่วัดแถวบ้านจนอายุ ๒๑ ปีครบบวชพระก็บวชพระ ๑ พรรษาจึงได้สึกออกมา

ครูเล็กบอกว่ามันหลายเรื่องหลายอย่าง ตั้งแต่เป็นลูกกำพร้าไม่มีพ่อแล้วอยู่กับแม่เลยออกจากโรงเรียนตอน ป. ๔ แต่ยังมีมาช่วยทำนาอยู่ จนมีคนชวนไปบวช ก็เลยไปอยู่วัดหลายปี ตอนนั้นพ่อแม่ทำนา ยุคก่อนรักแพงแบ่งปัน(รักแพงคือรักเพื่อน)คือยุคของการแบ่งปัน รักสามัคคี รักแพงแบ่งปัน ตอนนั้นยังไม่รู้จักคำว่า

ต้นทุน จนสึกแล้วมาทำนาตามเดิมหลายปี เก็บออมเงินไว้มาซื้อที่นาเพิ่ม ก็ทำตามวิถีรักแพงแบ่งปันนั้นแหละ แล้วปัจจุบันนี้มันกลายเป็นแก่งแย่งและแข่งขันมันเลยบอกมาเลยไม่รู้คุณค่าทรัพยากรและภูมิปัญญาของพื้นที่บ้านนี่คือปัญหา

ครอบครัวดั้งเดิมทำนาไม่ใช้ปุ๋ยเคมีแต่ใช้ปุ๋ยน้ำหมักที่แรกเริ่มยังไม่รู้เลยว่าน้ำหมักคืออะไรแต่มีคนมาบอก จึงมาศึกษาในช่วงปี ๒๕๓๒ เช่นไปศึกษาเรื่องปุ๋ยขี้ไก่ ขี้ค่างควา คนแนะนำเขาบอกว่ามันดี ค่างควาหมักกินกล้วย ไก่ก็เช่นเดียวกันแล้วมันเป็นปุ๋ยอย่างดี มันเป็นปุ๋ยทำให้ผลไม้ดก ผลผลิตดก แต่ถ้าใช้เฉพาะขี้วัวขี้ควาย ทำให้ต้นไม้อบงามชะมากกว่า

ทำไมคุณถึงได้มาศึกษามันมีเหตุอะไรที่ทำให้มาทำครอบครัวเป็นคนคบคน คบหลายคนก็หลายความรู้ คบมากความรู้มากความรู้อยู่กับคนถ้ารู้จักเก็บ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนไว้ว่า คบคนพาลคนพาลพาไปหาผิด คบบัณฑิตบัณฑิตพาไปหาผลนั้นสำคัญมาก ความรู้มันอยู่กับคน เป็นเรื่องสำคัญนะถ้าเราคบคนดีๆเราก็ได้ความรู้ความดีจากเขา

รู้จักคำว่าเกษตรทฤษฎีใหม่อันเนื่องมาจากพระราชดำริชัยในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเกษตรกรรมแล้วรู้จักตอนไหน ครอบครัวรู้จักตอนที่อาจารย์ยักษ์(นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร ปัจจุบันรมช.เกษตร)ตอนนั้นเชิญไปเป็นวิทยากรแถวสระบุรี ก็ได้เพิ่มเติมความรู้จากคนที่ไปร่วมกิจกรรมและได้ความรู้จากอ.ยักษ์แล้วยังเริ่มรู้จักชื่อเป็นก็ตอนนั้น แล้วก็รู้จักหลักการทำเกษตรทฤษฎีใหม่มาจากการไปดูงานไปศูนย์ศึกษาคณะพัฒนา

พานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไปที่สระบุรี แล้วที่อ.ยักษ์มาเชิญก็ไม่ได้รู้จักกัน แต่ท่านคงรู้จักเรากระมัง

“สระบุรีมีเปี้ย (ต้นกล้า) ผักหวาน เขาขายต้นกล้า ผักหวานผมก็เลยซื้อมาปลูก ปลูกมาถึงปัจจุบัน ผมยึดหลักในหลวงรัชกาลที่ ๙ ที่ทรงบอกว่าปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก แล้วนั่นคือรักรักต้นไม้รักทรัพยากรธรรมชาติ เราปลูกพืชผักผลไม้สมุนไพรไว้กินในครอบครัวทำให้เราไม่เดือดร้อน เงินหลาย(เยอะ)ก็ได้อยู่แต่ถ้าใช้ประโยชน์ไม่เป็นก็ไร้

ความหมาย เรื่องสำคัญคือเรื่องอาหารเรื่องท้องเรื่องปาก มีคนไม่คิดไม่เลือกกิน บางคนบอกซื้อกินก็ได้อยู่แต่ไม่รู้กินของอะไร ยุคหนึ่งคนทำอาหารลงไปขายหน้าโรงงานคนทำงานโรงงานไม่มีเวลาทำกิน ก็ทำมาขายได้ขายอยู่ได้ประโยชน์ แสดงว่าคน ไม่มีอาหารกินนี่คือปัญหาใหญ่ ถ้าเขามีอาหารกินเขาก็ไม่ซื้อของเรา แล้วรัฐบาลที่ผ่านมา ขอบอกว่าถ้าเอาของไปขายให้หมู่บ้านเหลืออำเภอจังหวัดไหนจะขายดีแปลว่ามันเจริญ นายกผู้บริหารประเทศเมื่อ ๕๐-๖๐ ปีที่ผ่านมาคิดอย่างนั้นเขาคิดว่าภาวะเศรษฐกิจเฟื่องฟูที่จริงชาวบ้านตาย มันดียังก็ไม่ได้กินของตัวเองต้องไปซื้อเขากิน วันนี้ก็เหมือนกันซื้อไปเพื่อชาติชาวบ้านตาย”

ครอบครัวว่า แต่ก็น่าแปลกใจนะหลักการทำเกษตรที่คนอื่นมาศึกษาเรียนรู้คนในหมู่บ้านนี้ไม่ค่อยจะมาเรียนรู้มาสนใจ แต่คนที่อื่นมา ไปแนะนำที่ไหนเขาสนใจแล้วเอาไปลองทำลองปรับปรุงแล้วก็สำเร็จ ทำให้หนัก

ถึงพระพุทธเจ้าพระองค์เสด็จมาสอนพ่อแม่ญาติพี่น้องญาติที่น้องยาก ต้องไปสอนคนอื่นอย่างปัญญาวัคคี่ทั้ง ๕ ก่อน แล้วเขาเกิดดวงตาเห็นธรรมบรรลุตามแล้วค่อยมาสอนปยุรญาติ หมู่บ้านนี้พูดยากแต่คนอื่นเห็นด้วยเห็นตาม แต่ก็ไม่โทษใครหรือว่าเขาไม่รู้เพราะคนสอนเขาให้ทำอย่างอื่นเขาปลื้มกับการมาหลอกให้ชาวบ้านปลูกเขารวยแต่ชาวบ้านจน

“ในบ้านมีพืชผักผลไม้เยอะ หนองงาให้ผลผลิตดี เป็นพืชผักผลไม้อินทรีย์ แต่ชาวบ้านเขาไม่เชื่อเลยที่จะเอาอย่างไปทำ เขาล้างสมองชาวบ้านตั้งแต่ปี ๒๕๐๔ ผู้ใหญ่ลี้ตีกลองประชุมเพราะเงิน เงินคืองานบันดาลสุข แต่ก่อนเค้าบอกว่างานคือชีวิตงานคือความสุข เดียวนี้งานคือเงิน ”

ครูเล็กบอกว่าไม่รู้ตัวเองยึดหลักการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของในหลวงรัชกาลที่ ๙ หรือไม่ แต่ได้ปลูกฝังตัวเองมาตลอดว่าป่าคือตลาดสดของชาวบ้านมีป่า มีน้ำก็ยอมมีอาหาร อย่างที่บอกปากท้องสำคัญแล้วอาหารในปากก็ไม่ต้องซื้อ ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาตลอด แล้วก็ศึกษาเรียนรู้ที่ในหลวงรัชกาลที่๙ทรงบอกว่่าน้ำสำคัญต้องมีน้ำเพราะเป็นปัจจัยให้สรรพชีวิตเจริญงอกงาม มีน้ำต้นไม้เจริญงอกงาม ต้นไม้เจริญงอกงามเป็นที่อาศัยของสัตว์ต่างๆ ก็ยึดหลักนี้แล้วไปศึกษาดูงานที่ไหนก็เรียนรู้การทำให้มีป่ามีน้ำ

นั่นคือที่ครูได้รับยกย่องให้เป็นครูภูมิปัญญาไทยไซหรือไม

“อันนี้ไม่รู้ผมสังเกตว่าเขาให้ปริญญาผมเรื่องพืช มหาวิทยาลัยราช มงคลบอกว่าวิทยาศาสตร์ ผมไม่รู้จัก ก็ให้ปริญญาโทผมมหาบัณฑิตพืช ศาสตร์ ราชภัฏให้บัณฑิตกิตติมศักดิ์ ให้เยอะแยะเหลือเกินไม่รู้จะให้ทำไม รามคำแหงแค่ด้านการปกครอง หลายคนบอกผมพูดเก่ง มีความรู้ ทำไม่ไม่ สมัครผู้แทนผมก็ตอบเขาว่าจะสมัครทำไมผมเป็นตัวจริงแล้วเป็นตัวแทน ทำไม่ ไม่คิดเหมือนเขาเราเป็นตัวจริงนักการเมืองทุกระดับคือตัวแทนของ

ประชาชน ข้าราชการทุกตำแหน่งคือลูกจ้างของประเทศ ประชาชนเป็นใหญ่ในแผ่นดินตั้งแต่การปกครอง มันใหญ่ขนาดไหนก็ยังมีน้อยกว่าเราขอเป็นตัวแทนเราเป็นตัวจริง หลายคนเตือนผม แต่ว่าสงสารชาวบ้าน ผมไปกับชาวบ้านหลายแห่ง”

ครูบอกว่าที่ทำมาทั้งชีวิต ที่พูดให้ใครฟังเยอะแยะก็มีคนเชื่ออยู่แต่ไม่เชื่อเยอะ ที่เน้นย้ำตลอดคือตนเองไม่มีต้นทุน ทำอะไรก็ไม่มีทุน จะยกตัวอย่างให้เห็นเสมอว่า เม็ดผักเม็ดผลไม้ก็ไปหาจากป่า เพราะนั่นคือต้นทุน เวลามีนักเรียนนักศึกษาเข้ามาดูงาน ก็จะพานักเรียนไปศึกษาในป่า บอกมาตลอดว่าต้นไม้ต้นหนึ่งมีหลายพันเม็ดนั่นคือต้นทุน ถ้าขยันไปเสาะหาไม่จำเป็นต้องซื้อ ถ้าเรารู้จักแบ่งปันกันอยู่ไม่จำเป็นต้องไปซื้อทุกอย่างอย่างมันต้นทุนใหญ่ ต้นทุนจากต้นไม้ ต้นทุนจากป่าและคต้นทุนของการรักกันของคนในชุมชน แบ่งปันกันได้ นั่นคือตรงนี้ คนลืมนึกไปหมดว่ามันสำคัญ ไม่มีเงินจ้าง ก็ยังลงแขกกันได้

หัวใจอย่าลืมหักที่ก่อเกิดกลุ่มอินทร์แปลง...ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก

อดที่จะถามครูไม่ได้ว่าอย่างนี้ก็ต้องรู้จักพืชพรรณต้นไม้ต่างๆเช่นต้นนี้ชื่อนี้ ประโยชน์ใช้สอยมันเป็นอย่างไรเป็นอาหารหรือไม่เป็นอาหารแต่เป็นยาเรียกว่ารู้จักพันธุกรรมพืช

“ไม่รู้ทุกอย่างหรอก เช่นผักหวานป่าที่ปลูกไว้ในนาในสวน ลูกสาวปลูกในบ้านไม่ยาก มันไม่ยาก ถ้าอยากบอกอะไรให้ได้ต้องไปศึกษาใจมัน มันปลูกตอนไหน เมื่อไหร่ น้ำขนาดไหน ลมขนาดไหน แต่ละชนิด

นิสัยไม่เหมือนกัน มันถึงไม่ตาย ถ้าเปรียบอย่างคนหนุ่มจีบสาว ถ้าไม่รู้จักเขาจะเอาเมียได้อย่างไร ถ้าไม่รู้จักไม้ ไม้ก็ไม่ใหญ่รู้จักใจมันแล้วก็ปลุกมัน รู้ว่าปลุกฤดูไหนแล้วก็ต้องรดน้ำขนาดไหนสมัยนี้คนเก่งเยอะแล้วอันนี้เป็นเรื่องสำคัญ พี่ชแต่ละชนิด ที่เพาะกล้า มันไม่เหมือนกันเพาะกล้าหวาย ต้นพุง ยางนา ประดู่ หลายอย่างมากเพราะมีโครงการปลูกป่าเขามาซื้อไป ผมไปหาเก็บมาวันแต่อันไหนมันหายาก หาอะไรง่ายเก็บเอา ลูกสาวที่อยู่บ้านเพาะกล้าปีหนึ่งเป็น ๑๐๐,๐๐๐ บาท แล้วในสวนมีของกินมีมะม่วงมีขนุนเราก็กินเหลือก็ขาย กล้าไม้ขายต้นในถุงดำถุงละ ๓ บาท”

ที่ครูบอกว่าปลูกต้นไม้ต้องรู้จักใจต้นไม้ จริงๆแล้วครูบอกว่าในหลวงรัชกาลที่ ๙ สมเด็จพระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ ๙ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี ทรงให้ความสำคัญเรื่องปลูกป่าสร้างแหล่งน้ำมาก แม้พระองค์ไม่พูดตรงๆว่ารู้จักต้นไม้ แต่สิ่งที่ทรงทำให้เห็นยืนยันได้ว่าทรงรักธรรมชาติรักต้นไม้ หนังสือของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ครูบอกอ่านอยู่หลายเล่มมีหน่วยงานส่งมาให้ที่รู้จักกันเช่นสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เขาจะส่งหนังสือมาให้ทุกปีก็ชอบอ่าน อันนี้เป็นเรื่องสำคัญของการเรียน ไม่ได้ไปเรียนในโรงเรียน ก็เรียนกับคนทั่วไปเพราะความรู้นั้นอยู่กับคนทั่วไปถ้าเรารู้จักเก็บเอาความรู้แล้วมันก็ได้ประโยชน์ ถ้าไม่รู้จักเก็บไม่รู้จักทำไม่รู้จักฟังก็ไม่ได้ ก็ที่พระพุทธรูปเจ้าทรงสอนฟังด้วยดี ย่อมมีปัญหา ปัญหามันอยู่ไม่ไกล

พูดถึงเรื่องเรียนเรื่องปัญญา ครูบอกว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏโดยเฉพะาอธิการบดีก็มาเยี่ยมบ่อยมาหลายเที่ยว ก็จะพูดกับเขาว่ามาที่ตีความจริงสถาบันราชภัฏเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เป็นยังงคงไม่ปล่อยให้ลูกหลานไม่รู้สำนึก

ทำให้อุดมครูขึ้นมาทันทีไม่ได้ว่ารู้จักคำว่าพัฒนาท้องถิ่นนี้มาตั้งแต่เมื่อไหร่

“ผมไปมหาลัยบ่อยในประเทศไทยหลายแห่ง โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นวิทยากร เห็นเขาเขียนไว้”

ครูบอกว่าด้วยว่าความจริงในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงมีความเสมอภาค พระราชทานแนวทางดีงามให้ทุกคนอย่างหลัก

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ไม่ค่อยมีใครทำตาม โดยเฉพาะนักรการเมือง เขาให้ เป็นตัวแทนของประชาชน คิดค่าทำแทนโทษที่เถวบ้านไม่รู้จักฉิบหายวายปวง ที่ผ่านมามาตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ไม่ได้ขึ้นภูเขา ไม่ได้ไปเป็นคอมมิวนิสต์แต่รู้พฤติกรรมของนักรการเมือง ผู้นำประเทศให้สัมปทานป่าแก่นายทุน มาหลอกให้ชาวบ้านปลุกอ้อยมันสำปะหลังซึ่งมันเป็นพืชเชิงเดี่ยว เขาก็รวย ประชาชนก็จนทั่วประเทศ เกิดคนรวยกระจุกเดี่ยวคนจนทั่วไปบ้านจากคนไม่เคยเป็นหนี้สักบาท นักรการเมืองมาปกครองเป็นหนี้ทุกคนมันเก่ง เป็นหนี้มันจะเจริญได้อย่างไร

ตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่อันเนื่องมาจากพระราชดำริในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงให้หลักไว้ว่าหัวใจสำคัญ คือ น้ำ เพราะน้ำคือชีวิต ครูได้รับยกย่องเป็นปราชญ์ทางเกษตรกรรมเลยอดถามไม่ได้ว่าขุดสระน้ำที่แห่งครู

บอกสระขุดไว้อยู่ที่นา แต่ในบ้านใช้น้ำบาดาล สมัยโบราณทำนาด้วยน้ำฝน วันนั้นก็ยังอาศัยน้ำฝนอยู่ก็ต้องหาวิธีเก็บน้ำฝนไว้ด้วยการขุดบ่อเพื่อใช้ประโยชน์ในช่วงที่ไม่ใช่หน้าฝน ครูบอกว่าแล้วมันก็จะจุดประกายให้เกิดความคิดว่า น้ำบ่อก็คือน้ำหมึก ดินคือกระดาษ ปากกาคือจอบเสียมตัวอักษรคือพืชพันธุ์ธัญญาหาร

“อันนี้มันมาจากการกระทำคือประสบการณ์ผมเห็นเขาวางแผนมีแผนเป็นกระดาษแล้วผมก็เลยว่า มันแค่กระดาษ จริงๆแล้วมันไม่เกิดผลขึ้นจริงหรือถ้าไม่ลงมือทำ คือต้องมีดิน มีปากกา (จอบเสียม) ลงมือเขียนเป็นตัวอักษรคือพืชพันธุ์แล้วก็มีน้ำ ปลูกเต็มพื้นดิน มันถึงจะเกิดผลจริง ผมเห็นเขาเขียนกระดาษเป็นแผนผมจะเขียนถึงเมื่อไหร่ ก็เดือนมันจะเกิดขึ้นถ้าไม่ลงมือทำจริง ผมไปประชุมอยู่ที่ประเทศฟิลิปปินส์ ปี ๓๖ ไปประชุมธนาคารโลกธนาคารพัฒนาเอเชีย เขากถามผมเรียนหนังสือจบชั้นไหน บอกจบ ป. ๔ คือได้มาประชุมกับเขา มีล่ามแปลให้ ขอให้มาก็มา ก็ร่วมคิดเห็นว่า ธนาคารเงินเยอะจริง แต่จะเอาไปทำอะไรให้เกิดผลแก่ปากท้อง แต่มีกมไม่มีดินไม่มีพืชพันธุ์ที่ต้องลงมือปลูกก็จะได้ผลเก็บกินได้ อันนี้สำคัญอย่างมองข้าม ธนาคารก็สำคัญแต่ก็สำคัญอีกแบบหนึ่ง ทุกคนต้องมีระเบียบมีหน้าที่แต่ความจริงแล้วคนเรายามีจิตใจแค้นมองหน้าที่ของตัวเองเป็นเรื่องใหญ่ กำหนดผู้ใหญ่บ้าน สั่งเราทำโน่นทำนี่ทั้งที่ไม่มีหน้าที่ หน้าที่ของตัวเองไม่รู้รู้แต่ของคนอื่นหมดเลย ผมไปเป็นวิทยากรผู้ว่าหมดประเทศไทยที่ชลบุรี เรื่องพวกนี้เป็นเรื่องเฉพาะ กระทรวงไหนก็ตามก็ต้องทำตรงนั้นมันต้องทำหน้าที่ของตัวเองต้องทำมันให้ดี”

ครูบอกว่าหลังจากสึกจากพระออกมาอีตอาชีพรักษาเป็นกำลังของครอบครัวแทนคุณพ่อ แต่วิถีชีวิตในวัยหนุ่มนั้นมันนอกกลุ่มนอกทางบ้าง เช่นเรื่องกินเหล้าเมายา มันหนุ่มคะนองก็ตามเพื่อนไปบ้าง แต่ไปหยุดได้ช่วงอายุ ๓๐ เศษๆ ตอนที่มีคนเรียกพ่อม้นทำให้คิดเริ่มคิดถึงคุณธรรม นึกถึงธรรมะที่เรียนมาตอนบวชค่อยๆเอา

มาปฏิบัติปฏิบัติ โดยเฉพาะสติทำยังไงให้มีสติอยู่เสมอ

“ผมเริ่มให้ความสำคัญกับชุมชนคือชวนเพื่อนบ้านตั้งกลุ่มอะไรอย่างเช่นกลุ่มเยาวชนกลุ่มผู้ใหญ่ต่างๆ ในหมู่บ้านผมเป็นคนชอบสร้างกลุ่ม แต่ก่อนข้าราชการเห็นวิธีการนี้บอกเป็นคอมมิวนิสต์ ผมว่าผมไม่ได้เป็นคอมมิวนิสต์แต่ให้ชาวบ้านทำในทางที่ถูกต้องไม่ได้เป็นโทษผมก็จะไม่กลัว ที่ตั้งกลุ่มเพราะมีนักศึกษาโทรมาหาผมก็มาคุยกันแล้วก็มาศึกษาเรื่องคุณค่าของ

ท้องถิ่นเรา อาจารย์ ดร.เสรี พงศ์พิศ มาหาสอนมหาวิทยาลัยชีวิต คือศึกษาเรื่องตัวเองแล้วก็ไม่รู้จัก ผมก็เลยให้ความสำคัญก็เลยตั้งชื่อมหาวิทยาลัยชีวิตอันนี้สำคัญ ผมเอ่ยคำนี้ขึ้นมาโดยไม่ได้ตั้งใจ ผมได้ไปเป็นวิทยากรให้พวกนักศึกษาทั่วประเทศ ดร.เสรี นี่เป็นดอกเตอร์ไปเรียนรู้กับชาวบ้าน มี ดร.บ้านอยู่นครพนมมาเรียนกับผมเมื่อ ๓ ปีที่แล้ว จบดอกเตอร์มาเรียนวิถีชีวิตกับผมมันบ้า จบจากต่างประเทศดร.แปลกๆ พันธุ์นี้มาเรียนกับชาวบ้าน มาบ่อยเที่ยวไปเที่ยวมา เขียนหนังสือจบปริญญาเอก ผมนอนอยู่เถียงนาได้ความรู้อะไรหลายอย่าง เพราะมันสงบ เดี่ยวนี้เขาอยู่ร่วมกันหลายคนกลายเป็นบ้านอีกแล้ว”

ครูสอนอะไร ดร.บ้าง

“ก็ทำอย่างที่ผมสอนเด็กนักเรียนนักศึกษา พาเขาไปดูในนาในสวนหลายคนบอกว่าอาชีพนี้นี่ไม่มันคงมมเลยอธิบายให้เขาฟังว่ามันมันคงได้ยังไง มะม่วง ขนุน อ่างน้ำ ผักแก้ว ผักกระโดน ถ้าไม่เอาธแม่โคโรมาขุด

ออกมันก็อยู่อย่างดี มันก็มันคง มันจะไปไหนละคร. บ้าเขาไปไปมามาถึง ๒ ปี เขาเขียนเป็นหนังสือออกมา ระบบการศึกษาเข้ามาวัดคนจนไม่รู้จักคิด แต่ก่อนเรียนสานกระดี่บข้าวไม่ใช่ ดร.สาน เขาสอนจนเราทำสวดย ชายก็ได้เงินค่าว่าจะเป็นดร.ก็ยังไม่สอนเป็น เราทำเป็นหมดแต่ต้องไปศึกษาในมหาวิทยาลัย เรียนอยู่ไหนก็มีความรู้เหมือนกันถ้าคนตั้งใจไม่มีใบประกาศนียบัตรก็มีความรู้เหมือนกันผมได้หนังสือไม่ต้องมีใบประกาศ เรียนรู้นำมาปฏิบัติก็ได้ประโยชน์ ไม่จำเป็นต้องกำหนดให้เขาเรียนนั่นเรียนนี่เรียนจบแล้วได้ใบประกาศ”

เมื่อครูมองมรดกของบ้านคือพวกทรัพยากรธรรมชาติ ถ้าจะบอกให้คนรุ่นใหม่เขาหันมาเห็นความจริง ข้อนี้มันคือต้นทุนของชีวิตเลยนะ ครูคิดว่าใช้วิธีไหนที่จะทำให้เขาเห็น ภาพและคล้อยตาม

“ผมบอกอธิการบดีไปแล้วว่าต้องเขียนหลักสูตรท้องถิ่น มี เดือนหนึ่ง ๒ เดือนก็มี ที่เรียน ๖ เดือนก็มีหนึ่งปีก็มีเรียงเป็นลำดับ แล้ว มันจะมีตลอดปีพืชเดือนหนึ่งมี ผมเห็นเขาขายพืชเดือนหนึ่งคือ มี ผักเสี้ยน เดือนนั้นก็ขายได้แล้วผมเคยปลูกออกมาขาย คนไปหวังเอา พืชที่มันไกลบ้านไกลเมืองไกลตัวเรา เราก็กินของบ้านเรา ลูกสาวผม อยู่บ้านนาหม่องปลูกหน่อไม้ผัสดังขายหมดตลอดปี โทรมไปแล้วรดน้ำ ใส่ปุ๋ยปุ๋ยขี้วัวแบบเลี้ยงวัว เอาฟางกลบแล้วรดน้ำ ออกตลอดปีขาย ตลอดปี กิโลละ ๓๐ บาทฤดูแล้งฤดูฝน ๒๐ บาทก็ตีไม่ได้ไปหาเงินไกล แล้วได้กินอีกต่างหาก ไม่ได้ลงทุนเยอะก็ไปเอาต้นต่อมาปลูกหาเงินไม่ ต้องหาไกลขายอยู่ใกล้ๆก็ได้ บ่อเลี้ยงปลาสามบ่อการปลูกมะพร้าวมะนาวปลูกพืชหลายอย่างของกินอยู่ในสวน จนกลายเป็นธุรกิจของตัวเอง”

ครูบอกมีลูกสาว ๔ คนลูกชาย ๔ คนรวมกัน ๘ คน ลูกสาวครูเดินตามวิถีที่เห็นพ่อทำมาแต่เด็ก เริ่ม จากปลูกต้นไม้แล้วทำเป็นเกษตรกรรมเป็นหลัก ดูแลพ่อไปด้วย ทำไร่นาทำสวนไปด้วย ครูบอกว่าลูกเก่งกว่า ก้าวหน้ากว่าที่ใช้เทคโนโลยีอะไรเข้ามาเสริม

“เขาปลูกผักหวานไม่ได้ใช้เคมี ผมเคยปลูกแต่ไม้โต คนที่ปลูกผักหวานเก่งคือครูผายเป็นครูปัญญารุ่น ไกลเคียงกันแกเป็นต้นแบบการปลูกผักหวานไม่ได้ไปเรียนกับแก ครูผาย ตอนนี้อยู่ ๗๒ ปี”

เห็นบ้านครูมีต้นไม้ปลูกไว้ข้างบ้านให้ร่มเงา ด้านหลังเป็นสวนพืชผัก ไม้ยืนต้นแล้วก็แปลงเพาะ ขำต้นกล้า อดถามครูไม่ได้ว่าพื้นที่เท่าไร บอกบอกที่บ้าน ๑ ไร่ แต่ที่นามีที่อยู่ ๕๐ ไร่อยู่อีกที่หนึ่ง เณครู บอกที่นาก็ไม่ได้ทำนาทั้งหมดแบ่งทำเป็นสวนผักหวาน ไม้ไถลนาเป็นนาปีละครั้งอาศัยน้ำฝน สระน้ำที่มีก็ใช้ ประโยชน์พืชผักอื่น บอกลูกสาวทำหมด ลูกชายแยกกันทำ ๕๐ ไร่แบ่งให้ลูกหมดแล้วแบ่งเป็นส่วนไม่ใช้ตาย แล้วค่อยไปให้เขา ให้เขาทำมาหากิน บางอย่างเขาถามก็ต้องบอกไปและเขาก็ทำของเขาถ้าเขาไม่ถามแปลว่า เขารู้แล้ว

ขอให้ครูเล่าที่มาของกะเลิง

“ชาวกระเลิงอยู่บ้านบัว มาจากเมืองภูวานากระแดง แขวงคำม่วน ประเทศลาว เข้ามาอยู่พื้นที่นี้ ตอน สมัยจีนย่อ ความจริงแล้วผมศึกษาเผ่าตัวเอง อพยพมาประมาณ ๒๐๐ กว่าปี ชาวบ้านเขาพูดภาษาเดียวกัน ผู้

เผ่าผู้แสบอกว่าจากเมืองชะเร้ง ภูวานากระแดง ไปเยี่ยมผู้เฒ่าที่บ้านเรา แยกเป็นคนรู้จักเรื่องของเผ่ากะเลิง ผมเล่าให้ทางโรงเรียนและผมเคยเขียนหนังสือ ตอนนี่หนังสือไม่มีแล้วให้คนหมด กลุ่มที่เหลืออยู่กลุ่มอินทร์แปลงที่ตั้งชื่ออินทร์แปลง ผอ.มาให้ผลไม้มันยังมีเยอะ บ้านเขาไม่มีไม่สมบูรณ์เท่า เขาบอกยังเป็นธรรมชาติอยู่อินทร์แปลงหมายถึง พระอินทร์แปลงมาให้ชาวบ้านเห็นอยู่แสดงว่าโชคดี”

มีสมาชิกเครือข่ายครูในเขตจังหวัดสกลนครทุกอำเภอ แต่อำเภอละไม่กี่คน จังหวัดกาฬสินธุ์ ๓ อำเภอ จังหวัดอุดรมีหนึ่งอำเภอ นครพนม มุกดาหาร เป็นเครือข่ายอีก เรียนรู้ด้วยกัน มีความอุดมสมบูรณ์เหมือนกันแต่แตกต่างกัน เราก็เรียนรู้ไปด้วยกัน ครูบอกรู้ว่ามีคนมองว่าคงมีคาถาหมากินความคิด (คิด) ไปพูดกับใครก็เชื่อฟัง ทำเกษตรปลูกต้นไม้ตามได้ เขาปลูกอ้อยที่ละ ๒๐๐ - ๓๐๐ ต้นไปบอกให้เขาปลูกหาขาย ชนิดเดียวกับในป่า ไทยพัฒนาประเทศให้เป็นเมืองเหมือนยุโรป

ตอนอ่านประวัติครูเขาบันทึกว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี นำสวดมนต์อะไรอย่างนี้ครูบอกว่่านั้นทำอยู่ประจำ ประเพณีเป็นธรรมชาติ ความรักแพง การแต่งตัวเรื่องวัฒนธรรมของตัวเองยังรักษาไว้ การตั้งกลุ่มรวมตัวชุมชนก็นำหลักนี้มาเป็นความร่วมมือร่วมใจเพราะทำได้ค่อนข้างง่ายกว่า วิธีหนึ่งที่สอนใจกันได้ง่ายคือพยายามไม่ให้ทุกคนครบถ้วนเป็นหนึ่งเป็นสินอยู่กินกับครอบครัวก็สบายใจแล้ว แล้วก็ไปช่วยสังคม ไปเป็นวิทยากรทั่วประเทศไม่เคยได้นับ แล้วก็ค่อยๆขยายวงสู่การให้ตระหนักเห็นความสำคัญทรัพยากรธรรมชาติก็ล้วนเป็นภูมิปัญญาของบ้านเราเอง

พูดถึงเรื่องการให้ตระหนักถึงความสำคัญเรื่องทรัพยากรธรรมชาติคือป่าคือน้ำคือดิน บอกครูว่าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารีทรงเน้นว่าปูพื้นจากเยาวชน ให้ได้เรียนรู้ได้ซึมซับไปด้วย

“ผมมองว่าทรัพยากรธรรมชาติคือปัจจัย ๔ สำคัญในการดำเนินชีวิต อย่างอื่นก็ไม่ได้ปฏิเสธผมเคยพูดกับอธิการบดีเสมอว่าราชภัฏคือสถาบันพัฒนาท้องถิ่น แล้วทำไมไม่เอาจริงเอาจัง ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ได้ทรงเลิกทาสแต่เราก็เป็นทาสเหมือนเดิมในทุกวันนี้ นั่นคือปัญหามีคนมาคนหนึ่งเรียนอยู่ราชภัฏสกลตอนนี่ไปอยู่เชียงใหม่ มันบ้า เพราะว่าผมบอก เจ้าอย่าคิดว่าไปพึ่งโรงงานมันไม่ใช่โรงงาน

พ่อเจ้า จะไปทำธนาคารมันไม่ใช่ธนาคารพ่อเจ้า เราต้องเป็นที่พึ่งของตัวเอง ไม่ใช่ไปพึ่งคนอื่น เคยเป็นหนี้สมัยก่อนอยู่ ๔ หมื่นบาท เกิดจากปลูกพืชเชิงเดี่ยว ปลูกหนึ่งได้เพราะหาเก็บหอมมรดกจากผลผลิตในสวนในนา อันนี้ทำให้ผมเข็ดทราบบ คนอื่นไม่ยอมเชื่อ คนซื้อมันสำปะหลังรวยขึ้นแต่คนขายจนลง เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรินั่นเองที่สุด เพราะปลูกหนึ่ง ปลูกพืชผักเป็นแหล่งอาหาร แล้วได้แหล่งทรัพยากรธรรมชาติตามที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯทรงสร้างโครงการ

อนุรักษ์พันธุกรรมพืช นั่นชี้ให้เห็นเลยว่าทรงแนะให้ตระหนักถึงการสร้างปัจจัยสี่เอาไว้มันมีกินมีใช้มีความสุข สิ่งสำคัญคือพอ ชาวบ้านบางคนมีอยู่มีกินแล้ว อยากมีรถ”

สังเกตเห็นครุพุดถึงในหลวง ครุทำตาแดง ๆ

“ความจริงแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ นำทางเราทางที่ถูกแต่ผู้บริหารใหญ่เราเพิ่นบ่เอา เสียตายประเทศไทยไม่อดไม่อยากแต่ทำให้คนไทยเป็นคนอดอยาก นำสงสาร พ่อแม่อนุรักษ์ไปแต่กลับไปมองสถาบันการศึกษาพัฒนาท้องถิ่นกลับไม่เป็นจริง ที่พ่อหลวงเราก็อ้วคัก นั่นคือปัญหาใหญ่ ถ้าผมเกิดใหม่ก็ไม่ให้ลูกไปเรียนหนังสือหรอก มันไม่ได้ความรู้ มันเสียตายคน ปัญหาใหญ่คือตรงนี้นั้นไม่เป็นจริง เสียเงินตั้งหลายหมื่นหลายแสนแต่กลับเอามาใช้ประโยชน์ไม่ได้ มีความรู้ทำไม่ไม่สร้างงานเป็นยังต้องไปหางาน มันผิดปกติความรู้เอามาใช้ประโยชน์ไม่ใช่ไปเป็นลูกจ้างคน”

ถึงตรงนี้ครุชวนเดินดูรอบบ้าน สวนหลังบ้าน เดินไปแล้วชี้ให้ดู ตรงนี้คือบ่อปลาตุ้มมีชาวชนเคยมาทำ แต่ตอนนี้ไม่มีแล้ว

“ตอนนี้อยู่ที่เริ่มพาชาวบ้านเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ตามผมแล้ว ผมพาทำอย่างนี้ห้าว่าผมเป็นคอมมิวนิสต์ ตอนนี้นำตามผมหมดแล้ว หวายตอนนี้ห้าว่า ผมว่ามันเป็นดอกเบี๋ยของป่าภูพาน ผมไปเอามาจากป่าภูพาน เขาพูดว่าผมไม่มีทุน ทุนเจ้าคือน้อยแท้ ทุนเจ้าหลายแท้ ทุนของผมคือไปเอามา เขาไม่ทำเองต่างหากมันไม่ใช่เรื่องยาก ไปเป็นลูกจ้างคนยากกว่านั้นไกลพ่อไกลแม่ ไกลบ้านไกลเมืองมันยังทำได้ แค่นี้ทำไม่ได้ ผมว่ามันคือค่านิยมบ้าง บ้อๆ” ครุเล็ก กุดดวงแก้วทิ้งท้ายขณะชี้ให้ดูแปลงต้นกล้าหวายต้นทุนบอกเบี๋ยจากเทือกเขาภูพาน

ครุเล็ก กุดดวงแก้ว เป็นผู้นำสำคัญชุมชนบ้านบัว ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนครที่เห็นคุณค่าแห่งการสืบสานประวัติศาสตร์ ประเพณี ศาสนา วัฒนธรรม อันเป็นรากเหง้าดั้งเดิมของชาวกะเลิงแห่งเทือกเขาภูพาน ซึ่งมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รัก และหวงแหนธรรมชาติดุจชีวิตนำมาปลูก กระแสให้คนในชุมชนที่หันไปตัดไม้ทำลายป่า ขาดความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันให้หวนกลับมาใช้ชีวิตวิถีชีวิตในรูปแบบเดิมที่เรียบง่าย รวมกลุ่มกันอนุรักษ์ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ พลิกฟื้นความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมและจิตใจจนคืนสู่คุณธรรมจริยธรรมความดีงาม อันเป็นที่มาของการก่อตั้งศูนย์อินทร์แปง ศูนย์กลางความรู้และความร่วมมือของคนในชุมชนที่ช่วยกันพลิกฟื้นความสัมพันธ์ให้กลับมาเป็นดินแดนแห่งความอุดมสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง

ภายใต้หลักคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงฯ ปลูกทุกอย่างที่กินกินทุกอย่างที่ปลูก เป็นจุดเริ่มแห่งการพลิกฟื้นป่าต้นไม้อห่งน้ำ

บ้าน โรงเรียน และวัด เป็นเสมือนบันไดแห่งการเรียนรู้ที่หล่อหลอมให้ครุเล็กเติบโตมาพร้อมกับความคิดความอ่านหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของการบวชเป็นสามเณรอย่างยาวนานจากช่วงอายุ ๑๒ – ๒๑ ปี นั้นองค์ความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาได้บ่มเพาะความคิด ความอ่าน อย่างมากมายให้แก่ครุเล็ก

ครุตั้งข้อสังเกตว่าเทือกเขาภูพานในวัยเด็ก กับเทือกเขาภูพานในวัยที่ครุเล็กเป็นหนุ่มเต็มตัวนี้ช่างห่างกันไกลเสียเหลือเกิน ป่าที่เคยอุดมสมบูรณ์มาอย่างยาวนานนั้น เมื่อความเจริญแพร่ขยายไปถึง บ้านบัวก็เปลี่ยนไปจากเดิมน่าใจหาย ป่าถูกถากถางจนเกือบสิ้นสภาพความเป็นป่า

หลายสิ่งหลายอย่างกลายเป็นอดีตที่ยากจะหวนกลับคืนมา ในขณะที่เดียวกันความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นก็เข้าไปรุกรานวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนให้ลดคุณค่าลง

การเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงครั้งใหญ่เมื่อทางราชการเร่งระดมปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์และเพื่อเป็นการป้องกันมิให้ราษฎรต้องเดือดร้อนกับการปราบปรามครั้งนี้ทางราชการได้ห้ามประชาชนขึ้นไปล่าสัตว์ หรือขึ้นไปหาอาหารบนเทือกเขาภูพาน ทั้งนี้ก็เพื่อแยกแยะระหว่างคนของพรรคคอมมิวนิสต์และประชาชนผู้บริสุทธิ์ออกจากกันโดยเด็ดขาด

เมื่อราษฎรไม่สามารถขึ้นไปทำมาหากินบนเทือกเขาภูพานได้ทางราชการก็เปิดโอกาสให้ทุกคนถางป่ารอบๆ หมู่บ้าน เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกได้ไปพลางๆ ก่อน

ชาวบ้านบัวสนุกสนานกับการแข่งขันถางป่าขยายพื้นที่เพาะปลูก พืชใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็น ปอ มัน ส้มปะหลัง ล้วนแต่เป็นพืชยอดนิยมของชาวบ้าน ที่เข้าไปสร้างงานสร้างเงินอย่างมหาศาลที่ชาวบ้านไม่เคยพบมาก่อน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นต้นมา ครูเล็ก เรียนรู้ว่าความเจริญแม้จะเป็นสิ่งที่ดีแต่ความเจริญก็มีส่วนอย่างสำคัญในการทำลายวิถีชีวิตที่ดีให้สูญหายจึงเริ่มตระหนักถึงมหันตภัยที่กำลังเคลื่อนเข้ามาสู่พี่น้องชาวกะเลิงอย่างน่ากลัว มองเห็นชะตากรรมของชาวบ้านบัวได้อย่างชัดเจนว่าในอนาคตแค่เอื้อมเมื่อป่าหมดทุกสิ่งทุกอย่างก็จะหมดตามไปด้วย

ครู ริเริ่มจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าการเปลี่ยนแปลงที่หมู่บ้านบัวอยู่ในความสนใจของครูเล็กมาโดยตลอด และด้วยความห่วงใยในชะตากรรมของพี่น้องกะเลิงทำให้ครูเล็กครุ่นคิดวิธีการต่างๆ ที่จะทำให้ทุกคนมีชีวิตที่เป็นสุขอย่างแท้จริง และมีอาจจะรอดต่อไปได้อีกแล้ว

การเกิดศูนย์อินทร์แปง ก่อให้เกิดกิจกรรมการฟื้นฟูป่าไม้ร่วมกันของชุมชนเป็นการใหญ่ คราวนี้เป็นทั้งการปลูกป่าและการปลูกจิตสำนึกของชาวบ้านบัวไปพร้อมๆ กัน

ณ เวลานั้น ศูนย์อินทร์แปงยังเป็นเสมือนต้นธารทางความคิดในการถ่ายทอดความรู้ด้านต่างๆ ทำให้เกิดกลุ่มย่อยๆ ในการพลิกฟื้นสิ่งดีงามในอดีตให้เกิดตามมามากมายอีกหลายกลุ่มเช่น

- กลุ่มคลองส่งน้ำ
- กลุ่มออมทรัพย์
- กลุ่มเด็กฮักถิ่น
- ศูนย์ประสานงาน
- กลุ่มหมอบ้าน

ครูเล็กถ่ายทอดความรู้แก่กลุ่มเครือข่ายและผู้สนใจในเรื่องต่างๆ ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ ความ เป็นมา ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของชุมชน

เกษตรกรรมด้วยวิถีเกษตร ที่เน้นความเป็นธรรมชาติการเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติการแปรรูป ผลิตภัณฑ์จากเกษตรกรรม

ครูเล็ก กุดวงศ์แก้ว ปัจจุบันอายุ ๕๖ ปี เกิดเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ ที่ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔
 นักธรรมตรี

เกียรติคุณที่ได้รับ

พ.ศ. ๒๕๓๘ คนดีศรีสังคม จากมูลนิธิหมู่บ้าน

พ.ศ. ๒๕๔๔ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๑ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
 สำนักนายกรัฐมนตรี

นางมารศรี วนาโชติ

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การทอผ้า)

**“เทียนแห่งพร่างตา ผ้าทอกะเหรี่ยง เสนาะเสียงสาละวิน. งามถิ่น
ธรรมชาติพระธาตุสี่จอม กล้วยไม้หอมเอื้องแซะ”**

นั่นคือคำขวัญประจำของอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ผ้าทอกะเหรี่ยงเป็นหนึ่งในจุดเด่นบ่งบอกถึงความสำคัญในวิถีชีวิตของ
คนแม่สะเรียงที่ส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าหลากหลายเผ่า ทำมาหากินกันตามพื้นราบ
เชิงเขาอันเป็นภูมิประเทศส่วนใหญ่คือเทือกเขามากกว่าพื้นราบ

ตัวอำเภอแม่สะเรียงอันเป็นจุดศูนย์กลางของความเจริญที่บรรดาชน
เผ่าทั้งหลายมาตั้งถิ่นฐานผสมกลมกลืนกับชาวพื้นราบที่ตั้งอยู่ในพื้นราบเชิงเขา
เช่นกัน

ไปเยือนแม่สะเรียงเห็นจะต้องไปทางรถยนต์เท่านั้นกระมัง หรืออีกวิธีหนึ่งที่น่าจะพอไปได้คือเฮลิคอปเตอร์
พูดถึงผ้าทอกะเหรี่ยงผลผลิตของอำเภอแม่สะเรียงขึ้นชื่อนัก มีผู้อาวุโสชาวชนเผ่ากะเหรี่ยงหลายคน
เผ่าเชื้อชวชาญชำนาญการทอผ้า วันนี้มีท่านหนึ่งที่ได้รับการเชิดชูยกย่องเป็นถึงครูภูมิปัญญาไทยด้านทอผ้า
กะเหรี่ยงแล้วยังเป็นกำลังสำคัญในการผลักดันให้เกิดการสร้างผลผลิตผ้าทอที่มีคุณภาพมาตรฐานก่อให้เกิดงาน
เพิ่มรายได้ให้กับชนเผ่าในพื้นที่อำเภอแม่สะเรียง

อยากให้พอเห็นภาพอย่างหยาบๆผ้าทอกะเหรี่ยงคือผ้าฝ้าย ที่เป็นผลผลิตมาจากต้นฝ้ายที่คุ้นตากัน
เป็นส่วนใหญ่ก็ชุดชาวกะเหรี่ยงหลากหลายชนเผ่าที่มีรูปแบบสีสันต่างกันไป ชุดผู้หญิงก็แบบหนึ่ง ชุดผู้ชายก็
แบบหนึ่ง

พัฒนาการที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาไทยแล้วก่อให้เกิดการพัฒนาเพื่อยึดเป็นอาชีพหลักและหรืออาชีพเสริม
ได้ สร้างชุมชนให้ยึดเป็นอาชีพด้วยการทอผ้าได้เป็นผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าปูโต๊ะ ผ้าปูที่นอนแล้ว แปรรูป
เป็นผลิตภัณฑ์ใช้สอยเช่นผ้ารองแล้ว พวงกุญแจ กระทั่งกระเป๋าหลากรูปแบบต่างๆ

ผ้าทอกะเหรี่ยงทุกผืน ทุกชิ้นที่ลวดลายสวยสดงดงามล้วนย่อมด้วยสิริธรรมชาติทั้งสิ้น

ครูมารศรี วนาโชติ คือคนที่กำลังจะเอ่ยถึงและกำลังจะแวะเวียนไปพูดคุยกับท่านที่อำเภอแม่สะเรียง
เพราะท่านคือครูภูมิปัญญาไทยที่ได้รับการประกาศยกย่องโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา(สทศ.)
กระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะผู้เชี่ยวชาญรอบรู้ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรมทอผ้ากะเหรี่ยง

ครูมารศรี เกิดเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๗ ที่ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อายุ
ตอนนี้ก็น่าอยู่ตรง ๗๓ เป็นคนเชื้อสายปกากะญอ(สกอ) นอกจากเชี่ยวชาญด้านทอผ้ากะเหรี่ยงแล้วยัง
เป็นผู้ที่รวบรวมและอนุรักษ์ลวดลายผ้ากะเหรี่ยงไว้ไม่ให้สูญหาย

เป็นผู้ที่ได้คิดค้น ประยุกต์ลวดลายการทอผ้าโดยการนำลวดลายผ้าดั้งเดิมมาผสมผสาน และนำผ้า
ทอมาดัดแปลงเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ให้ตรงตามความต้องการของตลาด เช่น ผลิตเป็น กระเป๋า เสื้อคลุม
เสื้อกั๊ก ที่ใส่จดหมาย กล่องใส่กระดาษ ทิชชู ผ้าคลุมเตียง ชุดรองจาน เป็นต้น รวมทั้งยังได้ศึกษาค้นคว้า
วิธีการย้อมสีด้วยเปลือกไม้ ใบไม้และวิธีป้องกันไม่ให้สีย้อมตก นอกจากผลงานเหล่านี้จะเป็นที่ประจักษ์
และยอมรับอย่างแพร่หลายทั้งในชุมชนจนถึงต่างประเทศแล้ว ยังได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่แก่นักเรียน
นักศึกษา กลุ่มผู้ที่สนใจ ทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติอีกด้วย

ครูมารศรี วนาโชติ นำความรู้ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การทอผ้า) ที่ตนเองศึกษา ค้นคว้า ค้นพบ ฝึกฝนทดลองและปฏิบัติจนประสบความสำเร็จ จนเชี่ยวชาญ จนรอบรู้ และมีชื่อเสียงแค่เฉพาะชนเผ่าตนเองแต่ศึกษาเรียนรู้เชี่ยวชาญผ้าทอทุกคนแล้วไปเผยแพร่ สอน ถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นได้เรียนรู้นำไปปฏิบัติ สามารถใช้เป็นเครื่องมือผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือนและใช้เป็นอาชีพเลี้ยงชีวิตได้จนประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์โดยรวมแก่สังคม จึงได้รับการยกย่องให้เป็น ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๒ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การทอผ้า) ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๔๕

ไปที่บ้านครูมารศรี วนาโชติ ที่อำเภอแม่สะเรียง แม้ไม่ได้อยู่ตรงใจกลางความเจริญย่านค้าขายแต่บ้านครูก็บอกได้ว่าอยู่กลางเมืองสะเรียง เป็นทำเลศูนย์กลางชุมชนที่นับบอกว่าเป็นผู้ที่ตั้งถิ่นฐานมาแต่ช่วงการก่อสร้างเมืองแม่สะเรียงทีเดียว

ไปที่บ้านครูเลยเที่ยงไปเล็กน้อย จากที่นับหนึ่งล่อหมนจากตัวจังหวัดเชียงใหม่โดยรถยนต์ราวๆเก้า

โมงเช้า บ้านครูอยู่ในอาณาบริเวณรั้วที่ล้อมรอบเป็นสัดส่วน มีอาคารที่สร้างด้วยไม้สองสามหลัง ใต้เงาแมกไม้ร่มครึ้ม ท่ามกลางความเงียบสงบ ประหนึ่งไร้ผู้คน ด้านหนึ่งพื้นที่บ้านครูติดกับบริเวณวัดชื่อวัดชัยลาภ ยิ่งออกรู้สึกสงบเยือกเย็นเข้าไปอีก แต่จากการสังเกตรอบนอกบ้านครูบ่งบอกถึงสัญชาตญาณจิตวิญญาณแห่งศูนย์เรียนรู้อะไรสักอย่างในความรู้สึกของคนไม่รู้พื้นเพ

เรียกหาเจ้าของบ้าน “ครูครับ บ้านครูมารศรีใช่ไหมครับ” อยู่ชั่วครู่ แล้วหญิงร่างผอมบางสูงวัยก็เดินออกมาด้วยรอยยิ้มอย่างมิตรไมตรี ไม่มีอาการตระหนกหรือกังวลสำหรับคนแปลกหน้า เพราะครูต้อนรับทุกคนที่ไปเยือนที่ส่วนใหญ่แล้วมาด้วยจุดประสงค์ดั่งใจที่สั่น ที่สำคัญคุณะที่ไปพบครูครั้งนี้ก็ประสานครูทุกระยะก่อนเรียกขานครูไม่กี่นาทีก็โทรแจ้งครู ถามทางไปยังบ้านครูอยู่แล้ว

ครูเชิญเข้าบ้านที่ครูใช้เป็นทั้งที่พักอาศัยและเป็นออฟฟิตไปด้วย แต่สักครูครูบอกไปอีกหลังดีกว่าเป็นที่โชว์ผ้าทอหลากชนิด คุยกันไปได้บรรยากาศ

ขอให้ครูเล่าประวัติย่อๆ

“พ่อชื่อนายดวงพรแม่ชื่อนางบัวลอย วนาโชติ แต่งงานกับ นายยงยุทธ พวงทอง มีบุตรชาย ๓ คน เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เป็นคนเริ่มก่อตั้งกลุ่มทอผ้าสตรีแบบดิสท์ ภาคแม่สะเรียง ในปี ๒๕๑๓ โดยเป็นกลุ่มที่รับฝากขายสินค้าจากชาวบ้านทุกหมู่บ้าน เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้าน นับถือศาสนาคริสต์มาตั้งแต่กำเนิด”ครูให้ประวัติอย่างย่อจริงๆ

ครูมารศรี ที่ขอเรียกตัวเองว่า “ป้า” กล่าวว่าทำชุดได้หลายเผ่า ทำมาตั้งแต่เด็ก ย่ายายทำมาก็เห็นแม่ทำก็เห็นและช่วยบ้าง แม่สอนด้วย ลูกหญิงทุกบ้านต้องทำผ้าเป็น ต้องเรียนรู้ เด็กผู้หญิงทุกคนต้องทอผ้าได้ ขั้นตอนต้องย้อมก่อนถึงจะทอ ฝ่ายสมัยก่อนมีพื้นที่ปลูกกันแทบทุกบ้าน แต่ปัจจุบันซื้อมาจากแม่ฮ่องสอน พอโตขึ้นมาเรายึดการทอผ้าเป็นหลักแล้วก็ต้องเรียนรู้เราต้องทำได้หมด ยิ่งตอนเริ่มที่มีแนวคิดว่าจะต้องคอยแนะนำบอกคนอื่นก็ต้องรู้ทุกอย่างแล้วเพราะเราต้องเป็นวิทยากรด้วย

“ป้าเกิดที่นี่ นี่คือบ้านเกิดคุณพ่อ พ่อรับจ้างทำป่าไม้สมัยฝรั่งมาทำป่าไม้ในประเทศไทยพ่อมาจากสาละวิน พม่า คุณแม่เป็นชาวไทยอยู่คอยเป็นคนเผ่ากะเหรี่ยงแต่สัญชาติไทย พ่อมาทำป่าไม้และขึ้นไปเที่ยวบนคอย ตอนคุณพ่อตายป้าอายุแค่ ๓-๔ เดือน แม่มีลูก ๒ คน แม่ไม่มีอาชีพอะไรทอผ้าก็อยู่ที่บริเวณนี้ โตขึ้นมาก็เรียนแค่จบประถม ๔ เท่านั้น แม่สอนการทอผ้าตั้งแต่ช่วงประถม ยังไม่รู้ภาษาภาษาก็ทอโยกกล้วยใบปอกก่อน ทำไปเรื่อยๆ ชั้นประถม ๓ ทอผ้าใส่ได้แล้ว กะเหรี่ยงถ้าทอผ้าไม่ได้เขาไม่แต่งงานด้วยสมัยก่อนเป็นยังงี้”

ครูนั่งพูดให้ฟังต่อไปว่าจนมีฝรั่งมิชชันนารีมาทำงานในประเทศ ก็เลยได้ทำงานกับฝรั่งมาตลอดจนแต่งงาน แต่งงานเสร็จแล้วแค่มีกี่ปีสามีก็ตายสามีเป็นข้าราชการครูตอนนั้นครูบอกอายุ ๒๖ ก็กลับมาอยู่บ้านก็คิดว่าจะกลับมาทำผ้าดีกว่า มาตั้งแต่ปี ๒๕๑๓ มีมิชชันนารีเห็นทอผ้าอยู่ข้างทาง เจ้าหน้าที่ข้าราชการเขาก็มาเตือนเหมือนกัน มิชชันนารีเลยถามว่าอยากจะทำกลุ่มไหม ก็เลยตั้งกลุ่มให้ ไม่งั้นก็ไปเราก็กิน Order จากเมือง นอกจากบรรดาภรรยา มิชชันนารีเราคิดว่าเราไม่ทำแบบธุรกิจแต่เราทำแบบพันธกิจ หลักคือทอใช้เองแต่เรามีตำรวจภูธรสายใจไทย ทหารกรมแผนที่เห็นเขาก็เลยสั่งซื้อ เรียงเก่งแต่ไม่มีคนตอนแรกฝรั่งให้ทุน แล้วตอนหลังตั้งรณอาเอง รู้ภาษากะเหรี่ยง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษนิดหน่อย

“ก่อนที่จะจ้างป่าให้เป็นวิทยากรองค์การยูนิเซฟ ป่าต้องเรียนของกะเหรี่ยงโป ของละว่าต้องเรียนให้ได้ ลาย รูปแบบ ของป่าส่วนใหญ่จะเป็นสีดำ เราพยายามทำตามให้ตลาดต้องการ ดัดแปลงไปเรื่อยๆ ทั้งกระเป่าใส่ Notebook กระเป๋าคาดเอว เมื่อก่อนนี้หมู่บ้านดอยคำปลูกฝ้ายอยู่เราซื้อเขาปลูกตามทุ่งนาตามไร่ ไม่ใช่เป็นผืนใหญ่ เราไม่มีที่ดินปลูกแม่สะเรียงมันไม่มีที่ที่มันแคบมันไม่มีที่ปลูกฝ้ายเลย”

อายุครู ๗๓ แต่สังเกตจากการเดินคล่องแคล่ว การพูดคุยน้ำเสียงหนักแน่นและไม่มีสะดุด ความจำเห็นทีจะยังแม่นยำยิ่งกว่าอายุ ๔๐ กว่า ครูเล่าต่อเนื่องเหมือนหุ่นยนต์ยังไม่หมดรณว่าตอนที่เรารั้งกลุ่มปี ๑๓ เคยเดินจากแม่สะเรียงไปเชียงใหม่ ๖ วันตอนนั้นอายุประมาณ ๑๒ คือต้องไปเป็นคณะ กลุ่มมิชชันนารีเขาไม่รู้เรื่องลายหรือแต่เขาบอกว่าเผ่าใครก็ต้องเผ่ามัน ต้องไปสอนที่อื่นก็ต้องเอาของเขามา ไปโชว์ของพวกนี้ ต้องบอกให้ได้ ของเขาเราไม่ได้ผลิตแต่มาฝากขาย ของใครของมัน เผ่าสกอก สกอกกับโป

ครูเล่ามาถึงตรงนี้หยุดยั้งนิดหนึ่งด้วยความภูมิใจบอกว่ามีโอกาสได้ไปเป็นวิทยากรที่ประเทศเนปาลปีแรก เรามีร้านอยู่ที่เชียงใหม่ ฝรั่งซื้อของเราหลายประเทศ แต่ทางบริษัทที่เนปาลเขาติดต่อมาทางจังหวัดว่าเอากะเหรี่ยงคนหนึ่ง มึงคนหนึ่ง

“ไปสอนประมาณ ๑ เดือน บ้านเขามีน้าแต่ไม่มีข้าวเขากินขนมปัง มันบดเนื้อมัน ออสาทำขนม รับทำอาหารฝรั่ง ๓ คนที่มาเรียนว่าจากบ้านเธอมากี่วัน เขาบอกว่ามา ๖ วันมาเรียนในกาฐมาณฑุ สอน ๑๕ คนต่อครูหนึ่งคน แต่ไปก็พูดภาษาเขากันไม่ค่อยได้ มีภรรยาท่านพูดมาช่วยแค่ ๒ วัน ส่วนใหญ่คุยกันไม่รู้เรื่อง เขาทอได้แต่ไม่เหมือนเรา ทอธรรมดาได้ เขาทอผ้าเป็นแต่แบบธรรมดาปากก็เลยต้องไปสอน ป้าสอนให้เขาทำโมบายแบบใหม่ๆ จากสิ่งใกล้ตัวเช่นบ้าน ต้นไม้ สอนลายในโมบาย เสื้อผ้าของเราที่เอาไปจากไทยตอนกลับให้เสื้อผ้าลูกศิษย์ไปหมดก็ส่งสารเขา ป้าไปตีผ้าบาติกเขาว่ามันขาดไปเส้นหนึ่ง อันนี้จะให้เหมือนใจป้ามันยังไม่เหมือนเดี๋ยวจะให้ดูผ้าคลุมเตียงเป๊ะเลย เรารับผิดชอบของเราที่รับผิดชอบของเขา วิธีเลี้ยงด้ายเอาแบบของกะเหรี่ยง ป้าจะต้องวางก่อนจะไปถามผู้ชายว่าทำได้ไหม เอาของขึ้นเครื่องบินไปไม่ได้ เอาแบบเครื่องทอจากที่นี้ไป เขาต้องการที่เลี้ยงด้ายของกะเหรี่ยงเพราะมันไม่สกปรก ลายจกคือเราดูข้างบนแต่เราต้องใช้ข้างล่างมันยากมากพวกเนปาลผู้หญิงบอกไม่ไหวทำไงให้มันเห็นข้างล่างได้แต่ของเรามันเสียบข้างนอกค่อยๆ ทิเบต เราไม่ใช่แบบนั้นเราต้องจกข้างนอกแต่เห็นข้างใน”

ครูบอกเท่าที่สังเกตไม่เคยเห็นลายจกมาขายที่บ้านเรา เราไปสอนแค่เสาร์อาทิตย์เขาพาเราเที่ยว ๑ อาทิตย์ ที่เนปาลเขามีโรงงานใหญ่ผสมฝ้ายย้อมฝ้ายเขาให้เราไปสอนแค่ลายจก เขาก็งกกับลายที่ทำไป เขาย้อมเครื่องแต่เขาว่าเป็นธรรมชาติเขาทำแบบโรงงานอุตสาหกรรมไปแล้ว โรงงานที่บอกย้อมสีธรรมชาติไม่น่าใช้เขาต้องใช้สีเคมีด้วยแน่นอน คราวนี้ครูเดินไปหยิบผ้ามาชี้ให้ดูย้อมเป็นทุกสี เมื่อก่อนย้อมได้แค่ ๒ สีจากดอกไม้ในป่า มีต้นย้อมป่าแล้วต้องไปขุดเอารากต้นใหญ่ๆมันจะออกเป็นสีเหลืองทองและต้นคราม ย้อมป่ามี ๒ ชนิดแบบนี้คือพ่อแม่เราสอนมาไม่ใช่ว่าโรงงานสอน แต่เราต้องเว้นตอนที่เราส่งออก เราจะไม่ย้อมไม้สักเพราะ

มันระคายเคืองเราจะใช้ต้นปุยแทน เฉพาะสีธรรมชาติเป็นไปไม่ได้ต้องใช้สีอื่นมาผสม ตอนนี้เขาใช้ สีเคมีหมดแล้วอันนี้ซื้อมาจากเยอรมัน สีม่วงใช้ลูกหว้า

“ตอนนี้ป่าไม้ทำแล้วป่าสอนอย่างเดียว แต่ทุกครั้งป่าบอกเขาว่าถ้าใช้ธรรมชาติแล้วต้องปลูกป่า ป่ารู้จักประโยชน์ของป่าไม้ ถ้าไม่มีป่าก็อยู่ไม่ได้ พุดถึงป่า ป่าคิดถึงโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ยังไม่มีโอกาสไปดูของจริงของพระองค์ท่าน มีองค์กรส่งเสริมให้มาให้อ่านบ่อย ได้รู้ถึงพระทัยที่ทรงรักป่ารักต้นไม้รักน้ำที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ เคยอ่านพระราชดำรัสทรงแนะนำให้โรงเรียนทำโรงเรียนสวนพฤกษศาสตร์ ไม่ต้องบังคับให้เด็กปลูกแต่หาวิธีให้เด็กมีความรู้ความผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติเช่นवादใบไม้ต้นไม้ วาดสัตว์เป็นต้น แล้วยังจำได้ว่ามีพระราชดำรัสไว้ประมาณว่าป่าไม้ต้นไม้อ่อนให้เกิดการสร้างอาชีพได้ เวลาไปสอนทอผ้า ย้อมผ้าที่ไหนก็จะย้ำปลูกต้นไม้ปลูกป่าใช้ต้นไม้ก็ไปให้เขาปลูกต้นไม้ชดเชย ไปอบรมทั่วประเทศก็พูดตลอด เราก็บอกก็เหมือนกันให้รู้จักรักทรัพยากรธรรมชาติอย่างแม่บ้านทอผ้า คนเรามั่นใจ ถ้าผู้รับจ้างได้แค่นี้ เราก็อยู่บ้านพอมือที่ดิน ที่นาก็ให้ปลูกต้นไม้ ที่เราจะใช้ย้อมผ้าให้ปลูกเข้าไปเยอะๆ อย่าปลูกแต่ข้าวกับถั่ว เมื่อปลูกอาหารก็ต้องปลูกไม้ของที่เราจะใช้ด้วย เขาก็ฟังคนกะเหรี่ยงเขาฟัง เรารักป่าอยู่แล้วเราอยู่กับป่าอยู่แล้ว”

ครูบอกอีกว่าก็บอกคนที่ทอผ้าให้ปลูกผักปลูกต้นไม้ ประหยัดหน่อยไม่ว่าทางเจ้าหน้าที่ให้ ๓๐๐ ให้ ๓๐๐๐ ไม่ใช่อย่างนี้ได้มาแล้วคนไม่ยอมทำงาน ไม่ยอมทอผ้าเขาบอกพอกินแล้ว นิสัยเสียไปหมดไม่ชอบเลยแบบนี้ เอาเงินนั้นนะเอาไว้ใช้ ทอผ้าเก็บไว้ใช้เวลาเจ็บใช้ได้ป่วยก็ไม่เสีย มีผักมีต้นไม้ให้ความร่มรื่นชื่นใจให้ความร่มเย็น อากาศดีด้วย

ครูมารศรีกล่าวด้วยว่า เคยมีนักศึกษามาเรียนรู้เยอะอาจารย์เขาพามาเรียนเป็นกลุ่มคณะ มาทำรายงานวิทยานิพนธ์ ตนเองก็มีความรู้แต่นี้ก็ไม่ว่าทำไมเขาถึงยกย่อง ตั้งแต่สามมีตาย ก็จับงานนี้ก็ไปเป็นวิทยากรโรงเรียนหลายโรงเรียนก็คงจะมีคนที่รับบ้างไม่รับบ้างแล้วก็มีคนที่สนใจบ้าง ก็ไม่เป็นไร สอนเป็นอาชีพให้เขาด้วยก็บอกอาจารย์ว่าตั้งแต่สามมีตายก็ทอผ้าขาย กลางวันทำงานกับฝรั่งกลางคืนก็มาทอผ้า

“ป่าอยากไปเรียนรู้การทอผ้าของชาติต่างๆแต่ไม่ได้ไปเพราะไม่มีองค์กรไหนให้งบไป ก็ไปโชว์ผลงานแล้วแลกเปลี่ยนกันตลอด แต่ไปอบรมด้วยกันตลอดอบรมการตลาด วิสาหกิจชุมชนเมื่อไม่นานมานี้ ภูมิปัญญาด้านอุตสาหกรรมเป็นศูนย์รวมของผ้าทอของชาวบ้าน ตอนก่อนปลูกกระต๊อบบอกกับเพื่อนๆใครมีผ้าอะไรก็มาแขวนขาย ก็มีคนมาสั่งคนมาสั่งแล้วก็แจกจ่ายให้เพื่อนทำปกติเรามีออเดอร์จากมิชชันนารีทั่วประเทศ แต่ตอนนี้ไม่มีแล้วเพราะเขาไม่ได้เข้ามาประเทศไทย ส่วนด้านจักสานให้ผู้ชายทำเพราะเขาถือผู้หญิงห้ามทำ จักสานพวกนี้เป็นงานผู้ชาย ตอนนี้มีเสื้อประจำชนเผ่ากะเหรี่ยง สกอ โป ละว้า ไทยใหญ่ พื้นเมืองหมู่บ้านคืบพวง เขาทอผ้าขาม้าผ้าขาม้าที่ดี โคนน้ำไม่แข็ง”

ครูมารศรีกล่าวด้วยว่า ลายผ้าในปัจจุบันไม่ได้มีเปลี่ยนแปลงยังคงรักษาแบบดั้งเดิม รายได้เฉลี่ยตกต่อเดือนไม่ถึงแสนแต่ทำแบบนี้แบบพันธกิจ ไม่ใช่เรียนบัญชี สมัยก่อนแม่บ้านเราไม่ได้เรียนหนังสือแต่เราไม่ได้ลงทุนไม่ได้ลงทุนไม่มีอะไรเลย รายได้จะไม่มีอะไรนี่ก็คือ ณ ปัจจุบันนี้ทำด้วยใจรักเราก็ต้องช่วยกันเอาของมารวมกันแล้วหาตลาดแล้วก็ขาย ขายแล้วมาให้เจ้าของคือเราสัญญากันว่าถ้าไรจะต้องตกอยู่กับผู้ผลิตให้มาก

ที่สุดที่จะให้ได้ทอผ้าไม่มีค่าว่ารวยมีแต่พออยู่พอกินแต่เราเก็บคนฝากขาย ๑๐๐ ละ ๓ บาทคือเงินที่เก็บมาให้เด็กในกลุ่มเป็นค่าเดินทางไปอบรม

แล้วบอกอีกว่าจะเลือกที่เขาทำดีจริงด้วยใจไม่ก็คนเลือกผลงานมาวางขาย เพราะส่วนใหญ่ทำผ้าโหลขอให้ได้ขายเร็วๆ ไม่ก็คนหมู่บ้านละไม่ก็คนบ้านเราก็ทำ เราก็มารับทำสิ่งทำห่อ มีที่นี้ที่เดียวที่ทำ Packaging อย่างผ้าคลุมเตียงบ้านหนองผักหนามทำ อยู่ที่อำเภอนี้แหละไปไม่ไกลแค่ ๖- ๗ ถึง ๘ กม. ตอนนี้อยู่ไกลๆ ไม่ได้เป็นภูมิแพ้อะไรแต่ถ้ามาอบรมต้องเป็นองค์กรยังมีคนมาอบรมอย่างต่อเนื่องอย่างเช่นพวก NGO เอาชาวบ้านมาอบรมหรือครูจากมหาวิทยาลัย องค์กรทางศาสนา

“ครั้งหนึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่๙ เสด็จฯ ศิลปาศิพแม่ฮ่องสอนเจ้าหน้าที่ก็มาเอาผ้าที่นี้ไปแต่ง เสด็จฯ มาถึงที่ป่าอยู่นานมากตรัสว่าสวยสวยมากท่านจะชมสิธรรมชาติ ท่านเหมาทั้งหมดเลย”

“ป่าเข้าผ้าสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถประจำทุกปี ถ้าเอาผ้าไปได้รางวัลทุกปี ได้งบเข้ามาตั้งศูนย์ศิลปาศิพที่นี้ ๒ ปี แล้วก็ย้ายไปที่นั่น ป่าก็ไปช่วยอีก ๓ ปี สมเด็จพระนางเจ้าฯ ทรงตรัสว่า “ให้รักป่าถ้ามีป่าก็มีน้ำ มีไม้เอาไว้อ้อมผ้า” แล้วพระองค์ท่านก็ตรัสถามว่า มากี่โมง ป่าก็กราบทูลบอกมาดี ๕ “

ถามคร่าวๆ ถ้ามีคนที่ยากเรียนไม่มีสตางค์ ครูบอกถ้าไม่ขี้เกียจเรียน ถ้ามีเวลาก็มาเรียนได้ใช้เวลา ๑๕ วันก็สามารถทอได้แล้ว แต่เครื่องมือก็เตรียมมาเอง ที่นี้แหล่งขายไม่ได้แหล่งสอน อันนี้ก็แปรรูปผ้า ก็มีแผนกตัดแปลงที่นี้เขาก็ทำอยู่ที่บ้านเขาแต่ก็มาอบรมที่นี้ ส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าหน้าที่ส่วน กคน. ฝ่ายจัดหางาน เขามีงบบพชาวบ้านมาดูมาอบรมคนที่จะมาฝากขายตรงนี้ต้องยอมเก่งยอมให้ถูก อย่างลายกระเหรี่ยงไปก็ตัดแปลงจากเจ้าลายเชิงผ้าถุงมาเป็นผ้าคลุมไหล่ สมัยก่อนจะทอเป็นชุดผ้าคลุมเตียง ตอนนี้อยู่ไม่ไหวเวลาซักต้องใช้เครื่องซัก ผ้าถุงกระเหรี่ยงไม่เหมือนผ้าถุงพื้นบ้านผ้าถุงกระเหรี่ยงจะทอ ๓ ครั้งมาต่อกันมันทำให้ซ้ามาก ต่อเป็นทางขวางเป็นท่อน ๆ ไป

เมื่อถามความรู้สึกครูมารศรีเปิดความรู้สึกที่มีต่อในหลวงรัชกาลที่๙ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี “รักที่สุดคือในหลวง ห่วงที่สุดคือสมเด็จพระเทพ ได้น้อมนำแนวพระราชดำริของพระองค์ท่านมาใช้คือความพอเพียง แบ่งปันกันมีอะไรก็

ช่วยเหลือกัน มีอะไรก็คุยกันจะได้ไม่เข้าใจกันผิด รักการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ป้าคิดว่าตอนนี้บอกตรง ๆ ว่าเกิดมาในประเทศไทย ภูมิใจและดีใจที่สุดที่มีองค์พระมหากษัตริย์ ป้ารักทุกพระองค์และทุกสมัย ถึงป้าจะไม่ได้เห็น ป้าภูมิใจและดีใจที่สมเด็จพระเทพฯ ท่านทรงทำทุกอย่างตามรอยพระบาทของในหลวงรัชกาลที่ ๙ สมเด็จพระเทพฯ พระองค์ท่านบอกกับป้าว่าดีที่สุด ดีทุกอย่าง จนเผ่าเราต้องอยู่กับต้นไม้ดินในป่าหาของกินจากป่า เราจะได้ซื้อกินกันเท่าไรถึงเราจะมีอาชีพอย่างไรก็ตามบางคนเป็นข้าราชการเขาก็ยังไปหาอาหารในป่า ก็ต้องดูแลรักษาป่า รักป่า

เข้าใจป่า ในหลวงรัชกาลที่ ๑๐ พระองค์ท่านทรงเดินตามรอยพระบาทขององค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ป้ารักที่สุดเลยทุกพระองค์ ป้าเคยได้รับพระราชทานผ้าห่มพระราชทาน ป้าดีใจและภูมิใจมากที่สุดที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร. ๑๐ เดินตามรอยพระบาทของ ร.๙ ถึงป้าจะอยู่ไกลแต่ป้าก็รักมาก”

ตอนนี้ครูมารศรีพาเดินผ้าชนิดต่างๆ ผ้าเก่าชุดชนเผ่าโบราณที่ชั้นบนของอาคารอธิบายพอให้รู้ที่มา และให้รู้ว่าเป็นชุดชนเผ่าใดแล้วบอกว่ามีคนสืบสานการทอผ้าต่อคือคนอายุ ๔๐-๕๐ ปีมีคนทำเยอะเขาจะทอดีหรือไม่อันนั้นต้องวัดกัน แต่ร้านนี้ลูกสะเฝ้าจะสืบสานต่อ ส่วนลูกแท้ ๆ เป็นผู้ขายหมดเขาเป็นครู อยู่ด้วยกัน ๒ คน อยู่เชียงใหม่หนึ่งคน อยู่ที่นี่เป็นที่ปรึกษาอบจ.จังหวัดแม่ฮ่องสอน คนที่สองเป็นผอ.โรงเรียน คนที่ ๓ เป็น

รองหัวหน้าเขตศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนหลานเรียนแพทย์เรียนเภสัช และเป็นครูไปแล้ว ๑ คนอยู่ที่กาญจนบุรี ส่วนคนละแวกบ้านเขาก็รู้สึกดี รักกัน เรารักกันช่วยเหลือกัน มีที่เขาฝากขาย ที่นี้จะมีแผนกย้อมฝ้ายขาย รับจ้างเย็บ มีแผนก Package สินค้าต้องมีหลากหลายมีทุกอย่าง ที่เขาฝากขายก็มีหลายแบบเช่น เสื้อประจำเผ่า เป็นต้น

ถ้าจะไปเยี่ยมเยียนครูมารศรีเอาไว้ตั้งต้นมาจากเชียงใหม่โดยรถประจำทาง ๓-๔ ชั่วโมง

ทั้งทำด้วยเกียรติคุณของครูมารศรี วนาโชติ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นแม่ดีเด่นของโรงเรียนบ้านโป่งวันครู ๒๕๐๔, ได้รับรางวัลชมเชยการประกวดผ้าทอ ประเภทที่ ๓ "เคหะสิ่งทอ", ได้รับพระราชทานรางวัลชนะเลิศ ประเภทผ้าฝ้ายทอมือ ในโอกาสประกวดผลงานศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอนใน พระบรมราชานุष्ठัมภ์, ได้รับการคัดเลือกให้เป็นแม่ดีเด่นด้านช่วยเหลือสังคม โรงเรียนแม่สะเรียง บริพัตรศึกษา, ได้รับคัดเลือกเป็นแม่ดีเด่นประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน, ได้รับคัดเลือกให้เป็นแม่ดีเด่นคริสตจักรบ้านโป่ง, ได้รับการยกย่องเป็นผู้นำอาชีพก้าวน้ำระดับจังหวัด จากกระทรวงมหาดไทย, ได้รับยกย่องเป็นผู้ทรงภูมิปัญญา จากศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอแม่สะเรียง และครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ ๒ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม(การทอผ้า) จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

ครูมารศรี วนาโชติ เป็นกรรมการบริหารศูนย์ศิลปาชีพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน (สาขาแม่สะเรียง) เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพของจังหวัดขึ้น ซึ่งทำให้กลุ่มสตรีในหมู่บ้านมีรายได้ตลอดปี และยึดการทอผ้าเป็นอาชีพช่วยเหลือครอบครัว

สนใจเรื่องการทอผ้าจึงได้เรียนรู้เรื่องการทออย่างจริงจังจากมารดาซึ่งเป็นผู้ที่มีฝีมือดีในการทอผ้า จากการที่ได้คลุกคลีและฝึกปฏิบัติมาตั้งแต่เด็กจึงได้สะสมความรู้และประสบการณ์ในเรื่องการทอผ้าเป็นอย่างดี

นอกจากพื้นฐานการทอผ้าที่ได้รับจากมารดาและผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านแล้ว ครูมารศรียังได้พัฒนาความรู้มาโดยตลอด โดยเข้าอบรมเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมจากหน่วยงานต่างๆ เช่น โครงการพัฒนาชาวเขาญนิเซฟ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแม่สะเรียง เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องการย้อมสีธรรมชาติ การออกแบบลวดลายผ้า การให้สีการวางขนาดผ้า เทคนิคการทอ และการจัดหาตลาดนอกจากนี้ครูมารศรียังได้ศึกษา ค้นคว้า การนำเปลือกไม้ใบไม้ มาย้อมสีด้ายและวิธีป้องกันไม่ให้สีย้อมตกได้สำเร็จ

จากการที่พยายามรวบรวมและอนุรักษ์ลวดลายผ้ากะเหรี่ยงไม่ให้สูญหาย ครูมารศรี ได้คิดค้นประยุกต์ ทดลอง จนได้องค์ความรู้ดังนี้

- การนำลวดลายผ้าดั้งเดิมของกะเหรี่ยงมาทอเป็นรูปแบบใหม่ตามความต้องการของท้องตลาด เช่น ทอผ้าคลุมเตียง ผ้าปูโต๊ะ ผ้าคลุมทีวี ผ้าคลุมโทรทัศน์ ชุดรองแก้ว ชุดรองจาน
- การนำผ้าทอมาดัดแปลงเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ เช่น กระเป๋า เสื้อคลุม เสื้อกั๊ก ที่ใส่จดหมาย กล่องใส่กระดาษทิชชู
- การนำเปลือกไม้ ใบไม้ มาย้อมสีด้าย และวิธีป้องกันไม่ให้สีย้อมตก

ครูมารศรี วนาโชติ ปัจจุบันอายุ ๕๘ ปี เกิดเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ ที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นบุตรของนายควยพรและนางบัวลอย วนาโชติ สมรสกับ นายยงยุทธ พวงทอง มีบุตรชาย ๓ คน

การศึกษา

- จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

เกียรติคุณที่ได้รับ

- พ.ศ. ๒๕๓๑ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นแม่ดีเด่นของโรงเรียนบ้านโป่งวันครู ๒๕๐๔
- พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้รับรางวัลชมเชยการประกวดผ้าทอ ประเภทที่ ๓ “เคหะสิ่งทอ”
- พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้รับพระราชทานรางวัลชนะเลิศ ประเภทผ้าฝ้ายทอมือ ในโอกาสประกวดผลงานศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอนในพระบรมราชินูปถัมภ์
- พ.ศ. ๒๕๔๕ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๒ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การทอผ้า)
จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรีน

นางสาวขวัญดิน สิงห์คำ ครูภูมิปัญญาไทย ด้านการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

“พาคณไทยมีกินมีอยู่”

ครูขวัญดินต้อนรับผู้ไปเยือนในแต่ละวันคณะแล้วคณะเล่า บุคคลแล้วบุคคลเล่าในแต่ละวันแทบไม่มีเวลาแม้แต่จะกินข้าวในแต่ละมื้อ นี่เป็นข้อสังเกตในฐานะผู้ไปเยือนคณะหนึ่งในช่วงคล้อยไปสู่ปลายเดือนธันวาคม ๒๕๖๐ ช่วงสัปดาห์ที่ความหนาวเย็นกำลังถาโถมโจมตีภาคเหนือและภาคอีสานของไทยเรา

คณะของเราเป็นทีมหนึ่งที่ช่วงชิงเวลาการไปเยือนครูขวัญดิน โดยการประสานครูไว้ล่วงหน้าแล้วเรานับหนึ่งการเดินทางจากตัวจังหวัดอุบลราชธานีในช่วงเช้าไปถึงครูที่ศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ใกล้สิบลีแอดโม่ง โดยการถามทางครูไปเป็นระยะๆไม่เช่นนั้นคงต้องหลงทางอันเป็นปรกติวิสัยเพราะไม่คุ้นพื้นที่

แนะนำตัว แจ้งวัตถุประสงค์ถึงการมาเยือนแล้ว ครูต้อนรับอย่างเป็นกันเอง ด้วยรอยยิ้มอันสื่อให้สัมผัสได้ถึงมิตรไมตรี ด้วยเมตตาด้วยวิถีแห่งผู้ดำรงธรรม

ครูเริ่มให้ข้อมูลในสิ่งที่ผู้ไปเยือนขอให้เล่าว่าคืออย่างไร เดิมทีรับราชการครู เป็นครูอยู่ ๑๑ ปี เป็นครูอยู่สองที่ ที่ราชสีไลและกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษนี้แหละ แล้วจึงลาออกมาอยู่ที่นี้ ที่จริงตอนเรี่ยนอยู่ที่มาที่วัดแห่งนี้ พี่ชายพามาวัด เรี่ยนปริญญาตรีปี ๓ เพราะเป็นคนที่นี่ (กันทรลักษณ์)เลย บ้านห่างจากที่วัด ๕ กิโลเมตร

“ตอนเด็กจริง ๆ อยู่บ้านหนองสูงเหลื่อม อำเภอกันทรลักษณ์ ศรีสะเกษ เสร็จแล้วคุณพ่อก็พามาเรียนในตัวเมือง เพราะพ่อเป็นครูใหญ่ แม่เป็นช่างตัดผ้า พ่อตั้งใจจะให้ลูกเรียนจบต่อกเตอร์ แต่พ่อเรียนปริญญาตรีจบแล้วเราพบกับธรรมะแล้วคิดว่าทำไมเราต้องเรียนขนาดนั้น น่าจะแค่จบปริญญาตรีก็พอ แต่คุณพ่อเตรียมให้เรียนต่อเลย ก็ขอคุณพ่อ คุณพ่อก็ยอมเพราะคุณพ่อเป็นคนดี ก็จบแค่ปริญญาตรีแล้วมาอยู่ที่ราชสีไล ๓ ปี และก็มาอยู่ที่กันทรลักษณ์อีก ๘ ปี เป็นครูสอนภาษาไทย”

ครูบอกว่าที่นี้ขณะเป็นครูก็ถือศีลไปด้วย ก็มาปฏิบัติธรรม ถือศีล ละอบายมุข กินมังสวิรัตื พอปฏิบัติธรรมไปเรื่อยก็อยากจะทำปฏิบัติธรรมให้มากกว่านี้ อยากจะลองดูว่าไม่มีเงินจะอยู่ได้ไหม

ครูบอกเจอธรรมะตอนเรียนอยู่มหาวิทยาลัย มีพระท่านสอนอยู่ที่นี้ พี่ชายพามา จริงแล้ว ๆ มหาลัยก็บ่มเพาะมาด้วย เรี่ยนมหาลัยที่มหาสารคาม วิทยาลัยครู เป็นรุ่นที่ ๒ ของ คบ. อาจารย์(อาจารย์ผ่าน)ที่สอนวรรณคดีพุทธศาสตร์ ท่านสอนดีมาก แต่ ตอนแรกเรามีความขัดแย้งในใจเวลาเรียนพุทธศาสตร์ว่าพระพุทธเจ้าเกิดมาเดินได้ ๗ ก้าว เราก็ขัดแย้งในใจว่าพระพุทธเจ้าเป็นสมมุติเทพหรือคนธรรมดา

แต่อาจารย์จบเปรียญธรรมเก้าประโยค ไปเรียนอินเดีย อาจารย์ก็อธิบายว่าเดินได้เจ็ดก้าว คือพระพุทธเจ้าเกิดโภชขงเจ็ดก็เกิด แล้วก็อธิบายว่า คำว่าก้าว ก็คือ ก้าวด้วยสติ ธรรมวิจยะ วิริยะ ปิติ ปัสสทธิสมาธิ อุเบกขา มันคือยังไงทำไมเราไม่เคยได้ยินแบบนี้ เราก็เข้าใจระดับหนึ่งว่า พระพุทธเจ้าเป็นคนธรรมดาที่ลด ละ กิเลส มากกว่าคนอื่นเลยได้เป็นพระศาสดา ก็เลยทิ้งพระพุทธเจ้า รู้สึกซาบซึ้งในพุทธศาสนา แล้วอาจารย์ก็ให้ไปอ่านหนังสือนอกเวลา พระอรหันต์หลายรูป

“พอลืมมาบ้านพี่ชายก็เลยพามาวัดนี้ มีพระรูปหนึ่งท่านเรียนเศรษฐศาสตร์จะจบแล้ว แต่ออกมาบวช เราก็คิดว่ามีแต่สมัยพระพุทธเจ้าที่ลูกกษัตริย์ออกมาบวช ยุคนี้ก็มีด้วยเหลือ ท่านก็สอนอยู่ประโยคหนึ่งแล้วมันเข้าใจ “การได้เปรียบคือเสียเปรียบ” ก็เหมือนกับบอกรักให้เราค้นหาคำตอบ เปิดเทอมก็ไปเรียนต่อไปแล้วให้เพื่อนฟัง เพื่อนไม่สนใจสักคนเดียว ก็เลยไม่พูดจนเรียนจบปริญญา แล้วพ่อจะให้เรียนต่อปริญญาโทก็เลยบอกพ่อขอศึกษาเรื่องนี้ก่อนได้ไหม ก็ได้มาศึกษาจริง ๆ ศึกษาที่คือตั้งใจลด ละอบายมุข กินมังสวิรัตติ ตั้งใจจะทำแค่นี้คิดว่าพอ พอมาทำแล้วมีเรื่องทำทนายไปเรื่อย ก็ปฏิบัติควบคู่การสอนหนังสือไปด้วย สอนมา ๑๑ ปีเนี่ย”

ครูขวัญดินหันมายิ้มแล้วบอกให้เราที่ไปเยือนดื่มน้ำและกล้วยที่จัดไว้ต้อนรับ แล้วเล่าต่อไปว่าพ่อท่านสมณะโพธิรักษ์สอนเรื่องศาสตร์พระราชาบอกว่าในอนาคตบ้านเมืองจะเดือดร้อน จากสามสิ่งนี้ คือ ขยะจะล้นโลก อย่างที่สองปุ๋ย ก็จะเป็นปัญหาต้องมาทำปุ๋ยให้สะอาด อย่างที่สาม มาทำกิจกรรมไร้สารพิษ ก็เลยตั้งใจอย่างนี้ต้องลาออก ความตั้งใจอยากจะลาออกตั้งแต่ ๗ ปีแรกแล้วแหละ ศึกษาธรรมะ ว่าพระพุทธเจ้ามีอะไรประเสริฐถึงอยากออกบวช เราไม่ได้เพียงส่วนหนึ่งของท่านเลย ทำให้เราถึงไม่ลองตามทันคุณ

พ่อก็ไม่ยอมให้ออกเพราะส่งเสียเยอะ อยากได้ทุนกลับคืนมาบ้างก็บอกพ่ออยากศึกษาจริง ๆ ก็บึงเอิญท่านจำลอง ศรีเมืองมาก่อนตั้งพรรคการเมือง นึกว่าจะออกยังไงให้พ่อไม่ว่า ก็เลยบอกพ่อว่าจะไปสมัคร สส. พ่อก็ยอมแต่ก็ตอบไปว่าออกมาครั้งนี้จะไม่กลับไปข้าราชการอีก จะออกเลย พ่อก็เลยยอมให้ออก

พ่อก็บอกนโยบายของพรรคที่เข้าไป คือ ไม่ซื้อเสียง เงินก็ไม่ให้เราสักบาท เงินเราก็ต้องหาเองก็ต้องลุยเอง ไปทุกหมู่บ้านในเขตนี้ หนึ่งเดือนไปได้กว่า ๒๐๐ หมู่บ้าน ก็บอกคุณพ่อว่าไม่เป็นแหละ สส. นั้นยากมากเลยที่จะทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดีไม่ใช่เรื่องง่าย อย่างเราไปเป็นนี่มันยากคิดไว้ในใจ จนกระทั่งคะแนนก็ดี สส. ที่นี้เขาเอา ๒ คน แต่เราได้อันดับที่ ๔ แต่ก็ยังเป็นคะแนนบริสุทธิ์จริง ๆ

“ชาวบ้านคนในพื้นที่ก็คิดว่าดิฉันจะเข้าวิน แต่เมื่อสอบตกก็ดีใจมากเลยเพราะมันเป็นภาระหนักมากเลย เราคิดว่าถ้าเราเป็น สส. เราทำแบบเขาไม่ได้ ก็เลยคิดว่าจะทำยังไงดีเราเห็นความยากจนของประชาชนเราเห็นทุกอย่างทั้งหมดแล้ว เราจะแก้อย่างไร เลยขอคุณพ่อกับมาทำสามอาชีพกู่ชาติ คุณพ่อเลยซื้อที่ดินให้ ๒๐ ไร่ให้ลงไปทำ

แต่ไม่เคยทำมาเลย เรียนมาโดยตลอด เสร็จแล้วก็เลยบอกคุณพ่อ ไปยืนอยู่กลางที่ดินแล้วคิดว่าทำไม่ได้ มือก็ไม่เคยทำอะไรเลยแต่ว่าที่พ่อกับจะทำได้คือมาเข้าร่วมกับคณะที่หมู่บ้านนี้ หมู่บ้านนี้เขาจนมากไม่มีอาหารให้กิน กินข้าวกันบาตรพระ ก็เลยขอว่า ข้าวเข้ากับข้าวเย็นกินที่บ้าน แต่กลางวันขอมากินที่นี้อยู่ที่นี้ดู”

ครูยังคงพร่ำพรูเรื่องราวที่ผ่านมามีคุณพ่อใจดีก็ต้องบอกว่าทั้งหมดนี้คุณพ่อคุณแม่เป็นคนดีให้มาทดลอง ก็มาทดลอง พอทดลองเสร็จปุ๊บก็ให้เห็นสวรรค์ว่ามันยากมาก มันไม่ง่าย ร้องไห้กลับไปหาคุณพ่อว่าทำไม่ได้หรอก ความฝันกับความจริงมันทำไม่ได้หรอกคุณพ่อ จะขอกลับมาอยู่บ้าน คุณพ่อเข้าใจแล้วบอกไปสูต่อ ความลำบากที่ลูกเจอในวันนี้นั้นจะเป็นประสบการณ์ในอนาคต และก็ให้กลับไปสูใหม่ คุณพ่อเป็นคนที่ทำอะไรก็ทำให้มันสุดทาง ไม่ใช่ทำอะไรแค่ครึ่งๆกลาง ๆ แล้วก็กลับ ก็ให้กำลังใจ

“บอกอย่างภูมิใจได้เลยว่ามีคุณพ่อคุณแม่เป็นแบบ แม่จะไปวัดเป็นประจำ คุณพ่อเป็นตัวอย่างด้านการประหยัดและซื่อสัตย์ เราเคยไปตักน้ำฝนมากินใช้ขันใบใหญ่ตักแล้วกินนิดเดียวที่เหลือเททิ้ง คุณพ่อบอกว่าคนญี่ปุ่นและเยอรมันประหยัดมาก คนญี่ปุ่นเวลาล้างจานเขาเอาจานตักน้ำกิน เยอรมันเขากินขนมปังแยมที่เหลือ เขาเอาขนมปังแยมที่เหลือ คือสิ่งที่คุณพ่อสอน

อีกอย่างคุณพ่อสอนเรื่องการแบ่งปัน ทั้ง ๆ ที่บ้านก็ไม่ได้ลำบากอะไรมีฐานะ ในบ้านนอกมันจะมีคนจากต่างบ้านมาอยู่ด้วย จะมีคนที่มาพักอยู่วัดแล้วมาขอข้าวในหมู่บ้านกิน “ขอข้าวแฉ่ง ข้าววาย” คุณพ่อบอกว่าเวลาเอาของให้คนต้องเอาของดี ๆ ให้ แล้วถามว่ามีข้าวแล้วมีกับหรือยัง ถ้ายังก็ตักกับข้าวมาให้เขา แล้วก็เวลาเอาของให้คนอื่นให้นั่งลงอย่ายืนค้าหัวผู้ใหญ่

คุณพ่อสอนแบบนี้ คำสอนเหล่านั้นมันฝังใจเรามา คุณแม่เป็นคนสะอาดและขยันก็คุณธรรมเหล่านั้นก็หล่อหลอมมา คุณแม่ไปอยู่ไหนก็ต้องทำนา ขนาดย้ายเข้ามาอยู่ในตัวเมืองคุณแม่ก็ซื้อนา พาลูกทำนา”

ครูยิ้มบอกต่อไปว่าชีวิตก็เลยถูกหล่อหลอมจากพ่อแม่ พอรับราชการคุณพ่อก็สอนว่ากระดาษอะไรก็ตามของราชการอย่าเอามาเขียน มันคอร์ปชั่น แผ่นเดียวก็ไม่เอา คอร์ปชั่นอีกอย่างคือเวลา ต้องไปให้ตรงเวลา พ่อไม่ให้กินเวลาราชการ ไปให้ตรงเวลาและเลิกหลัง เพราะคุณพ่อบอกว่าเราต้องทุ่มเทให้ราชการ

ครูหยุดนิดหนึ่งคล้ายคิดอะไรบางอย่าง แล้วเล่าต่อว่าตอนนั้นยังไม่ได้ยินคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช แต่มาได้ยินตอนมาอยู่วัด ครูบอกคือคนโบราณฉลาด เป็นคนบ้านนอกต้องไปเก็บเห็ด หาปูหาปลา เราชิมซับบรรยากาศของบ้านนอก จะมีหัวหน้าเป็นผู้ใหญ่ เขาก็จะบอกเอาขวดไปนะ เอาตะกร้าไปนะ เวลาไปเก็บเห็ดโคน อย่าเก็บหมดเหลือไว้สืบทอดยีสืบตอก ไม่ว่าจะไปเก็บจอมปลวกใดก็อย่าไปเก็บหมด ทิ้งไว้เพื่อทำพันธุ์

อันนี้ คือ สิ่งแวดล้อมที่ถูกสอน และสอนเรื่องการพึ่งพาตนเอง เคยรู้สึกเสียใจที่ตัวเองไม่ได้เรียนคือการสั่งสอนแบบบ้านนอกไม่ใช่สั่งสอนจากพ่อ แม่เพียงอย่างเดียว แต่จะถูกสอนจากสังคมพอมารเรียนหนังสือในเมืองและได้กลับบ้านนอกตอนแรกคุณพ่อคุณแม่ไม่ได้เข้ามาอยู่ด้วย เราชอบบ้านนอกมากไม่ใช่ชอบในเมืองเพราะเวลากลับบ้านนอกเรารู้สึกอบอุ่น มีเพื่อนเยอะแยะ เขาสอนให้เราดำข้าวก็เถียงเขาว่ามันมีโรงสี แต่เขาก็สอนเรามาเรียนมา ณ เวลาก่อนเจอธรรมะนั้นรู้สึกเสียใจที่ไม่ได้เรียนสิ่งเหล่านี้ ทั้งการผัดข้าว การทำกับข้าว สิ่งเหล่านี้มันเป็นเรื่องที่จำเป็นต่อชีวิต แต่วันนี้ไม่ได้เสียใจแต่ก่อนนั้นเสียใจที่ไม่ได้เรียนรู้อันนี้

ถึงตรงนี้ครูบอกอดนึกถึงตอนจบ มศ. ๓ แล้วไปเรียนต่อวิทยาลัยครูก็ไปอยู่หอพัก ไปอยู่หอพักไม่ได้ทำอะไรเลย เป็นเด็กที่ละเลยกับความเป็นจริงของชีวิต ตรงนี้และคือสิ่งที่ขาดหายไป แต่โชคดีที่เจอศาสนาแล้วมองย้อนไปว่าคนโบราณสอนอะไรเราเกี่ยวกับความพอเพียง ยิ่งสมัยนี้คนในหมู่บ้านความเป็นอยู่ คนจนประมาณ ๒ ครอบครัวที่ไม่มีข้าวกิน แต่ในสังคมก็มีการเอื้ออาทรกันบ้านอื่นก็จะเอาข้าวให้บ้านนี้กิน คนจนมีแค่นี้

แต่ทุกวันนี้คนจนมีเต็มบ้านเต็มเมืองเพราะมีหนี้สินเยอะ ก็เลยมาศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ท่านทรงเข้าใจในศาสตร์นี้มากเลย นี่คือถูกบ่มเพาะตอนเป็นเด็ก เสร็จแล้วก็พอมายู่ที่นี่ เราต้องบอกชีวิตถูกเปลี่ยนตอนเป็นนักศึกษา มันเห็นความศิวิไลซ์อีกแบบหนึ่ง เลยลืมพื้นเพเก่า ความลำบากเก่า แต่พอมายู่ที่นี่ก็เหมือนย้อนยุคฝึกทุกอย่าง ดำนาที่ต้องไปดำ เปลี่ยนมือจากอ่อนนุ่มเป็นทิมเหล็ก แต่ก่อนมือไม่กล้าจะจับกล้า ที่นี้ฝึกหมดเลย พอได้

ตอนแรกที่อยู่ยากกลับบ้านเพราะหนักเกินไปสำหรับเราแต่พ่อส่งมาใหม่

ฟังครูเล่าประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตแม้จะลำบากได้ว่าเป็นเพียงเสี้ยวหนึ่ง แต่ดูข้างเต็มไปด้วยการมีสำนึกถึงงามบนรากฐานของความเป็นสิริ อันเกิดจากการหล่อหลอมมาจากครอบครัว และความดีงามที่ได้จากต้นแบบคือศาสนานำพาไปสู่ความขยัน อดทน ความพากเพียร ความเอื้อเฟื้อ การมีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

การมองประโยชน์เพื่อส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ทั้งๆเกิดมาในครอบครัวที่มีพร้อมทุกอย่างอย่างอันชวนนำไปสู่มุมมองที่ไม่ต้องไปใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก กรำงานหนัก ไปอยู่ในสังคมของคนทุกข์ยากใดๆ

“มาอยู่ที่นี้เป็นอาสาสมัคร ปี ๓๑ แต่ปีแรกๆ ไปกลับ ไปกินข้าวบ้านก็ไม่เท่าไร แต่ปี ๓๓ ขอออกมาอยู่เลยกระบวนการตอนนี้มันจะขัดเกลา มาเจอตรงนี้เป็นวัดอยู่แล้วชื่อพุทธสถานศิระชะอโคก มีพระอยู่ก่อนแล้ว แต่เราก็มายู่ด้วยความขัดแย้ง คือ เราเรียนมามันอีกแบบหนึ่ง แต่ให้เรามาท่านทำสวน เราทำไม่ได้มันไม่ใช่

ความไม่ใช่มันก็เกิดความขัดแย้งในใจก็กลับไปหาคุณพ่อ ท่านก็ให้กลับมาสู้ใหม่แล้ว

พอดีในปีนั้นเองก็มีเด็กมาอยู่ในหมู่บ้านเยอะแล้วเด็กไปเรียนข้างนอกเหมือนกับเรา เราก็มองว่าถ้าไปเรียนตรงนั้นก็จะถูกหล่อหลอมแบบนั้นทั้งหมดคือ ไม่ได้ปฏิเสธทั้งหมด เราน่าจะมีโรงเรียนของเราตรงนี้เพื่อหล่อหลอมเด็กอีกกลุ่มหนึ่งก็เลยตัดสินใจมาอยู่จริง ๆ แล้วตั้งโรงเรียน ตั้งทั้งที่ที่ตั้งสองโรงเรียนเลยตั้งเป็นโรงเรียนสามัญและอาชีวะ เป็นครูใหญ่เสร็จมีวุฒิเรียบร้อย จังหวัดก็ใจดีเราไม่มีอาคารสักหลัง ก็เลยบอกคนมาตรวจว่า เป็นยุคแรกของโรงเรียน วิทยาลัย ไม่มีอาคาร เขาแค่นั่งคุยกันธรรมดา เราก็ตั้งใจจะสอนนักเรียนแบบนี้แหละ เขาอนุมัติให้สองโรงเรียน

โชคดีที่ตอนที่เป็นครูอยู่ข้างนอกเป็นครูดีเด่นด้วย เลย์รู้จักเพื่อนครูในจังหวัดเยอะ เขาก็รู้ฝีมือเรา เขาก็เลยยอมให้ตั้ง เด็กรุ่นแรก ๒๐ คนยากมากที่จะเอาเด็กที่อยู่ระบบหนึ่งมาอยู่ในระบบนี้ พอมาอยู่ระบบนี้ไม่ง่ายเลยลองฝึกเด็กดู ฝึกเด็กก็คือฝึกเรา เด็กกับเราฝึกไปพร้อมกัน เด็กเก่งกว่าเราเพราะเด็กเป็นลูกชาวบ้าน ฝึกจนถึงวันนี้

ตอนนี้โรงเรียนตั้งมาได้ ๒๗ ปีแล้ว ชื่อโรงเรียนสัมมาลีชาศิระชะอโคก และวิทยาลัยอาชีวะสัมมาลีชาศิระชะอโคกตั้งพร้อมกันตอนแรกเป็นโรงเรียนอาชีวะก่อนจะมาปรับเป็นอาชีวะ คิดว่าคิดถูกนะที่ตั้งโรงเรียนด้วยเพราะเด็กอยู่กับเรา เด็กที่เราสอนก็ออกไปทำงานข้างนอก เด็กกลุ่มหนึ่งก็เรียนรู้จากเรา ก็ส่งเรียนปริญญาโท ปริญญาเอกแล้วมาคุมสั่งเหล่านี้ให้เรา”

ครูบอกเด็กของเราคนหนึ่งก็มาเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน เพราะจบปริญญาเอก อีกสองคนจบปริญญาโทมาคุมโรงงานยาให้เรา อยู่ร้านค้า อยู่โรงเรียน ตอนแรกอาชีวะมีแค่ปวช. ตอนนี้ถึงปวส. แล้ว เรามีอยู่ ๔ สาขาเริ่มแรกเราตั้งเกษตรก่อน อันที่สองไฟฟ้ากำลัง ต่อมาธุรกิจพยาบาล และที่ตั้งสี่ ก็มีนักเรียนเรียนอยู่งานที่เดินอยู่เพราะมีนักเรียนเข้ามาประกอบ เรามีสถานประกอบการให้นักเรียน เรามีสถานีโทรทัศน์ก็เลยตั้งสี่เรามีโรงงานก็เลยตั้งธุรกิจพยาบาล เรามีสวนอยู่ ๖๐๐ ไร่ก็เลยต้องมีเกษตร เรามีเกี่ยวกับไฟฟ้าก็เลยต้องตั้งไฟฟ้ากำลังขึ้นมา

นักเรียนที่มาเรียนที่นี่มีทั่วประเทศ ตอนนี้ต่างประเทศกำลังขอมารเรียนกับเรา คนต่างประเทศเอาลูกมาดูที่อยากเอาลูกมาอยู่ที่นี่เขาบอกว่าโรงเรียนที่บ้านเขามันไม่ได้ฝึกคน เด็กที่นี่ต้องลงแปลงเกษตรทุกคน พื้นฐานเราบอกเลยว่าถ้าเธอจะมาอยู่โรงเรียนนี้หลักเธอต้องเป็นเรื่องของศีลธรรมก่อน ถ้าเธอทำไม่เป็นเธอใช้ชีวิตในสังคมไม่สมบูรณ์หรอก ทุกอย่างที่จะเข้ามาอยู่ในระบบนี้มันก็เริ่มมาจากการปลูกพืช นักเรียนต้องลงแปลงทุกวันอังคาร เราก็ให้นักเรียนลงมือหญิงชายลงหมด อนุบาลกับประถมให้ทำเรื่องความสะอาด แต่มัธยมต้องลงมือผลิต รู้หมดว่าผลิตอะไร

ครูบอกอีกว่าถ้าพ่อแม่มาอยู่ด้วยรับตั้งแต่เด็ก ถ้าพ่อแม่ไม่อยู่ด้วยจะรับตั้งแต่มัธยมต้น ตอนนี้มีนักเรียน ๑๐๙ คนตั้งแต่อนุบาล เรียนในห้องเรียนวันละ ๔ ชม.ที่เหลือก็ไปอยู่ในภาคปฏิบัติและธรรมะ อาชีวะ

มาประเมินเราว่าได้ดีเยี่ยมจน สมศ. ไม่เชื่อ พอไปตรวจแล้วได้ดีเยี่ยม สมศ. ไม่เชื่อขอลงมาดูอีกทีหนึ่ง มาเห็นแล้วเขาเลยเชื่อเพราะโรงเรียนแบบนี้ทำไม่ได้ดีเยี่ยม เขาก็เลยส่งคนมาประเมินอีกทีหนึ่ง

โรงเรียนเราประเมินผ่านตลอดไม่มีตกเลย เพราะว่าวิชาการเด็กก็ต้องรู้ ไม่รู้อธิบายสิ่งที่ทำไม่ได้ ครูนี้พรีหมัด โรงเรียนนี้พรี ขอย้อนนิดหนึ่งว่า ตั้งแต่มาฝึกฝนที่นี่ กลัวยหนึ่งผลหันเป็นสี่ชั้น หนึ่งก็โลแบ่งทาน ๓ วันจากมีเด็กเข้ามาร่วมเราก็พาเด็กทำงาน จนมีกินมีอยู่ พาเด็กลงมือทำจริงๆ

“พานักเรียนทำงานกระทั่งว่าก่อนที่จะทำพานักเรียนไปดูสวนคนอื่นก่อน เขาให้กล้วยมาหิวหนึ่งมันเป็นเรื่องที่ภาคภูมิใจมาก เราก็บอกนักเรียนว่าต่อไปนี่เราจะมิกกล้วยไว้แจกคนอื่น เรามีเป้าหมายเวลาสอนเด็กว่าเราได้กล้วยหนึ่งหวี วันข้างหน้าเราจะเอากกล้วยไปแจกคนอื่น เราก็อ่านนักเรียนคิดแบบนี้ ก็เลยลองปลูกทุกวันนี้ได้แจกจริง ในสวนเรามีทุกอย่าง เงาะ ทุเรียน ลองกอง ใน ๖๐๐ ไร่ของเรา

แล้วปีนี้เราได้ลองกองไม่ต่ำกว่า ๑๐ ตัน เงาะ ๒๐ ตันที่ได้ขนาดนี้เพราะเราพานักเรียนทำงานเห็นผลตอนนี้เราให้คนอื่นแล้วบอกนักเรียนว่า ศาสตร์พระราชานี้ไม่ใช่คำเล็กนะลูก ศาสตร์พระราชานี้เราไม่ได้ทำเล็ก ๆ แต่เอาไว้น้อย ๆ คือโดยความเข้าใจคนคือทำไว้เล็กๆ น้อย ๆ ไว้พอกิน มาสอนดิฉันไม่ได้เพราะดิฉันมีความสามารถทำน้อยไม่ได้ แต่ดิฉันจะทำมากๆ แต่เอาไว้น้อย ๆ แบ่งปันเยอะ ๆ ก็บอกนักเรียนแบบนี้

อย่างนาข้าวทั้งชุมชนเราต้องกินข้าว ๑๑ ตันข้าวเปลือกแต่เราจะไม่ทำ ๑๑ ตันแต่เราทำได้ ๔๐ ตันเราเอาไว้ ๑๑ ตัน ที่เหลือแจกจ่าย เพราะคนในสังคมมีคนจน คนช้ำโง่งด้วย คนช้ำโง่งเราก็ต้องให้ ก็สอนอย่างนี้กับเด็กจนกระทั่งเด็กเข้าใจ ก็เลยให้เด็กดูว่าผู้ยิ่งใหญ่ของโลกมีแต่ให้อย่างเดียว

เริ่มต้นจากพระพุทธเจ้ายังให้อย่างนี้ ไม่ใช่หนูให้อะไรใครแล้วได้สิ่งนั้นกลับมาอะ คำว่าได้คือได้ความสบายใจ ไม่ใช่เป็นเงินเป็นทอง คานธีบอกได้หมดให้หมด มันได้อะไร ละหมดก็ได้ความสบายใจ ฉะนั้นจะไม่สอนเด็กว่าได้สิ่งนี้แล้วได้สิ่งนี้กลับมา ไอร์สไตน์ ก็บอกการเสียสละ ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงบอกว่าขาดทุนคือกำไร พ่อท่านโพธิ์รักษ์ก็ให้ ฉะนั้นศิระขอโคกมาถึงวันนี้จากการให้ สอนคนให้ รู้จักให้”

ฟังครูเล่าอย่างตั้งใจแล้วอดคิดไม่ได้ว่าทำได้ให้หมดแล้วจะเหลือเหลืออะไรไว้กินไว้ใช้สอย ก็มาถึงบางอ้อตรงที่ครูขยายความต่อว่าเนื่องจากนักเรียนกับเราช่วยกันทำงาน มันก็มีส่วนที่ขายได้อยู่ จากสิ่งที่เราทดลองแล้วก็เอาไปขายที่ห้องตลาด แต่ขายราคาต่ำกว่าห้องตลาด มันก็มีส่วนกินเพราะไม่มีค่าแรง เราก็เอาส่วนกินนี้มาบริหาร คนร้อยคนตีค่าแรงเหมือนคนอื่นคือ ๓๐๐ บาทคุณจำนวนร้อยกว่าคน นี่แหละทุนที่เหลือก็เอาส่วนนี้มาบริหาร

ครูบอกเราบริหารการดำเนินชีวิตแบบนี้เราก็พอมีอยู่มีกิน เราก็เข้าสู่ยุคอยู่ดีมีสุข ก็จะมีส่วนเหลืออยู่ มันมีสวัสดิการตรงนี้คือ คนไหนป่วยให้อยู่ห้องพิเศษ และก็การเดินทางมีรถวิโอฟีได้ทุกคน ถ้ามีความจำเป็นจริงๆก็ให้ขึ้นเครื่องบินได้นั้นเป็นกติกาสังคม ลูกหลานจะเรียนปริญญาเอกได้องค์กรจ่าย ทำทุกอย่างจะเอาเงินไปไว้กองกลาง กองกลางมีผู้บริหารกรรมการ กรรมการจะเป็นคนสั่งจ่าย อยากรจะสร้างอาคารกรรมการก็จะเช็คค่าเงินกองกลางพอไหม เขาก็อนุมัติมา ศิระขอโคกก็มีกองกลาง ซึ่งจะเป็นพี่ใหญ่คอยซัพพอร์ตน้อง ๆ แต่เราก็ไปเกื้อหนุน คือไม่มีดอกเบี้ย ยืมมาสิบล้านก็คือสิบล้านที่เราเติบโตมาได้เพราะกองกลางสนับสนุนต่อโคกแข็งแรง

ครูบอกทุกแนวคิดสู่การปฏิบัติมาจากท่านพ่อโพธิ์รักษ์ท่านสอนทุกวัน ฟังธรรมะทุกวัน คนเราได้ไม่เท่ากัน แต่มีหลักเกณฑ์ อย่างเช่นร้านค้าของเราสินค้าทุกตัวต้องบวกไม่เกินสิบล้านห้าเปอร์เซ็นต์ สินค้าขึ้นไหนคนใช้เยอะๆบวกหนึ่งเปอร์เซ็นต์ คุณจะไปไหนก็ได้ กินอิมหม่าสำราญ เงินกองกลางตรงนี้นั้นได้เยอะเพราะหลายคนมารวมกัน มันก็เหลือเยอะ

เราทำตรงนี้ได้ไม่ได้ทำเพื่อหวังรวย แต่เราทำเพื่ออยากดูกิเลสเราว่าเราต้องการตัวนั้นหรือเปล่า ได้เท่านี้อยากได้เพิ่มไหม ได้เพิ่มแล้วเอาเปรียบเขาไหม อย่างที่บอกไปว่าได้เปรียบคือเสียเปรียบค่าพุดนี้มาคั้นจนพบแล้ว มันคือการให้เราต้องรู้จักการให้คนอื่นตลอดเวลา ไม่ใช่รอวันแล้วค่อยให้ไม่ใช่รอวันนั้นไม่ได้ แล้วคนที่มา

ก่อนวันนั้นเขาจะได้เธอ เราก็ต้องสอนคน บ่มเพาะเราจะมีการประชุมทุกวันอังคารจะพูดย้ำหลักการและนโยบาย

“ทุกอย่างคืออย่างคนรุ่นแรกตอนนี้ไปเป็นรองหัวหน้าศาลอยู่ที่บุรีรัมย์ อย่างเด็กเราไปทำงานในบริษัท ญี่ปุ่นเขาก็รับ เขาบอกว่ามันไม่เหมือนคนอื่น เราก็เพิ่งส่งเด็กเราไปฝึกงานกับบริษัทโทรทัศน์เด็กก็ห่ออาหาร มังสวิรัติน่ากิน หัวหน้าก็กินด้วย กินเจต่อมาอีกสามเดือน เมื่อวาน ก่อนแกจะมาเยี่ยมเด็ก แกประทับใจ แต่ว่าก็ไม่ฉลาด เก่งกล้าอะไร มาก แต่ไปฝึกงานที่ไหนเขาก็เอ็นดูเด็กเรา

อย่างปีนี้ส่งไปฝึกขายอาหารเจที่ปากช่องก็ตามไปเยี่ยม ธรรมชาติจะมีพ่อครัวไปด้วย แต่รอบนี้พ่อครัวไม่ได้ไปด้วยเด็กเรา สามารถทำกับข้าวได้ทุกคน ถูกใจผู้บริโภคเขาก็ไม่คิดว่าเด็กเราจะเก่งขนาดนี้ กระบวนการฝึกฝนของเราเด็กโตมีทั้งหมดหกชั้น เด็กก็เข้า ครัวทุกวัน มีคนมาดูเขาบอกว่าที่นี้ ๔.๐ แต่ที่จริง ๑.๐ ก็มี ๒.๐ ก็มี ๓.๐ ก็มี ดิฉันก็ไม่ให้เด็กลืมหักกำไรตัวเอง กำพืดต้องมีไปดูครัวเด็กใช้ฝืน เด็กเราจึงเป็นอาหารทุกคน”

ครูบอกมีเยอะมีลำดับตั้งแต่ยุคแรก เรามีขายออกไป ตอนแรกก็ดูแลเขาตอนนี้เขาเติบโตก็ไปขยายขาย อีก และมีเครือข่ายกสิกรรมไร้สารพิษ เครือข่ายอาสา มีหลายลำดับตั้งแต่ตำบล อำเภอ จังหวัด ทั่วประเทศก็มี พอเรามาอยู่ดีมีความสุข เราก็คืนให้แก่สังคมในรูปแบบโรงเรียนสองโรงเรียนคือโรงเรียนสถาบันแพทย์แผนไทย ส่งลูกศิษย์เราไปเรียนแพทย์แผนไทยกลับมาห้าคนเพื่อเอาใบประกอบวิชาชีพ เรามีโรงเรียนตั้งเป็นสถาบันสอนแพทย์แผนไทย รัฐบาลก็อนุมัติสอนสามรุ่น ฟรี มากินฟรีอยู่ฟรี เรียนฟรี จากทั่วประเทศ

ความรู้เราก็เลยกระจายไปทั่วประเทศ กลุ่มนี้แข็งแรงเพราะกลุ่มนี้ตั้งใจมา กลุ่มที่สองก็คืออบรมกสิกรรมไร้สารพิษจะมีอบรมทุกเดือนในศักราชอะไรก็ อบรมข้างนอกด้วย ตัวนี้กระจายกว่าแพทย์แผนไทยอันนี้คน อบรมมีกัปตัน แอร์โฮสเตส สจ๊วต ด็อกเตอร์ สถาปนิกคนพวกนี้อบรมเยอะอันนี้กระจายทั่วประเทศและที่สำคัญกระจายไปต่างประเทศด้วย ซึ่งนับวันก็มากขึ้น ตอนนี้มีคนจากต่างประเทศมาเรียนความรู้ตรงนี้จากเรา เพิ่มขึ้นทั้งเกษตรทั้งยา หลักคือหลักธรรมให้เขาก่อน ต้องสอนธรรมะควบคู่กันไปตลอด

โดยหลักการภาพรวมไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเกษตร กสิกรรม กระทั่งแพทย์แผนไทยล้วนเกี่ยวโยง ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นต้นไม้ ป่า น้ำ ดิน แม้ครูขวัญดินจะไม่ได้มุ่งเน้นอธิบายให้ผู้ ไปเยือนฟังถึงการแยกส่วนว่าพืชใดคือเพื่อที่อยู่อาศัย พืชใดคืออาหาร พืชใดคือยารักษาโรค พืชใดคือ เครื่องนุ่งห่ม

แต่ในความเป็นทรัพยากรป่าไม้ล้วนหนีไม่พ้นป่าไม้ ๓ อย่างประโยชน์ ๔ อย่างตามแนวพระราชดำรินในหลวงรัชกาลที่ ๙ ล้วนไม่อาจหลีกเลี่ยงหลักการการเดินตามแนวพระราชดำริการอนุรักษ์ พันธุกรรมพืชในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เพราะครูขวัญดินนอกจากซึมซับคุณค่าแห่งทรัพยากรธรรมชาติผ่านการปลูก การรู้จักคุณค่าเพื่อการ ดำรงชีวิตอย่างพออยู่พอกินมีความสุขสงบร่มเย็นยังปลูกฝังคนรุ่นต่อๆมารุ่นแล้วรุ่นเล่าที่เข้ามาสู่ร่มเงาให้ ตระหนักรู้คุณค่าแห่งความเป็นทรัพยากรธรรมชาติในทุกมิติ ผ่านหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

“วิธีก็คือเราจะคุยเรื่องนี้คุณมาเรียนแพทย์แผนไทยคุณต้องไปปลูกต้นไม้ทุกคน ถ้าไม่ไปปลูกไม่ผ่าน เพราะเราออกประกาศด้วยเราบังคับเขาได้ปลูก การทำสมุนไพรมะพร้าวไปเก็บสมุนไพรมะพร้าวจากป่า ทุกคนต้องมีสวน ถ้าใครไม่มีสวนก็ปลูกในกระถาง ทุกคนต้องเอามาใช้ร่วมกัน และเราเองก็มีสมุนไพรมะพร้าวเราก็แบ่งปันเขาไปปลูก วันนี้สังคมต้องการตัวอย่างที่ดีงาม พุดอย่างเดียวไม่ได้

ที่นี้ได้เปรียบที่อื่น คือ ตรงนี้เรามีทุกอย่าง ถ้าโรงงานใช้ตัวไหนเยอะจะปลูกเองหมด ปลูกเป็นแปลง เป็นไร่ นักศึกษามาเรียนไม่มีก็เอาไป เขาถึงชอบมาเรียนกับเรา เราก็แบ่งปัน ในชั่วโมงสอนจะสอนแบบบูรณาการ อย่างวิชาภาษาไทยสอนเรื่องยุคที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ สวรรคตก็สอนเรื่องในหลวง สอนทุกวันให้ซาบซึ้ง เอาสถานการณ์นั้นสอน ก็บูรณาการว่าได้อะไร อาจจะไม่เหมือนในหนังสือบอกก็จะสอนแบบนี้

อย่างเศรษฐกิจพอเพียงก็จะสอนทุกวันทีลงแปลงเกษตรก็สอดแทรก เชื้อทฤษฎีแห่งการชิมซับ ตอนเรียนปริญญาโท ดิฉันเคยเขียนเรื่องที่ยากรู้คือ การบูรณาการการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนและชุมชน ไม่นึกเลยว่าสิ่งที่ชิมซับเขาไปมากที่สุดคือบ้าน วัด และชุมชน จากตัวอย่างที่เขาเห็น ฉะนั้นการเรียนการสอนไม่จำเป็นห้องสี่เหลี่ยมแต่สิ่งที่จำเป็นคือสิ่งที่เขาได้สัมผัสตัวนี้มากกว่า”

ครูบอกว่าพานักเรียนเก็บพันธุ์เลย ตอนนี้อยู่เป็นปัจจัยหลักของชุมชน เริ่มจากการเก็บพันธุ์ข้าวเก็บของตัวเอง อันที่สองคือเมล็ดพันธุ์มะละกอ สามคือกระเจี๊ยบ

หลักการอย่างนี้เราคิดว่าได้สนองแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ด้วยทรงเห็นคุณค่าป่าต้นไม้ เราเองสัมผัสประโยชน์จริงๆตามที่มีพระราชดำรัสว่าเป็นอาชีพได้ แล้วเราก็ตัดเป็นอาชีพแล้วเราได้อาศัยเป็นอาชีพเพื่อก้าวไปสู่ความสุขอยู่ดีมีสุขบนความพอเพียง โดยพานักเรียนลงมือทำเวลาทำต้องพาเด็กทำ ทุกอย่างที่มีต้องฝังให้คนรุ่นใหม่ ความยั่งยืนจะไปต่อไม่ได้ถ้าคนรุ่นใหม่ไม่สืบสาน เราถึงปลูกฝังคนรุ่นใหม่เป็นหลัก

ครูขวัญดิน เชื่อในทฤษฎีการชิมซับที่ว่า วันนี้เขาอาจจะเบื่อหน่าย แต่สิ่งเหล่านี้มันฝังซึบลงไปแล้ว ยังไม่เอามาใช้วันนี้แต่เมื่อถึงวันหนึ่งเขาต้องหยิบมาใช้ เราต้องปลูกฝังเรื่องค่านิยมของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้เขาจำไว้ก่อน มองวันนี้ว่าการศึกษาในส่วนของตัวเอง การศึกษาไม่ได้อยู่กับเด็กอย่างเดียว นอกจากลูกศิษย์ที่เป็นนักเรียนแล้วก็ยังลูกศิษย์ทางแพทย์แผนไทย ทางกสิกรรมไร้สารพิษ ทางด้านสุขภาพ เมื่อมาปฏิบัติธรรมแล้วไม่มีอะไรทำเพื่อตัวเองแล้ว มีองค์ความรู้ก็ให้คนหมด ดิฉันก็ไม่ได้คิดร้ายจากสิ่งที่มันเกิดขึ้นตอนนี้ มีหน้าที่อย่างเดียวคือให้ตรงนี้ ถ้าสังคมรอด ประเทศรอดเราก็รอดด้วย

เรามีหนังสือที่เกี่ยวกับศักราช ๓๐ ปีก็เขียนไว้ ทำเป็นสื่อ พอดีเรามีสื่อ เราทำสื่อออกทุกวัน อย่างที่ทำน้ำหมักก็ทำเป็นพาวเวอร์พอยต์สอนคน คนไทย คนต่างประเทศสอนหมดมีคนถามว่าทำไมต้องสอนคนต่างประเทศ พอโพธิ์รักษ์สอนไว้ว่าก็ให้หมด ตอนนี้อย่างตั้งใจว่าจะเขียนตำรา คือในแต่ละเรื่องไม่ยากเขียนไว้ควรจะมีความรู้ที่แน่นอน ไม่อยากเปลี่ยนแปลงมาก ก็คิดว่าจากนี้ต่อไปจะเขียนสักสองสามเรื่อง เขียนให้คนอ่าน

เรื่องพวกนี้ไม่ใช่เรื่องใหญ่ แต่ตั้งใจจะอย่างไรให้ธรรมะง่าย ๆ คุยกับเด็กจะทำสื่อครั้งละ ๕ นาที คิดกันไว้แล้วว่าตอนละ ๕ นาที ซ้อมสั้นๆออกไปในการเสียดสให้เขาเข้าใจ ช่อง FM TV เขามีเวลาให้เรา ๓๐ นาทีต่อสัปดาห์ก็เลยบอกว่าอย่าไปทำเรื่องยาวแต่ทำเรื่องง่าย ๆ วิธีปฏิบัติตนในสังคมให้เข้าใจง่าย ๆ คืออยากจะทำสื่อสิ่งนี้ให้แก่สังคม

“คืออย่างนี้ดิฉันเป็นคนอยากรู้เรื่องอะไรต้องรู้ให้จริง คำอธิบายต้องให้ชัด ต้องยกป่าเข็ง กับหมอรสสุคนธ์ไว้คำตอบมันไม่ชัดก็เลยศึกษาจากวิจัยต่างประเทศด้วย แต่มาทำเรื่องนี้เพราะพระพุทธรูปเจ้าเขียนไว้ในพระวินัยปิฎกเล่ม ๑ ท่านเขียนยาตัวนี้วิระโสยาธิกะ ได้ความรู้นี้มาจากพระท่าน ไปวัดป่าเมืองเก่า ท่านหมักไว้ล้านลิตร ท่านเอาสูตรมาจากพระไตรปิฎกเล่มสี่แดง ก็เลยไปถามพระที่เก่งว่ามีในพระไตรปิฎกจริงไหม ท่านก็เลยค้นส่งมาให้มีจริง ๆ

พระพุทธรูปเจ้าบอกสูตรไว้หมดเลย ท่านให้เป็นยารักษาโรค องค์ความรู้นี้ได้จากพระพุทธรูปเจ้าเลย พระพุทธรูปเจ้าบอกว่าให้อาหนึ่งสมอ มะขามป้อม และกัธัญญาพิกษ พวกถั่วต่าง ๆ ไปไม่ สมุนไพรร และกัพวกหัวอะไรต่าง ๆ มาหมัก” ครูพูดถึงน้ำสมุนไพรรที่ผลิตเอง

ครูขยายความด้วยว่าโรคเบาหวานมันจะยากนิดนึงเพราะมาจากตับไม่ดีต้องรักษาตับก่อน รักษาตับก็คือตับอ่อนจะผลิตอินซูลิน ตับอ่อนทำงานไม่ได้ จริงๆตับใหญ่ทำงานได้ไม่ดี ต้องไปบำรุงตับใหญ่ก่อนเพื่อที่จะมาช่วยควบคุมและผลิตอินซูลินช่วยตับอ่อนนี่คือหลักการ ในวันที่ทำอยู่ก็ต้องเอาพิษออกจากตับก่อนโดยการดื่มน้ำมันมะกอกดองพิษจากตับออกก่อน จนพิษในตับลดลงจึงไปช่วยตับอ่อนทำงาน

แนะนำให้กินแบบน้ำมันมะกอกผสมมะนาวกินทุกวันคือหมอยุ่ปูนกินทุกวันสองช้อนโต๊ะหลังอาหารเช้า จะช่วยให้ลดลงแล้วก็เอาบอระเพ็ดไปกินก็จะลดลง ควบคุม แต่ว่าต้องทำตับก่อน หลักการของแพทย์แผนไทยต้องรู้ก่อนแล้วก็ล้อมรักษาบำรุง

ของเรามีพวกเกษตรและวิทยาศาสตร์มาเรียนเรื่องนี้ เรามีแล็บใหญ่ตอนนี้อยู่กำลังเตรียมหัวเชื้อโตโคโดบาไปแจกช่วงปีใหม่

ครูบอกว่าตอนนี้ผลิตได้หลายตัวสมุนไพรเบาหวาน ตอนนี้อยู่ได้ ๓๐๐ กว่าตัวแต่มีหลายกลุ่ม กลุ่มบำรุงเลือดอะไรพวกนี้ เราขายแบบออนไลน์ ที่นี่เราไม่ปฏิเสธใหม่เอามาอย่างพอเหมาะ เราเห็นว่าเกษตรกรเราเห็นเขาแบกกระสอบปุ๋ยมันหนักเราก็แบบอย่างนี้ก็แล้วกันเราเลี้ยงจุนลินทรีย์กลุ่มบาซิลลัสคูซิแลนพร้อมให้อาหารควบคุมไปด้วย แคปซูลสีเขียวให้เรื่องการเจริญเติบโต สีฟ้าจะไปเร่งดอก สีแดงเร่งผล จุนลินทรีย์ตัวนี้เข้าสปอพร้อมอาหารเราก็เอาจุนลินทรีย์ตัวนี้ไปเลี้ยงในน้ำก่อนหนึ่งคืน แล้วก็เอาไปละลายน้ำยีสึบลิตร หนึ่งเม็ดต่อหนึ่งไร่ อินทรีย์วัตถุที่อยู่ในดินที่มันทำให้เกิดเห็ดโคนมันย่อยไม่ได้เราก็เอาจุนลินทรีย์ตัวนี้ไปพ่น

ชาวบ้านเอาไปใช้เยอะปีนี้เยอะมาก เขตนี้ถือว่าเราดูแลเขาอยู่ ลองกองที่น้ำรสชาติดีมาก ทุเรียนที่นั่นถือว่าเป็นทุเรียนอร่อยที่สุด ทุเรียนปลูกบนดินภูเขาไฟรสชาติเลยดี เลยมากินเปรียบเทียบกันตัวนี้จะกรอบและก็ไม่ละ หวานนิด ๆ มันหน่อย ๆ คนนิยมมาก

นักเรียนมาจากทั่วประเทศ มีทุกฐานะ เด็กที่แบบว่าคุณหนู โรงเรียนนี้ไม่เกี่ยงเรื่องรวยจนแต่เกี่ยงเรื่องหัวใจ คุณอยู่อย่างนี้ได้ไหม ถ้าอยู่อย่างนี้ได้เอา เป็นโรงเรียนแบบกินนอนแต่ส่วนใหญ่ก็ฐานะไม่รวยนักเรียนแค่นี้พอดีกับแรงถ้ามมากกว่านี้ก็ดูแลไม่ไหว ที่พักก็ไม่พอ นักเรียนส่วนใหญ่ก็จะเป็นเด็กในศรีสะเกษแต่ตอนนี้ที่เพิ่มขึ้นก็จะเป็นระยอง ปราจีน นครศรีธรรมราช สกลนคร หนองคาย เลย

ถามครูว่าเด็กๆที่มาเรียนรู้อย่างไรมีเรียนแบบนี้ที่นี้ คำตอบคือส่วนใหญ่รู้เพราะพ่อแม่มาสัมผัสกับเรา คนอีสานบอกทำอะไรหลังนาไม่ได้ แต่เรานาไม่ว่างเลย ตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อเรามีผลผลิตมากขึ้นเราก็มาแปรรูปเป็นหลายอย่างมาก เราได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ทุกอย่างส่งออกทั่วโลก คือถ้าเราผลิตอะไรให้คนบริโภคเราต้องมีมาตรฐาน เด็กของเราองค์ความรู้ที่มีอยู่ก็ไม่เก็บไว้ ก็ไปประกวดไม่ได้อยากได้รางวัลแต่อยากให้ทราบ ล่าสุดไปที่โอมาน ศุลกากรท่านสนใจเรื่องของเรา ท่านพูดก็ลงมาปีนีไปที่บราซิล เด็กเราพูดภาษาอังกฤษได้เพราะมีอาสาสมัครจากเยอรมันมาอยู่กับเราเป็นปี

เศรษฐกิจพอเพียงคนบอกคือทำน้อย ๆ แต่เราทำเกินแล้วส่วนที่เกินก็เอามาดูแลโรงเรียนนี้แหละ พาทำอะไรทำนาทำสวน และก็ดูแลแพทย์แผนไทย ดูแลเด็กต่างประเทศ เด็กเหล่านี้ทำงานไม่เป็นเราพาไปทำปุ๋ยถอนหญ้าอันนี้เป็นเด็กอาสาที่มาอยู่กับเรา เยอรมันตัวอย่างหนึ่งคือจบไฮสคูลเขาจะให้ไปอยู่ต่างประเทศแล้วก็มาอยู่กับเราหนึ่งปีแล้วไปเรียนมหาลัยอีก ๓ ปี อันนี้คือสิ่งที่เราคืนให้แก่สังคมที่สำคัญคือเราไม่ปฏิเสธการศึกษา ที่สำคัญคือเราเอาองค์ความรู้จากมหาลัยมาด้วย มหาลัยมาช่วยเราในเรื่องของการทำวิจัย ก็จะมีธรรมศาสตร์ มีเชียงใหม่ มีม.อุบล

เครือข่ายของเรามีอยู่แล้ว ๙ แห่งทั่วประเทศแนวทางหลักเหมือนกันกับตรงนี้

ครูบอกการศึกษามันต้องตลอดชีวิต ไม่ใช่ออกจากโรงเรียนแล้วไม่เรียนรู้ ผู้ปกครองของนักเรียนเราก็เอาเขามาอบรม วันแม่เราต้องจัดอบรมให้เรียนรู้ด้วย บ้านวัดโรงเรียนของที่นี่อยู่ด้วยกันและเป็นคำตอบของสังคม

“คนเหล่านี้(ดีออกเตอร์ สถาปนิก สจ๊วต กัปตัน) เขามาเรียนรู้ ดิฉันอาจมองอีกมุมว่าศาสตร์พระราชามันเข้าไปซึมซับในคน คนก็เลยคิดว่าจะเอาไปทำยังไง คนกลุ่มนี้ก็อยากมีชีวิตที่เป็นสจ๊วตแต่ทำสวนไปด้วย ดิฉันมีให้ดูตั้งแต่แปลงเล็ก ๆ เวลามานั่งออกแบบเขาไม่มีเวลาต้องทำแบบไหน เขาก็เลยมาหาเรา เพื่อเขาจะได้ไปตอบโจทย์ของเขา

ทุกวันนี้เมืองไทยมีคนกลุ่มนี้กระจายไปอยู่ทั่วประเทศ น่าสนใจมากเด็กรุ่นใหม่ที่มาเรียนด้วยจบเกียรติ นิยมอันดับหนึ่งจุฬา ตอนนีเขาสอนอย่างสบายใจคำพูดหนึ่งที่กินใจเราคือ ผมไปหาเงินมาตลอดชีวิตตอนนี้ผมไม่ต้องไปหาเงิน เงินอยู่บ้านผม เขามีความสุขมีเงินที่ขายข้าวของเขาได้ พอที่เลี้ยงตัวเอง มีหลายคนที่เป็นแบบนี้ เขาจะมานั่งกันมา ๒๐ คนเป็นหนุ่มสาวในอุบล ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ สุรินทร์ กลุ่มนี้เขาจะมาคุย ไปทำจุดหนึ่งมีปัญหาเขาก็จะปรึกษาเรา”

ครูบอกคนกลุ่มนี้เขาจะอยู่ในหมู่บ้าน ก็สอนเขาว่าต้องไปต่อยอดเรื่องสุขภาพในชุมชนนะ กลุ่มนี้ไม่ต้องไปเรียนแพทย์แผนไทย กลุ่มนี้สอนเขาไป แบบนี้ ๆ เพื่อให้เขาไปสอนต่อ เขาก็ไปทำแบบง่าย แล้วก็ช่วยชาวบ้าน เขาเป็นศูนย์กลางของชาวบ้าน ตอนนีเขากลับมาอยู่บ้านตัวเองแล้ว เขาไปแสวงหาเห็นมาหมดแล้ว ดิฉันคิดว่าประเทศไทยศาสตร์พระราชารหรือพระราชดำรัสพระบรมราโชวาทของในหลวงรัชกาลที่ ๙ อยู่ในใจคน และคนก็แสวงหาทำเอง แต่ระบบการศึกษาขาดการย้าคิดย้าทำย้าบอก จริงๆแล้วเด็กต้องบอกบ่อยเขาอาจจะเบื่อ ไม่เป็นไร

สังเกตจากเด็ก เด็กจะมีช่วงเวลาอย่างวัยรุ่นเขาจะไม่ฟังเรา พาเขาดูหนึ่งบ้าง ฉันทใช้สื่อเป็นหนังสือ สอนเรื่องความรักสอนก็ให้เขาไปดูรากนครา ก็สอนประวัติศาสตร์แหละเขาก็สนใจประวัติศาสตร์แล้วตอนนี้ ก็อธิบายเขาก็นั่งฟังรู้เรื่อง ระบบการศึกษาในวันนี้ตื่นเกินไปในการจัดตารางสอน นี่สังคม นี่ภาษาไทย ไม่ได้เอาความต้องการที่เขาอยาก แล้วครูก็ไม่รอบรู้ ไม่รอบรู้คือรู้แต่วิชาของตัวเอง ต้องบูรณาการ อันนี้ผิดมาสอนแต่วิชาที่รู้ จริง ๆ ครูต้องเป็นผู้บริหารจัดการเป็น

ครูนั่งเล่าความเป็นมาใช้เวลาไปพอสมควรที่เดียวถึงเวลาดูของจริงกันหละ ครูพาไปเดินทุกยังจุดต่างๆ จากที่สังเกตช่วงริมถนนเป็นร้านค้าขายผลผลิตจากเลือกสวนไร่นาที่ชาวบ้านนำมาวางขายได้รวมถึงผลผลิตในแปลงของศิระชะอโศก ตั้งแต่อาคารจำหน่ายผลผลิตยาสมุนไพร แปลงเกษตร แหล่งน้ำ ป่าไม้ นานาชนิด โรงบ่มหมักน้ำจุลินทรีย์นับแสนลิตร

ช่วงที่ครูพาเดินดูครูอธิบายและชี้ให้ดู อันนี้กองปุ๋ย อันนี้สวนที่น่านักเรียนทำสวนเดิมเป็นดินไม่ดีเลยพานักเรียนปลูกกล้วยปลูกอะไรไป ทำให้เรียนรู้ แต่ก่อนภูควาเราไม่พอใช้ เราเลยปลูกตอนนั้นคนตัด ตัดไม่ทันแล้วเพราะว่าเวลาคิดเราต้องคิดใหญ่วางแผน ดินไม่ดีต้องเอามาปรุงก่อนแล้วค่อยเอาไปปลูก ปลูกมะเขือพวง คนเราเลือดจางต้องมีธาตุเหล็กเข้าไปก็เลยปลูกมะเขือพวง ให้เด็กเข้าใจ ต้องทานวันละ ๗ เม็ดทุกวัน อันนี้เป็นโรงตากพลังงานแสงอาทิตย์ กิจการเราขายขึ้นมันไม่พอ กล้วยเอาไปหลายอย่าง กล้วยหลักคือทำน้ำผึ้งกล้วยจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่มาแรง เป็นกระস্যยาด้วย คนอายุมากจะขาดโพแทสเซียม ในน้ำผึ้งกล้วยจะมีพวกนี้ ภูควา นอกจากจะหมักแล้วเอาไปบดบรรจุแคปซูลได้ด้วย

ในแปลงนาครูพาเดินดูปลูกหอมหลังเกี่ยวข้าวแล้วบอกว่าอันนี้ คือ การเรียนรู้ว่าปลูกหอมโดยไม่ต้องทำแปลงหลังนาอย่างนี้ไม่เปลืองแรงงานเพราะเราเอาฟางออกคลุม ไม่ต้องขนมาจากที่อื่น วันนี้เกษตรผสมผสานที่ปลูกต้นไม้ใหญ่กลางนามันจะบังแดดถ้าเราปลูกเป็นหัวไร่ ปลายนาเนี่ย ในหัวไร่จะมีต้นไม้และจุลินทรีย์ พอจุลินทรีย์เกิดขึ้นมาปุ๊บเขาก็ลงไปในนา ก็เลยคิดว่าเราทำถนนเราจะประดับถนนอย่างไร ปลูกหอมกระเทียม เชียงดา กล้วยน้ำไทเป็นสมุนไพรที่ขายดีมาก เมืองนี้เป็นเมืองหอมกระเทียม ปกติหน้านาแถวนี้ทำนาหมดเลย หลังนาก็มาปลูกหอมกระเทียม หลังน้ำแห้งทำไปเลย ทำนาปีละครั้งแต่รายได้ตัวนี้ดีกว่านา แต่เรา

ต้องทำนาเพราะเรากินข้าว ข้าวพันธุ์หอมมะลิจริง ที่นี้เอาข้าวปลูกหลายสายพันธุ์มาทำนาข้าวที่ได้จะอร่อยมาก แต่ข้าวนาปีเหมือนกัน เอามูลไก่มาหมักก่อนที่จะลงแปลงนา

หัวไร่ปลายนา คือ ชาวบ้านทำให้มันถี่ทำได้แต่ทำให้มันห่างกันหน่อย เราต้องวางแผนแปลงให้ถี่ ๆ เราก็ปลูกมะละกอพันธุ์เตี้ย ทางนี้ก็ลงกระเจี๊ยบ ฟักทอง หน้าแล้งไปไม้ล่องลงมาหน้าฝนจุลินทรีย์ก็ย่อยน้ำเยอะก็ชะจุลินทรีย์ลงหน้า ชาวบ้านเขาทำแบบนี้ คนงานเราจ้างชาวบ้าน เราพัฒนามาถึงจุดนี้ก็เลยต้องเอื้อชาวบ้านด้วย

ผลผลิตจากที่มีคนมีรายได้หลายคน คนมีที่เราก็ให้ความรู้เขาไปทำ พอหน้านาเราก็เอาปุ๋ยแบ่งไปให้เขา ที่ของเราติดถนนใหญ่ มีคนบอกว่าทำไมไม่เอาเป็นที่ทำการค้า เราบอกเราไม่ได้อยากจะขาย แต่จะขายแนวความคิด แต่ปลูกป่าให้เขาดูเพื่อที่จะสะอาดใจ ตรงนี้เป็นที่ปลูกไม้คนอีสานชอบไฟ เป็นอาหารหลักของอีสานเลยคือหน่อไม้เราก็เลยปลูกไฟไว้แต่มีประดู่แซม ให้เขาอยู่ด้วยกันตรงนี้คือหัวไร่ ปลายนาคือถนนเส้นนูนมสธ.บอกว่าไร่เนาสวนผสมต้นไม้มันบังแสง เลยเข้าไปข้างในจะเป็นสวนไม้ผล ส่วนนี้ปลูกข้าวแต่มีอีกสวนหนึ่งปลูกพืชผล พวงก็มีปลูกเยอะเลยที่นี่

มันต้องเกื้อกูลกันในสังคมไม่ใช่เราทำหมดเลยต้องให้คนอื่นเขาทำด้วย ไม่ใช่คนอื่นตายหมดก็บอกว่าอะไรก็ตามแต่คนอื่นทำอะไรอย่าไปแย่งเขา อันนี้สำคัญต้องสอนไม่ไปแย่งคนอื่นเด็ดขาด มีหลายเรื่องที่ทำให้เราทำเยอะในโลก ไปทำตัวอื่น น้ำมาจากสระใช้ระบบน้ำพุ่ง

เดินผ่านต้นมะขามครุฑให้ดูบอกทุกวันนี่คนแห่ไปปลูกมะขามหวานจนลืมนะมะขามเปรี้ยว แต่มะขามเปรี้ยวราคาแพง ก็มีคนมาดูงานบ่อยมากเขามาดูแต่ละด้านแต่ส่วนใหญ่จะเป็นภาคเกษตร เพราะเราทำครบวงจร กลัวจะเป็นหลักจะเห็นกล้วยหลายส่วนมาก เพราะกล้วยในกระบวนการผลิตยามีทุกขั้นตอน กลัวจึงไม่พอ น้ำหมักกล้วยสูตรที่พระพุทธเจ้าให้คือกล้วย ๓ กิโล น้ำตาล ๑ กิโล เกลือ ๑ ช้อนโต๊ะคลุกเคล้าเข้ากันหมักไว้ ๑๕ วันเป็นกล้วยหอมแล้ว

วัตถุดิบ ถึงบรรจต้องสะอาดก่อนพระพุทธเจ้าบอกว่าหนึ่งปีสองปีสามปีทำไมท่านพูดแบบนี้ ก็ได้มาเข้าใจจากการทำเองวัตถุดิบบางอย่างใช้เวลาหนึ่งปีในการย่อย บางอย่างสองปี บางอย่างสามปี ตอนหมักแรกๆ วัตถุดิบจะลอย แต่พอหมักไปมันจะค่อยๆจมลงไปข้างล่างหมด ยังใช้ไม่ได้ต้องซิมก่อนถ้าเปรี้ยวจัดแปลว่าใช้ได้แล้ว แต่ถ้ามองเป็นวิทยาศาสตร์ต้องมีเครื่องวัด คือวัดค่าพีเอชต้องต่ำกว่า ๓ และวัดค่าปริคคือวัดค่าน้ำตาลต้องต่ำกว่า ๕ ใช้หลักวิทยาศาสตร์เข้ามา แต่พระพุทธเจ้าบอกว่าหนึ่งปีสองปีสามปี สัมผัสก็โออย่างดี อันนี้โรงเห็ดเพราะเราเป็นนักมังสวิรัตเราต้องกินเห็ดก็เลยปลูกเอง อันนั้นปลูกผักที่ทั้งปีปลูกได้เลย ก็เลยใช้โรงเรือน

ใช้เวลาพูดคุยกับครูขวัญดิน สิ่งคำครุภูมิปัญญาไทยด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมนานทีเดียว ได้รับความเพลิดเพลิน ได้รับความรู้ ได้แก่งคิดก่อนล่าลาครูชวนข้าวบ้ายเป็นมือกลางวันแบบมังสวิรัตเป็นฝีมือชาวบ้านที่ทำมาขายรองรับผู้ผ่านไปมานอกจากได้ประโยชน์แก่ร่างกายแล้วอาหารดังกล่าวยังทำด้วยผลผลิตอินทรีย์ของชาวบ้านนั่นนั่นเอง

ครูขวัญดิน สิ่งคำ เกิดเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘ ที่จังหวัดศรีสะเกษ เป็นผู้ศึกษาและปฏิบัติธรรม โดยการนำหลักธรรมสู่การปฏิบัติในวิถีชีวิตปัจจุบัน โดยเน้นในเรื่องของธรรมะ การศึกษา และอาชีพ ที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่นและธรรมชาติ ริเริ่มเผยแพร่แนวคิดในเรื่องของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในเรื่องของการจัดสมดุลสิ่งแวดล้อม ด้วยการปรับปรุงดินโดยไม่ใช้สารเคมี เผยแพร่ให้สมาชิกชุมชนศิระะอโศกใช้ปุ๋ยชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ การแปรรูปอาหารจากผักและผลไม้ จนเกิดเครือข่ายที่เป็นคุณประโยชน์ต่อชีวิต สุขภาพของมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม

เป็นก่อตั้งโรงเรียนขึ้นในชุมชนศิระะอโศกทั้งสายสามัญและสายอาชีวศึกษา โดยผู้เรียนและผู้สอนจะถือศีลแปดหรือศีลห้า ละ เลิกอบายมุข รับประทานอาหารมังสวิรัต รวมทั้งมุ่งอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและ

ประเพณีไทยที่งดงาม เปิดโอกาสให้ฝึกปฏิบัติวิชาชีพและนำไปประกอบเป็นสัมมาอาชีพได้ สร้างเจตคติที่ดีต่อการทำงานและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีจนในที่สุดนักเรียนสามารถนำความรู้จากการเรียนรู้มาบูรณาการกับศิลปะและทักษะการทำงานไม่แยกส่วนจากกัน แล้วนำไปพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ครูขวัญดินได้ศึกษาแนวคิดจากพระพุทธศาสนา โดยได้เลือกปฏิบัติตามแนวคำสอนของสมณะโพธิรักษ์ การดูงานด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเกษตรอินทรีย์จากต่างประเทศ เช่น เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น พม่า มาเลเซีย ไต้หวัน และจากการเรียนรู้และปฏิบัติด้วยตนเอง

ครูขวัญดินเป็นผู้ศึกษาและปฏิบัติธรรมโดยการนำหลักธรรมสู่การปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวัน เน้นในเรื่องของธรรมะ การศึกษา และอาชีพ โดยได้ลาออกจากการเป็นข้าราชการครูโรงเรียนกษัตริย์เกล้าวิทยา เพื่อดำเนินการตามปณิธานของตนเอง

ริเริ่มก่อตั้งการศึกษาระบบบุญนิยมที่ชุมชนวัฒนธรรมศรีระอโคก จังหวัดศรีสะเกษ โดยก่อตั้งโรงเรียนสัมมาสิกขาศรีระอโคก โรงเรียนสัมมาอาชีพศรีระอโคก และศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ๑๐ ศูนย์

ปฏิบัติและเผยแพร่แนวคิดในเรื่องของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (การจัดสมดุลสิ่งแวดล้อม) ด้วยการปรับปรุงดิน การไม่ใช้สารเคมี การใช้ปุ๋ยชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ การแปรรูปอาหารจากผักและผลไม้ จนประสบความสำเร็จ

การถ่ายทอดของครูขวัญดินสู่ผู้สนใจส่วนใหญ่เน้นหนักไปในเรื่องของการจัดสมดุลสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดผลกระทบในทางที่ดีต่อร่างกายและจิตใจของมนุษย์ ภายใต้สโลแกนว่า “สร้างโลกสวยด้วยมือเรา” ได้แก่

๑. การปรับปรุงดิน
๒. ปุ๋ยชีวภาพ
๓. น้ำหมักชีวภาพ
๔. ชยะวิทยา
๕. การพัฒนาจิตใจมนุษย์และคุณภาพชีวิต
๖. การแปรรูปอาหารจากผักและผลไม้
๗. การแพทย์ทางเลือก
๘. การทำกิจกรรมไร้สารพิษ
๙. การรักษาดิน
๑๐. การปลูกป่าและการรักษาป่า
๑๑. การปฏิบัติธรรม

ครูขวัญดิน สิ้นหีคำ เกิดเมื่อวันที่ ๕ เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘ ณ บ้านเลขที่ ๒๓ อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นบุตรคนที่ ๒ ในจำนวน ๓ คนของนายแดงและนางถ้ำ สิ้นหีคำ จบการศึกษาศรีศาสตร์บัณฑิต จากวิทยาลัยครูมหาสารคาม

การที่ ครูขวัญดิน สิ้นหีคำ นำความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ตนศึกษาค้นคว้า ค้นพบ ทดลองในฟาร์มของตนจนประสบความสำเร็จแล้วไปเผยแพร่ สอน ถ่ายทอด และสาธิตให้ผู้อื่นได้เรียนรู้และนำไปปรับประยุกต์จนประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์โดยรวมแก่สังคม จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๓ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๖

นางถนอม ศิริรักษ์ ครูภูมิปัญญาไทย ด้านโภชนาการ

ครูถนอม ศิริรักษ์ เกิดเมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๐ ที่อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา เป็นบุตรของ นายสุวรรณ และนางแหม่ม เจริญกุล เคยรับราชการครูจนตำแหน่งสุดท้ายที่ลาออกจากราชการ คือ ผู้ช่วยครูใหญ่โรงเรียนสะทิงพระ ด้วยวัย ๕๕ ปี

วันนี้ครูถนอม อายุเข้าวัย ๙๑ ปีแล้ว ยังแข็งแรง ได้รับความเคารพนับถือจากสังคมถึงการเป็นผู้นำสตรีตัวอย่างที่ต่อสู้ชีวิตและใฝ่เรียนรู้ มีความสุขกับงานช่วยสังคม สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีของชาวสะทิงพระ จ.สงขลา ตลอดมาจนได้รับตำแหน่งทางสังคมจนถึงระดับจังหวัดมากมาย

ชีวิตวัยเด็กครอบครัวเกิดที่อำเภอระโนด เมื่อปี ๒๔๗๐ เนื่องจากบิดารับราชการเป็นศึกษาธิการ อำเภอระโนด ต่อมาบิดาย้ายมาดำรงตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอสะทิงพระ จึงเข้าเรียนชั้นประถมที่โรงเรียนบ้านจะทิงพระจนจบชั้นประถมปีที่ ๔ มารดาเสียชีวิตจึงไปอาศัยอยู่กับคุณป้าที่จังหวัดพัทลุงคือ ครอบครัวของคุณลุงรัตนกร คุณป้าเจิม รัตนกร (บิดา-มารดา คุณหมอบุระสพ รัตนกร) เรียนหนังสือชั้นมัธยมปีที่ ๑ ที่โรงเรียนสตรีพัทลุงและเมื่อครอบครัวคุณลุงย้ายไปรับราชการที่จังหวัดปัตตานีจึงย้ายไปเรียนต่อที่สตรีเคชะปัตตานุกุล

เมื่อคุณลุงเกษียณราชการจึงย้ายมาอาศัยอยู่กับอาที่อำเภอเมืองสงขลา เรียนต่อที่โรงเรียนนรรนารีเฉลิม สงขลา จนจบชั้นมัธยมปีที่ ๖ เมื่อปี ๒๔๘๗ ตอนเรียนชั้นมัธยมต้องโยกย้ายที่เรียน ๒-๓ ครั้ง และต้องอาศัยอยู่กับญาติตลอดจนเรียนจบไปโรงเรียนต้องเดินเท้าต้องช่วยงานบ้าน และใช้จ่ายอย่างประหยัด โดยจ่ายวันละ ๒๕ สตางค์ คุณพ่อจ่ายเงินเดือนให้เดือนละ ๑๕ บาท เป็นค่าใช้จ่ายทุกอย่าง ทั้งสมุด ดินสอ หนังสือเรียน และอุปกรณ์ต่างๆ

เรียนจบชั้นมัธยมปีที่ ๖ จากโรงเรียนนรรนารีเฉลิม สงขลา ก็เข้ารับราชการเป็นครูที่โรงเรียนบ้านจะทิงพระ อำเภอสะทิงพระเมื่อปี ๒๔๘๗ระหว่างที่สอนเด็กอยู่ที่โรงเรียนประชาบาล มีแม่ค้าขายอาหารกลางวัน ขายขนมจีน ข้าวยา ขนมพื้นเมือง

ที่มาของแรงบันดาลใจทำน้ำบูดู

ช่วงนั้น มีเพื่อนครูเข้าไปกรุงเทพฯกลับมาก็เล่าให้ฟังว่า "ฉันไปกรุงเทพฯ ท่านเจ้าคุณ วัดบูรณะศิริกรุงเทพฯ ที่บวชให้ทำข้าวยาให้ฉัน"

ครูก็ถามว่าน้องเอาอะไรทำ เพราะกรุงเทพฯหาเครื่องและน้ำปรุงอย่างทางใต้ไม่ได้ง่าย ๆ เขาบอกว่าเขาเอากะปิโข่งทำน้ำบูดูข้าวยาถวายให้ท่านได้ฉัน ทำให้ครูถนอม ฉุคคิดว่าจะทำข้าวยาขายเป็นรายได้เสริมหลังจากเลิกงานโรงเรียน เพียงแต่ยังไม่มีความรู้ด้านการปรุงอาหาร มีหน้าซำเป็นคนกำพร้าแม่ แม่ตายตั้งแต่อายุ ๘ ขวบ อาหารนี้ไม่รู้จักทำ ทุกอย่างมีพี่เลี้ยงจัดการให้ไปเรียนหนังสือ จึงไปศึกษากับคุณป้าน่วม กลัด

วิภาค ผู้เป็นญาติๆแนะนำให้อา “จิ้งจิ้งคลั่ง” เป็นการนำปลาทะเลตัวเล็กๆเช่น ปลาไส้ตัน,ปลาหลังเขียว,ปลา ลูกเมละ มาหมักกับเกลือ เป็นอาหารพื้นบ้านบนคาบสมุทรมหสมุทรสทิงพระอีกอย่างหนึ่ง ที่คุณป้าน่วมทำเอาไว้มาทำ น้ำบูดูข้าวยา เพื่อขายในตลาดของหมู่บ้าน

แต่เมื่อมีใจที่จะทำแล้วก็ลองทำข้าวยาไปขายด้วยการ หุงข้าวกับพิน เตรียมข้าวสารใส่หม้อไป เตรียม ไม้พินไฟอะไรทุกอย่าง แล้วก็เครื่องต่าง ๆ ในหาบ มีผ้าเช็ดมือ มีดหั่นผักซอห์นหันข้าว ทุกอย่างเตรียมให้เสร็จ ไม่ให้ใครหยิบออกเดี๋ยวลืม ไปขายตรงสถานีตำรวจเก่าตรงต้นยางนาใหญ่ ๆ ขายให้แม่ค้าจากทะเลสาปมาขาย ปลานั่งแบกะดิน ก่อนไปโรงเรียน

ตอนเที่ยงกลับมาจากโรงเรียน ลูกสาวไม่กินนมกระป๋องกินแต่นมแม่ มีลูกชายก็กินนมแม่ ลูก ๕ คน

กินนมกระป๋อง ๓ คน กินนมแม่ ๒ คนตอนเข้าไปโรงเรียน ให้ลูก กินนมเสร็จก็ฝากให้ยายที่เป็นลุงป้าเขาไม่มีลูกช่วยเลี้ยง พอให้ลูก กินนมแล้วก็ไปพอกลับมาโรงเรียน ถึงตอนเที่ยง รีบกลับมา ล้าง ข้าวสาร หุงข้าวสารไม่เอาลูกนะ ก่อไฟหุงข้าวเสร็จก็มาล้างมือให้ลูก กินนม

พอสักพักข้าวก็เริ่มสุก เอาไม้พินเขี่ยไว้ แม่ก็ให้ลูกกินนมแม่ ก็กินข้าวเที่ยง ก่อนจะไปก็ให้ลูกกินนมอีกรอบหนึ่ง พอตอนเย็น

กลับมาถึงก็ให้ลูกกินนม คัดข้าวใส่หม้อแล้วก็รีบไปเพราะอื่น ๆ พร้อมหมดแล้ว ขายจานละ ๑๐ สตางค์ต่อมา จานละ ๒๕ สตางค์เดี๋ยวนี้อจานละ ๒๐ บาท

แรก ๆ กว่าจะได้ทำบูดูน้ำยาที่ทางใต้เรียกว่าน้ำเคยข้าวยา เมื่อก่อนเขาก็ทุบข้าว ตะไคร้ ใบมะกรูดพวก เนืยใส่เคียวกับน้ำตาลแล้วก็ตักทิ้ง ตอนหลังแม่ก็คิดว่า ข้า ตะไคร้ หอม กระเทียม พวกนี้มันกินได้ตักทิ้งทำไม จึงคิดขึ้นเองอีกด้วยการหันแล้วก็โขกกับครกใหญ่แล้วก็ใส่ไปเคียว โขกแบบเครื่องแกงก็รู้สึกมันอร่อยพิเศษ ขึ้นมาทันที

ปกติข้าวยาจะทั่วไปเขาจะเอาใบมะกรูด ข้า หอม มะขามเปียก ใส่เป็นขึ้นเพื่อให้สมุนไพรเหล่านั้น ได้ปรุงรส เปรี้ยว หวาน มัน เค็ม แต่ของครูถนอมต้องทำให้ละเอียดสมุนไพรทั้งหมดจึงเป็นเนื้อเดียวกันหมดน้ำ ไม่ใช่สมุนไพรเป็นขึ้นๆ ข้าวยาก็เลยขึ้น จึงเป็นอัตตลักษณ์ของน้ำเคยที่นี่ ตัวข้าวยาจะอร่อยไม่อร่อยอยู่ที่ น้ำเคย

แต่ก่อนจะทุบๆ บุบๆ แล้วใส่หม้อเพื่อเอากลิ่นอะไรออกมา เราปั้นเหมือนเครื่องแกง สูตรข้าวยาก็อีก ตัวหนึ่ง สูตรน้ำบูดูก็อีกตัวหนึ่ง อัตตลักษณ์ของแต่ละเจ้าไม่เหมือนกัน น้ำบูดูข้าวยานี้มันจะมีอัตตลักษณ์ของตัวเอง คือ กินแล้วอร่อย ไม่เป็นพิษเป็นภัยจิตใจซื้อติดไม้ติดมือไปฝาก

เมื่อทำงานสักพัก จึงศึกษาเล่าเรียนสอบปรับวิทยะฐานะด้วยตนเองมาตลอด ตั้งแต่หลักสูตรครูมูล, พ.,ครู พป., ครูพม., ครูตรี, ครูโท และลาออกจากราชการในตำแหน่งผู้ช่วยครูใหญ่โรงเรียนบ้านจะทิ้งพระ ด้วยวัย ๕๕ ปี เมื่อปี ๒๕๒๐ เนื่องจากการขอร้องของบุตรคนที่ ๓ เพื่อให้แม่ได้มีเวลาพักผ่อนหลังจาก ตนเองเรียนจบ

เมื่อลาออกทำให้คุณแม่ถนอมมีเวลาว่างช่วยงานบ้าน ช่วยงานญาติ และงานสังคมมากขึ้นแทนที่จะได้พักผ่อนแบบสบายๆ แต่เนื่องจากคุณแม่ถนอมเป็นคนที่มีความสุขกับการทำงานและมีความสุขกับการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม ด้วยบุคลิกการเป็นผู้นำ และได้รับรู้การทำงานเป็นกลุ่มจากการอบรมของหน่วยราชการ ในปี ๒๕๒๗ จึงได้ริเริ่มชักชวนสมาชิกในชุมชนจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นมากมายและเป็นที่ยอมรับให้รับตำแหน่งทางสังคมทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดและระดับประเทศ มากมายหลายตำแหน่ง

ภูมิปัญญา ตัวนี้มันเคยมีคนทำมาก่อนแล้วหรือยังใจ หรือคิดเอาเอง

นายไพฑูรย์ ศิริรักษ์ ลูกชายคนที่ ๓ ของ คุณถนอม อดีตอาจารย์ ๒ ระดับ ๗ ศูนย์พัฒนาอาชีพ จ.สงขลา “ศรีเกียรติพัฒนา” กศน.ออร์ริมาหลายปีแล้ว ได้กลายเป็นกำลังสำคัญของคุณแม่ถนอมผู้เป็นแม่ นั่งอยู่ข้างๆ ช่วยอธิบายว่า

“เรามีทำกันมาอยู่แล้วแต่แม่เอามาต่อยอด ต่อยอดให้สูตรมันอร่อยขึ้น ของโบราณเรามีอยู่แล้ว แต่เรามาปรุงรสให้ไม่เค็มจัด เช่น ใส่น้ำตาลโตนด หรือ เปลือกกล้วยปิ้ง ถ้ามีมะกรูดก็ใส่มะกรูดเพื่อดับกลิ่นคาว อันนี้ใส่ตั้งแต่เริ่มหมัก สูตรที่อื่นไม่มี มันเป็นนวัตกรรมของที่นี่

แล้วสูตร ๒ ต่อ ๕ เกลือ ๒ ปลา ๕ นี่คือสูตรที่ลงตัว ลองให้คนชิม แล้วไปประกวดได้รางวัลด้วย อีกอย่าง คือ บูด พอใส่เครื่องเข้าไปก็เป็นบูดูน้ำยำเรียกว่าน้ำเคียวยำ เรียกว่า ๔ ใน ๑ อีกหนึ่งตัวที่เป็นนวัตกรรมของแม่ที่นี้ที่ไม่มีที่ไหนทำ ก็คือ ซิวปลาทำจากตัวนี้”

เขาจำได้ไม่ลืมว่าตอนที่เขาเรียนหนังสือตอนเล็ก ๆ เรียนอยู่สงขลา แม่ก็จะให้น้ำบูดูข้าวขำนี้ไปกิน กลับมาบ้านสอง สามอาทิตย์แม่ก็ให้ไปอีก เขาก็กินบ้างไม่กินบ้างมันก็เหลืออยู่ในครัว

ปี พ.ศ. ๒๕๑๑ วันหนึ่งแม่ไปเยี่ยม เห็นว่าน้ำบูดูอันนี้ก็เหลือ อันนั้นก็เหลือ เกิดความเสียดายแม่ก็เลยเอากลับมาเทรวม ๆ กันอุ่นเคี้ยวใหม่ ชิมดูรสชาติคล้ายซิวอร่อยไม่แพ้แล้วเหลือองตอนหลังทำโดยตรงเลย เอาบูดูดิบมาปรุงเป็นซิว ปลา ไปประกวดที่ไหน มันก็ได้ละครับ เพราะมันมีอยู่เจ้าเดียว แล้วก็ใช้เป็นน้ำจิ้มเนื้ออย่าง ปลาย่าง ทำน้ำปลาหวานก็ได้ โดยนำส่วนหนึ่งของน้ำปลา

มาทำ ส่วนหนึ่งก็เอาไปทำบูดูข้าวขำ ส่วนหนึ่งเอาไปทำซิวปลา จากน้ำบูดูได้สำเร็จ และนำความรู้ทั้งหมดมาเผยแพร่แก่ผู้สนใจทั่วภาคใต้ ทั้งภาครัฐและเอกชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ จนปัจจุบัน ทั้งยังเป็นวิทยากรฝึกอบรม รวมทั้งบันทึกเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อใช้สอนในโรงเรียนและผู้สนใจด้วย

แต่ก่อนประมงเขาลากอวนได้ทีเป็นตัน ชาวบ้านที่ทำประมงไม่รู้เอาไปขายที่ไหน ก็เอามาขายสมัยก่อนกิโลละ ๒ บาท เดียวนี้ปลาหายาก ตอนก่อนใช้ปลามะลิแต่ตอนนี้ใช้ปลาอย่างอื่นทำได้ ใช้ปลา

หลังเขี้ยว ปลาหูตัวเล็กๆ เพราะปลามะลิหายากและแพงมาก ปัจจุบันโลหนึ่งน่าจะ ๕๐-๖๐ บาท ต้นทุนมันสูง ก็เลยต้องเปลี่ยนปลา

“ของแม่ บูดูใช้ปลาอะไรก็ได้ แต่ก่อนใช้ปลามะลิเพราะมันมีเยอะและถูก แล้วคนที่รู้จักทำจิ้งจิ้งมากกว่าที่อื่น ปลาอื่นไม่ได้เปลี่ยนแปลงกระบวนการทำ แต่ถ้าปลาตัวใหญ่จะไม่มีเป็นจิ้งจิ้ง มีแค่ปลากริม ปลาสร้อยที่แทนปลามะลิได้ เรายู่สองทะเล ห่างจากทะเล ๒ กิโลเมตร ช่วงหน้าน้ำหลากที่นี้พวกปลาน้ำจืด ปลาหางแดง พวกนี้ก็ทำได้นะ แต่สูตรก็ยังคงเหมือนเดิม ผมไปบอกชาวบ้านว่าจับปลามาได้ทำไม่มีคิดทำน้ำปลากินเอง เพราะน้ำปลาที่คุณกิน ที่รังสิตเป็นบ่อยาวๆ เอากระดูกวัวกระดูกควายมาเอาเกลือโรยแล้วให้น้ำฝน ตกลงมาซึ่งที่ทุ่งรังสิตสมัยก่อน

ที่แรกแม่ก็ไม่รู้หรือว่านี่คือภูมิปัญญาเพียง แต่เกิดนวัตกรรมใหม่ขึ้น ”

ฟังแล้ว คิดไม่ถึงว่า ภูมิปัญญาไทยไปไกลกว่าที่คิดจริง

ครูถนอม เล่าต่อด้วยความภาคภูมิใจว่า ได้ชาวบ้านลูกชายคนนี้เป็นแหละออกไปสอนตามชุมชน คนมาเรียนรูเยอะ ไม่ทราบว่าจะเอาไปทำสัก ๑๐ เปอร์เซ็นต์หรือไม่ แต่ก็ภูมิใจที่ได้แบ่งปันแม้จะมีคนต่างถิ่นเอาไปทำ

มากกว่าคนในถิ่น ก็ไม่เคยปิดบังสอนวิธีทำเรา นี่ แต่เราจะช่วยคนในถิ่นได้ คือ ปลาที่เขาหาได้มาไม่รู้จะไปขายที่ไหน เราซื้อ นั่นคือที่ชุมชนได้ ปลาน้ำจืดเอามาทำได้แต่ไม่อร่อยเท่าปลาน้ำเค็ม มีคนจากที่ไม่ติดทะเลมาเรียนรู้แล้วนำไปปรับใช้ก็มาก

ครูถนอมมีความสามารถในการแปรรูปอาหาร คือ ได้เริ่มหัดเรียนทำน้ำบูดูจากคุณป้า เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยนำปลาทะเลตัวเล็ก มาหมักทำน้ำบูดู ด้วยการใส่สับปะรดหั่นเป็นแว่นหรือใช้ส้มแขก รองก้นโอ่งเพื่อลดความเค็มของเกลือ โรยด้วย

น้ำตาลแว่นหรือน้ำตาลโตนดเล็กน้อย เพื่อลดความเค็มของปลา และจากการศึกษาดูงานการทำน้ำปลาจากถิ่นต่างๆ ครูถนอมนำน้ำบูดูส่วนหนึ่งหมักทำน้ำปลา ใน พ.ศ. ๒๕๖๐ ใส่ขวดบ่มตากแดดนาน ๖-๘ เดือน เป็นสูตรเฉพาะของครูถนอม

ต่อมาเมื่อนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้แก่ เครื่องบดไฟฟ้าบดเครื่องแกงเข้ามาใช้ ครูถนอมจึงนำสมุนไพรต่างๆ ที่ใช้ในการทำน้ำบูดู เช่น หอมแดง ใบมะกรูด ตะไคร้ ซึ่งจะนำมาเคี้ยวและในที่สุดต้องกรองทิ้งจนเหลือแต่น้ำบูดูนั้น ครูถนอมเห็นว่าสมุนไพรดังกล่าวเป็นสมุนไพรที่รับประทานได้ทั้งหมดและให้คุณค่าทางโภชนาการสูง จึงนำสมุนไพรมาบดให้ละเอียด ทำให้ได้สูตรน้ำบูดูที่มีสมุนไพรบดละเอียดเป็นคนแรก ทำให้ได้สูตรสมุนไพรที่เข้มข้นและรสหวานกลมกล่อมกว่าเก่า

กินข้าวยาให้อร่อยต้องราดน้ำส้ม นครศรีธรรมราช เขาไม่มีข้าวยา แต่เขาเรียกว่าข้าวคลุก ข้าวยาต้องมีน้ำบูดู ดูบุฟเฟต์โรงแรม เขากินข้าวยากันเป็นแต่ปรุงไม่เป็น

“วิธีปรุงต้องขอยส้มแล้วก็ราดลงบนข้าวต้มเพื่อให้กลมกล่อมแล้วก็ใส่เครื่องยาต่าง ๆ บางคนเนี่ยใส่กุ้งแห้ง แล้วก็ราดบุดูน้ายำ วันนั้นผมไปแสดงงานวิจัย ลูกชายเอาข้าวต้มไปแสดงงานแล้วคลุกทำเป็นชุด พระเทพฯ ท่านทรงเสด็จเปิดงาน วิธีกินข้าวต้มให้เอาข้าวตัง ส้ม มะพร้าวคั่ว กุ้งแห้ง มาอยู่ข้างบนแล้วราดน้ำบุดูน้ายำ” ครูถนอม เสริมด้วยความปลาบปลื้มเมื่อนึกถึงวันนั้น

ดังนั้น การเรียนรู้ของครูถนอม เกิดจากการเรียนรู้จากบรรพบุรุษญาติผู้ใหญ่ ครูในโรงเรียน แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ตลอดจนการค้นคว้าทดลองทำหลายๆ ครั้ง และมีกรรมวิธีง่ายๆ ปฏิบัติต่อเนื่องสืบทอดกันมา ซึ่งนำไปถ่ายทอดให้ชุมชน สามารถนำไปทำได้

โดยเฉพาะสูตรของครู การทำของลูกหลานจะกลมกล่อมเหมือนกันครับ เพราะสูตรนี้ครูเขียนไว้เป๊ะ เราใช้วิธีการตรง ตามสูตรเป๊ะ เรื่องเวลาคลาดเคลื่อนได้ บูดยิ่งเก่ายิ่งอร่อย น้ำปลายิ่งแก่ยิ่งอร่อย แม้แต่วัตถุดิบที่ทำก็ไม่เคยกลัวว่าจะขาด อย่างหน้านี้สับเอ็ดน้ำหนองสับสองน้ำส่ง ชาวบ้านจับปลาได้มากมาย ปลาที่ไม่รู้จะเอาไปขายที่ไหน ก็พยายามบอกชาวบ้านให้มาเอาสูตรไปทำเพื่อไม่ต้องไปซื้อน้ำปลากิน

ตรงนี้ครูทำเป็นศูนย์เรียนรู้ยังงัย

มีเปิดหลักสูตรอบรม ศูนย์การเรียนรู้ชะบัก มีจากกศน. เกษตรพัฒนาชุมชนก็มาอบรมที่นี้ครับ สอนทั้งน้ำบุดูน้าปลาหรือน้ำบุดูน้าข้าวต้ม เขียนหลักสูตรไปให้การศึกษาคนได้กินผักหลากหลาย ต้นไม้ใบหญ้า รอบบ้านเอามาใช้ประโยชน์กับบุดูน้าอย่างงัย เอามาเป็นเครื่องเคียง เป็นผักแก้ม

หลักสูตร ๓๐ หลักสูตรวิถีอยู่วิถีกิน ภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านพื้นเมือง เกษตรชีวภาพ เกษตรอินทรีย์ การเลี้ยงสัตว์ ตรงนี้จะเชื่อมกัน เพราะเครือข่าย วิถีไหนดนาเล วิถีไหนดก้เอาไหนดมา วิถีเล็กเอาปลามา นาก็เอาข้าวมาตรงนี้ครบองค์เลย ๓ วิถี คือ เมล็ดข้าวจากท้องนา ตัวปลาจากท้องทะเล พืชผักจากสวนผสมผสานกับภูมิปัญญาเพิ่มคุณค่าทางอาหารเดือนหนึ่งเป็นบุดูน้าข้าวต้ม

ที่บ้านของครูดูไปแล้ว ไม่เหมือนร้านขายข้าวต้มที่มีคนเข้านั่งรับประทาน แต่สังเกตว่ามีคนเดินเข้ามาตลอดเวลา ได้คำตอบชัดเจนว่า

ไม่เหมือนร้านน้ำชา ส่วนใหญ่จะกลุ่มข้าราชการหรือไปซื้อกินที่สำนักงาน แล้วก็ขาประจำ เพราะเขารู้แล้วว่าข้าวต้มที่นี้ เขาดีดีใจรสชาติน้ำบุดูน้าข้าวต้ม บางคนก็โทรมาสั่งล่วงหน้า ทั้งประชุมสัมมนาเขาก็โทรมาสั่งข้าวต้มหอบิ้วผม ก็บริการให้เขามีหอบิ้วบริการให้เขา บางทีก็สั่งมาไปปรุงเอง หรือสำเร็จรูปก็มี บางครั้งหลังประชุมก็จะบอกว่าให้เลือกมาจะกินข้าวต้มหรือข้าวหมกไก่หรือจะกินอะไร

มีอยู่ครั้งหนึ่งเขามีจัดงานมหกรรมเสร็จแล้วท่านผู้ว่าทำหนังสือแต่งตั้ง ให้ผมเข้าไปเป็นกรรมการอาวุโส เรื่องวิถีไหนดนาเล เอาอัตลักษณ์ของที่นี่ไปแล้ว ช่วยตอบหน่อยว่าอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของสงขลาเนี่ยคืออะไร เขาเสนอข้าวต้ม ขนมนจีน ผมถามเขาว่าอยากรู้ไม่เอกลักษณ์ของอาหารที่ไม่มีคนรู้จักไม่มีที่อื่น มัน

ก็แปลกนะ สภาว่าการจังหวัด ผมก็ถามว่ารู้จักข้าวมันแกงไก่ไหม นั่นแหละมีที่สงขลาที่เดียวข้าวเหนียวต้องหุงกับกะทิ มีน้ำพริกมะขาม กุ้งต้มหวาน มีพริกน้ำส้ม มีผัก พวกนี้จะเป็นย่านนะเพราะต้องคลุก ข้าวมันแกงไก่ก็ต้องคลุก เคยมีฝรั่งกินข้าวยากินเป็นชั้น ๆ ก็เลิกกินเลย ก็ดันไปชิมเอาฟริกป่น

อะไรเป็นแรงบันดาลใจที่ทำให้มาทำแบบนี้

ผม (ไพฑูรย์ ศิริรักษ์ ลูกชายตอบแทน) เกิดที่นี่ มีแม่เป็นตัวอย่างทำให้เห็น หลายเรื่องราวผมได้เรียนรู้จากแม่ที่คนรุ่นใหม่แทบไม่อยากจะรู้ว่ารากเหง้าที่เป็นอย่างไร และที่นี่เป็นอำเภอยากจน แต่ทรัพยากรของเราก็คือวิถี เราเรียนประวัติศาสตร์ภาคเหนือ ภาคกลาง แต่เราไม่เรียนภาคใต้เลย แต่ผมมาเรียนภาคตัวเองเนี่ย ใน ๓๐ กว่าปี วิถีของคนคาบสมุทรสะทิงพระซึ่งเป็นเกาะ ซึ่งวิถีไหนटनाเลไหนดคือเป็นที่ไหนดเยอะที่สุด

วิถีนาเรามีนา วิถีเล เรามีสองทะเล นี่คือวิถีหลัก ผมเดินบอกให้คนรักไหนดห่วงไหนด แล้วผมเป็นข้าราชการส่งเสริมพัฒนาอาชีพชุมชน ระบบราชการทำอะไรไม่ได้ ผมเออร์ตั้งแต่ยังมีเวลาราชการตั้ง ๑๑ ปี มาตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ตั้งสำนักเขียนหลักสูตรเอง ทำสื่อเอง อนุมัติหลักสูตรเอง ที่ว่าทำเรียนรู้ตามอัธยาศัย ทำก่อนที่จะมี พรบ. ก็เรียนแล้วปฏิบัติจริง ๑ ชั่วโมงจบ

นี่คือวิถีชุมชนจริง ๆ หลักสูตรเหล่านี้มันเป็นมหาลัยชีวิต เอาตัวเองเป็นเดิมพัน เอาเงินเดือนตัวเองเป็นเดิมพัน ไม่มีงบจากหลวงมาซัพพอร์ต ทำไปทีละเรื่อง ผมวิจัยของผมมาตั้งแต่ปี ฟาร์มทะเลรูปแบบเป็นถุน

ให้ปลามาอาศัย เราไม่ต้องการปลาเล็ก ต้องการให้ปลามาวางไข่ เพราะปลาเล็กเป็นโซ่อาหาร ปลาใหญ่มากินโซ่อาหาร ตัวนี้

ศึกษามา ๒ ปีที่อ่าวคู้กระเบน แล้วเอามาปรับใช้กับที่นี่ครับ วัสดุผมใช้เชือกป่านยักษ์ มาฉีกเป็นฝอยคล้ายๆ สาหร่าย แล้วเอาใส่ถุนลอย มันจะลอย อันนี้มันก็จะอยู่เป็นกลุ่ม โยกไปโยกมา จริงเคยทำมาแล้วกับซึ่งทางมะพร้าว พอตัวนี้ลูกสาวผมไปศึกษาที่อ่าวคู้กระเบน ปลาที่เข้ามาอยู่คือปลาหมึกหอม ปลาข้างเหลือง หลังเขียว มาวางไข่ เอาจะปล่อยปูด้วย

เราวางหนึ่งจตุรร้อยถุนเอาซีเมนถ่วง ปลาใหญ่อาศัย ในบ้านผมเนี่ยไม่มีปะการังที่สมบูรณ์ แต่ปะการังเทียมที่ปล่อยไปห่างจากฝั่ง ๕๐๐ เมตรให้ที่วางไข่เป็นบ้านพักปลา

มองแนวคิดของสมเด็จพระเทพฯ หรือ ความปรารถนาของในหลวง เหมาะกับภูมิสังคมของเรายังไง

ครูถนอมและลูกชาย กล่าวถึงด้วยความตื่นตันว่า ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงคิดทฤษฎีความพอเพียง ขึ้นมาเพราะท่านทรงเสด็จไปเห็นประชาชนเหนือ กลาง อีสาน ใต้ ชนบท เขาอยู่อย่างพอเพียง ปลูกทุกอย่างที่กิน ทำทุกอย่างที่เขาใช้ งานหัตถกรรมของไทยไม่ได้ยิ่งหย่อนไป

แต่ในปัจจุบันนี้อุตสาหกรรมเข้ามาแทรก งานร้อย ปีก ของเราหายไป เราใช้โฟม พลาสติก กล่องต่าง ๆ ง่ายมาก ง่ายจนกลายเป็นมกง่าย บ้านผมเนี่ยมีใบตอง ใบบัวเยอะแต่โฟมกับถุงพลาสติกเนี่ยมาแรงแล้วก็บ่นว่าแพง วัตถุดิบเรามีแต่ลำบาก ลำบากเราก็อ้อแล้ว แต่พระองค์ท่านลำบากขนาดไหนที่ลงไปเยี่ยมราษฎรแสนไกล ลำบากทุกันดานพระองค์ท่านทำมา พระองค์ท่านเห็นคนฉลาดที่อยู่กับภูมิสังคม

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นลูกพ่อ (ภาษาชาวบ้าน) แล้วผมเรียกว่ากราบไหว้ได้อย่างสนิทใจ เพราะทุกเรื่อง ผมมีโอกาสได้รับใช้พระองค์ท่านเรื่องช่างสิบหมู่ ผมรับผิดชอบ ๓ แต่ผมทำได้ ๕ ในบเท่ากัน ๓ แสน มีคนถามว่าคุ่มใหม่ ผมก็ถามว่าถ้าความเป็นไทยหายไปอย่าว่าแต่สามแสนเลย สามแสนล้านก็ซื้อกลับมาไม่ได้ อันนี้ไม่มีเจ้านายองค์ใดที่สนใจในเรื่อง วัฒนธรรม ความเป็นไทย แม้กระทั่งเรื่องต้นไม้พืชพรรณ ตอนแรกก็ทำเพราะความชอบ พอโครงการนี้ลงมาผมต้องไปขุดกันเองเพื่อให้เด็กได้ซึมซับ

ย้อนกลับมาถึงงานของครูถนอมกับการให้กับสังคม

ครูถนอม ได้ถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ให้แก่ สมาชิก และกลุ่มแม่บ้านจากชุมชนต่างๆ เพื่อนำไปใช้เองในครัวเรือน ผู้ประกอบการจนเกิดโรงงานอุตสาหกรรมน้ำปลาในภาคใต้ประมาณ ๑๐๐ กว่าแห่ง ล้วนแล้วแต่น้ำสูตรของครูถนอมไปแปรรูปทั้งสิ้น สร้างรายได้ให้กับโรงงาน โดยขยายได้วันละประมาณ ๑๐,๐๐๐ ขวด ทั่วภาคใต้ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ได้นำความรู้มาเป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและการประกอบอาชีพ โดยให้ปฏิบัติต่อจนสามารถทำได้

นอกจากนี้ยังถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนในระบบ ซึ่งสถาบันการศึกษาบางแห่งตระหนักถึงความสำคัญ จึงได้นำความรู้ดังกล่าวไปจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น

เนื้อหาการถ่ายทอด ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการแปรรูปสัตว์น้ำทะเลมาเป็นอาหาร ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ทำได้ง่ายในจังหวัดภาคใต้ การทำน้ำบูดู ข้าวยาสูตรดั้งเดิมโดยกรองเอาสมุนไพรออก การทำน้ำปลาจากน้ำบูดู การทำน้ำบูดูสูตรใหม่โดยเป็นสมุนไพรด้วยเครื่องบดไฟฟ้าผสมลงไป น้ำบูดู และการทำซีอิ๊วปลาโดยประยุกต์จากน้ำบูดู

ไม่เพียงเท่านั้น ครูถนอม ยังได้รวมคนรวมทุน จัดตั้งกลุ่มอาชีพ เสริม และขยายกิจกรรมออกไปหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มผลิตเต้าเจี้ยวจากถั่ว

เหลียง กลุ่มทำขนมพื้นเมือง กลุ่มผลิตภัณฑ์จากใยตาล กลุ่มทำดอกไม้จันทน์-พวงหรีด กลุ่มทำปุ๋ยชีวภาพ เพื่อการเกษตร และกลุ่มแปรรูปอาหารจากสัตว์น้ำ

โดยเฉพาะองค์ความรู้หลายๆ อย่างที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ญาติผู้ใหญ่ ครู แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและรับปฏิบัติสืบทอด ตลอดจนได้ค้นคว้า ทดลองทำหลายๆ อย่าง ทั้งทางด้านงานอาชีพ งานวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย มีทั้งเรื่องพิธีการประเพณีการแต่งงาน งานบวช งานศพการแต่งกายมารยาทไทยและประวัติศาสตร์ของชุมชน จนสามารถรวบรวมถ่ายทอดให้อนุชนคนรุ่นหลัง โดยการเป็นวิทยากรให้กับกลุ่มอาชีพต่างๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ผู้สนใจศึกษาดูงานที่กลุ่มฯ นักเรียน-นักศึกษาในสถานศึกษา

ตำแหน่งทางสังคมทั้งระดับหมู่บ้าน, ตำบล, อำเภอ, จังหวัดและระดับประเทศ มากมายหลายตำแหน่งอาทิ : คณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอสทิงพระ(กพสอ.) คณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดสงขลา (กพสจ.) นายทะเบียนสมาคมสตรีอาสาแห่งประเทศไทย กรรมการห้องสมุดประชาชนอำเภอสทิงพระ เหนรัญญิก ชมรมข้าราชการบำนาญอำเภอสทิงพระ เลขานุการ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านจะทิ้งพระ ต.จะทิ้งพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา เลขานุการ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านจะทิ้ง

พระ ต.จะทิ้งพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา

ด้านสังคม/ชุมชน หลังจากลาออกชีวิตราชการเมื่อปี ๒๕๒๐ แม่ถนอมได้อุทิศเวลา กำลังกาย กำลังใจ กำลังสมองและกำลังทรัพย์ให้กับชุมชนและสังคมมาโดยตลอดด้วยความเป็นคนมีจิตใจเป็นสาธารณะ และตั้งแต่ปี ๒๕๒๗ จึงได้ริเริ่มชักชวนชาวบ้านและสมาชิกในชุมชนหมู่บ้านจะทิ้งพระ จัดตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ ขึ้น เพื่อเป็นการใช้เวลาว่างหลังจากการทำนาสร้างรายได้เสริมทำให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้เสริมจากอาชีพประจำลดการเป็นหนี้ในระบบ ส่งเสริมการออมเงินให้กับคนในชุมชน เล็งเห็นความสำคัญเรื่องกองทุนจึงมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เรื่องกองทุนต่างๆ ให้กับคนในชุมชนและต่างชุมชนหลายๆ กองทุน อาทิ

ริเริ่มจัดระดมทุนการศึกษาจากผู้ใหญ่ใจบุญในอำเภอสทิงพระเพื่อเป็นกองทุนการศึกษาให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา โรงเรียนต่าง ๆ ในอำเภอสทิงพระเป็นประจำทุกปี ทุนละ ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๐ กองทุน ทำให้เด็กที่พ่อ-แม่ลำบากยากจนได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนชั้นสูงขึ้น

รวบรวมเงินจากครอบครัวตระกูล “ศิริรักษ์” ส่งเสริมสนับสนุนมูลนิธิ “ดวงประทีป” สลัมคลองเตย กรุงเทพมหานคร อย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลา ๑๐ ปี

มอบเงินถวายแด่ สมเด็จพระเทพรัตนสุตา สยามบรมราชกุมารี โดยเสด็จพระราชกุศลเป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท ณ ศูนย์วิจัยพืช จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๓๗

มอบเงินเป็นทุนการศึกษาทุน “พิชัย-ถนอม ศิริรักษ์” จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท ในงานวัน “ลูกโหนด” เมื่อ วันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๔๐

รวบรวมสมาชิกกลุ่มสตรีสหกรณ์ จัดตั้งเป็น “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านจะทิ้งพระ” เมื่อปี ๒๕๒๘ จากสมาชิก ๔๓ คน เงินทุนหมุนเวียนเริ่มต้น ๗,๐๐๐ บาท ดำเนินบริหารกิจกรรมของกลุ่มในฐานะกรรมการบริหารกลุ่มฯ มีก้าวหน้ามาโดยตลอดจนชาวบ้านเริ่มให้ความสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มๆ มากขึ้นเรื่อยๆ และถึงปัจจุบันมีสมาชิกครอบคลุมตำบลจะทิ้งพระและตำบลใกล้เคียงกว่า ๔๐๐ คนมีเงินทุนหมุนเวียน ๖,๐๐๐,๐๐๐ บาท (หกล้านบาท) และเป็นกรรมการบริหารกลุ่มมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน

จัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมและขยายกิจกรรมออกไปหลายๆ กลุ่มเช่น กลุ่มผลิตเต้าเจี้ยวจากถั่วเหลือง กลุ่มทำดอกไม้จันทน์-พวงหรีด กลุ่มทำขนมพื้นเมือง กลุ่มผลิตภัณฑ์จากใยตาล กลุ่มทำปุ๋ยชีวภาพเพื่อการเกษตร และกลุ่มแปรรูปอาหารจากสัตว์น้ำบุดู น้ำบุดูข้าวยา น้ำปลาและซีอิ๊วปลา

จัดตั้งกลุ่มถนอมและแปรรูปอาหารโดยมีสมาชิกกลุ่มเกษตรกรสนใจเข้าร่วมเป็นกลุ่ม การทำขนมอบกลุ่มทำเต้าเจี้ยวจากถั่วเหลือง จำหน่ายทั้งในชุมชนและนอกชุมชนทำให้สมาชิกได้มีโอกาสพบปะกันในการทำงานกลุ่มและมีรายได้เสริมจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

ด้วยความที่เป็นคนที่มีจิตใจสาธารณะ เสียสละ ชอบช่วยเหลือสังคมของแม่ถนอม ทำให้เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนในการทำกิจกรรม เพื่อสังคม จนได้รับตำแหน่งอย่างหลากหลาย แต่โดยบุคลิกส่วนตัวที่ชอบเป็นผู้นำโดยธรรมชาติมากกว่า ตำแหน่งที่สำคัญๆ ทางสังคม แม่ถนอม จึงมอบให้สมาชิกในกลุ่มที่มีความเหมาะสมรับ เพื่อเป็นการฝึกและพัฒนา การเป็นผู้นำให้กับสมาชิกกลุ่มโดยแม่ถนอมจะมีส่วนร่วมอยู่ในส่วนของคณะกรรมการบริหารเป็นที่ปรึกษา ด้วยความที่เป็นคนใฝ่รู้ แม่ถนอมจึงเรียนรู้ทุกเรื่องเช่น อาชีพของชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน วัฒนธรรมท้องถิ่นไทยและด้วยความที่คนที่มีความลำบากมาตั้งแต่เล็กเนื่องจากเป็นเด็กกำพร้าแม่แม่ถนอมจึงมีใจต่อสู้ในความดี มีความอดทน ในการทำงานและเรียนรู้มาตั้งแต่เล็ก

ณ วันนี้แม่อายุเข้าสู่วัย ๙๑ ปี แล้ว แต่ครูยังคงทำงานเพื่อชุมชนมิได้หยุดหย่อนถึงแม้วัยจะย่างเข้าปีที่ ๗๙ แล้วก็ตาม จึงเป็นที่รู้จักกันดีและยอมรับในระดับจังหวัดระดับภาค และรวมไปถึงระดับประเทศในด้านการเป็นผู้นำกลุ่มชุมชน เป็นภูมิภาคท้องถิ่น เป็นนักสู้ในการทำงาน

การที่ครูถนอม ศิริรักษ์ เป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านโภชนาการ เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่องจนเป็น ที่ยอมรับของชุมชนและสังคม จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย จึงเป็นเรื่องที่ดีงามไม่เพียงเป็นเกียรติยศแก่วงศ์ตระกูลเท่านั้น หากยังเป็นความภาคภูมิใจชาวสงขลาทั่วกัน

นายกיתהา วิมลเมธี ครูภูมิปัญญาไทย ด้านการแพทย์แผนไทย

ครูיתהา วิมลเมธี เกิดเมื่อวันที่ ๖ เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ ที่จังหวัด นครศรีธรรมราช เป็นบุตรคนที่ ๔ ซึ่งเป็นคนสุดท้องของนายเอี้ยงกับนางส้ม แป้น วิมลเมธี สมรส กับนางสาวบุญช่วย กุศล ไม่มีบุตรด้วยกัน

การที่ครูיתהาเกิดในครอบครัวของแพทย์แผนโบราณ ในวัยเด็กได้ เรียนรู้เรื่องสมุนไพร และการประกอบยาจากตาและลุงของตนเอง จน สามารถทอดภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทยจากบรรพบุรุษ พัฒนางค์ ความรู้เพิ่มเติมจนเป็นผู้เชี่ยวชาญ ได้รับใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะ ทั้งด้านเวช กรรมไทยและเภสัชกรรมไทย วิเคราะห์จัดระบบหมวดหมู่องค์ความรู้แพทย์ พื้นบ้าน เพื่อการศึกษาเรียนรู้ ณ ศูนย์แพทย์แผนไทย วัดศาลาามีชัย เป็นผู้ร่าง หลักสูตรการแพทย์แผนไทย บันรูปฤาษีตัดตน ๘๒ ท่า เพื่อเป็นแหล่งการ เรียนรู้เรื่องการบำบัดโรคด้วยตนเองของคนในชุมชน

เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ แล้ว ได้ช่วยครอบครัวหาเครื่องยาสมุนไพร ทำให้ได้เรียนรู้เรื่อง สมุนไพรเพิ่มเติมตลอดมา เมื่ออายุครบวช ได้อุปสมบทและศึกษาพระธรรม จนสอบได้นักธรรมโท และจบ ภาษาบาลีธรรมบท เมื่อลาสิกขาแล้ว ได้ศึกษาวิชาแพทย์แผนไทยเพิ่มเติมจากอาจารย์แคล้ว มุขคาร์ จนสอบ ได้รับใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะในสาขาเวชกรรม (บ.ว.) เภสัชกรรม (บ.ภ.) ผดุงครรภ์ (บ.ผ)

ทั้งบ้านและศูนย์แพทย์แผนไทย อยู่บริเวณวัดศาลาามีชัย ด้านหลังเป็นโรงเรียน ท่านเจ้าอาวาสอนุญาต ให้สร้างเป็นที่อนุรักษ์แพทย์แผนไทยเพื่อช่วยเหลือชุมชน ยามเจ็บป่วยมาเป็นเวลา ๒๒ ปี ตั้งแต่แรกเริ่มโดยไม่ ต้องเช่าเพราะไม่ได้ทำธุรกิจ หลักใหญ่ คือ ให้ความรู้แพทย์แผนไทยเป็นตัวประเดิมอาคารทั้งหมดทุกหลังใช้ทุน ตัวเองหมดสิบกกว่าหลัง ตั้งแต่แม่บ้านเสียชีวิต ไม่มีลูกทำงานอะไรก็เก็บไปเรื่อย ๆ สร้างห้องสมุดและมีสวน สมุนไพรปลูก ๒๐๐ กว่าชนิด ให้มาค้นคว้าฟรี สำคัญที่สุดคือสอนธรรมศึกษาฟรี เพราะจบถึงนักธรรมเอก

ทำไมตอนเด็กถึงได้มาทางนี้

“ ผมเกิดในครอบครัวที่ยากจนที่สุดในประเทศไทย และในถิ่นทุรกันดารที่สุดในประเทศไทยไม่มีถนน มีแต่ป่าดึกดำบรรพ์เลยที่ผมเกิด อำเภอร่อนพิบูล นครศรีธรรมราช พ่อเป็นคนจีนตายตั้งแต่แบเบาะไม่เคยเห็น หน้าพ่อ

พอเด็กเรียนหนังสือก็ยากจนนะครับ พอพ่อตาย แม่ก็ไปฝากวัด บ้านอยู่ใกล้วัดก็เรียนหนังสือกับ อาจารย์ที่วัดไม่ได้เรียนต่อ บวชเรียนมาสิบกกว่าพรรษา ตอนบวชจบนักธรรมเอก จบบาลีแต่ไม่ได้สอบเป็นมหา เปรียญ จบประโยคสามแต่ไม่ได้สอบมหาเปรียญ เพราะผมเดินทางไปพม่า ไปอยู่พม่า ๗ ปี ไม่มีพาสปอร์ตเลย ตรวจคนเข้าเมืองไม่มี ผมก็เดินไปเรื่อย ๆ อยู่ทั้งในป่า ในเมืองศึกษาธรรมะไปเรื่อย แล้วที่นี้ในสกุลของผมเนี่ย แพทย์แผนไทยร้อยเปอร์เซ็นต์ครับ” ครูเริ่มด้วยน้ำเสียงที่แสดงความคุ้นเคยเมื่อได้จับน้ำชาแก้วแรก

เรียนรู้เรื่องสมุนไพรเพิ่มเติมตลอดมา เมื่ออายุครบบวช ได้อุปสมบทและศึกษาพระธรรม จนสอบได้นักธรรมโท และจบภาษาบาลีธรรมบท เมื่อลาสิกขาแล้ว ได้ศึกษาวิชาแพทย์แผนไทยเพิ่มเติมจากอาจารย์แคว้นมุขคาร์ จนสอบได้รับใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะในสาขาเวชกรรม (บ.ว.) เภสัชกรรม (บ.ภ.) ผดุงครรภ์ (บ.ผ)

จำความถึงเมื่อครั้งคุณแม่เล่าให้ฟังเหมือนเห็นภาพอดีตทวดของครูยามนั้นอายุเกือบร้อยเป็นหมอ จะมีคนหาหมอไว้สี่คน ทวดแก่แล้วเดินไม่ไหวต้องหาหมอคนไข้บอกมาตอนไหนก็หาไปรักษาตอนนั้น กลางค้ำ

กลางคืนคิดตื่นแคไหนก็ต้องไป วิชาต่าง ๆ ได้ถ่ายทอดมาถึงคุณตา และลุงถึงสองช่วงคน

จำได้ว่าตอนนั้นยังเด็กๆ เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ แล้ว ได้ช่วยครอบครัวหาเครื่องยาสมุนไพร เพราะคนป่วยสมัยก่อนใช้พืชใช้กาลใช้หินๆ หมอต้องเปลี่ยนยาชนิดหนึ่ง สามสี่สำหรับ แล้วก็ช่วยกันหาในดงในป่า จุดใต้หาของ เช่นหญ้าระงับ หญ้าคา เป็นเด็กที่ชอบอาสาจนติดเป็นนิสัย ได้คลุกคลีอยู่ประจำ กระทั่งบวชแล้วก็

ยังไม่ทิ้ง เจอยาที่ไหนก็บันทึกไว้

พอลาสิกขาบทแล้วไปอยู่วัดโพธิ์ กรุงเทพฯ ๔-๕ ปี ไปอยู่ที่ปากคลองตลาดกับหน้าศาลาเฉลิมกรุง เรียนเกี่ยวกับซ่อมสร้างวิทยุโทรทัศน์ อิเล็กทรอนิกส์โรงเรียน RTTS หน้าเฉลิมกรุง ทุกวันนี้ก็ยังมียู่

แต่ว่าวันเสาร์อาทิตย์ชอบไปอยู่วัดโพธิ์นั่งฟังเขาสอน อะไรชอบก็บันทึกไว้ เมื่อกลับมาอยู่นครศรีธรรมราช เปิดร้านซ่อมร้านวิทยุโทรทัศน์วิทยุ อยู่ ๕ -๖ ปี ขายก็ดี ซ่อมก็ดี สร้างก็ดี กำไรมันเยอะอยู่ แล้วแต่จะตักจะตวง จนกระทั่งสายตามีปัญหาในการมองเห็น และรู้ตัวว่าทำต่อไปไม่ได้แล้วแน่นอน จึงยกเครื่องซ่อมวิทยุโทรทัศน์ให้เพื่อน รุ่นน้องทั้งหมดฟรีๆ ของที่เหลือก็บริจาคแบบไม่ได้ขาย

แล้วหันมาทำแพทย์แผนไทย ช่วงนั้นยังไม่ชำนาญอะไรสักอย่าง แต่มีใจรัก ชอบจดบันทึก ตั้งชมรมรวมกลุ่มแล้วมาเรียนกัน ผมมาเรียนอยู่ด้วย ชักชวนเพื่อน จัดตั้งกลุ่มชมรมแพทย์แผนไทย เพื่อเปิดบริการเป็นสถานศึกษาของพยาบาลไม่มีเตียงให้บริการตรวจโรคทั่วไป ภายในสถานบริการ มีการผลิตยาไทย ห้องสมุดแพทย์แผนไทย สวนสมุนไพร ดยใช้เงินส่วนตัวก่อสร้างอาคารจำนวน ๖ หลัง เพื่อใช้ในกิจการแพทย์แผนไทย เป็นเงินทั้งสิ้น ๑,๐๕๐,๐๐๐ บาท เพื่อให้สถานที่ดังกล่าว เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ด้านแพทย์แผนไทยแก่ผู้สนใจโดยทั่วไป

ปัจจุบัน ผู้ที่เข้าไปศึกษาการแพทย์แผนไทยที่ศูนย์แพทย์แผนไทยวัดศาลามีชัย ได้รับใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะแล้วจำนวนกว่า ๒๓๐ คน

ความเชี่ยวชาญอะไรที่ทุกคนต้องมาหาครูกีฬา

ครูบอกด้วยเสียงดังๆ ว่า ไม่มีผู้เชี่ยวชาญอะไรสักเรื่อง แต่ผมทำได้ จะบอกว่าผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องมาพูดกันเลย ไม่ว่าจะวิชาการหรือว่าปฏิบัติไม่เอาเลย ไม่ต้องเอามาให้ อ้อยยุ่งเลยผมไม่รับตรงนั้น หากมีคนป่วยมาผมทำได้รักษาให้ได้ และขอรับอยู่สองอย่างโดยบังเอิญ คือ ครูภูมิปัญญาไทย

เพราะท่านให้มาเอง อยู่ๆ ก็ส่งหนังสือมาให้ผมไปรับ แล้วพอถึงช่วงมา ๔ ปีก็ได้รับเครื่องราชฯ ผมต้องไปให้ได้เพราะพระองค์ท่านนั้นสูงสุดในชีวิต และนั่นเป็นเกียรติยศสูงสุด จะให้ผมเชี่ยวชาญอะไรอีกไม่รู้และไม่รับ เพียงแต่รู้ว่าผมทำนวดได้ แต่เชี่ยวชาญไม่ได้ หายก็พูดไม่ได้ ไม่หายก็พูดไม่ได้

หมอใดพูดว่าหายนั้นเขาพูดโกหกแล้ว ไม่รักษาจรรยาบรรณของหมอ

หมอใดพูดไม่หายหมอนั้นก็โกหกแล้ว หมอที่ประเสริฐสุด คือ พูดไม่ได้ว่าหายหรือไม่หาย ทุกอย่างรักษาไปตามกฎเกณฑ์ของมัน ตามปัจจัยของมัน ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนไปตามปัจจัยของเหตุและผล ถ้าไม่มีปัจจัยแวดล้อมประกอบมันก็ไม่เกิดหรอก ที่มันเกิดเพราะปัจจัยมารวมกันทุกเรื่องไม่ว่ากินอาหาร อาน้ำ อุจจาระ ปัสสาวะ ปัจจัยมันพร้อมเสร็จในตัว

ภาคปฏิบัติเรื่องการนวด การให้ยาครูกีฬา

ผมมีแต่สถานพยาบาลแต่ไม่รับคนป่วยนอนพัก ที่เปิดสถานพยาบาลเอาไว้ฝึกผู้ที่เรียนเวชกรรมต้องสอนสามปีครึ่งถึงจะมีสิทธิ์สอบ จึงต้องมีสถานพยาบาลไว้วินิจฉัยโรค สอบประวัติผู้ป่วย ต้องทำในสถานพยาบาล พอตั้งขึ้นมาแล้วจริงผมทำไม่ได้มาก ผู้ช่วยก็เก่งกว่าผมเสียอีก เขาเรียนทุกอย่างเสร็จและมีใบแต่งตั้งครูเสร็จ

เมื่อมีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติมันก็ต้องเกี่ยวโยงไปถึงสมุนไพรที่ต้องใช้

นั่นแน่นอนเพราะว่าการเรียนหมอไทย ถ้าไม่เรียนเรื่องยาไทยก็เป็นหมอไม่ได้

หมอไทยเริ่มต้นมาจากเครื่องยาไทยที่เรียกว่าสมุนไพรไทยนั่นแหละ แต่ยาสมุนไพรนำไปใช้ตีความหมายผิด ทำให้ทุกคนเข้าใจผิด สุ่มสี่สุ่มห้าเอามาทำขาย อันนั้นมันไม่ใช่ยาไทย มันเป็นยาสมุนไพรไม่ใช่ยารักษาโรค หมออย่างผมนี้ไม่เอายาสมุนไพร ยาสมุนไพรมันใช้ตามภาษากฎหมาย

กฎหมายเขาเขียนว่า ยาสมุนไพรหมายความว่าอย่างนั้นอย่างนี้ ที่จริง คือ นิยามศัพท์

ยาสมุนไพร คือ พืช สัตว์ แร่ธาตุที่ยังไม่ได้ปรุงผสมหรือแปรสภาพ เขาเรียกยาสมุนไพร มันยังเป็นดอกเป็นพืช เป็นต้น เป็นใบ นั่นคือ ยาสมุนไพร

ตามโรงพยาบาลที่ขายยาสมุนไพร เอาสตางค์ ไม่ใช่ยาไทย รักษาโรคไม่ได้ครับ ยาสมุนไพรเป็นเพียงแค่น้ำกระสายยาไม่ใช่ยาไทย ถ้าเป็นยาไทยก็เป็นยาที่มีสองสำหรับขึ้นไปมารวมกันถึงจะเป็นยาไทย ยาสมุนไพรที่มีสรรพคุณอยู่ในตัวแต่รักษาโรคไม่ได้

หมอไทยเขาใช้เป็นน้ำกระสายยา เป็นน้ำกระสายยาเอามาต้ม มันใช้รักษาโรคไม่ได้ ตามโรงพยาบาลเอาไปขายเอาแต่เงินลูกเดียวที่โรงพยาบาลต่างๆ มันหลอกคน กระทรวงสาธารณสุขก็ปล่อยให้ทำอยู่ได้ ยาสมุนไพร คือ ตัวยาก็ยังไม่แปรสภาพ ไม่ปรุงผสม เช่นหัวหอม หัวกระเทียม ใบสะเดา ฟ้าทะลายโจร สรรพคุณในตัวมันมี ขมก็ขม หวานก็หวาน เปรี้ยวก็เปรี้ยว

แต่รักษาโรคไม่ได้ เมื่อไหร่เอาพวกหัวหอม ฟ้าทะลายโจร มาผสมกันนั้นแหละ เรียกว่ายาไทย จึงจำเป็นต้องตั้งสำนักยาให้ถูก ตั้งสูตรตั้งสุมให้ตายได้เหมือนกัน

บริเวณสวนสมุนไพรพื้นที่เท่าไร่

ตรงนี้ไม่ถึงไร่ ผมแค่ปลูกไว้ศึกษาเพื่อดูว่าสองร้อยชนิดน่าจะดี เมื่อก่อนมีการผลิตยาไทยแต่ตอนนี้เลิกแล้ว สถานพยาบาลที่เห็นนี้ ผมให้สำหรับยาไปร้านที่ทำยาให้เขาทำ ให้ หรือไม่ไปรับยากลับมาใช้ในสถานพยาบาล เมื่อก่อนห้องที่นั่งคุยอยู่นี้เป็นห้องสมุด คือ ห้องบดยา มีเครื่องบด ๔ ตัว เครื่องยากว่าสามร้อยกว่าชนิด ให้ลูกศิษย์หมด จะเหลือแค่ตัวยาสิบกว่าลูกใหญ่ ๆ แล้วก็เครื่องยาสามร้อยชนิดก็ยังมีอยู่ เอาไว้สำหรับสอน

ทราบว่าเป็นครูให้ปั้นรูปฤาษีตัดตน ๘๒ ท่า

ก็ใช่ เดี่ยวจะพาไปชม นั่นเพราะตอนอยู่ที่กรุงเทพฯ การที่ได้ไปวัดโพธิ์ทุกเสาร์ อาทิตย์ ไปฟัง ไปดู ชอบสังเกตจดจำ มหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย ไปซื้อตำรายาวัดโพธิ์มาหนึ่งเล่มมีภาพฤาษีตัดตน ๘๐ ท่า จึงคิดว่านครศรีธรรมราชที่ผมทำแพทย์แผนไทยอยู่แล้ว ทำนวดอยู่แล้ว และทำบำบัดโยคะฤาษีตัดตนก็เป็นพื้นฐานเพื่อเอามาไว้ดูและให้ประชาชนได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการบำบัดรักษาโรคด้วยตนเองเป็นเรื่องที่ตจจได้จ้างให้เดีช่างมาปั้น ๘๐ รูป สูงไม่เกิน ๑ เมตร ลงน้ำทองเสร็จแล้วสร้างอาคารไว้สำหรับตั้งฤาษีตัดตนไว้ถึง ๘๒ ท่าจริงๆ แล้ว วัดโพธิ์มี ๘๒ ท่า แต่หายไปไหนไม่ทราบจึงเหลือแค่ ๘๐ ท่า

ขอบอกว่าวัดโพธิ์ปัจจุบันนี้มีฤาษีตัดตนสู้ของผมไม่ได้แล้วจริงๆ ของผมที่ครบ ๘๐ ท่าที่สมบูรณ์ และสร้างไว้เป็นมาตรฐานของหลวงคู่กับศิลาจารึกหมอไทย คิดว่าน่าจะใหญ่และสวยงามที่สุดของที่เคยมี นี่มันเป็นภูมิปัญญาไทยแท้ๆ ที่เอามาอนุรักษ์ไว้ ถึงแม้ว่าของเก่าของโบราณของอินเดียก็ตามแต่ที่เราเอามาไว้มันเป็นสมบัติของเราได้

สมุนไพรรักษาโรครักษาทั้งการศึกษาและใช้เพื่ออะไร

จำนวน ๒๐๐ กว่าชนิดได้ในสวน ส่วนใหญ่ไว้ศึกษา นักศึกษา คนมาเรียนจะได้รู้ว่าต้นนี้เป็นยังไง เขาเอามาให้ก็มีแต่ส่วนใหญ่ก็ซื้อมาปลูกเองเอาไว้ศึกษา สะสมไปเรื่อยๆ สำหรับยาที่ดี วิธีรักษาที่ดี สมุนไพรมันก็เป็นเรื่องที่ต้องศึกษา พบแล้วมีแล้วก็จะเขียนบันทึกไปเรื่อยๆ นั่งเขียนอย่างเดียว ไม่พิมพ์

ส่วนของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผมขอใจที่พระองค์แบ่งหมวดหมู่ไว้ หมู่นี้แก้ไข หมู่นี้แก้ไข ผมคัดลอกมาหมด ๕๐๐-๖๐๐ ชนิด ทุกเรื่องที่ท่านทำมา นั่นแหละเป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาไทย ไม่ให้ตกหล่นจริงๆ แม้แต่ของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ก็มีประมาณ ๖๐๐ กว่าชนิด ผมก็คัดลอกไว้ ท่านมีพระราชดำรัส พระราชดำริโครงการหลายพันโครงการ ถ้าทำตามในหลวงทรงตรัสไว้ ประเทศไทยคงไม่อยู่เป็นอย่างนี้

“ผมพูดอยู่เสมอว่าประเทศไทย สำนักพระราชวังเป็นแม่แบบทุกอย่าง ทุกเรื่อง ถ้าสำนักพระราชวังหมดเหมือนประเทศอื่น ศาสนาพุทธทั้งหมด แล้วนี่ไม่รู้ใครมาครองประเทศไทย เชื้อเถอะครับถ้าสำนักพระราชวังหมด ศาสนาพุทธทั้งหมด ศาสนาพุทธหมด ถ้าสองอย่างนี้หมด คนไทยก็ลำบาก”

สุดยอดของผมคือ **หนึ่งตอนนี่ผมสังกัดสำนักเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ**

สอง คือ **ผมสังกัดกองราชเลขาธิการสำนักพระราชวัง**

สองอย่างนี้คือสุดยอดในชีวิต การที่ผมจะพูดผมจะทำ จะคิดทุจริตไม่ได้ ต้องเป็นสุจริต ต้องทำสุจริตครับ ชีวิตมาถึงตรงนี้จากเด็กบ้านนอกยากจนที่สุดในชีวิต เรียนหนังสือก็น้อยที่สุด ผมเห็นแล้วว่าทางนี้ คือ ทางช่วยคน ต้องช่วยสร้างคนขึ้นมา ช่วยคนที่จะไปด้วยเกวียนก็ไม่ได้ สองล้อก็ไม่ได้ ที่เหลือเราจะกันเก็บตกอย่าให้มันสูญไป ทำเพื่อชาติเหมือนโดยไม่ต้องคิดว่าจะได้อะไรตอบแทน เดินตามรอยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

ตีความหมายคำว่า “พอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

คำว่าพอเพียง โดยสรุปย่อสุด คือ ไม่มีหนี้สิน หนึ่งบาทก็พอเพียง ร้อยบาทก็พอเพียง ล้านบาทก็พอเพียง สิบล้านก็พอเพียงแต่คุณจะทำอย่างไรให้เป็นปัจจัยที่ถูกต้อง อย่าทำให้เป็นปัจจัยที่เบียดเบียนตัวเอง นั่นคือเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ปัจจัยที่ถูกต้องไม่มีหนี้สิน รู้จักพอใช้ไปตามสภาพของตัวเอง พอมีกินมีใช้นั้นแหละพอ

ความรู้สึกของผมอยู่แค่นั้นแหละครับ ไม่ต้องพูดมากเลย ไม่มีหนี้สิน จะทำอะไรไม่ต้องเอาเงินนำหน้า เอาภูมิปัญญากับกำลังของตนเองไปทำ ถ้าเอาเงินนำหน้า จบทุกราย ใครที่อยากได้เงิน ต้องการเงินเอาเงินขึ้นหน้าไปลงทุน จบทุกราย ต้องใช้ภูมิปัญญา ใช้สติ แล้วใช้สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ตนเองทำ

เรื่องนี้คงต้องตอกย้ำพูดบ่อย ต้องเตือนบ่อย นี่คือหลักการ

สมัยตอนเด็กอยากขนาดไหน

มันอดจริงๆ จนที่สุด ไม่กินเจ็ดวันแปดวันอยู่ได้ครับ หุงข้าวไม่พอเอามันเทศใส่เข้าไป เวลากินไม่มีกับข้าว ทางปักษ์ใต้เขาเอากะปิมาเกาะกับช้อนแล้วไปผิงกับถ่านไฟ พอมันกรอบเหลืองก็เอามากินกับข้าวเปล่า บางทีหกวันเจ็ดวันกินอย่างเดียว กินได้นะครับกินสบาย

อยู่ตอนนั้นมีกันหลายคนครอบครัวใหญ่ สิบกว่าคน เรื่องปลาเรื่องกุ้งในทุ่งนาหา กินสบาย ปัจจัย ๔ คือ ปัจจัยหลักของชาติ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรคจะอยู่ลำดับท้ายสุด ถ้าไม่จำเป็นไม่ต้องใช้ ซึ่งพระพุทธองค์ ทรงจัดอันดับไว้ ๔ ชนิด คือ

อาหารที่หนึ่ง ไม่มีอาหารตายหมดไม่ว่าคน พืช สัตว์

ที่สอง เสื้อผ้าป้องกันหนาวป้องกันลม

ที่สาม ที่พักที่นอน

แล้วที่สี่ ยาตัวสุดท้ายมันจำเป็น หรือไม่จำเป็นไม่ต้องใช้ยา

ที่นี้ผมบอกที่จนนะว่า อาหารแล้ว เสื้อผ้า กางเกงขาสั้นเนี่ยไม่มีเปลี่ยน มีมาสองตัวก็สองตัว ถ้าสองตัวนั้นมันขาดก็เย็บกับด้าย ไม่มีด้ายไปใช้ทางสับประรดผมไปซูด เอาใยสับประรดเหนียวเหมือนได้เอามาเย็บ ถ้าสับประรดหาไม่ได้ไอ้เถายี่หวอด

นี่ผมพูดความจริง เพื่อนผมที่มีอาชีพพ่อแม่รวยๆ เอาใส่น้ำมันตันโจ ผมไปอยู่กลางทุ่ง ผมไปเจตน์ไม้เครีต เป็นหนามเอาลูกมันมาตี มันมียางเหนียวเอามาใส่ผม ตัดแล้วมันแน่นอยู่ได้เป็นเดือนครับ อาน้ำไม่หลุด นั่นคือ น้ำมันใส่ของผม มันจนแค่นี้หลงคิดดู อยากหล่อก็หล่อไม่ได้

ผมว่าชีวิตผมนี้มัน หนึ่งเกิดในที่ยากจนที่สุดลำบากที่สุด และ ข้อสองเป็นลูกกำพร้า

คนเขารู้กันอยู่แล้วว่ามันลำบากขนาดไหน ลำบากที่สุดเกิดในครอบครัวที่ยากจนที่สุด แต่ว่าน่าจะเป็นบุญที่ได้ทำมาในอดีต

ตั้งแต่ไม่มีเตี้ยแม่ก็ทำอะไรไม่ถูกไปไม่รอด คิดได้แค่ฝากเป็นเด็กวัด ถือว่าผมมีบุญ มีบุญตั้งแต่เป็นเด็กวัด ได้อยู่บ่อทองแล้วไม่ตก พอพ้นจากวัยเด็ก ก็บวช เท่ากับตกอยู่ในบ่อทองเข้าไปใหญ่ สึกมาแล้ว ตั้งแต่เด็กที่อยู่วัดมาจนถึงบัดนี้ผมไม่ได้เดือดร้อนอะไร เพราะผมอยู่ในบ่อทอง ธรรมะรักษาผู้ปฏิบัติธรรมไม่ให้ตกลงไปในที่ชั่ว ไม่ต้องเอาอะไรหอรอกครับเอาตัวนี้ตัวเดียว พอธรรมะรักษาผู้ปฏิบัติธรรมไม่ให้ตกลงไปในที่ชั่ว ก็เหมือนเกลือรักษาความเค็มอยู่ที่ไหนมันก็เค็ม

เยาวชน นักศึกษา ชาวบ้านมาขอความรู้ส่วนใหญ่เรื่องอะไร

ปกติแพทย์แผนไทยเป็นหลักไม่ว่าจะเป็น เวชกรรม เภสัชกรรม ผดุงครรภ์หรือนวด ที่จริงแพทย์หมอมไทยเราไม่ใช่ ๔ ประเภท แต่กฎหมายไปจำกัดเองว่ามี ๔ ประเภท คือ เวชกรรมไทย เภสัชกรรมไทย ผดุงครรภ์ไทย และ นวดไทย เภสัชกรรมไทยต้องรู้จักพืชสมุนไพรไทยทั้งหมด

ยืนยันว่า ยาไทยต้องผ่านเครื่องยาสมุนไพรต้องเรียน ๒ ปีครึ่ง ต้องรู้จักเครื่องยาไทยทั้งหมดและต้องรู้จักพืช สัตว์ แร่ธาตุ เวชกรรมไทยเป็นหมอต้งเรียนสามปีครึ่งถึงมีสิทธิ์สอบ ก็มีคนมาเรียนกับผม

ผมสอนมา ๓๗ ปี เพิ่งหยุดปีนี้เพราะแก่มากแล้ว มีคนที่มาเรียนแล้วไปประกอบอาชีพเยอะที่มีใบประกอบเวชกรรมไทย ต้องรู้จักหมอไทย รู้ประวัติเป็นมาอย่างไร ต้องรู้จักธาตุ

ผดุงครรภ์ก็เรียนกายวิภาคศาสตร์ รู้จักอวัยวะทั้งหมด เรียนการเตรียมคลอด การคลอด การเตรียมห้องคลอด

นวดไทยก็นวดตามปกติ ทุกวันนี้ตำรานวดยังมีปัญหา ยังไม่ลงตัว นวดไทยจริง ๆ หลายตำรา ของแท้ของจริงต้องวัดโพธิ์เป็นหลัก แม้นิยามศัพท์คำว่า นวด ก็อยู่ในสภาพแพทย์อยู่แล้ว

พระราชบัญญัติประกอบการเพื่อสุขภาพ ที่ออกมาที่จริงดูแลเรื่องของสปา เรียนแค่นวด ๖๐ ชั่วโมง ๒๐๐ ชั่วโมง มันระยะสั้น ทั้ง ๆที่ควรจะต้องเรียน ๘๐๐ ชั่วโมง ให้เป็นเรื่องเป็นราว นิยามศัพท์ของคำว่า นวดไทยของสภาฯ เขาดีอยู่แล้ว มีทั้งตั้ง สับ ดัด ทูบ สับ

“...แพทย์แผนไทยอยู่กับเงินไม่ได้ มันไม่ใช่อาชีพ เป็นอาชีพะไม่ได้เด็ดขาด ต้องอยู่กับวัฒนธรรม เป็นหมอวัฒนธรรม ที่ดำรงไว้ซึ่งศิลปกรรมทั้งหมด ผมยืนยันเสมอว่าผมเป็นหมอโบราณ เป็นหมอประจำครอบครัว และหมอประจำครอบครัวมีอยู่ทุกบ้านทุกภาคทั่วประเทศ ไม่ต้องสร้างโรงพยาบาล

ถ้าส่งเสริมหมอไทยกันอย่างจริงจัง ก็ไม่ต้องสร้างโรงพยาบาล

ครอบครัวจะเป็นที่ตั้งโรงพยาบาล หมอไทยเขารักษาเองก็ทำกันมา ๒๐๐๐ กว่าปีแล้ว ตั้งแต่ครั้งพระพุทธกาลมาถึงรัชกาลที่ ๖” ครูกล่าวด้วยน้ำเสียงรันทด

สอนนักเรียนทุกปีมาเรื่อยตลอด ๓๗ ปี จะเน้นย้ำเรื่องคุณธรรม วัฒนธรรม ย้ำตลอดว่าหมอไทย คือ หมอวัฒนธรรมไม่ใช่หมอประกอบอาชีพะ เขียนหนังสือแล้วก็แจกปี่ละเป็นร้อย ๆ เล่ม แจกหมด ในหนังสือตำราที่เขียนก็ใช้ตำราแพทย์แผนไทย ใช้ศิลาจารึกวัดโพธิ์ ตรงนั้นชัดเจน ไม่เข้าใจว่า ทำไมจะต้องออกพระราชบัญญัติประกอบการเพื่อสุขภาพอีก

กับความในใจของครูกีฬา

หวังว่า ภูมิปัญญาไทย มันสูญหมด ไม่รักษาวัฒนธรรม ที่จริงควรเรียน ๔-๕ ปี และต้องเรียนถึง ๗ สำนัก เพื่อความชำนาญ และจะได้ผ่านการหล่อหลอมว่าเป็นของจริง ตำราแพทย์เขาเขียนไว้ในตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ เขียนไว้ในคัมภีร์เก่าแก่

ที่เอามาพูดนี้ ไม่ได้คิดเอง ตัดใจเรื่องวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาของชาติ ต้องอาศัยวัฒนธรรมไม่ใช่ ความรู้เอาชีวะ ว่ามันจะเลิศ มันไม่เลิศหรอกครับถ้าขาดคุณธรรม ขาดวัฒนธรรม แพทย์ที่เป็นเศรษฐายา ณ แพทย์ ต้องเรียนถึงเจ็ดสำนักจึงจะเป็นแพทย์ที่ประเสริฐ ต้องทำอย่างนี้ ภูมิปัญญาไทยจึงจะเหลือ จะเลิศได้จากวัฒนธรรม ให้ดูในสำนักราชวัง ทำไมถึงทำได้เพราะเขาหนักแน่นสนใจพิเศษ มีระบบนั้นแหละถึงได้ หลงเหลืออยู่ สุดยอดสุดฝีมือชาติไหนมี ไม่มีชาติไหนมีแพทย์แผนไทย

ตารางว่าวันไหนทำอะไร

ผมไม่มีตารางแต่เดือนหนึ่งก็จะมาหลายครั้ง โรงเรียนต่างๆ จะมาเอาความรู้ ประวัติแพทย์แผนไทย ประวัติวัฒนธรรมส่วนใหญ่เป็นเยาวชนเข้ามาศึกษา ครั้งละ ๕ คน มาเรื่อยๆ เดือนหลายครั้ง ไม่ใช่แค่เฉพาะคน นครศรีธรรมราช เกือบทุกจังหวัดภาคใต้รู้จักหมดผม เป็นผู้ออกการจัดการตั้งสมาพันธ์แพทย์แผนไทยภาคใต้ ๔ เดือนประชุมครั้งหนึ่ง แล้วก็มีสมาพันธ์แพทย์แผนไทยแห่งประเทศไทยที่ตั้งในกรุงเทพฯอีกที่จุฬาฯ ผมริเริ่ม ก่อตั้งเหมือนกันตั้งหลังที่นี่

เนื้อหาการถ่ายทอดวิชาความรู้ของครูแก่ผู้เรียน

ต้องมาที่แหล่งเรียนรู้ที่ครูจัดไว้หรือเฉพาะที่วัดศาลามีชัย ทุกวันเสาร์และวันอาทิตย์ โดยใช้เวลาตลอดวัน ตามหลักสูตร เรียนสาขาเวชกรรม ต้องเรียนไม่น้อยกว่า ๘๐๐ ชั่วโมง เรียนสาขาเภสัชกรรม ต้องเรียนไม่น้อยกว่า ๓๐๐ ชั่วโมง เรียนสาขามดุงครรภ์ ต้องเรียนไม่น้อยกว่า ๓๐๐ ชั่วโมง และ เรียนสาขานวดไทย ต้องเรียนไม่น้อยกว่า ๓๐๐ ชั่วโมง ผิดไปจากนี้ ไม่ใช่ครูก็หา

แต่ที่นี้หลักจริงๆ ที่ต้องเรียน ๘๐๐ ชั่วโมง ใครจะ เรียนมาละ มันก็เรียนระยะสั้น ไม่ซำก็สูญหายหมด แพทย์ แผนไทยอยู่กับเงินไม่ได้ ต้องอยู่กับวัฒนธรรม มันไม่ใช่อาชีพ มันเป็นอาชีพไม่ได้ ผมยืนยันเสมอว่าผมเป็นหมอโบราณแต่ แพทย์แผนไทยเป็นอาชีพไม่ได้เด็ดขาด เพราะมันเป็นหมอ วัฒนธรรม ที่อำรงค์ไว้ซึ่งศิลปกรรมทั้งหมด ไม่ใช่หมอใน กฎหมายที่เอาไว้อย่างซิงกัน

แค่รู้งูปลาจากต้นตระกูล งานแรกหรือโรคแรกคืออะไร

ไม่ครับไม่ได้รับการศึกษา เพียงให้ความรู้แล้วไปสอบถาม อาจารย์ของผมท่านชำนาญการ ไครมาหารักษาได้ ท่านมีใบประกอบ (โรคศิลป์) เราถึงไปมอบตัวศิษย์ถึงได้สอบ เขาเป็นผู้ผดุงไว้ทั้งภาคปฏิบัติและทฤษฎี ต้องให้ ได้ใบประกอบ (โรคศิลป์) มาก่อน

แต่ว่าอาจารย์ของผมท่านชำนาญการไครมาหารักษาได้ ท่านมีใบประกอบ (โรคศิลป์) เราถึงไปมอบตัว ศิษย์ถึงได้สอบ เนี่ยเขาเป็นผู้ผดุงไว้ทั้งภาคปฏิบัติและทฤษฎี ต้องให้ได้ใบประกอบ (โรคศิลป์) มาก่อน นี่คือตัว

หลัก และ ผมสอบได้เวชกรรม ผมก็มีสิทธิ์ *การสอบรับใบอนุญาตประกอบ (โรคหิน) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๙ มาถึงก่อนสภาพแพทย์จะเกิด

ได้เคยร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักศึกษาที่เข้ามาเรียนรู้ดูกิจกรรมแพทย์แผนไทยของศูนย์ กับครูภูมิปัญญา หมอกีชา วิมลเมธี และมองเห็นว่าการรักษาและดูแลสุขภาพของชุมชนในปัจจุบัน"การแพทย์แผนไทยนับวัน จะมีบทบาทมากขึ้นไม่ว่าด้านเวชกรรม เภสัชกรรม การผดุงครรภ์และโดยด้านหัตถเวช หากได้เริ่มฟื้นฟู อย่างจริงจังจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศโดยรวม

การแลกเปลี่ยนของนักศึกษาพบว่า ปัจจุบันคนมีอาการด้านเป็นโรคกันมากหรือมดลูกยานหรือมดลูกไม่เข้าอู่ เพราะเกิดจากไม่ได้ใช้ก้อนเสา ละเลยการอยู่ไฟ ซึ่งจะทำการขับน้ำคาวปลาและมดลูกเข้าอู่ได้ดี และการดูแลทางใจหรือความมั่นคงทางใจหรือเพื่อนใจ การใช้หมอต่าแยขาดหายไป หรือการกินยาที่ช่วยในการขับน้ำคาวปลาต่างๆ อาการมะเร็งปากมดลูก การตัดมดลูกเกิดขึ้นมาก

และที่สำคัญความเชื่อทฤษฎีในการดูแลรักษาผู้ป่วย ระหว่างปรัชญาของตะวันตกและตะวันออก ต่างกันโดยสิ้นเชิง “กระบวนทัศน์การรักษาผู้ป่วยตามปรัชญาตะวันตก” มองร่างกายมนุษย์เป็นเครื่องจักรหรือกลไกรักษาได้เป็นจุดๆตามอาการของความเจ็บโดยแยกจิตใจออกจากอาการป่วยไข้

ในขณะที่กระบวนทัศน์ของปรัชญาตะวันออกเชื่อว่าการเจ็บไข้ได้ป่วยเนื่องจากการเสียสมดุลของร่างกาย ทุกส่วนของร่างกายมีความสัมพันธ์กันหมดโดยความสัมพันธ์ของธาตุทั้ง ๔ คือ ธาตุดิน น้ำ ลม ไฟและพบว่า จริง ต้อง ๖ ธาตุ คือ ที่เพิ่ม ธาตุอากาศธาตุกัมกับจิตวิญญาณ การรักษาต้องรักษาแบบองค์รวมทั้งร่างกายและจิตใจ

การที่ครูกีชา วิมลเมธี เป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๕๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๕

นายพงษ์เทพ เพียรทำ

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี

อย่างกรายเข้าสู่จังหวัดยโสธรปล้นความทรงจำเสียงเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินแห่งชาติไวพจน์ เพชรสุพรรณผุดขึ้นมาในมโนภาพ “...โอ้...โอ้ ..โอ้สาวโอ...สาวคนโก้จะไปไส...ไปเซ็งบั้งไฟก้อสิยโสธร...” เซ็งบั้งไฟการแสดงอันทรงเอกลักษณ์ของพื้นถิ่นผุดขึ้นมาในความรู้สึกทันที เซ็งยโสธรเห็นจะเป็นการแสดงพื้นบ้านเลื่องชื่อทีเดียว

ไปเยือนจังหวัดยโสธรครั้งนี้ด้วยภารกิจสำคัญที่เดียวคือการไปพบปะพูดคุยกับครูภูมิปัญญาไทยท่านหนึ่งของจังหวัดนี้ที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา(สกศ.)กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ประกาศยกย่องเชิดชูไว้ในฐานผู้ทำคุณประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองแล้วก็เป็นศูนย์รวมพลังความสามัคคีที่นำพาไปสู่ความดีงามของชุมชน

ครูพงษ์เทพ เพียรทำ คือครูภูมิปัญญาที่ได้นัดหมายมาพบท่าน เกิดเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ปัจจุบันอยู่บ้านงาน ตำบลกู่จาน อำเภอคำเขื่อนแก้ว เป็นบุตรคนโต ในจำนวน ๓ คน ของนายเคน เพียรทำ และนางอมรรัตน์ เพียรทำ สมรสกับนางสาวนงครัตย์ จินาพร อาชีพรับราชการ

มีความเชี่ยวชาญด้านดาราศาสตร์ การตั้งผังเมืองโบราณ ประวัติศาสตร์พื้นถิ่น ปรัชญา ศาสนา วัฒนธรรมประเพณีพื้นถิ่น ความเชื่อของคนโบราณ ด้วยการอนุรักษ์ สืบสาน สร้างสรรค์และพัฒนาจนก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้และเกิดการสืบสานสิ่งที่ดีงามไว้เป็นมรดกของแผ่นดิน

ครูพงษ์เทพ เพียรทำ จากจังหวัดยโสธร เป็นผู้บุกเบิกการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งกู่จาน โดยร่วมมือกับองค์กรบริการส่วนตำบลกู่จาน พระสงฆ์ที่วัดกู่จาน และปราชญ์ชาวบ้านพากันสำรวจแหล่งอารยธรรมบ้านกู่จาน บ้านจิว โดยเอาพระธาตุกู่จานเป็นศูนย์รวม

จนในที่สุดได้ร่วมกันจัดตั้งพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งกู่จานขึ้นสำเร็จ โดยความร่วมมือจากสำนักโบราณคดี และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่ ๘ จังหวัดอุบลราชธานี ทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้ทางด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณีท้องถิ่นขึ้น ในเขตตำบลกู่จาน อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร จนกรมศิลปากรยอมรับจดทะเบียนเป็นแหล่งโบราณสถานแห่งหนึ่งของจังหวัดยโสธร

ในฐานะผู้ไปเยือนที่จำต้องค้นค้นพบบ้านครูให้พบไม่ว่าจะอยู่ในชุมชนลึกลับซ่อนแคไหน ที่สุดก็ไปถึงบ้านครูจนได้ บ้านหลังขนาดเชิงที่เห็นในช่วงไปเยือนมีผู้คนอยู่ในบ้านน้อยคนนัก บ้านปลูกสร้างอยู่ในพื้นที่อันเป็นสัดส่วนที่มีอาณาเขตชัดเจนในชุมชนที่ไม่ใหญ่โตนักเป็นชุมชนที่กล่าวได้เต็มปากว่าห่างเมืองเจริญพอสมควรทีเดียวเงียบสงบด้วยแมกไม้ที่ให้ร่มเงาสรางความชื้นเย็นแก่ผู้อยู่อาศัยและผู้ไปเยือน

คือบ้านครูพงษ์เทพ ตัวครูเจ้าของบ้านยื่นให้สัญญาณอยู่หน้าบ้านบอกให้คณะที่ไปเยือนรู้ได้ว่าถึงแล้ว หลังจากติดต่อถามทางกับครุมาตลอด ครูเชิญเข้าบ้านยกน้ำท่ามาต้อนรับพร้อมผลไม้ แนะนำตัวกับครูเรียบร้อยก็บอกถึงวัตถุประสงค์ที่มาเยี่ยมเยือนครูให้คลายสงสัยแล้วจึงขอให้ครูเล่าความถึงวิถีชีวิต

ครูบอกบ้านเดิมอยู่ในพื้นที่อำเภอคำเขื่อนแก้วนี้แหละแต่ไม่ใช่บ้านจิวบ้านกู่จานในทุกวันนี้อยู่ติดควรรถร้านขายของ เดิมอำเภอคำเขื่อนแก้วขึ้นกับจังหวัดอุบลราชธานี ปัจจุบันนี้เป็นจังหวัดยโสธร ที่เริ่มเกิดองค์ความรู้ตรงที่ได้ฟังผู้ใหญ่ที่มารอรถแล้วคุยกันถกกัน คนนี้จะไปบ้านนี้ มีพระองค์ตั้ง ของดี อีกคนจะไปอีกที่หนึ่งก็มีของดี ก็สะสมมาตั้งแต่อายุ ๑๐ ขวบ

มีวันหนึ่งกองถ่ายหนังไทยมาถ่ายทำหนังที่ทุ่งนาที่เลยไปดู คนเขียนบทมาแล้วแต่เขาจะฟังชาวบ้านว่า เรื่องที่จริงมันเป็นอย่างไร เท้าที่จำได้เป็นกองถ่ายหนังเรื่องกล่องข้าวน้อยฆ่าแม่พระเอกในตอนนั้นจำได้ว่าเป็น สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ มันก็เลยเป็นลักษณะทฤษฎีกับพื้นเพมาผสมกัน ก็เลยเกิดองค์ความรู้ตรงนี้การเล่าการเขียน ต้องเอื้อต่อกัน

ข้อต่อมาเป็นครูก็มาคลุกคลีกับชาวบ้าน ประถมสอนพ่อแม่เด็ก มัธยมสอนลูกเขา เราสนใจเรื่อง ท้องถิ่นทั้งวิถีชีวิต ทั้งประวัติศาสตร์ก็มักจะให้เขาเล่าบ้าง เป็นแบบเล่าต่อกันมา เราก็ไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มขึ้น

ครูพงษ์เทพ เพียรทำ บอกตอนเด็กๆเคยเป็นลูกศิษย์วัดบูรพารามอาศัยข้าวกันบาตรพระเลี้ยงชีพ ครู บอก เนื่องจากพ่อเสีย แม่ป่วย ประกอบอาชีพไม่ได้ระหว่างเป็นลูกศิษย์วัดนั้นได้ฟังเรื่องราวเกี่ยวกับภูมิบ้าน ภูมิเมือง จากพระบ้าง จากผู้เฒ่าผู้แก่ที่มาทำบุญบ้าง ได้ซึมซับภูมิปัญญากับนายโห่งน ชยันหา ไวยาวัจกร และพระอาจารย์ สุรพล เตชะธัมโม รองเจ้าอาวาสวัดทุ่งนาเกี่ยวกับเรื่อง ศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรมและ ประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่นมาตลอด

“พอจบมัธยมในตัวอำเภอ มศ.๓ แล้วก็ไปเรียน ปกศ.สูงที่วิทยาลัยครูที่อุบลแล้วก็มาเรียนมหาลัยตอน ทำงานแล้ว ปกศ.สูงจบก็มาเป็นครูเลย แต่ก่อนจะเข้าเป็นครูก็รอบรรจุอยู่สองเดือน ตอนแรกเริ่มต้นที่โรงเรียน เอกชนก่อน ปรากฏว่าเขาขาดครูพิสิทธ์เราก็เลยได้ออกมา ถ้าเซ็นสัญญาแล้วเอกชนไม่ยอมปล่อยให้ออกมา เพราะหาครูยากแล้วครูพิสิทธ์ด้วยสมัยนั้น พวกที่สอบตก ม.๗ ม.๘ ที่เข้ามาหาลัยไม่ได้จะมากองกันอยู่ตรงนี้ เขาหาครูไม่ได้เลยได้ออกมา แม่ก็ร้องไห้กลัวจะไม่ได้เป็นครู พอเป็นครูก็ไปอยู่โรงเรียนประถม”

แม้เป็นผู้ไปเยือนที่แปลกหน้าของครูแต่จากการพูดคุยครูออก อากาการพอใจใจที่มีคนต่างถิ่นมาเยือนและมาจากหน่วยงานที่ยกย่องเชิดชู ครูด้วย จึงเริ่มคุยออกรสเรื่องราวในอดีตพร่างพรูออกมาจากปากอย่างไม่ สะดุดครูบอกตอนอายุประมาณ ๒๑ ปี สอนประถมปลายเขาว่าเรียนสูง กว่าเพื่อ อนาคตก็ได้มาสอน ป.๖-๗ ครูเก่าก็ไปสอนประถมต้น ตอนมาเป็น ครูอยู่นี้เริ่ม พื้นฐานเราเรียนตีมาตลอด

ตอนเป็นครูออกพื้นที่เยี่ยมบ้านนักเรียน เด็กบอกว่าบ้านหนูติดแม่น้ำตรงนี้ ติดคลองนี้ พอไปเห็น คลองแล้ว คลองมันพาดจากโรงเรียนไปทุ่งนาบ้านนักเรียน เราก็ศึกษาจากชาวบ้านว่าเป็นคลองได้ไง ชาวบ้าน บอกว่าเป็นทางเดินทัพสมัยโบราณก็เลยเริ่มเขียนแล้วทีนี้ มีสมุดไดอารี่บันทึก ทีนี้คนมาเห็นล่องลอยว่าเรา ศึกษาชาวบ้านเราก็กลับมาเขียนบรรทัด ๑ หน้า ๑ ปีนี้รุ่นลูกว่าอย่างนี้รุ่นแม่ว่าอย่างนี้รุ่นปู่ว่าอีกอย่างหนึ่ง ก็เลยมาศึกษาว่ามันเปลี่ยนจากอำเภอน้ำพุเป็นอำเภอคำเขื่อนแก้วได้ไง ก็ได้โจทย์นี้มา

“พอมมาเป็นประธานวัฒนธรรมก็ตอบได้เลย ไปศึกษากับลูกหลานนายอำเภอคนแรก ข้อมูลที่ได้ก็ไป สอดคล้องกับรุ่นแม่ที่บอกว่านายอำเภอคนแรกเป็นลูกท่านหลานเธอเป็นพระยา แม่ก็บอกว่าใช้แม่ไปตามพ่อ รุ่นปู่เป็นตำรวจไปตั้งสถานีตำรวจเป็นคนแรก เป็นหัวหน้าตำรวจคนแรก ไปตั้งที่เชียงใหม่ ก็เลยไปศึกษาตามรอย ที่ปู่ตายายพ่อแม่เล่าให้ฟังผนวกกับชาวบ้านมันสอดคล้องกัน แล้วก็ไปซื้อหนังสือมาอ่าน จนจากเรื่องเล่า กลายมาเป็นวิชาการ แล้วพอศึกษาก็เจอวัตถุโบราณทีนี้ไปเที่ยวอุบลเจอนักโบราณคดี เสาร์อาทิตย์เขาหยุด ตัวเองไม่หยุด ทุกวันนี้แกเป็นรองอธิบดีศิลปากรคนนี้เป็นคนถ่ายทอดความรู้ทั้งหมดให้จะเล่าให้ฟังหมดเลยก็ เกิดความรู้โดยไม่ต้องอ่านหนังสือ เอาของจริงมาให้ดูบ้างก็ได้ความว่าเป็นแบบนี้ แล้วก็บันทึก แล้วก็ต้องตอบ โจทย์ตัวเองด้วยว่ามันคืออะไร”

ครูบอกเป็นคนชอบอ่านหนังสือช่วงหนึ่งอ่านด้วยตนเองเรื่องลึกลับกับอียิปต์โบราณ สนใจการวางจุดตั้ง พีระมิดที่สรุปว่าตั้งตามดวงดาวเช่นดาวลูกไก่ แล้วก็มาเปรียบเทียบของไทย พีระมิดวางตามแนวดาวลูกไก่ เรา

ก็ไปเรียนดาราศาสตร์พอดีก็เลยเอามาใช้ที่บ้านวัตถุโบราณวางแบบนี้ ๆ ต้องตรงกับดาวสักดวงจนพบว่าตรงกับดาวนายพราน ไปขุดค้นดูก็พบวัตถุโบราณก็เก็บไว้ที่พิพิธภัณฑ์ แล้วก็เขียนประวัติตำบลภูจาน เขียนอยู่ที่บ้าน

“ตอนที่เขียนพอดี สส.รม ฤทธิ์ชัย มาแวะเห็นนั่งเขียนอยู่ เขาก็ถามอาจารย์ทำอะไร ผมบอกเขียนประวัติตำบล อำเภอเพราะของบ้านเรามันมีดีเยอะไม่มีใครสนใจ แก่ก็เลยขอตัวนี้ไปให้ท่านสมศักดิ์ เทพสุทิน ตอนนั้นเป็นรัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรม ท่านก็เลยเอาเรื่องไปจัดงบประมาณคอนกรีตเข้ามา ก็คือได้งบประมาณจากหนังสือเล่มนี้ ผลพวงที่ได้คือพื้นที่มีแหล่งโบราณสถาน มีวัฒนธรรมประเพณีก็ทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว ขอไป ๓๐ ล้านแต่ท่านให้มา ๓๒ ล้าน เงินที่เหลือก็ทำพิพิธภัณฑ์ อันที่สองหอสมุดอยู่ตัวเมืองเขาจะให้ห้องผมห้องหนึ่ง เอาของดีที่ผมได้มาไปวางตรงนั้น ให้ผมเขียนข้อมูลไว้ วิเคราะห์ว่าของชิ้นนี้เป็นยุคไหน ๆ ผมไปเสนอเขา ขนาดบรรณารักษ์มันก็ไม่อ่านหนังสือ ถ้าหากมีวัตถุโบราณมีของจำลองมันอ่าน ได้จับ ได้ดู ได้ชี้ เขาสนใจ เขาก็มอบห้องให้ผม โดยห้องแบ่งคนละครึ่งกับกคน.”

ครูให้ข้อมูลต่อไปว่า ตอนลาออกจากครูประถม ไปสอบใหม่เป็นครุมัธยมก็ไปอยู่ในตัวเมือง พออยู่ในตัวเมืองก็ได้รับรางวัลครุภูมิปัญญาไทย ตอนทำงานเขียนงานอยู่ที่รร.ประถม แต่ได้ไปปรับเกียรติยศอยู่ที่รร.มัธยม โรงเรียนนั้นก็เลยได้หน้า ก็เป็นคนชอบเขียนบันทึกเอาไว้

อดถามไม่ได้ว่าในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านประเพณี วัฒนธรรมศาสนา ได้เขียนบันทึกหรือถ่ายทอดองค์ความรู้ในรูปของร้อยกรองไว้บ้างมั๊ย

“มาเขียนกลอนเชิงบังไฟ ภาษาขอมก็เอามาเขียนตำนานพญาคันคาก ปรากฏว่าไปศึกษาเอกสารที่อยู่ตามหมู่บ้านอะไรก็แล้วแต่มันเป็นลักษณะเล่าต่อกันมาเชื่อถือไม่ได้ต้องไปค้นคว้าที่โบราณมันถึงจะได้คำตอบสนใจเรื่องไหนก็ไปศึกษาเรื่องนั้นก็เลยได้ศึกษาภาษาขึ้นมา ก็เลยได้ศึกษาภาษาไปอัตโนมัติเลยได้คำตอบโจทย์ได้ อ่างอิงได้และต่อมาก็ได้จากจารึกภูจานที่ใบเสมา ตัวนี้จุดประกายเลยเป็นภาษาขอมโบราณ ว่าอยู่ยุคไหนสมัยไหนมันบอกเลย พื้นที่นี้เขมรครอบครองหมด ที่นี้มีสามจุดคือศาสนาพุทธ ต่อมาก็ดงลิงที่เขียนบนใบเสมาต่อมาก็ยุคขอม ได้รู้เลยว่ายุคสมัยพระเจ้าชัยวรมันได้สร้างความเจริญไว้ยิ่งใหญ่ไพศาลเช่นทุกช่วงละ ๒๐ กม.จะมีโรคยาศาลาไว้เช่นเดียวกับโบราณสถานภูจานที่ยังหลงเหลือให้เห็นอยู่บ้างนี่แหละ”

ครูบอกภาษาเหล่านี้มีประโยชน์เช่นชื่อบ้านเมืองอย่างดงเมืองเตย ในอีสานไม่เกิน ๒๐ กิโลเมตรลากแผนทีไปหากันเลยนะ จะสร้างโรคยาศาลา (โรงพยาบาล)ทุกจุดของแต่ละจังหวัดลากไปหากันเลย ทุก ๒๐ กิโลเมตรจะมีจะเป็นฐานที่พึ่งหรืออะไรก็แล้วแต่ แต่ก็ไปเจอพอดีที่นี้ก็ไปเจอดงเมืองเตย เมืองเตยใบเตยเนี่ยคงไม่ใช่ได้ไปดู ตอนนั้นตัวเองรักษาการแทนผอ. อยู่ เขาบวชก็เลยไปเยี่ยมที่ดงเมืองเตย ปรากฏว่ากรมศิลปกำลังมาขุดก็เลยบอกกรมศิลปว่าเมืองเตย เตยตัวนี้ไม่ใช่ภาษาไทยแน่นอน เมืองนะใช่เพราะว่าคนไทยใช้คำว่าเมือง คือ ภาษากลาง เมืองของลาวใช้คำว่าเวียง ภาคเหนือใช้คำว่าเชียง

ที่แปลกตรงที่ เขมรใช้คำว่านคร หรือ “เตย” เลยไปสืบค้นดู เตย มาจากคำที่แปลว่า ยิ่งใหญ่ไพศาล เป็นเมืองยิ่งใหญ่ไพศาล สมัยก่อนนั่นก็คือ อาณาจักรเจนละ

นี่แหละประโยชน์ชาวบ้านหมู่ที่ ๘ ก็เลยเอามาตั้งชื่อเป็นบ้านดงเมืองเตย แล้วที่นี้คำว่าพญาคันคาก ซึ่งผู้ว่าคนที่สองไม่เข้าใจเขาใช้พญาแบบนี้ ถามว่าไปเอาข้อมูลมาจากไหน ตนเองใช้โบราณตัวนี้ เขาใช้ ญ ผู้หญิง พญา เพราะว่าคนอีสานยกย่องคนที่เก่งอย่างเช่นพญาครู มันเพี้ยนมาจากเพี้ยนในภาษาลาว มันมีบ้านสามเพี้ยก็ คือ สามพญา ส่วนพระยาภักษัตริย์แต่งตั้ง พระยาตัวนี้เขาไปเรียนแบบท้าวแสนปมขรุขระเหมือนพญาคันคากแบบนั้น มันไม่ใช่ของอีสาน

“คางคกภาษาอีสานคือคันทาคาคำเดียวกัน แต่ที่นี้ตัวที่ยกย่องเป็นพญา มันมีคางคกพันธุ์หนึ่งนุ่มนง เกิน ๓๐ องศา สีจะออกทองแดงหน่อย ระดับพญาถ้าคางคกทั่วไปบ้านเราก็จะหมอบลงต่ำกว่า ๓๐ องศา เป็นคางคกชั้นต่ำผิวขรุขระมากกว่ากัน จังหวะเดียวกับที่ท่าน ดร.พีระพรรณ เป็นรัฐมนตรีกระทรวงวิทยาศาสตร์ แต่ผมเป็นประธานวัฒนธรรมจังหวัดอยู่เชียงใหม่

ที่นี้เมื่อครูสอนฟิสิกส์ รุ่นน้องผมสิบปีคนหนึ่งมาเป็นปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ มาตรวจวางแผนทำพญาคันทาคาเนีย เมื่อเจอกันท่านถามว่าเรียนฟิสิกส์มาไปยุ่งอะไรกับวัฒนธรรม ก็บอกท่านว่า มันมาโดยอัตโนมัติแล้ว ส่วนท่าน ดร.พีระพรรณ.บอกทำไมไม่เอามาอยู่กระทรวงด้วย ผมไม่ไปแล้วมันอยู่ตรงนี้แล้วต้องสร้างความเจริญให้ตรงนี้ก่อน”

ครูพูดถึงเกรดแห่งการดำเนินชีวิตแล้วนำเข้าเรื่องต่อว่าก็ใช้ประโยชน์ในลักษณะจารึกที่แต่ละหมู่บ้านมีจารึกไว้ มีที่มาที่ไป เป็นมาอย่างไร บรรพบุรุษย้ายมาจากไหน รื้อฟื้นของเก่าเป็นประโยชน์ตรงที่ว่าบ้านเมืองเราตั้งอย่างไร วัดตั้งยังงัย ย้ายจากไหนไปไหน หมู่บ้านแคบทำไมมันถึงแคบ ทำไมสร้างใหม่มันถึงกว้าง

เพราะแต่เดิมเขากลับเสื่อบ้านเลยต้องอยู่ใกล้กัน เสื่อคือเสื่อในป่าไม่ใช่โจรเพราะทุกคนเป็นนักรบอยู่แล้วก็เลยไม่กลัวโจร เพราะฉะนั้นต้องมีจุดไฟตลอดทั้งคืนเพราะเสื่อกลัวไฟ ต่อมาก็คือการขับถ่ายตั้งอยู่ริมน้ำ ขับถ่ายลงไปก็เกิดโรคทำให้เขาว่าผิดผี ได้รู้รากฐานตรงนี้

แล้วที่นี้สำเนียงแต่ละพื้นบ้าน ลาวใต้สำเนียงก็จะแปร่งนิดๆหนึ่ง มาจากลาวเหนือก็แปร่งนิด ๆ หนึ่ง บ้านกู่จานมาจากส่วย บ้านหนองกบใกล้ ๆ มาจากเวียงจันทน์ สองภาษานี้ทะแม่ง ๆ ต่างกันเลยก็เกิดการเรียนรู้เพราะสอนเด็กสองฝ่าย ก็เลยเอามาใช้ว่าบ้านนี้เป็นอย่างนี้ ๆ กู่จาน คุณอย่าไปแปลว่า จานร้องได้ มันไม่ใช่ซะ มันมาจากคำว่ากู่จนะ กู่ตัวนี้เป็นภาษาอินเดีย แปลว่า เนินดิน เพราะฉะนั้น ขอมไปสร้างตรงไหนต้องไปสร้างที่เนินสูงที่ภูเขา กู่จนะคือตันจานอยู่บนเนินดินนั้นก็เลยรู้ที่มา

“บันทึกเรื่องราวเหล่านี้ไว้เป็นเอกสารเรียบร้อยหมดแล้วเผยแพร่ตามเว็บไซต์ เป็นวิทยากรอบรม เป็นเอกสารให้ในวัดเวลาเขาจัดงาน วงการศึกษาคือตอนมาเป็นผอ.วิทยาลัยชุมชน เอาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น เพราะฉะนั้นเลยได้เป็นผู้เขียนประวัติจังหวัดด้วยโสธร”

ถึงตรงนี้ก็บอกว่าที่ไปเปรียบเทียบการตั้งแหล่งโบราณสถานของเรากับพีระมิดตัวยังไม่ได้เขียนเขียนแล้วจะถูกหาว่าไปก๊อปปี้เขามา แต่มันเชิงเชื่อมโยงกันหรือเปรียบเทียบกัน ก็คือเอาความรู้คนอื่นมาใช้ เพราะต้องสืบค้นเปรียบเทียบที่มา ทุกอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ภาษาหมอดูก็เป็นวิทยาศาสตร์ เพราะผลคำทำนายวิทยาศาสตร์กับดาราศาสตร์ตรงกัน

ครูเล่าอีกว่าคืออย่างนี้เวลาเขาก่อสร้างชัยวรมันที่ ๗ ของขอมเนี่ยเขาสร้างเจดีย์หรืออะไรก็แล้วแต่เขาจะไม่มิตัวตั้งวัดความเที่ยงของอาคาร เขาจะใช้แสงอาทิตย์สร้างเป็นประตูขึ้นมาถ้าแสงอาทิตย์ส่องเข้ามาเกิดเงา ถ้าหันหลังไปทางทิศตะวันตก หันหน้าไปทางตะวันออกเพื่อดูพระอาทิตย์ขึ้น ถ้าฐานและประตูเที่ยงตรงยอดไม่มีปัญหา ถ้าฐานไม่ดี เจดีย์ก็เอียง นี่คือ ยุคของชัยวรมัน เขาเอาแสงอาทิตย์เป็นตัววัดความเที่ยง คันทาคาแล้วประกอบกับพระอาทิตย์ แล้วว่าเวลาจะขึ้นดวงนั้นะคนจะก่อสร้างต้องอย่างนี้พระอาทิตย์จะเข้ามารอดช่องประตูพอดีอันนี้ อาศัยดาราศาสตร์

แต่ของเราอาศัยโหราศาสตร์ดูฤดูกาลตอนนั้นฤดูกาลมันไม่เปลี่ยนแปลงเหมือนทุกวันนี้ แต่ก่อนเข้าสร้างเดือนเมษาก่อนเข้าฤดูฝนแต่ทุกวันนี้ฝนมันเลื่อนมาพฤษภาคมแล้ว ฝนมันเปลี่ยนฤดูกาลตอนนี้ยึดไม่ได้แล้ว

“ชัยวรมันก็น่าจะมาจากฮินดูแล้วมาเป็นพุทธ อิทธิพลที่สร้างอาคารเป็นของฮินดู พอสร้างเสร็จแล้วก็รับอิทธิพลของพุทธเข้ามา ความเชื่อทางศาสนาตรงกับวิทยาศาสตร์ คือ คำทำนาย ยกตัวอย่าง ตอนนี้อยู่หมอดูเอาวิทยาศาสตร์ไปใช้อย่างเช่นสมัยก่อนวันปีใหม่ใช้เดือนธันวาคมครั้งแรกสุด ปฏิทินทุกวันนี้เป็นของจูเลียสซีซ่า ถ้าอ่านจูไลเดือนกรกฎาคม ถ้าอ่านภาษาอังกฤษจูลีเป็นชื่อผู้หญิงแต่ถ้าอ่านภาษากรีกโรมันอ่านว่า

จุไล กรกภูาคม เอามาจากชื่อจูเรียสซีซ่า ออกัสเป็นลูกเลี้ยงของออกุสตุส อยากเป็นใหญ่เลยฆ่าพ่อ แล้วก็เลยใช้ออกัส เดือนสิงหา มาจากออกุสตุส

เพราะฉะนั้นปฏิทินของเดือนมกราคมกับของเดือนธันวาคมมันอยู่คนละโซน เพราะพวกนี้ดวงอาทิตย์ขึ้นช้ากว่าเรา พวกนี้เลยเอาเดือนมกราคมผลการทำนายคือเดือนเดียวกัน แล้วเล่าต่อกันมา”

ครูขยายความว่า แล้วที่นี้ใครเกิดเดือนธันวาคมให้เป็นเลข ๑ แล้วเกิดวันอาทิตย์ก็เป็นเลข ๑ เกิดวันเสาร์ให้เป็นเลข ๗ อันนี้เอาโหราศาสตร์กับวิทยาศาสตร์มาใส่กันแล้วนะ ออกมาแล้วถ้าคนไหนเกิดวันอาทิตย์นะเดือนธันวา จะตรงกับเดือนเจ็ด มิถุนายน ดวงจะเป็นอย่างนี้

เลข ๙ คือดาวพระเกศ เลข ๕ คือ ดาวพฤษส์ นับตามนี้ว่า อังคาร คือ วันแข่ง อย่าง ๑๑ ก็ คือ ร้อนใจ พระอาทิตย์สองดวง ใครมีตัวนี้จะทำงานราชการไม่ได้มันจะร้อน อันนี้ตีความออกมาแล้วนะ เลข ๑๔ เป็นนักวิชาการพูดตรงไปตรงมาเหมือนผม ๖ ๑๒ อันนี้ ๔ ๕ ๖ ๕ ๑๒

เลข ๑๗ อันนี้บุญเก่า ๑๗ เป็นพุทธธาตุอันนี้เขาว่าปิดทองหลังพระ เพราะด้านนี้ด้านมืด ๑๔, ๒๐ ผู้ใหญ่ชอบอันนี้เรียกว่าเริ่มต้นดี กลางเสียแล้วกลับมาดีปลาย ดูโล่งอย่างนี้แล้วก็รู้จักคนเลยครบ แล้วเอาดวงคนนี้สรุปออกมาแล้วมาดูลายมือว่ามันตรงกับลายมือใหม่ เพราะว่าบางคนพ่อแม่บอกปีเกิดผิด ดวงก็ผิดด้วยแต่หลักฐานลายมือนี้ เหมือนกับดวงแผนที่ดาวมันจะเปลี่ยนไม่ได้ โทกไม่ได้เลย

เพราะฉะนั้นเวลาฝรั่งมาดูหมอดูต้องแปลงดวงเขามาเป็นของไทยมันห่างกันก็ชั่วโมง ไม่งั้นทายผิด อย่างเกิน ๒๔ นาฬิกา ๐๓ นะครบุรีวันที่เดียวเป็นวันใหม่แล้ว นับเป็นวันใหม่ดวงคนก็จะเปลี่ยนทันที

ไม่ได้เรียนแต่ซื้อหนังสือมาอ่านและไปถามพระด้วย ด้วยความที่เรียนดาราศาสตร์เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว มันถึงเชื่อมหากันเมื่อได้ความรู้การเชื่อมโยง อย่างชาวบ้านเขาความรู้ต่ำก็จริงแต่เราต้องฟังเขาเพราะเขามีประสบการณ์ ศึกษาตรงนี้มันรู้ว่าบ้านเมืองมันแปรผันอย่างไร การตั้งบ้านเมืองเป็นยังไง เชื่อได้อย่างเช่นกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๓๒๕ เลขอะไรก็ได้ ๑๘ ๒๗ เป็นเลขไม่ดีทั้งนั้น ๒+๕ ได้ ๗ ๒+๓ ได้ ๕ รวมกันเป็น ๕๗ รวมกันแล้วเป็น ๑๒ นี่เลขราหู ๑๒ ก็คือ ๒๑ อันเดียวกันคือตั้งบ้านเมืองพ.ศ.นี้คือร้อน ร.๑ ร้อนซิงครามเก่าทัพด้วย เพราะงั้นเลข ๑ คือเลขร้อนใจดวงอาทิตย์

เมื่อถามครูถึงการแบบอย่างของคนที่ใช้คุณธรรมดำเนินชีวิตครูบอก คุณธรรมเดี๋ยวนี้เริ่มต้นปฏิบัติกับคุณพ่อแม่ เชื่อฟังพ่อแม่ ต้องอุปการะเลี้ยงดูพ่อแม่ แล้วต่อยอดไปสู่สังคมคือมีเมตตา มีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ต้องทำบุญ เราคนไทยโดยเฉพาะคนภาคอีสานมีความเชื่ออย่างหนึ่ง คือ ต้องทำบุญที่วัด แต่เราทำบุญให้กับเด็กที่ยากจน

นี่เป็นเรื่องจริงเคยให้เงินเด็กสืบทาทพอมันโตทำงานตั้งตัวได้มันจะมาหาเรา ซ่อนนั่นซ่อนนี่มามอบให้เรา “อาจารย์ให้เงินผมสืบทาทผมไม่เคยลืม เพราะผมไม่มีข้าวกินพ่อแม่ผมหย่าแล้ว” นั่นคือคำพูดของอดีตเด็กคนนั้น ตรงนี้คือห้องพระเราอยู่หัวเตียงนอน แล้วทุกวันนี้อธิษฐานทุกวัน แพนเราเป็นมะเร็งก็แผ่เมตตาให้ทุกวัน พาไปทำบุญแพนเราก็งงรอด เพราะงั้นเวลาเราทำงานให้วัด เราจะไม่เอาเอกสารของวัดเลย เราจะเอาเอกสารของเรา เวลาว่างก็ทำแผ่นพับเอง ไม่ต้องรบกวนวัด เราไม่ได้ทำบุญแบบใส่ตู้บริจาคแต่ทำแบบนี้ก็ถือว่าบริจาค อันนี้ความเชื่อ แต่ตัวเองก็มีข้อเสียคือพูดตรงเกินไป ขวานผ่าซาก เราเรียนพิลึกส์มาถูกก็ถูก ผิดก็คือผิด

คุยมาทั้งหมดนั้นครูเน้นเรื่องการศึกษาค้นคว้าปุมพื้นถิ่น ประเพณีวัฒนธรรมพื้นถิ่น ปุมการตั้งถิ่นฐานตามเอกสารโบราณและสืบเสาะจากคนเฒ่าคนแก่กลายเป็นองค์ความรู้ ในอีกมุมหนึ่งที่ต้องอยู่คู่กันไป แยกกันลำบากเพราะเป็นคุณค่ามรดกของชุมชนของประเทศชาติเช่นเดียวกัน เรื่องนี้ครูบอกว่าที่ผ่านมาก็คือตรงพระสังกัจจายน์(ครูพาออกไปสัมผัสพื้นที่ในเวลาต่อมา) เราศึกษาป่า ป่าตัวนี้ถูกบุกรุก ปรากฏว่าต้องทำอะไรสักอย่างเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ไม่ให้คนไปทำลายป่า แล้วให้คนเข้ามาเพียงให้มาแค่หาฟืน หาของป่าบ้าง

พื้นที่ป่ามันมีลิงอยู่นะเราเรียกว่าป่าดงลิง ถ้าเราอนุรักษ์ลิงเราก็ต้องอนุรักษ์ป่า ถ้าเราตัดไม้ทำลายป่า ลิงก็อยู่ไม่ได้เพราะมันเอื้อต่อกัน แล้วป่าเป็นโอโซนของชาวบ้าน เป็นแหล่งอาหาร จึงได้ร่วมกันสร้างสำนักให้ ชาวชุมชนเห็นคุณค่าป่า เกิดความรักความหวงแหนป่าด้วยกันทุกคนอย่าตัดไม้ทำลายป่า ก็มาเจาะลึกถึงพันธุ์ไม้ อันนี้ลิงกินได้แต่ใบ อันนี้กินได้ทั้งไม้และใบ อันนี้กินผล อันนี้ให้เฉพาะร่มเงาหลบฝนมันกินไม่ได้สักอย่าง อย่างเช่นต้นยาง สุดท้ายเราก็บวชต้นไม้ เพราะฉะนั้นเราก็เลยคิดสร้างสวนเฉลิมพระเกียรติด้วย ๗๒ พรรษา ราชินีและที่ ๗๒ พรรษามหาราชของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มี ๒ ที่ อนุรักษ์ป่าไปในตัวแล้วที่นี้มันจะมีแหล่งน้ำ

สุดท้ายก็กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพราะฉะนั้นเลยมีนักวิชาการพาไปว่ามาดูตรงนี้ก็ ได้ ๔ อย่างคือ ได้ป่าไม้ ได้ลิง ได้โบราณวัตถุใบเสมา ไหโบราณ สุดท้ายก็เกิดมูลค่าเพิ่ม

“ก็มีลักษณะหน่วยอาสาพัฒนาหมู่บ้านก็มีทำบุญหมู่บ้านห้ามตัดไม้ทำลายสัตว์ในวันนั้น ในประเพณี วัฒนธรรมของเราบอกว่าใครตัดไม้ทำลายสัตว์ในวันนั้นขอให้บาป ได้เขียนไว้เรียบร้อย พรรณนาป่ามีเด็กเขียน เพิ่มให้ เอกสารเหล่านี้มีไว้เพื่อเผยแพร่ ทุนตัวเองเป็นหนี้สหกรณ์ออมทรัพย์ครูแล้วก็ขอการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมาดูแลสิ่งเหล่านี้ทั้งหมด ของบสองแสนตอนนี้อยู่ระหว่างนำเสนอ”

ลองถามครูว่ามองตัวเองออกมั๊ยว่าสกศ.มายกย่องจุดเด่นในความเป็นครูภูมิปัญญาไทยคืออะไร

“ผมมองตัวเองนะคือเอาความรู้สองส่วนคือฝ่ายโลกธรรม วิทยาศาสตร์ โหราศาสตร์มาเชื่อมโยง ด้วยกัน หรือฟิลิสิกส์กับสังคมศึกษาและภาษาไทย เอาผลการทำนาย พระจันทร์ให้ความสว่างนวลไสวแต่อาศัย แสงอาทิตย์นั้นก็คือบริวารแต่เปรียบเทียบกับโหราศาสตร์ก็คือเป็นหญิงสาว พระอาทิตย์เป็นผู้ชายคู่กัน โหราศาสตร์ตีความแบบนั้น”

ครูกลัวผู้ไปเยือนจะเบื่อที่นั่งคุยกันแต่ในบ้าน ชวนออกไปสัมผัสท้องถื่นบ้างที่ดูแล้วครูอยากพาไปชม แหล่งโบราณสถาน ป่าชุมชน เราไปตามคำชวน ครูพาเดินดูแล้วอธิบายไปด้วยว่าพื้นที่นี้ คือ บ้านกูบ้านจิว ขึ้น ทะเบียนปี ๒๔๗๔โดย กรมศิลปากร เป็นซากโบราณของอโรคยาศาลา ตำบลกู่จาน อำเภอคำชะโนด สร้างในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ประมาณปี ๑๘๐๐ โดยประมาณปี ๑๘๑๙ พอปี ๑๘๒๖ ก็พ่อขุนศรี อินทราชาที่ดั่งเลยตอนนั้นที่สุโขทัย ทางนี้เชื่อมทางนั้นขึ้นเป็นอิทธิพลของศาสนาฮินดูแล้วมาเปลี่ยนเป็นพุทธก็ เลยถ่วงสายทั้งตระกูลเลยก็เลยเสื่อมลง ก่อนหน้านั้นเป็นฮินดูหมดเลย

“ในเรื่องที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงศาสนา ก็คือลักษณะตรงนี้ก็อโรคยาศาล อโรคยา คือ ไม่เป็น โรค ศาลาคือศาล เป็นศาลาก็คือโรงพยาบาล อโรคยาศาลาก็คือโรงพยาบาลนั่นเองแล้วที่นี้ก็เอามาในลักษณะ รักษาคน เพราะสมัยก่อนนั้นใช้หมอสมนไพร พระเจ้าชัยวรมันเป็นโรคเรื้อน กลัวประชาชนจะเป็นเหมือนท่าน ก็เลยสร้างโรงพยาบาลทุกยี่สิบกิโลเมตร ทั้งหมดร้อยสองแห่งในภาคอีสาน

ภาษาพ่อขุนรามไม่มีตรงนี้แปลจากภาษาขอมประมวลมาเป็นสันสกฤต เสร็จแล้วถึงจะไปเป็นภาษาไทย สันสกฤตมันมาพร้อมกับภาษาฮินดู ภาษาเดิมคือภาษาขอมมันเก่าแก่อยู่แล้วเขาเรียกว่าเขมรโบราณ จารึกด้วย ภาษาเขมรโบราณ ที่นี้ศาสนาฮินดูเข้ามาภาษาสันสกฤตก็เข้ามาด้วย ศาสนาพุทธมาพร้อมภาษาบาลี ที่ผ่านตรง นั้น คือ ลิง

ลิง ตรงนี้ก็เลยมีส่วนรักษาป่า มันจะมาตอนเที่ยง ตอนเช้า ตอนเย็น ออกมาขออาหาร เพราะป่าไม้เรา เหลือน้อย มีการบุกรุกเราเลยอนุรักษ์เพื่อให้ป่าตรงนี้ได้ป่า อนุรักษ์ลิงก็ได้ป่า ข้อมูลเดิมไม่มีเรามาศึกษาจาก ชาวบ้านที่เล่าสู่กันฟังก็เอามาเขียน การให้ข้อมูลของชาวบ้านหรือผู้เฒ่าผู้แก่ตรงกับตำราที่เราไปศึกษาเลยครับ เพราะว่าคนแก่สมัยก่อนแกไม่มีบิดพริ้วชื่อมีอะไรก็พูดตรง ๆ ทำไม่ถึงเป็นอย่างนั้นเพราะเกิดที่นี่ ตายที่นี่”

ครูบอกเล่ากันมาเรื่อย ๆ ความสนใจอยาการู้จุดประกายให้เราไปศึกษา ก็มาศึกษาอยากจะได้สืบทอดใน ส่วนที่เรารู้ จากปากคนรุ่นคนนี้มีหลายที่หลายแห่งเข้ามา จากที่ไม่ได้สนใจก็เลยหันมาสนใจ

ครูพาเดินดูชี้ให้เห็นร่องรอยอดีตกันย้อนไปนับพันปีแล้วบอกว่าจริงๆแล้วที่นี่เคยมีพระธาตุที่นั่นน่าจะเป็นที่อุดมสมบูรณ์เพราะถ้าคนโบราณไปอยู่ที่ไหนแปลว่าเป็นที่อุดมสมบูรณ์ ก็เลยว่าวันวิสาขบูชาก็เป็นงานรวมประจำปีทั้ง ๑๒ หมู่บ้านมาร่วมกันที่นี่ ถือว่าเป็นงานใหญ่ประจำปี คนที่มาศึกษาที่นี่ก็เพียงแต่คนรุ่นใหม่เล่าไปใครจะเชื่อไม่เชื่อก็บังคับกันไม่ได้ เราอยู่แต่เราก็ห่วงหาอาบในส่วนที่เราอยู่ว่าจะทำอย่างไรให้เจริญได้ ไหนส่วนที่ตนเองศึกษาและเชิญชวนชาวบ้านดูแลรักษาอบต.ก็สนับสนุน

แล้วก็ยังมีคนมาศึกษาวรรณกรรมตรงนี้ความเชื่อเดิมมันก็ยังมียู่ เราบังคับเขาไม่ได้ ยิ่งงี้ก็เป็นความเชื่อ ถือว่าต่างคนก็ต่างคิด ตามจริงแล้วในท้องที่มีคนมาดู เด็กนักเรียนมาศึกษาเรื่อย ๆ

ครูบอกก็มีประโยชน์นะอย่างน้อยตั้งแต่สมัยเด็กก็ยังไม่เรียนลิขขนาดนี้ ก็ไม่ทราบว่าตรงนี้เป็นปราสาทเป็นโรงพยาบาลเก่าสมัยโบราณ ก็เพิ่งจะมาศึกษาสนใจ ตอนเด็กก็ไม่สนใจอะไร สมัยเด็กเรียกแต่ตอนหมู่บ้านจิวแต่ไม่รู้ว่าจะมาอย่างไรก็ เพิ่งจะมาทราบทีหลัง

“ทั้งชุมชนและหลายหน่วยงานในจังหวัดก็ปรึกษานะทุกอย่างเรื่องของโบราณ ก็เรียกภาษาชาวบ้านว่าอาจารย์ค้นคว้าอันนี้ให้หน่อย ทำอันนี้ให้หน่อย ชาวบ้านก็รู้ที่มาของหมู่บ้านจิวจากแผ่นพับที่มีทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ จากที่ท่านทำแจก คนจำนวนมากนับถืออาจารย์แต่ก็มีส่วนน้อยที่ไม่เชื่อหรือนับถือท่าน นับถือท่านเป็นระดับอาจารย์ก็ยอมรับไม่กล้าเถียงครู และก็มีผลต่อความอยู่เย็นเป็นสุขของชาวบ้าน เป็นศูนย์รวมน้ำใจชาวบ้าน” ตรงจุดโบราณสถานมีรองนายกอบต.นายสว่างพงษ์ บุญตามทัน.มาร่วมทักทายช่วยย้ำความสำคัญของครุภูมิปัญญาไทย

รองนายก อบต. ให้ข้อมูลด้วยว่าชุมชนไปดูแลแต่เขาไม่ได้บอกให้ไปปฏิสังขร ห้ามไปยุ่งเลยก็เลยทำอะไรไม่ได้ มันไม่เกิดการต่อยอดนี่คือระเบียบกรมศิลปฯ มันกลายเป็นสิ่งไร้ค่าคนก็รับรู้เป็นอะไรกันแน่ ครุภูมิปัญญาคือกำลังของแผ่นดินโดยแท้ เพราะรักษา ส่งเสริม สิ่งที่กำลังจะหายไปให้คงอยู่ มั่นคง คือรักษาฐานของชาวบ้าน ถ้าลองไม่มีป่านนี้เป็นอะไรไปหมดแล้ว ความเป็นครุภูมิปัญญาคือความยิ่งใหญ่

“ตอนนี้กำลังเขียนของกระทรวงวัฒนธรรมเพื่อลงพื้นที่ ให้ประธานที่อยู่พื้นที่อยู่แล้วได้สานต่อดูแลตัวนี้ เพราะผมอยู่อำเภอ เขาอยู่แค่ตำบลก็งานก็ฟุ้งลงมากอีก เจาะลึกไปอีก ตอนนี้ขอไปแล้วแต่อนุมัติแล้ว ของบมาพัฒนาตัวนี้ จริง ๆ แล้วเด็กสนใจแต่จะจุดประกายให้เขามาได้ยังไง อย่างผมทำชมรมที่สืบสานประเพณีวัฒนธรรม ผมก็ทำทุกเรื่อง เป่า แคน ทำด้วยใจ ทำแล้วไม่รวยก็ใช้ ทำแล้วเสียตั้งค้ใช้ โดนสังคมด่าใช้ ทำดี ๆ เขาบอกทำ ๆ ทำไม่”ครูเน้นเสียงจริงจัง

ชื่นชมแหล่งโบราณสถาน ป่าดงลิงพอหอมปากหอมค้อแล้วครูพาไปแห่งหนึ่งคราวนี้ออกมาจากหมู่บ้านสุถนนใหญ่สถานที่ดังกล่าวอยู่ริมถนนเกิดจากความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันด้วยตระหนักถึงคุณค่าคือพิพิธภัณฑ์หนังปมไทย อันเป็นจุดแหล่งเรียนรู้ของชุมชนอีกส่วนหนึ่ง

หนังปมไทยเป็นตัวหนังที่แกะจากหนังวัวหนังควายเช่นเรื่องรามเกียรติ์ทำนองเดียวกับหนังใหญ่วัดขนอน จังหวัดราชบุรี แต่หนังนี้เป็นศิลปวัฒนธรรมของคนภาคอีสานมีอยู่เกือบทุกจังหวัด ที่ยังถูกสืบสานอนุรักษ์ไว้ โดยมีการฝึกคนรุ่นหนุ่มสาวรุ่นแล้วรุ่นเล่าเพื่อมาเชิดหนังปมไทยดังกล่าวแสดงให้สาธารณชนทั่วไปได้ชม

ครูบอกการละเล่นหนังใหญ่ปมไทยนี้จากจะเล่นหากันในพื้นที่ภาคอีสานแล้วยังได้รับการว่าจ้างไปแสดงถิ่นอื่นอยู่โดยเฉพาะในกทม.คนอีสานไปอยู่กรุงเทพฯเยอะ คนมีเงินเขาจ้างไปสองคืนสามคืน เช่นพระคุณเจ้าที่เป็นพระดัง ๆ เหมามาไปเลยก็ไปนอนอยู่ที่นั่นไปแสดงสด

หลวงปู่ที่ร้อยเอ็ด ท่านมหาธีรนาถ ภูผาสุงคนโคราช คณะเพชรภูมิจานเป็นลูกศิษย์ของท่าน ท่านที่ร้อยเอ็ดก็มีญาติพี่น้องอยู่ที่บางบัวทอง ท่านก็จ้างเราไปแสดงให้ญาติพี่น้องชม การเล่นต่างกันจากทางใต้ หนังใหญ่ก็ไปดูมามันคนละอย่างตัวหนังเขาใหญ่ แต่หนังปมไทยตัวเล็ก เล่นเรื่องรามเกียรติ์ ที่ผ่านมามีเล่นเรื่องพญา

ถ่าน ตำนานท้องถิ่น คือ เขารับการแสดงมันก็เปลี่ยนแปลงเยอะเล่นตามเจ้าภาพ จะเป็นแบบหมอรำซิงก็ได้ เป็นแบบดั้งเดิมพื้นบ้านก็ได้ สมัยใหม่ก็ได้หรือจะเอาทางเครื่องดนตรีสดไปด้วยก็ได้ เขาปรับปรุงเปลี่ยนไปนิดหนึ่ง ในโยธรมีทั้งหมด ๖ คณะแต่เขารับงานประจำเหมือนวงดนตรี

ครูบอกหนึ่งปีโมทย์ภาษากลางเรียกหนึ่งบักต้อ ส่วนใหญ่บักต้อจะเป็นตัวตลก ตัวพระตัวนางจะเป็นตัวละครในรามเกียรติ์ เพราะฉะนั้นวัฒนธรรมท้องถิ่นจะผสมในตัวบักต้อให้เป็นตัวตลกแต่เดินเรื่องคือรามเกียรติ์ เพราะฉะนั้นภูมิปัญญาต่าง ๆ จะมาสอดแทรกในหนัง ประเพณีต่าง ๆ แม้จะเล่นเรื่องรามเกียรติ์ก็จะมาแทรกตลอด มันก็เข้าวิถีชีวิตชุมชน แล้วที่นี้บรรพบุรุษของเรามาตั้งเมืองใหม่ ๆ มาถ่ายทอดให้ลูกหลานผ่านตัวหนังบักต้อ มาจากขอมบุรีรัมย์ก็มาอยู่ที่นี้แล้วมาพบกับชาวบ้านที่เป็นเวียงจันทน์ ก็เลยเป็นหมู่บ้านโพหนั้น แต่ที่นี้มีอีกตำนานหนึ่งคือหมู่บ้านโพหนั้นไปชนหินชนทรายสร้างพระธาตุพนมกับพระธาตุภูจาน แต่ตรงนั้นไปไม่ทันเลยเรียกว่าบ่ทันแล้วเพี้ยนมาเป็นโพหนั้น ตำนานนี้ก็จะถ่ายทอดออกมาในรูปแบบหนังบักต้อ

“ผมก็บันทึกไว้เรียบร้อยแล้ว ปริมาตรมีสองอันคือโพหนั้นมาอย่างไรแล้วบ่ทันมาอย่างไร สองตัวนี้มันเพี้ยนมาเหมือนกันกับโยธรม ตอนก่อนช้อยศโยธรมแล้วโยธรมมีสระอะ แต่ทุกวันนี้ไม่มีสระอะเป็นแบบนี้ว่าช่วงพัฒนาเป็นอย่างไร

โพหนั้นพัฒนามาอย่างไร คือ มีกลุ่มคนสองกลุ่ม คือ อเขมรช่วยกับลาวมาอยู่ด้วยกันแล้วมาเจอพระธาตุโพหนั้น แต่พอดีตอนนเรีจปี ๒๔๙๓ จอมพล ป.พิบูลสงครามก็เลยมาตั้งชื่อถนน แจ้งสนิท ท่านก็มาเจอพระธาตุก็สั่งเวียงจันทน์จากอินเดียมาเก็บไว้ที่นี้ก็ปริมาตรด้วยเหมือนกัน ที่สืบค้นได้บันทึกไว้เรียบร้อยแล้ว

จอมพล.พิบูลสงคราม จะมาบรรจุไว้สองครั้ง คือ ครั้งที่ในหลวงรัชกาลที่ ๙ เสด็จพระราชดำเนินมาเอามาบรรจุไว้ที่บ้านสงเปือย

พอปี ๒๕๐๐ เอามาบรรจุอีก ผมเลยว่าตรงนี้เป็นเมืองเก่าทำไมจอมพล ป. พิบูลสงครามจึงสนใจ แล้วค้นพบว่าเมืองเก่า ค้นพบโพหนั้นเก่าเป็นลักษณะสมัยลาวอพยพ สมัยเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์แล้วมาเจอคนที่มาจากบุรีรัมย์คือพระยาเยียวซาก็เลยมาสร้างพระธาตุโพหนั้นเอาไว้ เพราะว่ามันถือศาสนาเดียวกันก็เลยคิดว่าจะไปช่วยสร้างพระธาตุพนมแต่ทางนั้นขึ้นมาบอกว่าสร้างเสร็จแล้วเขาก็เลยบอก บ่ทัน คือไม่ทัน พอที่ตั้งอยู่บนเนินดินถ้าเป็นภาษาฮินดูก็เรียกว่าภู

แต่ที่นี้มีแต่ลาวมาอยู่ ภาษาลาวก็คือ บ่ทัน อันนี้ก็เป็นปริมาตร พอสร้างเสร็จ จอมพล ป. ก็มาเจอเข้าเห็นครัทชายังไม่รู้ ก็เลยของใหม่ของเขาเชื่อมโยงมาหากัน ผมเขียนว่าจอมพล ป.มาที่นี้ทางอำเภอคำเขื่อนแก้วก็เพิ่งรู้ว่าจอมพล ป.มาที่พระธาตุโคกนันทน์เพราะเขียนตัวนี้ เพราะว่าพระธาตุโคกนันทน์ไม่ติดถนนใหญ่คนก็ไม่รู้ แต่พอจัดงานก็เริ่มมีคนรู้ แต่เราไม่สนับสนุนให้จ้างมหรสพแพง ๆ มาเราไม่สนับสนุนตรงนั้นเงินบริจาคมาจ้างหมอรำมหัดได้น้อยแต่ก็เหลือ อนุรักษ์ของพื้นบ้านเราเนี่ยแหละ

ทุกเดือนจะมีเยาวชน ผู้พิพากษาระดับภาคเขาก็มาดูหมด ผู้พิพากษาประชุมกันภาคเช้า ภาคบ่ายยกมาคุยกัน มีฝึกเด็กนักเรียนโรงเรียนนี้ให้เราทราบค่อย ๆ เป็นไป ดำเนินการไปเรื่อย ๆ พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และเขียนแผนเข้าจังหวัดเขาก็จะมึงบให้ทุกปี พอคนมาดูเยอะก็ได้เข้าแผนจังหวัด อาคารนี้มีไว้ประชุมและให้เด็กแสดงโชว์ หรือหน่วยงาน นักท่องเที่ยวมาดู พอเอาไปเอามาแน่นแคบ หนังสือใช้ทำคือหนังสือวัวควาย ทุกวันนี้เริ่มเป็นพวกโพนด้วยเพราะหนังสือ วัวควายหายากก็ใช้โพนแทน เพราะว่ารบกันแขนมันหลุดซ่อมบ่อย คนเผ่าคนแกที่มีฝีมือก็ยังมียู่ทั้งทำด้วย เล่นด้วย เต้นด้วย เอาหมดทุกอย่างเลย”

ครูพงษ์เทพบอกว่าเนื้อร้องดำเนินการมาจากโบราณ พ่อแม่ แต่งพญาคันคาก แต่รามเกียรติ์ยังคงอยู่เหมือนเดิม ของตนเองมาทำใหม่ก็มาช่วยเขา เขาก็มาปรับให้เข้ากับเสียงดนตรีเขา ก็แต่งพญา คำสร้อย กลอนเคยแต่งเพลงมาร์ชโรงเรียน และวรรณกรรมของตนเป็นเชิงบั้งไฟ เป็นกลอนเชิงเป็นเรื่องราว ตำนานพญาคันคากมันเป็นสองอย่างคือเป็นกลอนกับเป็นร้อยแก้ว แล้วเป็นภาษาอังกฤษด้วย

งานแรกที่มาเขียนเพราะว่าไม่ได้เรียนมาโดยตรงไปศึกษาจากโบราณมาก่อนแล้วมาเขียน แล้วก็มาสร้างเป็นโมเดลพญาคันคากที่นี้ ก็ตำนานตัวนี้บอกไว้ว่าเป็นหนึ่งในห้าร้อยชาติของพระพุทธเจ้าก่อนที่จะเป็นมนุษย์เกี่ยวกับขอฝน นาคเป็นลูกน้องพญาคันคาก คือ คนอีสานมักจะตั้งบ้านเรือนใกล้แม่น้ำ เมื่ออยู่ใกล้แม่น้ำก็มโนภาพขึ้นมาเพื่อสอนคนหรือให้ปฏิบัติตามให้เกรงกลัวต่ออาบ มีสองอย่างคือวิถีชีวิตกับให้คนกลัว เพราะเขาเห็นปลาสมัยก่อนมันยาวเลยเกิดมโนภาพเป็นพญานาค ไปหาปลาตัวยาวมาได้ก็คิดว่าเป็นพญานาค หากางคกได้ก็เป็นพญาคันคาก หาได้ช่วงหน้าฝนพอดีก็เลยเป็นลักษณะประเพณีขอฝน

“ประเพณีขอฝนก็นำเอาบั้งไฟเข้ามา ที่ใดก็ตามจะต้องมีการจุดไฟ ทั้งตะไล พลุ อะไรก็แล้วแต่ก็เลยวิวัฒนาการมาเป็นบั้งไฟสูงขึ้น เป็นโคมบ้าง ก็ทำไปก็เริ่มมีการแข่งขันกันอยากที่จะให้สูงขึ้นพัฒนาขึ้นมาประกอบกับพิธีกรรมให้มันขลัง ปรากฏว่าส่วนใหญ่ทำแล้วสนุกสนานก็ต้องทำช่วงหน้าฝน เป็นช่วงเดือน ๖ “ครูพงษ์เทพ เพียรทำมาลงเอยเอาตรงนี้ก่อนที่จะลูกกล้าลาถัน

ครูสำเร็จการศึกษาปริญญาตรี เอกฟิสิกส์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม เป็นครูโรงเรียนกุฉินทวิทยาควมและต่อมาได้ไปศึกษาต่อปริญญาโท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับดาราศาสตร์ที่หอดูดาวดอยสุเทพนำมาประยุกต์ใช้กับโบราณศาสตร์ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ เกี่ยวกับการดูฤกษ์ยาม การตั้งผังเมืองของชุมชนโบราณ รวมทั้งการนำเอาแผนที่ดาวบนท้องฟ้ามาสืบค้นเสาหิน ใบเสมา หลักเขตเมืองเก่าของชุมชนโบราณในเขตอำเภอคำเขื่อนแก้ว

ตำแหน่งสุดท้ายของราชการครูเป็นรองผู้อำนวยการโรงเรียนกุฉินทวิทยาควม อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

องค์ความรู้ประเพณีวัฒนธรรม ศาสนาได้ถูกสะสมเมื่อครูพงษ์เทพได้มาอยู่ในหมู่บ้านกุฉินทที่สังเกตเห็นว่าหมู่บ้านนี้น่าจะเป็นเมืองโบราณมาก่อนเพราะเห็นมีโบราณสถาน เช่น กู่บ้านจิ้งและพระธาตุกุฉินทพบโบราณวัตถุ กระจัดกระจายอยู่เช่น วัตถุคือใบเสมาหินบริเวณกว้างประมาณหนึ่งตารางกิโลเมตร จึงออกสำรวจพื้นที่ด้วยตนเองอย่างเสียบๆ ตลอดมา หลังจบปริญญาโท แล้วจึงได้ลงสำรวจพื้นที่บริเวณหมู่บ้านกุฉินทและใกล้เคียงอย่างละเอียด แล้วพบว่าบริเวณพื้นที่แห่งนี้เป็นเมืองโบราณยุคขอมพระนคร

การที่ครูพงษ์เทพ เพียรทำ ได้ร่วมกับนักปราชญ์ชาวบ้านและองค์การบริหารส่วนตำบล จัดสร้างพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งไว้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยว จนเป็นที่ยอมรับของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงนับได้ว่าเป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณีมาอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงยกย่องเชิดชูเกียรติให้ครูพงษ์เทพ เพียรทำเป็นครูภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕

ครูทองใบ แทนมณี

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านภาษาและวรรณกรรม

ครูทองใบ แทนมณี เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาไทย ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาถิ่น มีผลงานดีเด่นและยอดเยี่ยมทั้งประเภทร้อยแก้ว และร้อยกรอง ที่ได้รับรางวัลการสร้างสรรค์ด้านภาษาและวรรณศิลป์จากหลายสถาบันจำนวนมากมาย จาก มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์ สถาบันสุนทรภู่ และกระทรวงศึกษาธิการ

ผลงานด้านวรรณกรรม ชนะการประกวดจากมูลนิธิธนาคารกรุงเทพ ๓ รางวัล, รางวัลที่ ๑ คือ กลอนนิราศใจแผ่นดิน ปี ๒๕๓๐ ลิลิตจิตว่างแนวทวงสวนโมกข์ ปี ๒๕๔๐, จดหมายเหตุจากตะนาวศรี ปี ๒๕๔๔ ชนะการประกวดจากกระทรวงศึกษาธิการ ๓ รางวัล รางวัลที่ ๑ ฉันทน์: หนังสือคือประตูโลกกว้าง ปี ๒๕๓๒ และกลอน นิราศบ้านกร่ำ จากสถาบันสุนทรภู่ ปี ๒๕๓๒ รางวัลชมเชย กวีนิพนธ์ จับใส่ใจสัตว์ จากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ปี ๒๕๕๕ รางวัลยอดเยี่ยม ๖ รางวัล จากสภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรมราชินูปถัมภ์ กลอนสอนเยาวชนชาย ดรณานุศาสนี และกลอนสอนเยาวชนหญิง ยายสอนหลาน ในปี ๒๕๓๘

นอกจากนี้ยังมีผลงานหนังสือเกี่ยวกับภาษาและวรรณคดีอื่นๆ อาทิ ศัพท์สุนทรภู่ องค์การค้าคุรุสภา จัดพิมพ์ พ.ศ.๒๕๔๒, นิราศเมืองเพชร ฉบับตรวจสอบวรรณคดีอวรรค พ.ศ.๒๕๔๘, ประวัติพระสุนทรโวหาร หลักฐานจากคำกลอน พ.ศ.๒๕๔๘, พุดจาภาษาเพชร พิมพ์เผยแพร่ถึง ๔ ครั้ง ในช่วง พ.ศ.๒๕๔๘ – ๒๕๕๒ ศัพท์ธรรมบท หนังสืออ่านเพิ่มเติม ป.๕. ๑ – ๓ พ.ศ.๒๕๕๑, นิราศอิเหนา ๔ ส่วน พ.ศ.๒๕๕๑, การอ่านร้อยกรองสองระดับ พ.ศ.๒๕๕๕, พจน์หลากหลายในกฎหมายตราสามดวง ที่เข้ารอบสุดท้ายสารคดีงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๖

นี้ยังไม่นับรวมผลงานอีกมากมายที่ปรากฏในหนังสือสิ่งพิมพ์ของท้องถิ่นและสื่อในส่วนกลางอย่างหนังสือศิลปวัฒนธรรม มายาวนาน นี้ยังไม่รวมที่เขียนให้กับหน่วยงานรัฐและเอกชนในวาระสำคัญต่าง ๆ ล้วนนำอัจฉริยภาพและความรู้ความสามารถของคน ๆ หนึ่ง ที่เก็บเกี่ยวเรื่องราวมาถ่ายทอดผ่านสวนอักษรได้อย่างงดงามในแต่ละเล่ม

ประวัติการทำงาน พ.ศ.๒๕๑๐ – ๒๕๑๗ ครูผู้สอน ร.ร.ชะอำ, ศึกษานิเทศก์ตรี, ศึกษานิเทศก์ ๓ – ๙ (พ.ศ.๒๕๑๗ – ๒๕๔๖) สังกัดกรมสามัญศึกษา สปจ.เพชรบุรี – กาญจนบุรี และสพป.เพชรบุรี เขต ๑ รวมอายุราชการ ๓๖ ปี

ครูทองใบ ปัจจุบันอายุ ๗๔ ปี เกิดในครอบครัวเกษตรกรและค้าขาย เรียนชั้นประถมศึกษา ร.ร.วัดหนองส้ม จบชั้นมัธยมศึกษา ร.ร.เขาย้อยวิทยา ศึกษาศาสตร์บัณฑิตวิชาเอกภาษาไทย วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร กรุงเทพฯ นิติศาสตร์บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (บาลี-สันสกฤต) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สอบได้นักธรรมเอก และเปรียญธรรม ๖ ประโยค ณ สำนักวัดมหาธาตุวิหาร จังหวัดเพชรบุรี – ราชบุรี รับราชการในตำแหน่งศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพชรบุรี เขต ๑ และได้รับครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ปัจจุบันครูทองใบแม้จะเกษียณอายุราชการแล้ว แต่ยังคงสร้างสรรค์ผลงานทั้งด้านวิชาการ บทความ สารคดี ผ่านหนังสือพิมพ์และเอกสารสิ่งพิมพ์อยู่อย่างต่อเนื่อง

“...พ่อผมจบ ป.๓ แม่จบแค่ ป.๑ แต่พ่ออ่านหนังสือกันได้ เป็นชานา อยู่ที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ตาเป็นหมอตาบล อาชีพหลัก คือทำนาเป็นหลัก ทั้งหมดเป็นชานา ฐานะเป็นชานาทั่วไป มีนา มีไร่ มีบ้าน แม่ผมขายของแบบคนไทย มีฐานะพอประมาณ สมัยนั้นตามชนบทจะมีร้านขายของอยู่ร้านสองร้าน ส่วนใหญ่จะเป็นคนจีน คนไทยจะขายๆ เล็กๆ เพราะคนไทยชอบซื้อแล้วไม่ให้

๑๐ เมษายน ๒๔๘๖ เป็นวันเกิดของผม ตอนเด็กผมชอบอ่านหนังสือ บ้านนอกมันจะมีหนังสือพวกจักร ๆวงค์ เล่มละบาท พ่อแม่ซื้อไว้ให้อ่าน จบป. ๔ แล้วไปต่อ ป. ๗ หรือ ม.๓ จนจบม.๖ ก็เทียบ มศ.๓ ที่โรงเรียนเขาย้อยวิทยา ตั้งแต่อายุ ๑๘ แล้วมาบวชอยู่ ๕ ปี บวชเนรก่อนผมจบม. ๖ สอบได้นักธรรมเอก และเปรียญธรรม ๖ ก็สอบวิชาชุดไปด้วย

สึกออกมา ก็ไปสอบเป็นครูได้ ๒ ปี ก็ไปเรียน กศบ. วิชาเอกภาษาไทย ที่ ประสานมิตร แล้วไปเรียนอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต (บาลี-สันสกฤต) ที่จุฬาฯ เขียนกลอนบ้าง แต่ไม่ได้เขียนมาก มุ่งแต่เรียนมากกว่า รุ่นใกล้เคียง ๆ ผมก็มี นาวาเอกทองย้อย แสงสินชัย ที่แต่งกาพย์เห่เรือ ได้เปรียญ ๙ เป็นคนเก่ง ตอนนี้อยู่ยังอยู่ ส่วนผมมาเรียนนิติศาสตร์บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่หลัง”

ครูเล่าว่าเริ่มเขียนกลอนตั้งแต่ ม.๒ แล้ว ประกวดระดับจังหวัด แล้วก็ทำกิจกรรมบักลอนอยู่ อิทธิพลก็มาจากหนังสือ แล้วก็ลิเก หนังสือชอบมาก ๆ แกะเอาเองก็มี เอากระดาษแข็งๆมาแกะ ปกติตัวหนังสือเขาต้องแกะด้วยนิ้วหัว ขวบ้านเขาก็ว่าไม่ได้ครบครุระวังจะเป็นบ้า ผมชอบเล่นหนังสือตะลุงกับเด็ก ๆ

ที่เขาย้อย มีคนเล่นหนังสือตะลุงอยู่คนหนึ่ง หนังสือตะลุงเมืองเพชรกับหนังสือตะลุงปักซีได้มันต่างกัน หนังสือตะลุงปักซีได้ตัวเอกจะพูดภาษากลาง ตัวประกอบพูดภาษาใต้ แต่หนังสือเมืองเพชรก็จะคล้าย ๆ ตัวเอกพูดภาษากลาง ตัวประกอบพูดเหนือภาษาเพชร ก็มีอยู่สองสามคนขึ้นชื่ออยู่

รัชกาลที่ ๖ เคยมาทอดพระเนตรหนังป่วน ต่อมาได้ราชทินนามเป็นหมื่นเป็นขุน หมื่นเชิดชำนานู ขณะนี้เมืองเพชรบุรีมีอยู่ ๒๐ โรง แต่เล่นแบบประยุกต์หมดแล้ว เครื่องดนตรียังมีอยู่ ตอนงานพระพินางฯ ฉลองที่วัดใหญ่ ก็มีหนังสือตะลุง ๒๐ โรงเชิดประชันกัน ผมก็ถูกปลุกฝังมาอย่างนี้

ตอนเป็นนักเรียนค่อนข้างเรียนดี ชอบเล่นกลอน ครูก็เลยส่งเข้าประกวด แล้วเด็กบ้านนอกขณะกลอนก็เลยบักลอนไป ผม มันเป็นเรื่องของยุคสมัยนั้นมันเป็นวัฒนธรรมเชื่อมโยงกันมา คนชนบทไม่มีอะไรเล่นกันเท่าไร มีแค่สงกรานต์ที่เล่นรำไท่ รำยาว หรือเพลงพื้นเมือง เมืองเพชรมีเพลงมาลัย ส่วนมากเล่นสดไม่ได้เขียน บางคนก็ได้เป็นกลอนจำ บางคนก็มีกลอนสด

ส่วนใหญ่ก็เล่นจับกันเกี่ยวกันในบทกลอน เขาเป็นแบบนี้ จะเป็นเพลงพวงมาลัย คนหนุ่มเล่นรำวง ปัจจุบันผมก็เป็นสมาชิกวัฒนธรรมอำเภอ จังหวัดเพชรบุรี เอกสารส่วนใหญ่จะมีตอนเป็นครูเริ่มตอนอายุ ๒๔ เป็นอยู่ ๗ ปี ใช้วุฒิ พม. ชั้นตรีสมัยนั้น เงินเดือน ๘๕๐ ชั้นจัตวามันต่ำสุด ๔๕๐ บาท ซื้ององได้บาท สมัยนี้ปริญญาตรีซื้ององได้ไม่ถึงบาท สมัยนั้นคนเงินเดือน ๔๐๐ ก็สบายแล้ว ผมถูกใช้เป็นพิธีกรแต่ไม่รับทำพิธีการ เพราะท้องถิ่นเราทำแบบนี้แต่ในท้องถิ่นอื่นเขาอาจไม่ได้ทำแบบนี้ เดี่ยวเขาก็จะหาว่าเราทำไม่ถูกจริง ๆ มันทำไม่เหมือนกัน

ช่วงนั้นส่วนใหญ่จะรับเขียนหนังสือให้วัด เขียนแล้วค่าว่าได้เงิน ไม่มี

มีหนังสือเล่มเดียวที่ได้เงิน คือหนังสือ “ศัพท์สุนทรภู่” ทำคนเดียว ผมคิดว่าอย่างศัพท์สุนทรภู่ไม่มีใครทำ ทำเพราะเกิดจากการอยากรู้ก่อน พออยากรู้ก็หาคนที่รู้ อย่างภาษามอญ ผมก็ไปหาอาจารย์ที่ศิลปากร ก่อนนี้ท่านบวชอยู่วัดอนงค์ เป็นเปรียญเหมือนกัน ศึกษาภณห์มาขอจัดพิมพ์ออกจำหน่าย โดยให้ค่าเขียนเป็นลิขสิทธิ์

อย่างเรื่องสุนทรภู่ ผมศึกษาท่านในการใช้ศัพท์ที่ไม่เหมือนใคร มีศัพท์ที่เป็นมอญ พม่า ท้องถิ่น ปักษ์ใต้ บางศัพท์คนไม่รู้หรือว่าแปลว่าอะไร เมื่ออ่านรวมๆ แล้วรู้เรื่อง ภาษามอญท่านใช้เยอะ ภาษาจีนก็ใช้ อย่าง

นี่ไม่มีใครทำ แต่พออ่านแล้วรู้เรื่องก็ผ่านไป ศัพท์ตลาดคนอ่านก็รู้เรื่อง แต่ศัพท์ลึกๆ ไม่มีใครรู้เรื่อง คนไม่รู้ก็ไม่เป็นไร

ศัพท์ภาษาอื่น อย่างภาษาอังกฤษ ท่านไม่ได้รู้แต่ก็มีอยู่ เช่น กัปตันกับปีตัน แต่มีชื่ออังกฤษมาใช้ เดวิส โป๊ป ท่านก็มีภาษาฝรั่งปนอยู่ พระปิ่นเกล้าฯเป็นลูกศิษย์ท่าน ท่านถึงมีฉากที่เป็นเรือ มีฉากอินเตียไปถึงเยอรมัน ไปถึงไอคุปต์หรืออียิปต์ ท่านรับใช้ใกล้ชิดกับพระปิ่นเกล้าฯ ถึงรู้เรื่องทะเล วรรณคดีไทยทั่วไปเขียนถึงทะเลก็บอกทั่วไปๆ ว่ามีท้องฟ้ากับน้ำ

แต่ของสุนทรภู่ท่านจะบอกเกาะกะละปังหา เป็นยังไง ทะเลใต้ คือ ท่านคงศึกษาจากพวกเดินเรือ พระอภัยมณีเรื่องมันไปทางลังกาหมต ที่ระยองเกาะเสม็ดมันอยู่ใกล้ๆ แลวนั้นนักวิชาการระยองเขาก็ตีเข้าเรื่องของเขา กลอนที่สุนทรภู่แต่งพอจำได้ เรื่องราวเป็นยังไงพอรู้ ถ้าเขาพูดไว้ว่ายังไงลงตรงไหนพอรู้ ได้เฉพาะสำคัญๆ แต่ละเอียดลึกซึ่งจะมีครูอยู่คนหนึ่งตายไปแล้ว แต่ท่องนิราศเมืองเพชรได้หมด เขาไม่เคยเขียน

มีชมรมอยู่เขาจะให้ผมไปเป็นประธาน กำลังจะเลือกตั้งใหม่ในปีี้ ผมก็เลยบอกเอาคนอื่นที่แข็งแรงเถอะ เขามีหัวหน้าบริหาร ผมกินเหล้าเมายาไม่เป็น ไม่สูบ จะออกเกรบ้างคือเที่ยวป่า เป็นนักผจญภัยก็ไปกับพวกพราน พรานเป็นคนล่าแต่เราไม่ได้ล่า ช่วงที่ไปเที่ยวดูป่า พวกพรานจะให้ไปดูเฉยๆ ส่วนเขาจะไปล่าสัตว์ ผมเพียงหาลูกปืนให้เขา ไปโดยไม่ต้องจ่ายค่าจ้างอะไร ไปกันสิบกว่าวัน พรานเขาจะพาผมไปที่ไหนก็แล้วแต่ ไปป่าไปดงผมก็เขียนนิราศ

นิราศที่ผมได้รางวัลของธนาคารกรุงเทพ คือนิราศใจแผ่นดิน ติดชายแดน อยู่ที่แก่งกระจาน ผมไปดูแล้วมันไม่มี แต่ชื่อมันติดแผนตลอดมาตั้งแต่สมัยไหนๆ ก็ไม่รู้ มันร้างไปนานแล้ว ตอนนี้มีกะเหรียงอยู่

ปฏิบัติตัวตามพระธรรมบวชนาน ก็พอจะเหลืออะไรมาบ้าง พ่อแม่ผมเป็นคนมีศีลธรรม มันก็สืบทอดจากพ่อแม่ และพ่อแม่ไม่ได้เป็นนักเลงลูกก็ไม่ได้เป็น

เมื่อเป็นครู ผมพยายามจะสอนจะเน้นอยู่สองเรื่อง คือ เรื่องวิทยาศาสตร์กับลูกเสือ

ลูกเสือผมจะถือว่าเป็นการฝึกคนในภาคปฏิบัติ ตอนเปิดกองต้องเชิญคนนั้นคนนั้นมา ผมไม่เชิญเลย อันนั้นไม่ใช่วิธีปฏิบัติแต่เป็นวิธีสร้างชื่อเสียงให้ครู ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามกฎลูกเสือ มีวิธีเดียวจะฝึกเด็กได้ คือ ต้องให้เด็กออกไปอยู่ค้างแรมด้วยกัน สอนให้ท่องเด็กไม่เป็นหรือ ต้องสอนให้ไปอยู่ด้วยกัน

ของผมนี่ถือว่าเป็นความซื่อสัตย์เพราะลูกเสือต้องพักแรมสิบครั้ง ผู้ใหญ่บางที่ไม่ถึงสิบครั้งก็ให้ผ่าน แต่โรงเรียนเราไม่ทำ ใครไม่ถึงสิบครั้งก็ไม่ได้ ถึงสิบแล้วก็ได้ไม่ได้ เป็นที่รู้กันว่าถ้ามาเป็นลูกเสือที่โรงเรียนนี้ ต้องไม่โกหก เป็นลูกเสือเอกต้องพักแรมสิบครั้งหรือเกิน

ประเภทนี้เด็กชอบแต่พ่อแม่ไม่ชอบ ต้องให้เด็กไปเรียนรู้อยู่ในป่าเขา จะได้ทำมาหากินด้วยกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เรียนรู้ในภาคปฏิบัติจริง ๆ เด็กบางคนพักแรมครั้งแรกกินข้าวกับใครไม่ได้ แต่ไปพักสองสามหนก็ละลายหายไป

เคยไปพูดว่าการฝึกลูกเสือควรฝึกอย่างที่ว่า BP ท่านว่า ลูกเสือไม่ชอบพูด ชอบทำกิจกรรมทันที เด็กต้องเล่นผ่านความรู้ เด็กได้เรียนรู้จากการทำจริง ๆ ไม่ใช่จากการพรีสอน สอนแล้วท่องก็ได้แต่ท่อง ลูกเสือไม่ถืออย่างนั้น ก็มีท่องบ้างเช่น กฎลูกเสือ๑๐ ข้อ แต่ท่องแล้วต้องปฏิบัติด้วย

ตอนเป็นครู ผมจะเน้นลูกเสือกับวิทยาศาสตร์ เน้นเหตุผลว่าอย่างนั้นอย่างนี้ สอนให้เด็กทดลองก่อนที่จะเชื่อ เด็กมันก็บอกพ่อมันบอกว่า พระเครื่องของพ่อมันขลัง มันก็ไปออกทดลองกันเอง มันเอาพระเครื่องแขวนคอไก่แล้วเอาปืนยิง พระเครื่องแตกกระจาย ไก่ก็ตายมาฟ้องครูใหญ่ว่า ผมสอนไป

ผมบอกไม่ได้สอน ผมก็สอนหลักการวิทยาศาสตร์ว่า จะเชื่ออะไรต้องทดลองก่อนเด็กมันไม่เชื่อ เลยทดลอง สอนเรื่องภาคปฏิบัติและทดลองก่อน

ผมสอนวิทยาศาสตร์ด้วยและภาษาไทยด้วย ครูบ้านนอกคนเดียวต้องสอนหลายอย่าง ความจริงไม่ได้ตั้งใจให้สอนวิทยาศาสตร์หรอก แต่ผมสอบได้แล้วมีผู้ชายคน ผู้หญิงคน เขาว่าให้ผู้ชายสอนวิทยาศาสตร์ ผู้หญิงสอนภาษาอังกฤษ ทั้งๆ ที่เขายังไม่ได้เห็นตัว เพียงเขาตั้งไว้แล้ว ดังนั้นคนไม่มีพื้นฐานมันก็จะช้อย่อย เขาแนะนำว่าทำอย่างนั้นอย่างนี้ก็ทำตามจริงๆ ให้ทดลองอย่างนั้นอย่างนี้ทดลองจริงๆ แต่ครูที่จบเอกทางนี้มาบางทีก็ชี้แจงทดลอง

ผมถึงตั้งว่าครูที่สอนวิทยาศาสตร์อีกแต่ตั้งในแบบที่ผู้ใหญ่ไม่ค่อยชอบ เด็กมันไปทดลองเอง เราสอนด้วยจุดประสงค์อย่างหนึ่ง แต่มันเอาไปใช้ประโยชน์อีกอย่างหนึ่ง กิจกรรมสองอันของผมก็คือวิทยาศาสตร์กับลูกเสือ

ส่วนภาษาไทย เด็กมันไม่ค่อยชอบกันเท่าไร ภาษาไทยก็จะพยายามดันเข้ามาสู่ความจริง วรรณคดีจะทำยังไงให้เป็นจริง ไม่ใช่รับฟังแล้วเป็นเรื่องจริงทั้งหมด เพราะเราส่วนโตกันมาเพราะการเชื่อฟัง ไม่ฟังผู้ใหญ่ไม่ชอบ นักเรียนยกมือบ่อย ๆ ครูก็ไม่ชอบ เจ้านายก็เกลียดคนที่คัดค้านบ่อยๆ ถ้าคนไทยเราต้องฟังแล้วเชื่อคัดค้านไม่ได้ คนไทยก็เลยเป็นแบบนี้ คิดไม่เป็นถึงถูกเขาหลอก

การสอนให้คนคิดมีแต่ในหลักสูตร ทำเป็นแต่สอนยังไงก็ไม่ได้บอก มันต้องมีภาคปฏิบัติให้คิดเป็นทำเป็น เขาค่อนข้างหลักสูตรว่าอย่างหนึ่ง

ผมอยากวิจารณ์ว่าหลักสูตรในเมืองไทยมันค่อนข้างมากไปนิดนึง รู้สึกว่าบางที่เป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่คิดว่าควรจะมี โดยพื้นฐานผู้ใหญ่คนนั้นเป็นอะไรเขาก็อยากให้เป็นแบบนั้นจริงๆ แล้ว เด็กควรเรียนในสิ่งที่เขาสามารถเอามาใช้ได้ในชีวิตจริง ส่วนอื่นก็ให้เรียนเป็นกลุ่มย่อยไป ไม่ใช่ให้เรียนแบบนั้นเหมือนกันหมดหลักสูตรแบบนี้ มันมีอยู่ในหลักสูตรเราเพราะเอาคนพวกนี้มา คนไหนเก่งด้านไหนก็เอากิจกรรมเหล่านั้นลงไป

หลักสูตรประถมนี้เหลือหลาย ไม่ว่าจะไวยากรณ์ประถม มัธยม อุดมศึกษา มันก็ไวยากรณ์เดียวกันนั้นแหละ ถ้าเด็กคนไหนเข้าใจตั้งแต่ประถมแล้วถึงอุดมศึกษาก็เหมือนกันนั้นแหละ แล้วเมื่อก่อนไวยากรณ์ไทย สิบคะแนน เรียงความสิบคะแนน เขียนตามคำบอก ๑๐ คะแนน เด็กมันก็ไม่สนใจ ข้อดีมันก็มีสมัยก่อน มีจดหมายมีเรียงความ เด็กมันก็เขียนเป็น แต่สมัยนี้มันก็มีแต่ภาษาไทยเฉย ๆ กิจกรรมมันก็หลากหลายแล้ว

แต่ครูจะทำ เด็กมี ๕ ห้องเรียนภาษาไทยไม่เหมือนกัน สมัยก่อนเด็กมันเรียนเขียนจดหมาย นี่ชั่วโมงเรียงความ เต็มวันไม่ใช่ เด็กเขียนเรียงความไม่เป็นเพราะอะไร อาจจะเป็นเรื่องข้อสอบ ข้อสอบด้านเดียว คือให้เลือก เขียนตัวเลือกแล้วก็เลือก ตามหลักการเลือกตอบก็มี ผิดทักษะใช้เหตุผล และ เขียนตอบ แต่บางคนไม่รู้ความรู้เลยแต่บรรยายเข้าทำก็มีคะแนนบ้าง แต่ถ้าตอบแบบนี้ถ้าผิดก็ผิด

สำหรับผม จะดึงเข้าเรื่องจริง เช่น ให้ไปหาใบมะขามแล้วให้นักเรียนอภิปรายว่า ใบมะขามจะเป็นตัวต่อได้อย่างไร ตัวต่อถ้าทำอย่างนี้แล้วทำไม่พอยางมันเสกได้แหละ แสดงว่านิทานเรื่องนี้ไม่จริง ถ้าเรื่องจริงสัตว์ต้องเป็นสัตว์ พืชต้องเป็นพืช อภิปรายกันแล้วสรุปเป็นรายงาน พยายามดึงวรรณคดีมาให้เป็นเรื่องจริง แล้วก็ให้เทียบว่าเป็นไปได้มากแค่ไหน ส่วนมากผมจะใช้วิธีอภิปรายเป็นกลุ่ม เพื่อดึงเอาบางเรื่องเช่นพันนางไม่เข้ามันเป็นไปได้ไหม ใครเคยเห็นจริงๆ แล้วไม่มี

มีเรื่องเล่าของเสือคนหนึ่งที่บ้านลาด เพชรบุรี เขามีวิธีการหาไก่กินโดยไม่ต้องซื้อ เขาถือปืนไปมึงยิงกู ออกตายไม่ว่าอะไร แต่ถ้ายังไม่ออกเอาไก่มาให้กู แต่มันสลบไว้เอาดินปืนหรืออะไรออก คนก็เชื่อจะต้องเอาปืนมัน แต่มันคนหนึ่งมันเชื่อมากกว่าเสือคนนี้อิงไม่เข้า มันก็เอาปืนมันยิง เสือคนนั้นก็ตาย เนี่ยตัวอย่างทุกอย่างต้องมีเหตุผล ไม่ได้ทำแบบนั้นได้หรอก

ครูเล่าว่า เริ่มเขียนหนังสือจริงจังกี่ปี ๒๔ หรือ ๒๖ ตอนนั้นไปเป็นศึกษานิเทศก์ ตอนเป็นครูไม่ได้มีเวลาเท่าไรเขียนกลอนเล็กๆ น้อยๆ อยู่บ้าง ปี ๒๘ ได้รางวัลจากธนาคารกรุงเทพ เป็นนิราศ ได้หลายรางวัลอยู่ ผมมีชมรมนักกลอนใครมีเวลาก็มาได้ทุกวัน ถ้าจะเปิดสอนเมื่อไหร่จะบอกไป จะมีครูพาเด็กมาเรียน จะเอา

เด็กทั่วไปมาเรียน ไม่ใช่เพียงต้องเอาคนที่มีความรู้เท่านั้น แต่พวกนี้เขาไปรอด จะมีกิจกรรม อาศรมผมอยู่ที่บ้านเลขามา ประชุมกันเป็นวาระที่เด็กห่างจากการสอบ ปิดเทอมคนในหมู่บ้านอยากให้ลูกๆ มีกิจกรรม

ต่อไปชมรมถ้าผมออกแล้วประธานคนใหม่ จะมีกิจกรรมยังไงผมไม่ทราบ ตัวคนสมาชิกก็จะมีกิจกรรมเสมอ ตอนในหลวงสวรรคต ก็มีกิจกรรมเยาะ เขียนหนังสือ ไปอ่านกลอนที่หน้าเขาวัง เขียนกลอนไปติดไว้ที่หน้าเขาวัง กิจกรรมทำหนังสือก็น่าจะมีไว้สองเล่ม ร้อยเสด็จเพชรบุรี เป็นของราชภัฏ เป็นเรื่องที่อยู่ในหลวงเสด็จเมืองเพชรทั้งหมด เป็นภาพพร้อมคำบรรยาย

ผมค่อนข้างจะชอบทางวรรณคดีไทย ถ้าเขียนก็เขียนด้านศัพท์ สิ่งที่ว่าวัฒนธรรมที่จะหายหรือสิ่งที่จริงไม่จริงที่กล่าวกันมา อย่างวัดแจ้งที่เขียนลงไปวัดแจ้ง ก็ไม่ได้เป็นไปตามประวัติที่ว่าไว้ ไม่ใช่พระเจ้าตากสินไปตีชนะอะแซสก็ มาแล้ว กษัตริย์องค์เก่าๆ เข้าฝันไม่ให้อยู่ตรงนี้ เลยมาตั้งกรุงใหม่ที่กรุงธนบุรี แล้วมาถึงที่ตรงนี้ ตอนแจ้งเลยสร้างวัดชื่อวัดแจ้ง

ที่จริงวัดแจ้งมันมีอยู่ก่อนแล้ว อยู่ในนิราศเมืองเพชรฉบับหนึ่งในสมัยอยุธยา วัดแจ้งมีมาก่อนเดิม ชื่อวัดมะกอก เป็นความจริงที่ว่าพูดมานั้นมันผิด ถ้าศึกษาไปจริง ๆ ผมเขียนในศิลปวัฒนธรรมแต่มันค่อนข้างออกช้าตอนก่อนออกต้นเดือน เดือนนี้ออกปลายเดือน แต่มันมันไม่น่าจะเลิก ที่ผมเขียนก็เก็บไว้บ้างเฉพาะหน้านั้น พ.ศ. นั้น แต่ยังไม่เคยรวมเอาเป็นเล่มเพราะมันต้องแยกประเภท

ผมเขียนเรื่องพุทธศาสนา วรรณคดีไทย ทั่วไป ศัพท์เก่าศัพท์ใหม่ ประเภทอันนี้จริงไม่จริง ถ้ารวมก็ต้องรวมเป็นเรื่องๆ

ชีวิตผมในทางเป็นครู อยากตั้งสำนักสอนเพื่อเป็นการเผยแพร่ทางเอกสาร ถ้าเป็นการเขียนก็เขียนให้เปล่า ยกเว้นศัพท์สุนทรภู่เพราะอันนั้นครูสภาเขาเอาไปพิมพ์ ตอนนั้นก็ยังไม่เขียนเพิ่ม ติไปว่าหนังสือ ๒๔ เรื่องของสุนทรภู่ ศัพท์ที่ไม่มีอยู่ในพจนานุกรมก็จะมีอยู่ในนั้น จะอธิบายไว้ ยกเว้นที่ไม่รู้

มันเป็นหนังสือที่ใครอยากอ่านเสริม มันเป็นเรื่องที่ขายไม่ได้มาก ถ้ากระทรวงศึกษาไม่เอาไปเป็นหนังสืออ่านประกอบมันก็เท่านั้นจริงๆ เคยส่งไปประกวดที่ราชบัณฑิต เขาไม่เอา เพราะเป็นโงมตีว่าศัพท์นี้เขาไม่มี แต่ของท่านสุนทรภู่มี อ้างได้ว่าหน้านั้นหน้านี้ ทำไมพจนานุกรมไม่เก็บ เขาไม่ให้รางวัลหรอก เหมือนไปว่าเขา

จริงๆ แล้วคนที่เก่งในราชบัณฑิตก็มีหลายคน แต่เอาแต่ใจ ผมว่าจริงๆ แล้วการใช้ภาษามันมาจำกัดว่าใช้อย่างนั้นอย่างนี้มันไม่ได้

ผมว่าสมัยก่อนเป็นราชาธิปไตย แต่การใช้ภาษาเป็นประชาธิปไตยใครจะใช้ยังไงก็ได้ พอมีพจนานุกรมสมัยประชาธิปไตยแต่บังคับว่าต้องใช้อย่างนั้นอย่างนี้ ใช้อย่างนี้ไม่ได้ ภาษามันก็มีสองแบบ คือ แบบที่ใช้ตามปากใช้ตามความนิยม อย่างเพชรบุรีจะอ่านว่าเพชรบุรี หรือ เพชรชะบุรี ก็ได้ไม่เป็นอะไร แต่ชาวบ้านบอกว่าถ้าใครพูดเพชรชะบุรี คนนี้ไม่ใช่คนเพชร คนไหนพูดเพชรบุรีคนนี้เป็นคนเพชร บางทีเรื่องภาษาตามว่าใครเป็นเจ้าของก็คนไทยเป็นเจ้าของ บางทีบางอันมันมาจากภาษาอื่นราชบัณฑิตต้องชี้แจง ว่ามันมาจากนั้นจากนี้ใช้อย่างนั้นใช้อย่างนี้จริงๆ ชาวบ้านเขาจะอ่านยังไงก็ได้ปล่อยเขาไปเถอะ

คนไทยสมัยก่อนใช้ชื่อเป็นไทย สี สภา ตา ตี ตัง ชิม เตี้ยวนี่ชื่อเป็นบาลีสันสกฤต สมัยนี้นามสกุลยาวเหยียด สมัยก่อนเจ้าเท่านั้นที่ใช้บาลีสันสกฤต เจ้าก็ยังใช้คำร่วม ตอนหลังเป็นบาลีสันสกฤตรุ่นหลังเป็นญี่ปุ่นเป็นอังกฤษ ภาษามันยังเติบโตได้พวกนี้ผมไม่ว่า

แต่ว่าคำเก่าควรจะเป็นคำเก่า ท่านราชบัณฑิตทั้งหลายชอบไว้ตัวว่าเป็นคนหลวง มีคนทำสารานุกรมไทยคนเดียวจนจบเอาไปอ้าง แล้วท่านบอกว่าอันนี้ไม่ใช่ฉบับหลวง ผมว่ามันไม่สำคัญ สำคัญคือมันถูกหรือเปล่านั้นอ้างหลักฐานถูกไหม ฉบับหลวงพิมพ์มาตั้งผมเป็นครูมาใหม่ๆ จนถึงบัดนี้เพิ่งถึง ฮ.นกฮูก แต่ผมสืบเข้าทำคนเดียวปีสองปีจบ ฮ.นกฮูกแล้ว แต่ของราชบัณฑิตเพิ่งจบพอบจบแล้วเรื่องบางก็เลยยุคสมัยไปแล้ว

แล้วเรื่องบางเรื่องก็ไม่ถูกอย่างเช่นเรื่องที่ผมอ้าง เรื่องประวัติวัดอรุณ ในราชบัณฑิตยสถานอ้างว่าพระเจ้าตากสินมาสว่างที่นั่นเลยเรียกว่าวัดแจ้ง แต่วรรณคดีในสมัยอยุธยาเขาพูดไปแล้ว บางทีวรรณคดีชนะนะเพราะว่ามันเป็นสิ่งที่คนพูดในสมัยนั้น ถ้ากรุงแตกแล้ววิกี้ก็ต้องบอกว่ากรุงแตก แต่เขามาในสมัยที่อยุธยาเจริญเต็มที่ยังวัดแจ้งมีแล้วสมัยนั้น วัดแจ้งในประเทศไทยมีไม่ต่ำกว่า ๒๐ วัด แต่วัดแจ้งที่อยู่ที่ธนบุรีก็คือวัดนี้เพราะเขาบอกว่า ประทับที่บุรีธรรมา แสดงว่าวัดแจ้งนี้มีมาแล้วสมัยอยุธยา สมัยบรมโกศ ประวัติบางประวัติก็เล่ากันเรื่อยเปื่อย อย่างเกาะเสม็ดของระยองก็จะเป็นเกาะแก้วพิสดาร แต่ไปว่าไม่ได้คนระยองโกรธ มันเป็นคนพวกท้องถิ่นนิยมเราไปว่าเขาไม่ได้

แหวดวงบ้านผมชาวบ้านก็เป็นแบบคนไทยมีนักกลอนประจำหมู่บ้าน ช่วงที่ผมเกิดระเบิดลงกรุงเทพฯ ช่วงสงครามญี่ปุ่น คนกรุงเทพฯก็หนีมาอยู่บ้านผมเยอะ มีเจ้าคุณ พระยา ไปทำไร่ ชาวบ้านเขาก็มีกลอน

“สมภารทำนา พระยาเลี้ยงไก่ คุณแม่ทำไร่ ตายายหวงเนิน ตาจุ่มจุ่มจ้านเหลือเกิน ใครคิดก็บอกไม่ได้

บ้านผมค่อนข้างมีนักกลอน หนึ่งตระกูล ลีเก มีเพลงพื้นบ้าน มีกลอนสวดเล่นกัน สดบ้างไม่สดบ้างคงซึมซับจากพวกนี้มันมี บ้านผมแม่ผมชอบสะสมหนังสือ พ่อผมเป็นนักสวด สวดคฤหัสถ์ หนึ่งตระกูลค่อนข้างมีอิทธิพล มันค่อนข้างจะสด เพราะหมู่บ้านนี้มีเจ้าพ่อชื่ออะไร มีลูกสาวชื่ออะไร มีเขาชื่ออะไรเขาก็ร้องไป คิดกลอนขึ้นใหม่เพื่อให้เข้ากับหมู่บ้านนั้น ชาวบ้านก็จะจำได้ทันที

แหวดวงมันจะเล่นพวกนี้ ชาวไร่ชาวนาเขาก็มีเยอะผมก็คบกับพวกนี้ ถ้าสมัยนี้ชาวบ้านธรรมดาจบ ป.๔ แต่แกจำวรรณกรรมได้เยอะผมก็ไปคบกับคนนี้ แกจะจำกลอนได้เยอะ แล้วผมก็ยืมหนังสือแกอ่านแกก็เป็นชาวนาธรรมดา กลางคืนไปอ่านหนังสือ กลางวันก็ทำนาพวกนี้คือคนที่ผมคบหา ส่วนใหญ่เป็นกลอนไม่ได้มีฉันทลักษณ์ เป็นกลอนเปล่า มันเป็นคำคล้องจอง หรือเพลงร่ำวงก็แต่งกันเอง แต่งเอาอาจจะมีความไพเราะ ชื่อหมู่บ้านเข้าใส่พวกนี้โตมาเป็นพ่อเพลงแม่เพลงก็มีอยู่ จะออกเล่นตามงานเทศกาลต่างๆ พวกนี้จะออกมารำมีร้อง พื้นฐานเป็นพวกนี้ ประเภทนักเลงที่ยังจับสาวผมไม่ได้ไปกับเขา ผมไปกับพวกที่เล่นเพลงอะไรแบบนี้

แต่งงานตอนมาเป็นครูแล้ว ภรรยาเป็นอาจารย์ราชภัฏเห็นแล้วก็ทักทาย เขาเป็นนักเสพย์ ผมเป็นนักสร้างเขาเป็นนักเสพย์ เสพย์คืออ่านอย่างเดียว เขาไม่ถนัดแต่งแต่ถนัดอ่าน ชมรมนักกลอนผมก็เอาทั้งสองอย่าง นักเสพย์ด้วย นักสร้างด้วย เพราะจะเอาแต่คนสร้างอย่างเดียวก็หายาก บางคนแต่งได้แต่ไม่มีโอกาสได้แต่ง ไม่มีใครเชิญให้แต่ง อย่างคนเก่งที่เพชรบุรีก็มีหลายคน ทำไมเขาถึงไม่ออกมา มีคนถาม เขาก็ตอบ แต่งก็ไม่ได้ อะไร แต่งไปก็รับยกย่องเป็นนั่นเป็นนี่ตอนหลังรางวัลต่าง ๆ หาใครไปรับรางวัลไม่ได้ก็ดึงผมไป

บางทีคนเก่งเขาก็มีอีกเยอะแต่เขาไม่ได้เข้ามาในแหวดวงนี้ เอาดีเอาเด่นอะไรไม่ได้ ทำเพราะมีความสุขผมทำไม่ได้เอาอะไร ถือว่าทำเพราะประโยชน์บ้าง แต่เอาดีเอาเด่นขนาดเป็นตัวอย่างได้ มันไม่ได้หรอกครับ ที่เพชรบุรีชุดผมมีนักร้องคนหนึ่ง นักแต่งเพลงอยู่ที่ชะอำที่ได้ครุภูมิปัญญาด้านเพลง แล้วก็อีกคนหนึ่งเป็นตำนานด้านกองทุน ทางภาษาไทยมีอาจารย์ท้องถิ่นที่เป็นคนโง่ง ตรงพิพิธภัณฑสถานไทยทรงดำ คนเก่งมีเยอะแต่เก่งกันคนละทาง

ราชภัฏทำหนังสือเกี่ยวกับในหลวง มีของผมอยู่เล่มหนึ่งแล้วก็ช่วยเขียนอยู่อีกหลายเล่ม ภาษาเพชรผมเขียนลงเล่มนี้ ทำ ๙ เล่มเป็นชุด มีราชภัฏเป็นเจ้าของเรื่อง ก็วัฒนธรรมเล่มหนึ่ง ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ อะไรแบบนี้ ของผมเป็นเรื่องวัฒนธรรมไว้เล่มหนึ่งเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ความเป็นไปของคนเพชร เรื่องภาษาถิ่น ไม่ได้เขียนทั้งเล่มแต่เล่ม ๙ ผมเป็นบรรณาธิการอยู่ มีคนเขาเอาดีทางหนังสืออยู่เยอะก็ได้ไปร่วมกับเขา

ส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือศิลปวัฒนธรรม สมัยที่สุจิตร์ วงศ์เทศ เขาเป็น บก. วรรณคดีลงได้เยอะแต่สมัยนี้ก็มีบ้างแต่ไม่มาก ฉบับอื่นก็ได้เขียนหรือของด้วยตนเองก็เคยเขียน เรื่อง คนไทยในพม่า สมัยนั้นใช้ชีวิตเดินไป ไปกันสามสี่คนอยู่ต่างกับคนไทยที่นั่น วัฒนธรรมไทยก็ครบ ทำนาหนเดียว ใช้ส้อมหลุม ใช้ตะเกียง เป็นคนไทยแต่รู้ภาษาพม่า พูดไทย ฟังวิทยุไทย มีรูปในหลวงไทย วันสำคัญของไทย พม่ามันไม่ว่าอะไรแต่เขาจะมากับ

ภาษีทีหนึ่ง คนทำนาก็เก็บเป็นข้าว คนทำอย่างอื่นก็เก็บหลัง เขาเรียกว่าย้อนหลังไทยไป ๗๐ ปี ตอนนั้นก็พัฒนาขึ้นเยอะแล้ว เพราะพม่ามันกลัวจะรวมกลุ่ม

เรื่องพระสุพรรณกัลยา น่าจะมีจริง เรื่องราวก็น่าจะจริง เรื่องที่เป็นเกียรติยศคนไทยจะลง สุพรรณกัลยาไปเป็นเมียบุเรงนองไม่เป็นเกียรติยศกับไทย ไทยไม่ลง แต่พม่าลง ที่พระมหาอุปราชากูกพินคอบอกไทยเอาป็นยิง มันเกียรติยศของใครของมัน แต่ผมว่าน่าจะเป็นความจริง อย่างน้อยก็ไปถพระนเรศวรมาแล้ว เอาลูกสาวไปแทน

เขาวามีพี่สาวพระสุพรรณกัลยาอีกคน พระเจ้าจักรพรรดิท่านก็มีลูกหลานหลาย อาจจะมีมากกว่านั้น ที่ให้ลาวไป ต้องมีลูกกับสนมอะไรอีก

อันนี้รายละเอียดไทยไม่ได้บันทึกหรืออาจจะบันทึกแต่ทุกเผ่าไปหมดในสมัยนั้น บางทีเกร็ดอย่างนี้บาง คนเขาก็มีเกร็ดอย่างนี้ออกไปอีกเยอะ อย่างพระยาดำรงท่านจะมีเรื่องแบบนี้เยอะเลย อย่างขุนบางช้างแต่ก่อน นี่ที่นั้งสุริยารินทร์ พระเจ้าเอกทัศ ท่านให้จัดซื้อคนสวยไว้หมดในแผ่นดินเพื่อจะเอาไปถวายเป็นสนม ที่นี้ต้นตระกูลบางช้าง มีสาวสวยเขาก็จัดไว้ บางคนก็ไม่ได้อยากเป็น บางคนก็อยากเป็น สนมเขาเยอะ เจ้าแผ่นดินองค์นี้ไม่ดี เขาก็เลยแต่งงานซะก่อนแต่งงานกับบรรพบุรุษรัชกาลที่ ๑ อันนี้ พบศ. ท่านเล่า คนแก่ๆ ในวังเขาเล่า

พระยาพิชัยท่านซื้อสัตย์กับพระเจ้าตากสิน ท่านจะไม่ยอมรับใช้ใคร ร.๑ ก็รับเลี้ยงพระยาพิชัยท่าน ไม่ยอมรับ ท่านก็ยอมตายเหมือนกับว่าลูกพระเจ้าตากสิน พระยาพิทักษ์เหมือนลูกชายคนโตของพระเจ้าตากสิน บอกเองไม่มีความผิดข้าจะเลี้ยง จะอยู่ด้วยไหม ข้าขอตายตามพ่อ ตัดหัวแต่ว่าคนอื่นที่ยอมให้เลี้ยงก็เยอะแยะ

เจ้าเมืองเพชรบุรีคนที่ ๓ ก็เป็นลูกพระเจ้าตากสิน ต้นตระกูลสินสุข เขาก็เขียนไว้ในประวัติเมืองเพชร ร.๑ ท่านไม่ฆ่า แต่กรมพระยาวิงบวรจะเอาไปถ่วงน้ำให้หมด ที่นี้ถ้าลูกพระเจ้าตากสินสิ้น ลูกรัชกาลที่ ๑ ก็ต้องตายด้วยดี ร.๑ เลยบอกไม่เอา เด็กๆ ก็รอดมาหมด

เสร็จแล้วในรัชกาล ๒ หม่อมเล็กเป็นกบฏ ชื่อเจ้าฟ้าธรรมมาธิเบศ (คงต้องค้นดูก่อนว่าใช่ไหม) สมัยรัชกาลที่ ๒ เป็นกบฏทำให้ลูกพระเจ้าตากสินหลายคนที่ยังมีชีวิตอยู่ ก็ถูกประหารชีวิตไปสามสี่คนแล้วมั่ง รายละเอียดเล็กๆ ก็ต้องไปอ่านอีกทีหนึ่ง ฟังเล่านี้คนในวังจะเล่าได้ลึก ๆ จากกรมพระยาดำรง กรมพระยานฤศมีอะไรเล็กๆ หลายเรื่องที่เขาไม่พูด แต่ที่นี้เป็นจดหมายโต้ตอบ ก็ตอบ บางอย่างอาจจะไม่จริงทั้งหมด มันอาจจะมีข้อเท็จจริงอยู่

ผมก็ขอฝากวัฒนธรรมไทย ไม่ว่าจะขณะนี้ภาษาไทยจะค่อนข้างจะมีภาษาอื่นเข้ามาแทรกเยอะแล้ว มันแปลกไปเยอะแล้ว ถ้าเอาคนยุคสมัยก่อนพื้นดินมาอาจจะไม่รู้ว่คำนี้แปลว่าอะไร คำส่วนใหญ่จะรู้แต่คำบางคำไม่รู้ มันมีคำเกิดใหม่

ถ้าคนไทยไม่ยอมใช้คำไทย คำที่ไม่ใช่ คำที่ไม่ใช่ คำไทยก็มีใช้คำไทยดีกว่า อย่างเปิดแอร์หน่อย เจ้าฟ้าเพชรรัตน์ ท่านไม่เอา ท่านบอกเปิดเครื่องปรับอากาศหน่อย ท่านบอกอย่าพูดปนกัน ยกเว้นคำบางคำที่ใช้ทับศัพท์อยู่ก็ใช้ อย่างนี้เข้าใจดีกว่าก็จะไม่ว่าอะไร คำอื่นคำไทยก็ใช้ได้ทำไมต้องไปใช้คำนั้นคำนี้

กระทรวงศึกษา หลักสูตรภาษาไทยให้เน้นหน่อย ให้เพิ่มชั่วโมงภาษาไทย เพิ่มกิจกรรมภาษาไทยให้ชัด อย่าให้แต่หลักการทำเป็น ใช้เป็น แต่มันไม่มีกิจกรรมรองรับ อย่างกำหนดให้ว่าอย่างนั้นอย่างนี้ แต่สอนอย่างไร สำคัญที่ว่าครูเขาสอนไหม กำหนดมาครูเขาก็เอาไปเป็นเขียนจุดมุ่งหมาย จุดประสงค์อย่างนั้นอย่างนี้ แต่กิจกรรมที่รองรับสิ่งนั้นให้เกิดมีหรือไม่ แล้วอย่าไปเอาคนเก่งมานัก หลักสูตรสำหรับคนทั่วไปต้องใช้ได้จริงๆ กับคนทั่วไปไม่ใช่จะไปเอาหลักสูตรของลงมาให้คนทั่วไปเรียนมันก็ป็นขั้นต้นไม่เป็นถึงไม่ได้

อย่าไปเอาหลักสูตรที่คนเป็นด็อกเตอร์ร่างเพื่อให้ลูกดร.เรียนแต่ชาวบ้าน ชาวไร่ ชาวนา เขาไม่จำเป็นต้องเรียน เอาหลักสูตรให้มันเบาๆ กลางๆ น้อยๆ อย่าเอาหลักสูตรสำหรับคนชั้นเลิศมาบังคับทั่วประเทศ

กิจกรรมเขียนในหนังสือพิมพ์ เพชรภูมิ จังหวัดเพชรบุรี คอลัมน์ ชื่อครูภูมิปัญญาไทย ไขปัญหา คอลัมน์คำชวนคิด ดูแลหน้าวรรณกรรม หน้าประกวดกลอน ออกทุก ๑๕ วัน เขียนมาตั้งแต่ปี ๒๕๒๖ จนถึงปัจจุบัน ส่วนมากเขียนทั้งร้อยแก้ว ร้อยกรอง เขียนฟรี มีทั้งบทความและตอบคำถาม นอกจากนี้ยังเป็นประธานประกวดกลอน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดเกล้าฯ ให้เข้าเฝ้าฯ ไปถวายหนังสือวันที่ ๒๙ นี้ หนังสือเล่มนี้ทำเพื่อในหลวง ถวายหนังสือ (นวมหาประชาลัย) เพื่อนำไปเข้าห้องสมุด ผมเขียนอาเศียรวาท (บทอาวยพร) คนเขียนเดิมๆ ได้ก็เสียชีวิตไปหมดแล้ว ตอนนี้ผมเขียนอยู่คนเดียว

มีผลงานเขียนเรื่องเกี่ยวกับสมเด็จพระเทพฯ ในหนังสือที่คนเมืองเพชรทำเพื่อถวาย เขียนหนังสือแล้วเข้าชิง ๕ เล่ม ประเภทสารคดีแต่ไม่ได้รางวัล สารคดีเล่มอื่นมันดีกว่า อันนี้ใหม่กว่าเพื่อนก็คือ เจ้าคุณปัญญา เขียนเป็นร้อยกรองทั้งเล่ม และ “พูดจาภาษาเพชร” ทางจังหวัดเขาพิมพ์ให้

ครูออกตัวว่า ตอนนี้แก่แล้วเขียนไม่ไหว เพราะเป็นคนขี้โรค โรคที่เขาเป็นจะมาอยู่พร้อมเป็นหมด เบาหวาน โรคหัวใจ เข้าออกกำลังกายไม่ได้ ป่วย ๆ ถึงออกได้

รางวัลที่เคยได้รับ ศิลปินดีเด่นจังหวัดเพชรบุรี รางวัลที่ ๑ จากเรื่องนิราศใจแผ่นดิน ลิลิตจิตว่างๆ จดหมายจากตะนาวศรี จากมูลนิธิธรรมาคารุณากรุงเทพฯ รางวัลที่ ๑ จากเรื่องนิราศบ้านกร่าง จากสถาบันสุนทรภู่ รางวัลที่ ๑ จากเรื่องกลอนสอนเยาวชนชายกลอนสอนเยาวชนหญิง จากสภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรมราชินูปถัมภ์ รางวัลยอดเยี่ยมจากเรื่องหนังสือคือประตูสู่โลกกว้าง

และ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๔ ด้านภาษาและวรรณกรรม จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญภาษาบาลี สันสกฤต ภาษาไทย และภาษาถิ่น มีผลงานเขียนที่ทรงคุณค่าทั้งด้านร้อยกรอง สารคดี และบันเทิงคดี สร้างสรรค์ผลงานด้านภาษาและวรรณกรรม เพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม แก่ประชาชน

ประจักษ์ในผลงานผลงาน ปี ๒๕๒๘ นิราศแผ่นดิน กลอน ๗๕ หน้า / ปี ๒๕๓๒ นิราศบ้านกร่าง กลอน ๕๐ หน้า / ปี ๒๕๓๒ หนังสือคือประตูโลกกว้าง ฉันท์ ๑๒ บท / ปี ๒๕๓๗ ลิลิตจิตว่างแนวทางสวนมอญ ลิลิต ๖๐ หน้า / ปี ๒๕๓๘ กลอนสอนเยาวชนชาย – หญิง กลอน ๕๐,๔๘ หน้า / ปี ๒๕๔๐ จดหมายจากตะนาวศรี ความเรียง ๑๓๑ หน้า / ปี ๒๕๔๒ ศัพท์สุนทรภู่ ความเรียง ๔๑๙ หน้า

นายบุญตัน ลิทธิไพศาล ครูภูมิปัญญาไทย ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

“ สล่ายุคแรกต่อเนื่องมาถึงยุคกลางของบ้านขามแดง
ห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ไม่เหลือแล้วละ ผมก็แค่เป็นสล่าตอน
ปลายแล้วละครับ ชาวบ้านที่นี่ทำมีดกันมาไม่ต่ำกว่า ๑๑๓ ปี
แล้ว และทำกันแทบทุกหลังคาเรือน มีเตาย่อมกว่า ๙๐ เตา
ทุกวันนี้เหลืออยู่ไม่กี่เตา เตาต้นนั้นอยู่ที่บ้านพ่อหลวงแน่น มี
มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๔๕ แล้ว ”

ครูบุญตัน ลิทธิไพศาล หรือ คนที่นั่นเรียกครูว่า
“โกเนี้ยว” ทักทายด้วยคำสวัสดีพร้อมรอยยิ้ม เมื่อพบกันหลังเที่ยงในวันที้นัดหมาย ก่อนจะเอื้อนเอ่ยประโยค
ดังกล่าวในเชิงเหมือนรู้ว่าจะมีอยู่ในใจของคนมาเยือน

บนโต๊ะมีภาพร่างมีรูปลักษณะเหมือนพระแสงของง้าวในประวัติศาสตร์วางไว้ คงเป็นงานสำคัญของครูที่
ได้รับเป็นการบ้าน อดใจไม่ได้จึงถามไปด้วยความอยากรู้ นี่จินตนาการหรือเปล่า หรือมีแบบมา ได้รับความ
กระจ่างว่า

บางครั้งก็มีแบบมา แต่พระแสงของง้าวนี้ไม่มีแบบมา มันไม่ทวนย้อนมาเป็นตัวเสริมตัวนี้อีกทีหนึ่ง มันก็
ออกมาลักษณะนี้ ใช้ต้นหนึ่งยันคู่ต่อสู้ออกไปแล้วใช้ง้าวดึงเข้ามา ซึ่งนักรบในสมัยก่อนพอดึงมาเสียหลัก เขาก็
ใช้หอกซัดไปแล้วไม่ถูก เพราะว่ามันหลังข้าง อาวุธจะทวมหัว ไอ้ที่วางอาวุธเป็นลักษณะนี้ อาวุธเป็นดับเลย
อาวุธทั้งนั้นเลย มันจะต้องเป็นอย่างนี้ ภาพอันนี้จะอยู่ในคัมภีร์วัดพระธาตุสุุดอนน์ อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่
ครูบามนตรี คือ ครูภูมิปัญญารุ่นหนึ่ง บอกรมา และพระแสงของง้าวนี้ทางจังหวัดเขาให้งานมา จึงต้องไม่ให้ผิด

นี่คือ ความเป็นปราชญ์และประสบการณ์ ของครูภูมิปัญญาไทย ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ที่มี
ฝีมือเป็นที่เลื่องลือในการตีมีดและมีดดาบโบราณกว่า ๔๐ ปี ผู้สืบทอดวิชาทำมีดจากสละมา ตั้งแต่อายุ ๑๓ ปี
สละรุ่นแรกที่บ้านขามแดง ด้วยความรู้สึกรักและหวงแหนในศิลปะและจิตวิญญาณการตีดาบ จนกระทั่งสละ
มาเอ่ยปากว่าสามารถออกไปทำมีดเองได้แล้ว จึงออกมาเปิดเตาใหญ่ที่บ้านและรับคนงานมาทำมีดด้วยกัน ที่
สำคัญคือ เน้นงานฝีมือเป็นหลัก

ทราบว่าโกเนี้ยวจะหันมาจริงจังกับธุรกิจการทำมีดก็ล่วงเข้าปี พ.ศ. ๒๕๒๙

ผมไปเรียนหนังสือโรงเรียนชินชิน โรงเรียนจีนที่เชียงใหม่ ก่อนย้ายไปเรียนหนังสือที่ห้างฉัตร ลำปาง
แล้วก็ย้ายไปอยู่กับเตี้ย เป็นผู้จัดการโรงเลื่อยอยู่ที่ฝาง ที่แม่ข่าศูนย์ไชยปราการ จนจบ ป.๔ อายุตามเกณฑ์
สมัยนั้น ๙ ขวบ ผมเรียนแต่ภาษาจีนกลางมาแล้ว พอเข้าโรงเรียนชินเชิง ป.๑ เขาให้ขึ้น ป.๓ เลย เพราะอะไร
เราก็เป็นหมดแล้ว เมื่อขึ้น ป.๔ ตี๋บอกค่อยๆ ใช้ชนะสตางค์ เงินหายาก ผมก็กลับมาคิดแล้วคิดอีก เราก็โต
แล้วนี่อะไร อะไรเราก็ทำได้ เลยหนีโรงเรียนมาทำโรงสีที่หมู่บ้านขามแดง ห้างฉัตร ลำปาง

แล้วน้องก็มาช่วยทำโรงสี ผมก็ให้น้องทำโรงสี ผมก็หัดตีดาบกับครูสอนให้ฟรีอย่าง ตั้งแต่อายุผม ๑๓-๑๔ ตีตั้งแต่เด็กๆ ยังไม่รู้เรื่องอะไรเลย ตอนนั้นเล่มละ ๓ บาท ดาบเล่มละ ๕ บาท สมัยก่อนน้ำมันดีเซลลิตรละ ๑.๕๐ บาท แล้วยุคนั้นก็ขายดาบได้ดีมาก

พิธีกรรมทุกอย่าง ต้องมีการไหว้ครูก็ไม่มีอะไร เขาไหว้ครูเหล็ก พ่อปู่เพชรฉลุกรรม (ท่านวิศณุกรรม) เครื่องบวงสรวงมีหมากที่เขาสับๆ เครื่องหนึ่งแล้วหมัดเป็นพวง ผ้าขาว ผ้าแดง หมาก สตางค์ ๑ บาท บุหรี่ ๓ ม้วน แล้วก็มีไฟแช็ค แค่นั้นครับ โดยไม่มีพิธีสงฆ์

แล้วก็ขึ้นขันวันสงกรานต์ คือ ปีหนึ่งก็ต้องเลี้ยงเจ้าเตาหนึ่งครั้ง ต้องมีไก่ มีเหล้า มีผลละหมากรากไม้ อัญเชิญพ่อปู่เพชรฉลุกรรม ลงมารับสิ่งที่ลูกหลานทำให้

หลวงปู่สั่งไว้ไม่ให้ไปเป็นลูกจ้างใคร สิบนิ้วให้ทำมาหากินเอาคนเดียว ไม่ต้องมาให้ นายจ้างมาด่า มาบีบอะไรต่าง ๆ นานา ไม่ต้องเป็นอิสราภาพ เราก็เลี้ยงท่าน เราก็อัญเชิญท่านที่บรรพบุรุษส่งสอนมา ครูบายก็ต้อง (อาร์ตนา) เอาใครเป็นใครเราก็ไม่รู้ โดยทำตามสิ่งที่ท่านสอน อัญเชิญครูต้น ช่างคนแรกที่สืบวิชาให้ ครูกลางแล้วก็ครูปลาย คือ ครูเพ็งเสียไป

ส่วนผมจะเป็นครูย่อย คือ ครูที่ต้องสอนต่อไปอีก ครูดาบ ที่เก่งที่สุดหมู่บ้านนี้ก็คือสล่ามา ครูเสียไปเมื่อ ๒๐ ปีแล้ว ใครๆ ก็ต้องมาขึ้นกับพ่อมาหมด เก่งสุดในหมู่บ้านขามแดง

ผมมีโชคที่ออกจากโรงเรียนแล้วมาเข้าที่บ้านครู มาทำโรงสีอยู่ในบ้านบรมครู หลังจากนั้นมาไหว้ครูเสร็จก่อนที่ท่านจะเสีย พอเราได้รับมาเท่ากับได้เป็นครูคนต่อไปแล้ว ดังนั้นการที่ท่านมอบดาบครูผู้ไหนที่สืบทอดเจตนาทำดาบ ท่านยอมดูแล้วว่าเป็นคนดี มีฝีมือในวิชา ผมก็ต้องสอนต่อไป หากผมจะเลิกก็มอบให้คนที่เก่งที่สุด ครูก็จะอยู่ที่เขา ใคร ๆ ที่ทำดาบก็ต้องขึ้นครูที่นั่น โดยไม่ได้บอกและไม่ได้บังคับ

ใครไม่ทราบก็ไม่ว่า ไม่บังคับ ใครทำได้ก็เจริญ ทุกอย่างอยู่ที่เรานับถือเราต้องเคารพครู เราทำมาหากินก็จะมีอันช่วย ราบรื่น ไม่มีอุบัติเหตุต่อผู้คน ใครที่ไม่เชื่อเรื่องอย่างนี้ ก็ไม่ว่ากัน หลากๆ เตาที่กระเด็นถูกขาทะเลเลย หาหมอรักษาเลย รักษาหายก็เป็นบุ่มเลย หมอเขาต้องตัดเนื้อสุกทิ้ง มันมีเยอะประสบอุบัติเหตุที่ว่าเยอะ

ดังนั้น การเข้ามาราบบรมบุรุษ ซึ่งเป็นบรมครูครูบาอาจารย์ ของครูดาบก็ให้มาราบที่นี้ ศิษย์คนใหม่มา ก็ต้องจุดธูปบอกเขว่ามีลูกศิษย์ใหม่มา ขอให้ท่านคุ้มครองในขณะที่ทำงานตีเหล็ก ตัดเหล็กไม่ให้กระเด็นใส่บ้าง ช่างคนไหนก็ได้สิ่งห้สถิติให้เราอย่างราบรื่นจะทำให้มีครูคุ้มครอง

“การตีเหล็กหากครบครูแล้ว มันจะไปแบบเหมือนบอกให้ตีไปเรื่อยๆ และมันจะสวยขึ้นไปของมันเองมันไม่ใช่คิดตั้งใจว่าจะต้องตีให้เป็นแบบอย่างนั้นอย่างนั้น แต่เขาจะมีของเขาเอง มันวูบขึ้นมาเอง ละมีความสวยงามที่ออกมา

ในเชิงความเชื่อ “ช่างตี” จะขึ้นรูปตีเหล็กเฉพาะวันพฤหัสบดีเท่านั้น เพราะวันพฤหัสบดี ถือเป็น “วันครู” ซึ่งหมายถึงการบูชาครูและบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดวิชาให้ ส่วนความเชื่ออีกอย่างหนึ่งคือ วันอาทิตย์ จะงดลับคมมีดเพราะเชื่อกันว่า วันอาทิตย์มีดจะกินมือผู้ลับ หรืออาจถูกคมมีดบาดได้ง่ายนั่นเอง

ดาบ ๑ เล่ม ใช้เวลาไม่น้อยกว่า ๓ วันดาบและมีดทุกเล่มมีชีวิตและจิตวิญญาณอยู่ในทุกขั้นตอนช่างฝีมือที่นี้จึงได้รับค่าตอบแทนค่อนข้างสูง คนละไม่ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ บาทต่อวัน

งานตีมีดและดาบถือว่าเป็นศาสตร์และศิลป์ที่ควรค่าแก่การสืบทอดอนุรักษ์ไว้ เพราะนอกจากจะเป็นอาชีพที่ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยแล้ว ยังเป็นช่องทางสร้างรายได้ให้กับคนท้องถิ่นที่น่าภาคภูมิใจ

ผมวาดแบบไว้เพื่อจะตีเป็นดาบไว้เยอะมาก ทุกอย่างต้องค้นคว้าศึกษามากมาย แต่ทุกอย่างต้องระเบิดออกมาจากข้างใน ปัญหาใหญ่ คือ วาดแล้วจะตีออกมาได้มั้ย อย่างเช่นผมวาดแบบพระแสงของจ้าวเขียนแบบออกมาแล้วเพื่อจะตีออกมาให้เหมือนของจริง ไม่ใช่ว่าจะทำได้เลย ต้องขอครูท่านก่อน แล้วตั้งใจ ดีไปเหอะ ๑ เดี่ยวครูก็เข้ามาช่วยแบบไม่รู้ตัว ไม่รู้สิกว่าเหนื่อยและมันจะสวดยขึ้นไปของมันเองมันอย่างคาดไม่ถึง ดีไปโดยที่ไม่ต้องไปบังคับ เหมือนนางรำที่ไปตามจังหวะเอง บางทีอาจจะสวดยกว่า ไม่แข็งกระด้าง”

ทุกวันนี้ยังตีดาบขามูโรส่งญี่ปุ่น

ครูเล่าว่า “ทำกับญี่ปุ่นมา ๒๐ กว่าปีแล้วตอนนี้ก็ยัง ทำอยู่ ครั้งแรกพวกญี่ปุ่น มานั่งสั่งผมตีขามูโร

บอกเอาอย่างนี้ อย่างนั้นนะ เอาเหล็กกลมาให้ผมตี ผมก็ลงตี พอผมตีได้สามสี่ไฟ คือ เผาเหล็กแดงขึ้นตีๆ เท่านั้นแหละ เขาก็ให้เลย ผมไม่ใช่โอเล็กทริกเซียล คุณคือโอเล็กทริกเซียล เขาก็ไม่ต้องดูเลย จะเอากี่เล่มโทรมา ก็เป็นแบบนี้ไป เวลาตีนี้เหมือนนองค้ลงเป็นสมาธิชนิดหนึ่งที่เราทำลงไป ใครจะพูดก็หัวเราะ ทำไปไม่เครียด ทำอยู่ทุกวันนี้ก็ไม่เครียด ไม่โกรธไม่เครียด ใครจะได้ดียังก็ไม่อิจฉาริษยา ผมก็ทำของจนเสร็จของเรา ต่างคนต่างอุปนิสัยอาชีพก็เหมือนกันต่างไปป็นปายแล้วแต่เขา

อยู่ที่เขาชอบ เขาชอบแบบนี้ก็ต้องปล่อยเขาไป ไปจนสุดทางจนไม่ได้ตี”

ครูเอี่ยมไปหยิบดาบดาบขามูโรเล่มงามที่วางอยู่ข้างขึ้นมาให้จับ ให้ทั้งความรู้สึกน่าเกรงขามไปพร้อมกันความงดงามที่ซ่อนอยู่ในคม นี่คือนงานฝีมือในทุกขั้นตอนของบุญตัน สิทธิไพศาล หรือโกเนียว สล่าทำมีดคนดังแห่งบ้านขามแดง ตำบลห้างฉัตร อำเภอห้างฉัตร ว่ากันว่า ฝีมือของโกเนียวในการทำดาบขามูโรตามขนบของชาวญี่ปุ่นทุกประการนั้น ไม่เป็นรองใครในโลก

ขั้นตอนการผลิตดาบขามูโรที่แท้จริงเป็นศิลปะชั้นสูง ในระยะเวลา ๑ เดือนจึงสามารถผลิตดาบขามูโรได้เพียง ๒ เล่มเท่านั้น ความพิเศษเฉพาะของดาบขามูโร ที่บ้านครู นับเป็นหนึ่งเดียวในประเทศไทยที่ชาวญี่ปุ่นรู้จักและไว้วางใจขอให้ช่วยผลิตในขั้นตอนของการตีดาบ เหลาเจียร พร้อมด้าม เพื่อนำส่งออกไปสู่กระบวนการขึ้นลายคมดาบขามูโรที่ประเทศญี่ปุ่นต่อไป

ครูบุญตันได้รับการยกย่องว่า “ตีดาบด้วยหัวใจ” คือ การใส่ใจและประณีตบรรจงทุกรายละเอียด เลือกใช้วัสดุที่มีคุณภาพดีที่สุด โดยเฉพาะการตีมีดดาบทรงโบราณต่าง ๆ เช่น ดาบปลายแหลม ดาบปลายตัด ดาบหัวบัว

บอกอะไรศิษย์ในเรื่องของการตีดาบและดูแลเนื้อเหล็กอย่างไรว่ามีคุณภาพ

เราเป็นแล้วพัฒนาขึ้นมาแล้ว ก็บอกลูกศิษย์ทุกคนเมื่อเป็นงาน ทำอะไรก็ได้หมดแล้วจะไปทำขายก็อย่ามั่งง่ายให้ยึดฝีมือ วัตถุประสงค์ ปัญหาเหล็กต้องเน้นเหล็กมันคุณภาพสูง

ดาบ ๑ เล่ม ใช้เวลาไม่น้อยกว่า ๓ วันดาบและมีดทุกเล่มมีชีวิตและจิตวิญญาณอยู่ในทุกขั้นตอน ช่างฝีมือที่นี้จึงได้รับค่าตอบแทนค่อนข้างสูง คนละไม่ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ บาทต่อวัน การทำมีดแต่ละเล่มก็เชื่อว่า จะเลยขั้นตอนสำคัญใด ๆ ได้ เริ่มจากการจัดหาถ่านสำหรับเผาเหล็ก ซึ่งต้องใช้ถ่านจากไม้สัก หรือไม้เต็ง ไม้รัง จึงจะดี ส่วนเหล็กที่จะนำมาใช้ก็ต้องเป็นเหล็กกล้า เน้นไปที่เหล็กเหนียว เมื่อได้เหล็กมาก็นำไปตัดให้ใกล้เคียงกับประเภทของมีดที่จะทำมากที่สุด

เมื่อเอาเข้าเตาเผาแล้ว ต้องรอให้เหล็กแดงจนใกล้จะถึงจุดหลอมเหลว ก็นำออกมาขึ้นรูปมีดด้วยการตี แต่งให้สวย เจียให้คม มาถึงขั้นตอนชุบให้กล้านำไปเผาอีกรอบแล้วชุบน้ำ เหล็กจึงจะ ะคม จากนั้นนำไปใส่ด้าม หากอยากให้มีดคมสุด ๆ ก็ต้องนำไปลับกับหินอีกครั้งหนึ่ง เท่านั้นจะได้มีดที่คมกริบเลยทีเดียว

ทำให้ชาวบ้านอีกหลายส่วนมีรายได้จากกระบวนการผลิตดาบ ล้วนมีทักษะในการทำด้าม ปลอกที่ทำจากไม้สักแก่ ผู้สูงอายุที่ถักหวายเป็น ครูจะซื้อเส้นหวายคุณภาพดีส่งไปให้ ถัก ส่วนประกอบอื่นๆของด้ามก็ใช้ทองเหลืองหล่อประกอบเป็น เครื่องตกแต่งด้ามให้สวยงามมีคุณค่า มีสายดาบที่ผลิตจากฝ้าย แดงจากชาวเชียงใหม่ ประกอบเป็นดาบไทยที่มีลักษณะสง่างาม สมคุณค่า

ครูจะใช้ K๙๙๐ ของเยอรมันเหล็กที่ค่อนข้างแพง หรือเป็นเหล็กที่ครูเรียกว่า เหล็กอังกฤษ หรือเหล็กหัวแดง จะมีความแข็ง และทนต่อการเป็นสนิมได้ดีกว่าเหล็กเหนียวทั่วไป นำไปผ่านขั้นตอนการเผา ๗๕๐ องศาเซลเซียสแต่อย่างนี้ต้องรู้ว่าแหวนบรลเซฟโลเรต เป็นเหล็กที่หลุดสเปค เอามาทำมีดเกษตรได้สบายเลย กิโลละ ๓๐ บาท เอามาทำมีดเกษตรเล่ม ๘๐๐-๙๐๐ บาทพอขายได้

เกรดที่รองลงมา มีแหวนบรลก็มีมาสด้ารุ่นแรก เหล็กที่ผสมดี หลักใหญ่แล้วดูที่เขาโฆษณา บริษัทใหญ่ เขาจะทำสัญลักษณ์ไว้ให้รู้ว่า เป็นเหล็กแตกทางขวาง แตกทางยาวแบบคลื่นทะเล และคลื่นน้ำ แตกแบบฟันเลื่อย แตกแบบลายน้ำ แตกแบบฟันปลา ถ้าไม่มั่นใจแล้วก็เอาเหล็กไปทดสอบที่กรมอุตสาหกรรมโลหะกรรม กล้วยน้ำไท พอดูเขาจะรู้จากประสบการณ์

ดาบใบข้าวหนึ่งในดาบอีกรูปแบบหนึ่งของดาบเมือง ตามตำราดาบแห่งล้านนา อาวุธประจำกายชายชาติทหารในอดีต ปัจจุบันเป็นงานศิลป์ที่ควรค่า ก็เป็นฝีมือตีดาบจากครูบุญตัน สิทธิไพศาล **ตอนนี้ครูเปิดเป็นศูนย์เรียนรู้ใหม่ให้เด็กเข้ามาไหม**

พูดไปแล้วเราเหมือนเปิดร้อยเปอร์เซ็นต์แต่ไม่มีคนมาศึกษา กศน.ก็มีแต่ผู้หญิงมาสองสามคน ผู้ชายไม่มีเลย งานนี้มันไม่ใช่งานผู้หญิง ผู้หญิงมาตีมีดมันไม่ใช่ มันคนละงาน ผมก็แปลกผู้ชายหายไปไหน ๒๐ ปีที่แล้ว ผู้ว่าอุตรดิตถ์ที่ไปโมทเหล็กน้ำพี้ เล่มใหญ่ ผมเนี่ยแหละลงหล่อให้เราก็ก็นำมาขึ้นรูปมีดแล้วค่อยหล่อ ผู้ว่าบอกตีได้ไหม มันตีไม่ได้ใครจะตีได้ต้องเอารถเครนมาหนีบแล้ว ผมก็ทำไม่ได้ตั้ง ๙ เมตรที่นี้

ผมก็เลยบอกเอาไปหล่อแล้วเอาไปทำ ผู้ว่าก็ไปเชิญนักศึกษาามาทั้งหมดไปบอกโรงเรียนช่างมา ผู้หญิง
 ทั้งนั้นเลย การทำถ้าไม่มีเตาก็ต้องหาเตา เริ่มทำโรงเรือน ทำโรงเรือนเสร็จแล้วก็ต้องไปหาท่อนไม้มา ไปหา
 เหล็กมา ไปซื้อสับลมมาปั่นตั้งไฟแล้วก็เอาถ่านใส่เอาเหล็กเผา เผาเสร็จแล้วจะเอารูปร่างอะไรก็ว่ากันไป ตีก็ให้
 ไป ตอนหลังก็ถามเยอะพอแล้ว

ครูทำอย่างนี้มากี่ปี

ทำมาตั้งแต่ ๑๓ แล้วก็หยุดไป ๑๐ ปี ไปอยู่ซาอุดีมาสิบปี

ไปเป็นช่างไม้ด้วย เฟอร์นิเจอร์พวกนี้ผมออกแบบไปของชาวบ้านไม่เหมือนผม ซาอุไม้สั่งมาอิตาลี
 เราก็ต้องศึกษาไม้เขาเป็นไม้อย่างพาราขาว ๆ อีกอย่างหนึ่งไม้แข็งสีขาว ไม้แดงก็ไม้มะค่าแดงไปเลย ถ้าเป็นไม้
 ชั้นหนึ่งวงกบประตูเป็นไม้ฮอกกาณี มันชื่อมาทุกอย่างเกรดเอทั้งนั้น

สิบปีผมอยู่บ้านเช่า พอผมทำงานได้สามปีก็มาซื้อตรงนี้แล้วค่อย ๆ ทำบ้านที่นี้ไปเรื่อยๆ ออกแบบเองหมด
 ที่ก็อยู่นับสิบปีงานหมด ใจจริงจะอยู่ต่ออีกห้าปี มาแล้วก็ต้องประชุมกระชวยหมดหนี้หมดสิ้นแล้ว ได้เงินมา
 ก้อนหนึ่งก็ต้องมากู้สองสามล้านก็มาทนเอา มากี่ค่อยๆ ปั่นขึ้นกว่าจะอยู่ตัวได้ก็เหนื่อยเหมือนกัน

อาชีพนี้ตีดาบแบบครุมีอีกเยอะไหม

มีน้อยแล้วครับ น้อยลงลูกศิษย์ที่ออกไปมักจะเดินผิดทาง เรียนไปแล้วไปทำมิดสโตร์ฝรั่ง ทำชาบูไร
 ขาย ถ้ามว่าใครจะซื้อไปใช้ได้แต่บอกลูกศิษย์ทุกคนว่าอย่าเดินผิดทางนะ ให้นั้นที่เกษตรเราไว้ เดียวนี้ใครจะ

มาทำมิดเกษตร เอาไปทุ้งไปนาทะเลนี้ ดาบไทยเราก็เน้นอันนี้
 ชาวนาเขาใช้ได้มีดหัวตัด เอาลงนาได้ ดาบไทยมีปลายตัดกับปลาย
 แแหลม

แล้วดาบพม่าเหมือนของเราไหม

ไม่เหมือนกัน ดาบพม่าหลังมาตรงน้ำหนักมันฟันไม่เนียน
 ดาบไทยฟันไปความอ่อนนุ่มมันมีในตัว ฟันแล้วเนียน มีดมันต้อง
 แอ่นๆ ดาบพม่าเวลาฟันมันไม่หนักมันคล้ายๆมันหั่น พม่ามันตรง
 มันไม่ราบ ถ้าเราดูมันจะมีสามส่วนพอเราฟันปุ๊บมันจะมีสามส่วนเดียว
 สองส่วนไปทำงานอีกส่วนตีกลับ เราใช้งานทำให้รู้เพราะผม
 ชาวสวนผมเอาทุกอย่าง ดูน้ำหนัก สามในหนึ่งได้อยู่

เหมือนผมตีเหล็กก้อนเหล็กมันสองกิโลครึ่งยกเล่น ๆหนัก
 มาก แต่พอไปตีเหล็กมันกระดอน หนักทีเดียวเรามีหน้าที่ประคองสามในหนึ่งมันกลับมา ค้อนเก็บงานหนักหนึ่ง
 กิโล ถ้าพูดถึงจำนวนดาบที่ทำนี้ประมาณเดือนหนึ่ง ๕๐ เล่ม ที่ทำเสร็จอาจจะมากกว่านั้น นี้พูดถึงชาย เราถือ
 ว่ามาตรฐาน ๕๐ เล่ม

ดาบตอนนี้มันเป็นศาสตราวุธขึ้นบ้านใหม่ก็เอาไปนำขึ้นศาสตราวุธก็มีหอก มีดาบ ถ้ามีหอกก็เอาด้วย
 ที่นี้เราทำหอกทำดาบพระพุทธรูป สะพายดาบไปด้วยขึ้นบ้านใหม่ คือเขาว่าปราบเสนียดจัญไรทั้งหลาย สิ่ง
 อัปมงคลทั้งเขาถือแบบนั้น แต่ผมไม่รู้ แล้วคนตามหลังต้องหาบข้าวหาบอาหารตามมา

ทำมาก็เยอะแล้วเคยมีสัญญาณที่เหมือนอาถรรพ์ มาสัมผัสบ้างไหม

มันไม่มีครับ ที่เรามาถูกต้องมันดั่งหลังที่ทำให้เราเจ็บป่วยแล้ว ไม่มีครับ เราไหว้ครูให้ลูก ความปลอดภัยก็สูง อยู่ดีมีสุข เงินไม่มีก็แจ่มใจได้ บอกเขาได้ แต่ก่อนผมไม่เชื่อหรอก ตอนหลังผมเพิ่งเชื่อว่ามีจริง บอกเลยพอได้เงินผมหมด แป็บหนึ่งเงินเข้า ฝรั่งมาซื้อที่สี่ห้าหมื่น พุดออกไปนี่ คนไม่ถามก็ไม่พูด เพราะมันเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นแต่เราประสบว่าเป็นจริง ผมไม่ได้เล่นคาถาอาคมอะไร มีสักหน่อยเดียว คือ พระพุทธเจ้าครอบโลก

เมื่อลูกหลานไม่ยอมสืบทอด จะสืบก็ตอนสามสิบสี่สิบ กำลังวังชาก็ไม่มีแล้ว ครูคิดอย่างไร

คนหนุ่มมันไม่มีแล้ว ถ้าทางด้านครุภูมิปัญญามีส่วนสนับสนุนด้านใดด้านหนึ่งได้ ผมว่าเด็กมันคงหวนกลับมาเยอะ แต่เราไม่มีคนสนับสนุน ปัญหาใหญ่มันเกิดที่แรงงานเงิน เดียวนี้มันขนาดผมทำน่ายังไม่มีคน คนไทยไม่รู้เป็นอะไรไปเจอแต่คนต่างชาติ ต่างภาษา เสียหายนะ

คนไทยไม่ยอมทำงานไม่รู้เพราะอะไร จะเอาค่าแรงสูง ๑๕ คน วันนี้ ๔๐๐๐-๕๐๐๐ บาท คนละ ๔๐๐-๕๐๐ บาท ที่นี้เรามาดูแล้วว่า ข้าวเอาออกมาขายตอนนี้เลยได้ ๑๑ บาทแล้วของเราได้อยู่เบ็ดเสร็จหมื่นกิโล ผมมาดูแล้วว่าค่าแรงทำนา เบ็ดเสร็จสี่หมื่น ปีหนึ่งใช้เกษตรกรอินทรีย์ เราทำไว้กิน ข้าวหลังบ้านมีร้อยกว่ากระสอบ ไม่มีมอด เพราะไม่ใช่ยาฆ่าแมลง เราใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ตัวนี้ ๑๐ ไร่ใช้ปุ๋ยไปสามกระสอบ แทบจะไม่ได้ใส่ด้วยซ้ำ แต่ต้องบูรณะดินอยู่เรื่อย ๆ ไม่ให้มันแข็งตัว ถ้าเราใช้ปุ๋ยอย่างอื่น มันเป็นเคมีดินจะแข็ง ถ้าแตกก็แตกกลืนเลย ที่นี้มันไม่มีแตกมันเป็นเกลือ

ครูเอาความรู้เรื่องนี้มาจากไหนยังไง

ก็สันนิษฐาน สังเกตจากที่เอาควายไถตั้งแต่ผมเป็นเด็ก บ้านพ่อมาเขาก็ทำมาตลอด หนานาก็ต้องไปช่วยเขาทำนา ถ้าเขาขาดคนก็ไปช่วยเขา ทำนาก็ต้องทำพร้อมกันหมด คนก็เลยหาไม่ได้ หากคนจ้างไม่ได้ เราอยู่กับเขาก็ต้องช่วย ใจเราไม่ไปก็ได้เขาไม่ได้บังคับ ผมเป็นคนสะสมทุกอย่างในสมองให้รู้ว่าเขาทำกันยังไง ต้องทำให้ได้ฝึก

ผมไปยืนดูเขาทำมีดคมเฉียบให้นายทหาร ครั้งแรกผมไม่เคยทำเลยประมาณ ๓๐ ปี ตลอด ๓๐ ปีไม่เคยทำเรื่องเกษตรเลย เขาทำมีดแหลมคม ได้มาเล่มหนึ่งก็เอาไปดิ่งกิ่งไม้ที่บ้านนายทหาร ไปดูเขาทำต้นกล้าทำยังไง ไปเอาจากไหน ไปเรียนแปบเดียว ผมมาถึงก็ทำเลย

ตรงนี้ก็เพิ่งเพิ่งให้น้องชายมาอยู่ มาทำงานด้วยกัน ผมก็จ่ายเงินตลอด รายวันแล้วก็ให้ตอนปลายปีอีก แบ่งเปอร์เซ็นต์ให้ ผมให้มีดเล่มละ ๕๐๐ หนึ่งจ่ายสดคนไหนจะมาทำก็มา แต่ขอล่วงหน้าไม่ให้เพราะมันได้แล้ว ไม่มีมาเลย หายไปหลายหมื่นกว่าจะฉลาดขึ้นมาหายไปหลายแสน ตามก็ไม่มา และทำเฉยเลย มันมีติดผมตั้งแต่ ๓๐๐๐ ลงมา เพราะผมก็ไม่กล้าให้มากเหมือนกัน ตอนนี่ไม่มีแรงลูกหลานก็ไม่มี มีเงินแล้วจะเอาไปให้นะ พุดสักคำก็ยังดีใจ นี่ทำเฉย ผมก็ตั้งกฎเจ็บไข้ได้ป่วยจะไม่ให้แม่แต่บาทเดียว แต่ถ้าเจ็บป่วยในงานเรารับผิดชอบให้

เตาแต่ละเตาครูใช้ไม้ ใช้ถ่านหรือใช้อะไร

ใช้ถ่าน ถ่านตัวนี้ตอนนี้มันไม่มีไม้แล้วต้องเอาถ่านไม้สัก หัวมันที่เอาไม้เคี้ยวลิ่ง เขาตัดทิ้ง ก็มีชาวบ้านในป่าเขาไปเก็บแล้วเอามาเผา เอามาให้เราที่ต้องเอารถไปใช้เอา ถุงละ ๖๐ บาทตอนก่อนถุงละ บาทห้าสิบบ ไม้สักเป็นถ่านที่ดีกว่า ถ่านพวกไม้มะขามมันดีมันให้แสงไฟแรงแบบถ่านหุงต้ม แต่ตัวนี้มันเกี่ยวกับถ่านหุงต้มมันเป็นถ่านหรือ ถ่านจากเศษไม้ ฉะนั้นมันดีตรงที่เราเผา ถ้าเป็นไม้มะขามไม้ประดู่ไม้อย่างดี ๆ เราเผาไม่ได้ พอโดนลมมันแตก มันระเบิดแต่ถ่านไม้สักมันไม่มี มันเป็นไม้แบบเนื้อไม้มันแน่นเกินไปแล้วมันแตก แต่ถ่านแบบเราพอมันเป็นไฟก็เอาเหล็กไปแทงๆ ชุตหลุมไว้ให้มันไหม้ไปเรื่อย

กว่าจะรู้ว่าไม้สักดี

โบราณจริงๆ ที่ผมเริ่มทำเม็ดเนี้ย เป็นพวกไม้เต็งรัง สมัยนี้มันไม่มีแล้วครับ ผมมีแต่ต้นเท่าแขนเท่าขา แล้วมันเผาถ่านไม่ได้ เอามีเผาตีเหล็กไม่ได้มันเป็นอย่างเอาเหล็กขึ้นมาติดหนีบเลย พอเอาความร้อนก็น้อยลง ต้องใช้เวลา อันนี้ต้องมีความอดทน อดร้อนถ้าเราผ่านความร้อน อดทนได้มันเป็นต้นทุนแรงงานอย่างเดียว เราไม่ต้องลงทุนเปิดร้านขายของ อันนี้รับรองว่าวิชานี้อาชีพนี้มันเลี้ยงตัวเองส่งลูกถึงปริญญาได้

สมเด็จพระเทพฯ ทำเรื่องพันธุกรรมพืชตอนนี้พยายามส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชปลูกอะไรรักษาพรรณ สมุนไพรบ้าง สวนของสมเด็จพระเทพเนี้ยเยอะแยะอันนี้ก็นั่นในเรื่องของยาสมุนไพรไม่ใช่เคมีให้เด็กมาเรียนรู้ ให้เกษตรกรใช้วิถีธรรมชาติให้มากที่สุด ครูเคยได้ยินใช้ไหมครับ

เคยครับ ตอนนี้น่าส่วนมากก็ต้องใช้แบบนี้ ใช้ธรรมชาติเยอะๆ เพราะเราเอาปุ๋ยนั่นปุ๋ยนั้นมาใส่ เวลาเราไถนาดินมันไม่หยุด ดินมันติดเป็นก้อนๆ พวกปุ๋ยเคมีมันเหมือนซีเมน มันไปทำให้ดินเกาะกันเป็นลูก

สมเด็จพระเทพฯ ทรงทำเรื่องพันธุกรรมพืชตอนนี้พยายามส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชปลูกอะไรรักษาพรรณ สมุนไพรบ้าง ก็เน้นในเรื่องของยาสมุนไพรไม่ใช่เคมีให้เด็กมาเรียนรู้ ให้เกษตรกรใช้วิถีธรรมชาติให้มากที่สุด ครูเคยได้ยินใช้ไหมครับ

เคยครับ ตอนนี้น่าส่วนมากก็ต้องใช้แบบนี้ ใช้ธรรมชาติเยอะๆ เพราะเราเอาปุ๋ยนั่นปุ๋ยนั้นมาใส่ เวลาเราไถนาดินมันไม่หยุด ดินมันติดเป็นก้อนๆ พวกปุ๋ยเคมีมันเหมือนซีเมน มันไปทำให้ดินเกาะกันเป็นลูก

เท่าที่ฟังครุมาเข้ากับเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง ที่ทรงพยายามบอกถึงคำว่า พอเพียงเป็นอย่างไร ครูก็มีสวนมีนา ที่เล่ามาทั้งหมดเกิดจากการสังเกตและต่อยอด

ผมก็ทดสอบหมด ตอนนี้อยู่ในมันสมองทั้งหมด เริ่มแรกผมกลัวไม้ได้กิน ก็ต่อตรงกิ่งยาวพอมันตายรู้แล้วว่าไม่ได้ ตอนนี้อยู่ต่อนิ้วครึ่งจากลำต้นต่อนิ้วครึ่งได้ผล ทุกชนิด วิธีต่อยอดต้นไม้ครึ่งแล้วผ่าหมากเลย ผ่า ๆ เสียบแล้วเอาพลาสติกพันแล้วเอาถุงคลุม ๑๕ วัน ลองแอบดูก่อนถ้ามันเขียว มันเริ่มแตกใบแล้ว เอายอดระหว่างปานกลางที่ไม่ถึงกับดำ เขียวอ่อนเกินก็ไม่ได้ ลองจนชำนาญจนเป็นหมด ลองได้หมด

ตอนนี้ก็เลยมีทั้งมะม่วง กระท้อน ที่ทำสวนทำบ้านมีอยู่ ๘ ไร่ครึ่ง สปก. มีอยู่ ๖ ไร่ นาติดสปก. มีอยู่ ๒ ไร่ครึ่ง ที่ซื้อนาใหม่อีก ๑๐ ไร่ทุกอย่างไม่ใช่เคมี บางคนเอาฮอร์โมนมาพ่นไม่ให้มันร่วง ให้มันสวย ผมไม่ใช่ได้เท่าไรก็เท่านั้น แจกแล้วยังเหลือขาย น้ำคว้นไม้ถ้าหมักแล้วผมดูแล้วมันไม่ได้ผล เวลาหมักถ้าพุดถึงดินมันไม่หยุด มันเหมือนธรรมชาติของป่ามันจะดีขึ้นเดี่ยวตัว ผ่นมากก็ดีขึ้น ผ่นไปก็ตาย ปีหน้าผ่นมาเกิดใหม่อีก มันจะเป็นอย่างนั้นไป ไม้เรามาขึ้นต้น

ตอนนี้ผมก็ใช้อย่างที่ในหลวงท่านมีพระราชดำรัส ปลุกสามอย่างได้ทำ

อย่าง ก็ใช้อย่างนี้และกำลังจะใช้ระบบกระฉอก ระบบอากาศเครื่องสูบน้ำสูญอากาศ ได้ผลลงในเฟส เขาทำอย่างนั้นมันดูดี ผมมาคิดดูแล้วมันได้ ลงทุนประมาณของเราไม่ใหญ่โตถึงเบนซินสักสองลูกก็ได้แล้ว มันศึกษาจากเฟสบู๊คแล้วก็มาสังเกตเครื่องสูบน้ำเราแต่ผมยังไม่ได้ทำนะ รออะไรเสร็จก่อนจะทดลองดู มันต้องได้

ครูหวงอะไรตอนนี้

อยากจะเตือนไว้ว่าคนไทยเราควรจะหันกลับมาทำอาชีพหลักของตัวเองไว้ ด้านเกษตรอย่างทิ้ง ทำไว้อย่าให้ต่างประเทศเขาเข้ามากินกันหมดเลย เดียวนี้เพื่อนบ้านต่างชาติมาแย่งทำกันหมดแล้ว ต่อไปคนไทยจะเอาอะไรกินไม่จืดก็ปล้น ทำนิดๆ ก็เอาเป็นหมิ่นเป็นพัน

ในหลวงรัชกาลที่ ๙ พ่อของเรบอกแล้วให้ทุกคนทำอะไรก็ได้ให้พอกินก่อนไปพึ่งคนอื่น ถ้ามันไม่มีจะกินจริง ๆ มีเยอะที่พึ่งคนไทยด้วยกัน ไม่ใจจัดใจดำหрок คนไทยมีน้ำใจพร้อมช่วยเหลือกัน อย่างผมยังให้เลยเขาไม่มีอะไรหมดแล้วทุกอย่างเลยไม่มีจะกินผมให้ แต่กินแล้วคุณต้องทำนะ ถ้าไม่เป็นผมก็จะสอนให้ ต้องรู้จักทำมาหากิน เราช่วยได้ก็ช่วย ทุกวันนี้ผมให้วิชาเขาไป ผมขอเพียงให้ทุกคนทำกินไม่ต้องไปเป็นข้าฯ ไปเอาประวัติท่าน ร.๕ มาอ่านเลย ปลดทาสแล้วเจ้ายังมีเข้าไปซุกหัวเป็นทาสอีก

เรื่องเกษตร ในทุกวันนี้เด็กก็ไม่เอาแล้ว ไม่รู้จะพูดยังไง ปัญหาใหญ่ที่สุดก็คือ อยากจะให้คนไทยทั้งหมดกลับมาเปลี่ยนจิตใจกลับมาประกอบอาชีพ เช่น ปู ยา ตา ทวด เถอะ เราก้จะดีขึ้น แต่มันไม่ยอมกันตรงนี้แหละมันเป็นโรคอะไรไม่รู้ พอมีทรัพย์สินสมบัติหนอยก็เอาไปผ่อนรถ ผ่อนทำไมรถอ่ะเรายังไม่มีที่ใช้งาน ผมทำงานมาแทบตายจนอายุ ๗๐ เพิ่งกล้าซื้อรถมาใช้งาน เมื่อก่อนนี้มีเงินแต่ไม่กล้าซื้อไม่รู้จะเอาไปทำอะไร ซื้อมาจอดทิ้งไว้วันดีคืนดีเพื่อนญาติมาเยี่ยมหนอย มันก็พัง เราก้เอามาใช้ถ้าเราจำเป็น

เราจะทำยังไงให้เด็กมารักการเกษตร เมื่อบอกเด็กปลูกอันนี้หนอย อันนี้หนอยก็ไม่เอา

วิชาตัวนี้มันต้องอยู่ในพื้นฐานแบบนักเรียนตั้งแต่เตรียมอนุบาลไปเลย เพราะเดี่ยวเตรียมอนุบาลไม่มีวิชาตัวนี้ ผมไปนั่งดูหลายๆ โรงเรียนมาแล้วผิด ผิดมากๆ เลย ตอนสมัยผมเป็นนักเรียนไม่ได้สอนแบบนี้ โรงเรียนจีนเขาเขียนไว้ในหนังสือเหมือนกันทุกแห่ง

ปาปาจงไซ้ มามาจงไซ้ เกลอลเกลอจงไซ้ วอเยียจงไซ้

แปลว่า พ่อปลูกผัก แม่ปลูกผัก พี่ก็ปลูกผัก ฉันก็หัดปลูกผัก

เครื่องคิดเลขไม่มีสองหนึ่งสอง สองสองสี่ ไม่มีใครบ่เรื่องเครื่องคิดเลข เดียวนี้เงินยังสอนเหมือนเดิมเลย หนังสือเล่มเดิมเลย เริ่มต้นอันเดิม สอนมาตั้งแต่ตี๋กดำบรรพ์เลย ทำงานทำงานให้เป็นไม่มีคำว่าสอน แต่งหน้าเด็กของเงินไม่มีของเงินจะสอน เขาสอนไปเรื่อย เขาจะดูที่เราเรียน ดูที่หนังสือเขียน

นี่คือ ตัวตนของโกเนี้ยว สล่าบุญตัน ลิทธิไพศาล แห่งหมู่บ้านขามแดง ห้างฉัตร จ.ลำปาง ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๕ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ของ สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปี พุทธศักราช ๒๕๔๙

ครูสมบุรณ์ แ้วนวิชัย ครูภูมิปัญญาไทย ด้านการแพทย์แผนไทย (สมุนไพร)

วันสายที่อุตรดิตถ์ สัญญาณเรียกถามหาถึงหนทางที่จะไปยังบ้านของครูสมบุรณ์ ก็บรรลุลผล เมื่อได้รับการนัดแนะถึงเส้นทางที่จะเข้าไปพบจบลงจุดนัดหมายร้านของครู ทักทายกันด้วยความยินดีระคนความแปลกใจที่มีอาคันตุกะจากเมืองกรุง สัมผัสดอกเลาทั้งคูโยนตัวออกมาจากรถเก๋งยี่ห้อดังจากแดนอาทิตย์อุทัย สายลมเย็นเยือกโอบประทะเข้ามาทักทายจนรู้สึกได้ว่า วันนี้ น่าจะเป็นวันดี ๆ อีกวันสำหรับเราคนแปลกหน้า

พร้อมหน้าพร้อมตากับคุณภาสินี ปินตาเปีย อาชีพแพทย์แผนไทย ศรีภริยาของครู ที่ดูค่อนข้างเครียดแต่ก็มีรอยยิ้มอบอุ่นเหมือนรักษาความห่างเอาไว้ ก่อนจนกว่าจะกระจ่างใจว่าเป็นใคร มาจากไหน ในขณะที่ครูสมบุรณ์ เอ็นเอ่ยทักทายเหมือนคนรู้จักกันมาเนิ่นนาน ตามแบบฉบับคนเป็นครูอาจารย์ ก่อนเข้าสู่เนื้อหา

เปิดเรื่องด้วยคุณภาสินี ปินตาเปีย ภริยาคุณครูด้วยเสียงดังฟังชัดถึง ประวัติครูสมบุรณ์ สลับด้วยจังหวะแทรกของครูเป็นช่วงๆ ในโทนเบาๆ จนต้องเงี่ยหูฟังด้วยอาการยังไม่หายจากหวัด

“คุณพ่อของอาจารย์สมบุรณ์ท่านเป็นหมอแพทย์แผนโบราณมาก่อน ท่านเป็นคนแรกที่ได้ใบประกอบโรคศิลป์ อยู่ที่ตำบลต้นขาม อำเภอลับแล หมอปลาแ้วนวิชัย ท่านเป็นแพทย์จริงๆ ท่านก็มีลูก ๓ คน ท่านก็ส่งเสียอาจารย์สมบุรณ์จบปริญญาโท พละศึกษา

มีอยู่คำหนึ่งคุณพ่อกถามว่า สมบุรณ์ตั้งเรียนประถมยันจบปริญญาโทสมบุรณ์คิดว่าเสียเงินไปเท่าไร? สมบุรณ์ก็บอกไม่รู้เท่าไร เรียนกับพ่อสิไม่เสียสักบาทเดียว คำพูดคำนี้เมื่อคุณพ่อพูด อาจารย์สมบุรณ์ก็ยังคงเป็นหนุ่มไฟแรงเพิ่งเรียนจบปริญญาโท ก็รับราชการก็ยังมุ่งมั่นไปทำราชการยังไม่สืบทอดนามของพ่อ เพราะที่บ้านพ่อก็มีญาติมชาย เพราะพ่อเป็นหมออยู่แล้ว ที่บ้านผลิตยาแผนโบราณจำหน่ายให้กับชุมชน เผยแพร่ให้ชุมชน อาจารย์ก็ยังไม่ได้มุ่งมั่นมาทางของพ่อ” ทันทิ่มแม่บ้าน จบ ครูสมบุรณ์ จึงต่อได้

..จริงๆ ลับแลเป็นเหมือนชุมชน พ่อผมประกอบอาชีพหมอแผนโบราณ เป็นพระมาก่อนสึกแล้วมาเป็นพ่อครัว ก่อนที่จะสร้างครอบครัวด้วยอาชีพหมอแผนโบราณ หมอยาแผนโบราณอม ฟัน เป่า หมอดู ทำทุกอย่างถือว่าเป็นหมอแผนโบราณ ชาวบ้านก็มากินมานอนรักษาอยู่ที่บ้าน ผมก็เห็นมาตั้งแต่เด็ก เรียนหนังสือจบวันเสาร์อาทิตย์หรือวันว่างก็เก็บบยาสมุนไพรในป่า มันผูกพันรู้เกิดมาก็เจอเลย ก็มีพ่อแม่เป็นหมอแผนโบราณ มีรุ่นปู่ผมเป็นหมอน้ำมนต์ รับกันมาเป็นช่วงๆ มีโบลานเต็มไปหมด

เมื่อก่อนมันหาโรคป่วยไม่ได้เนอะ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นผี ผีเข้าเป็นสุข เหยียบปลวก ผีในท้อง ต่อด้วยเสียงของคุณภาสินี ปินตาเปีย

“ท่านอาจารย์สมบุรณ์จบเภสัชกับผดุงครรภ์ ส่วนดิฉันเป็นแพทย์แผนไทยด้วยตรง ผีในท้องคือโรคมะเร็งลำไส้ แต่ชาวบ้านทั่วไปบอกผีในท้องเนื่องจากไม่ได้เป็นหมอมาตั้งแต่โบราณ แนวทางการศึกษาของเราฝึกแนวแล้วคะ เราเป็นแพทย์ประยุกต์ไปแล้ว เรียนแผนจีน แผนไทย ศึกษางานวิจัยของฝรั่งแล้วมาประยุกต์ให้เข้ากับปัจจุบัน ลูกชายก็จบแพทย์แผนไทย จากมหาลัยเชียงราย มันมีกฎหมายฉบับหนึ่งที่แพทย์แผนไทยต้องพึงสำรวมไว้ เขาห้ามไม่ให้สอด ไล่ หรือเจาะเลือดผู้ป่วยเพื่อวินิจฉัยโรค กฎหมายห้ามคะ แต่ ณ ปัจจุบันเราก็ต้องอิงโรงพยาบาลเพื่อวินิจฉัยโรค แต่การรักษาของเราก็ยังคงเป็นแผนไทยอยู่

ยังมีจุดอ่อนของสมุนไพรไทยและแพทย์แผนไทยคือเราไม่สามารถทำวิจัยหรือแปรรูปเพิ่มมูลค่าได้ เช่นเมืองจีนเขาอยู่นานมา เขาไปเจอต้นไม้ หรือ เปลือกไม้ เขาสามารถทำวิจัยหรือแปรรูปมาเป็นรูปแบบบรรจุเสร็จหรือสังเคราะห์ของเขา อย่างเมืองไทยเราเนี่ยมียาที่รักษาไข้ได้ทุกอย่างคือ ยา ๕ ราก แต่สิ่งหนึ่งที่ถ้าคุณใช้รากยาทั้ง ๕ เจอตันมะเต๋อก็กะเอามาทั้งตันโดยไม่สังเคราะห์ทั้งตันมาเป็นรูปยาซึ่งกินแต่น้อยผลเท่าเดิมปราบไถ่ที่ยังบุกรุกป่า โตไม่ทันคนกินหรือเพราะเราใช้เยอะ ปีๆ หนึ่งไม่รู้ใช้กี่แสนกิโล เมืองไทยก็ไม่เคยรณรงค์ให้ปลูกสิ่งเหล่านี้ ยังไม่สามารถวิจัยลงลึกได้ให้ทำให้ยาทั้ง ๕ รูปแบบแปรรูปแต่ยังคงเป็นแผนโบราณประยุกต์ให้แรงขึ้น ดีขึ้นมันยังมีจุดอ่อนตรงนี้

..กฎหมายไม่ห้ามในขบวนการผลิตมีขั้นตอนเยอะมาก ๆ และเงินลงทุนสูง แล้วยิ่งถ้าเอาสารพัด ISO มาจับด้วย ชาวบ้านก็คงต้องกินเหมือนเดิม ทำแบบเดิม จริงๆแล้วรัฐบาลต้องทำแล้วส่งเสริมด้วยองค์ความรู้ อย่างนี้ก่อนพอที่เป็นรูปร่างเมื่อก่อน

ผมตั้งชมรมแพทย์แผนโบราณ รวมแพทย์แผนโบราณไว้เพราะว่ามีหลากหลายเอามาแล้วทำไงให้ถูกต้องตามกฎหมาย เพราะเมื่อก่อนเขาบอกว่าหมอพวกนี้คือหมอเถื่อนหมอผิดกฎหมาย ต้องขายในร้านเท่านั้น ทำยังไงบางคนจบ ป.๔ รวมกันได้ ๑๐ กว่าคนแล้วก็เรียน เรียนเป็นแพทย์แผนไทยเพื่อเอาใบประกอบวิชาชีพ ของ กระทรวงสาธารณสุข

ที่นี้ก็เลยรวบรวมกันมาผลิตกันสอนกัน ใครเก่งอะไรก็ผลิตกันสอน ผมเปิดเป็นโรงงานที่ถูกต้องแห่งแรกและแห่งเดียวในอุดรดิศัล อยู่ที่บ้านพ่อแม่ผมนั่นแหละครับ ทำโรงงานเพื่อให้ชาวบ้านไปเรียนกัน ชาวบ้านเขาไม่รู้หนังสือเนอะครับ ก็เลยรวบรวมกันมาแล้วก็สอบ เพื่อที่นี้คนอื่นสนใจมาเรียนตามอัยยาศัย ใครอยากได้ก็มาเรียนกัน ผู้สอนต้องเป็นแพทย์จริง เมื่อคุณเป็นแพทย์ต้องไปสอบเป็นครูผู้สอนอีกไปถึงจะมาสอนได้ เมื่อมีใบผู้สอนทุกสาขา ถึงจะรวมกลุ่มกัน ทุกคนต้องมีใบประกอบโรคสินถึงจะเปิดได้ สอนฟรีแต่ใครอยากได้ตำรา ก็ไปหาซื้อเอา เพราะตำราเป็นของกระทรวงสาธารณสุขอยู่แล้ว เราได้ตำรามาก็มาซีลล็อกแจกกัน

ผมมีความคิดแบบนี้ถ้าชาวบ้านถามว่าชาวบ้านมีความรู้เยอะผมบอกเลยว่าเยอะมากเพราะเขาอยู่กับต้นไม้ ถ้าเราไม่ตัวแทนจากหมู่บ้านเขาก็จะไม่รู้ว่าป่าที่นี้มีอะไร เขาก็จะบอกว่าชาวบ้านเรียกแบบนี้ในแต่ละหมู่บ้าน สมุนไพรภาษาท้องถิ่นกับภาษากลางต่างกัน ชาวบ้านเขาไม่ต้องเปิดตำราแต่เขาก็จะได้ความรู้เรื่องสรรพคุณจากเราไปด้วย ได้เรียนรู้ป่าไปพร้อมๆกัน ป่าพวกนี้มันมีค่า มีความสำคัญต่อชาวบ้าน ชาวบ้านเขาไม่มีโอกาสไปหาหมอได้ทันที สมมุติมีต้นไม้ต้นเดียวอยู่กันมาสิบๆ ปี น้ำร้อนลวกไปเอาเปลือกมันมาโปะหายอย่างนี้เป็นวิถีชีวิต เขาก็รักษาของเขา อย่ายาไปฆาตมันนะ อย่ายาไปตัดมันนะ

มีวิธีแนะนำคือ อย่างเช่นต้นสัก ประโยชน์ทำเป็นไม้พื้นบ้าน ไม้ฝา แต่ถามจริงแกน กิ่งก้านของมันมีสรรพคุณอะไรบ้าง ต้นสักมีกลิ่นหอม บำบัดได้เป็นร้อยละ ๖๐ ไม่ได้สอนชาวบ้านอย่างเดียวเราถ่ายทอดไปถึงลูกหลานของเขาด้วย มีคนที่เขาเคยเรียนกับเราไปแล้วลืมนี่มันใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง เขาก็ถือกิ่งมาถามเราว่าต้นนี้ต้นอะไรก็หอม แล้วเอากินส่วนไหน กินอย่างไรมีเยอะครับ

คือเมื่อก่อนคล้ายๆ ว่าที่บ้าน นับถือพ่อผมหมด เป็นหมอ เมื่อก่อนชาวบ้านจะกราบไหว้อยู่สามอย่างคือ ครู หมอ พระ เขาจะให้การต้อนรับ เคารพ ศรัทธา ผมมองว่าเมื่อก่อนมีความสำคัญ พ่อผมก็ใช้อาชีพหมอแผนโบราณเลี้ยงดูครอบครัวเขาก็ถ่ายทอดมาให้รุ่นลูก

แต่ที่นี้บ้านผมมีผู้หญิง ๒ คนผมเป็นคนสุดท้าย เมื่อก่อนผมเป็นคนขี่โรคคือจะกินยาแผนโบราณตั้งแต่เด็กไม่เคยเกลียดกินได้หมด พอไปเจอต้นไม้ต้นไหน ที่บ้านผมจะปลูกต้นไม้สมุนไพรไว้เต็มไปหมด พ่อก็จะหันเป็นท่อนเรียงกันไว้คล้ายๆ ฟิน อันนี้เขียนชื่อ เต็มบ้านหมด ผมภาคภูมิใจ ก็เคยมีแบบราคาอยู่บ้างเราควาตรงไหนจะทิ้ง พ่อก็บอกอันนั้นต้นนี้ของพ่อนะอย่าไปทิ้ง นั้นยาอย่างดี แต่ไม่ได้เลย อย่าเข้าไปตรงนั้นของดีทั้งนั้นเลย ก็ผูกพันมาจากตรงนี้ ของพวกนี้พ่อผมถือเยอะข้ามไม่ได้เลย รู้สึกผูกพัน

ตอนนั้นมีความคิดอยู่ ๒ ทางจะทำอะไรพ่อก็บอก ผิดผืนะ ผิดประเพณีนะ มันผิดทั้งที่ๆเรามองเห็น ทะลิววิทยาศาสตร์ ที่พ่อผมถามเรียนกับพ่อไม่เสียสัปดาห์ผมก็ถามพ่อแล้วจะเรียนอะไร งั้นผมบอกว่าผมเรียน หมอน้ำมันต๋น ฟัน เป่า ทุกปีชาวบ้านจะเป็นตาแดง งามวิธ แต่หน้าชั้นเดียว เคี้ยวหมากเคี้ยวพลู ท่องประโยคเขาก็ หาย ผมอยากรู้ว่าประโยคนั้นพ่อพูดว่าอะไร พ่อบอกว่าถ้าพูดถึงหมอดูอย่างเก่งอย่างแม่น ผมเลยเรียนหมอน้ำมันต๋นกับพ่ออย่างจริงจัง ตอนนั้นอายุ ๑๗ - ๑๘ ปี

เมื่อก่อนการรักษาเขามากก็ไม่มีตังค์ ถ้ารักษากันวันต่อวันไม่คิดตังค์ ถ้ารักษาหลายวันเขาก็มีค่าขึ้นครุ ไม่ได้คิดตังค์แล้วแต่เขาใส่ซองบาทสองบาทก็ได้ แล้วก็ใส่รูป ใส่ดอกไม้เขาก็บอกเอามาขึ้นครุเอง รักษาแบบนั้นแหละ ถ้ากินยาอาจารย์สมบุญจะต้องซื้อเครื่องเทศในเมืองอันนี้จะต้องเสียตังค์ ส่วนใหญ่ตอนพ่อรักษายามืออยู่ ๓ อันคือยาสด ยาสดคือยาภายนอก ยาต้ม และกี้ยาฝน เขาเอาต้นไม้ส่วนที่แก่ที่สุดเอามาร้อยเป็นพวง บางทีก็ทำเป็นห่อๆ ฝนแล้วก็ต้มหรือป้ายล้น

เสียงใสๆ ของ คุณภาสินี ปินตาเปีย แทรกขึ้นมาเสริม

“เมื่อดิฉันกำลังมาเป็นสะใภ้บ้านนี้ดิฉันจบบริหารธุรกิจ มาจากทท.แล้วมาทำธุรกิจที่นี่ จริงเป็นคน เชียงใหม่โดยกำเนิด มีน้องชายและน้องสาวเขาเป็นซูเปอร์ไวเซอร์ของดีแทคเขามาเปิดตลาดที่อุตรดิตถ์แล้ว เขาเห็นว่าเมืองนี้เป็นเมืองที่น่าอยู่มาก ประชากรมเย็น มีห้างเล็กๆ อยู่ห้างเดียว ห้างอื่นยังไม่มาเปิดเลย เพราะยังมีภัยเดียว ๑๐ บาทกินอยู่อุตรดิตถ์เป็นเมืองอย่างนี้

ที่นี้เนื่องจากตัวเองเกิดในเมืองใหญ่พอถึงจุดหนึ่งเป็นโรคมุมิแพ้ เคยไปปรึกษาแพทย์แผนปัจจุบันเขาก็ แนะนำให้ไปสร้างบ้านใต้ถุนสูง ๆ แบบบ้านต่างจังหวัดเล็กอยู่กรุงเทพ ดิฉันกินยาแผนปัจจุบันถึงขั้นมือสั่น เป็นโรคมุมิแพ้ถึงขั้นเลือดออกมาจากจมูก ดวงชะตาจะได้มาที่นี้ พอน้องสาวบอกว่าลองขึ้นมาที่อุตรดิตถ์เพื่อมีช่องทางทำธุรกิจ แล้วมีเครือข่ายของท่านอาจารย์สมบุญมาร่วมทำธุรกิจในการค้า

วันนั้นก็คือญาติของเขาเสียดิฉันไป พี่สาวเขาเชิญดิฉันไปบ้านพ่อเขา ดิฉันไปยืนอยู่กลางบ้านเขาแล้ว เห็นใบประกอบโรคศิลป์ของพ่อ รูปภาพที่พ่อเป็นแพทย์ ดิฉันหันกลับมาบอกเข่าว่ามันมีค่ามหาศาลเลย แนวน้อมตั้งแต่วันนี้ว่าถึงจุดหนึ่งคนไทยจะกลับมาหาสิ่งเหล่านี้

ยุคนั้นก็คือเราเป็นคนรุ่นใหม่หัวเป็นทางธุรกิจเยอะเลยเห็นว่าสิ่งเหล่านี้คุณค่ามหาศาลเลย พ่อบอกไม่ทำเป็นธุรกิจเพราะมันเหนื่อย เป็นหมอนมันเหนื่อยไม่ได้หลับไม่ได้นอนเวลามีคนเข้ามาที่บ้าน จะทำยากก็เหนื่อย เข้าป่าไปหา ยา ดิฉันก็บอกพ่อไม่ใช่อย่างเดียวนี้อแล้ว มันมีเครื่องบดทำ ยาพวกนี้มันมีขายแล้วไม่ต้องหาเอาทุกต้นก็ได้ สั่งซื้อเอาก็ได้ จากวันนั้นจนถึงปัจจุบันร้านเราชื่อ ป. เกสชแผนโบราณ คือชื่อหมอปลาพ่อของผม และแม่ พ่อกับแม่ชื่อเดียวกัน”

ครูสมบุญพูดบ้าง

..พ่อเป็นครอบครัวแล้ว มีความคิดว่าพ่อแม่แก่ไปทุกวันจะทำยังไงกันดีจะสืบสาน เขาก็บอกเราต้อง สอบใบประกอบวิชาชีพก็เลยบอกว่าเราต้องเรียนรู้เอาใบประกอบวิชาชีพ เราเป็นคนรุ่นใหม่ต้องเรียนรู้เอาตรง นี้แหละเรียนรู้จากพ่อแล้วเรียนรู้จากแพทย์แผนไทย และตำราหมอชีวก ก่อนสอบต้องไปเรียนรู้ก่อนไม่ใช่ เฉพาะตัวยา สรรพคุณเภสัช ต้องเข้าสู่กระบวนการที่ถูกต้อง คือยาหลักในร้านตำราจากสาธารณสุข แค่ ๑๐ เปอร์เซ็นต์ยาหลักที่ขายในร้านส่วนใหญ่มาจากพ่อกับแม่ของผม

พ่อเขียนตำราไว้เป็นลายมือของพ่อเลย เป็นของโบราณสืบทอดกันมา เรามีใบข่อยใบลาน พ่อผมศึกษานิ่งอ่านเลย พ่อเป็นเจ้าของอาวาสเก่า คือชาวบ้านเขานับถือ เป็นพื้นฐานของชาวบ้าน

ได้เข้า ที่ผมได้ครุภูมิปัญญาไทยเพราะผมสะสมสมุนไพรไว้เยอะที่สุด สมุนไพรก็คือต้นไม้ใบหญ้าทั้งสด และแห้ง ผมเป็นแหล่งเรียนรู้สมุนไพร มีทั้งไม้แห้งและสด สมุนไพรบางต้นใช้ใบ ดอก ผล ราก เปลือก ยา

สมุนไพรยาทาภายนอกถ้าคนเป็นงูสวัด ไฟลุ่มทุ่ง เสลดพังพอน เอาใบมาบด พอก แล้วก็เห็นผลดีจริงๆ เสลดพังพอนเราจะสกัดไว้ ช่วงนั้นอายุประมาณ ๒๐ กว่า

ตอนมาเป็นครูตอนเด็กป่วยไข้ ผอ.เขาไล่มาหาผม เขาหายผมก็ภูมิใจสิ่งที่พ่อแม่สอนมันใช้ได้จริง เมื่อก่อนก็แค่บอกเขาว่าเอาไปทำแบบนี้ เอาไปใช้ ถ้าภายในจะเป็นขมื่นชัน ชาวบ้านเขาเป็นโรคกะเพรา รื้อรังกินอาหารคาว สุกๆดิบๆกันบ้าง เอาขมื่นมาตำเป็นก้อนๆ ขมื่นชันถ้าเอามาตำกินได้ หรือถ้ากินดิบๆ ได้ก็ดี

มาเริ่มจริงจังตั้งแต่ตอนผมเป็นครู ปกติพวกนี้ผมเป็นครูไม่เคยคิดตั้งค์เลย แค่เอาอย่างนี้มาใหม่สอน ช่วยทำ ชาวบ้านมากจะมีวิธีบอกเขา ตอนนีสอนอยู่ที่กำแพงเพชร บ้านหนองใหญ่ โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ อำเภอเมือง จริงๆคิดตั้งค์มาเริ่มตอนมีครอบครัว ตอนมีร้านก็ต้องซื้อเครื่องเทศสมุนไพร แต่ว่าสมุนไพรก็ให้ ชาวบ้านเขาหามาแล้วเอาเครื่องเทศตัวนี้ไปเพิ่มเพราะมันหายาก

ที่เป็นสูตรเชี่ยวชาญคือโรคบารุงโลหิต ผอมแห้งแรงน้อย กีบยาริดสีดวง มะเร็ง เบาหวานส่วนใหญ่ที่เจอคือขั้นสุดท้าย เราก็บอกว่ายาวพวกนี้รักษาให้หายคงไม่ได้ แต่ให้ทุเรอาการ รักษาตามอาการ จะอธิบายให้คุณดูแลสุขภาพและให้กำลังใจ สอนใหญ่ผมจะสอนมากกว่า ส่วนใหญ่ก็จะแนะนำเขาไป ที่ทำสำเร็จรูปมีแต่ก็มีคนหาย ยาที่ใช้แคปซูลแก้เบาหวานก็คืออะไรก็ได้ที่ขม

ฐานอันดับแรกของเบาหวานคือของขม จริงๆไม่ยากให้คนใช้กินเป็นยาให้กินเป็นอาหาร สมมุติทุกวันนี้เรากินอาหารเราจะหาน้ำตาลกัน ถ้ากินน้ำตาลวันละ ๒ ช้อนโต๊ะ แล้วกินยาแคปซูลแค่นี้มันจะรักษากันหายมัย ถ้าพูดกันอย่างเรื่องจริงเป็นไปไม่ได้ แต่ในชั่วโมงงานถ้ามีผักหรืออะไรก็ได้ที่ขม ถ้ามว่าเมื่อเรากินเป็นอาหารเรากินกินสองช้อนโต๊ะแน่นอน เราต้องกินสิ่งที่ขมมากกว่าสิ่งที่ขมขม แล้วมันจะไปลบล้างกันเอง แต่ปราบใดที่เรายังบริโภคน้ำตาลอย่างนั้นต่อไปหายาวิเศษอะไรก็ตามในโลกก็ยังล้มเหลวหมดนี่คือความจริง อะไรก็ได้ที่ขมกับเข้าปากไปเลย พยายามลดน้ำตาลลง พยายามกินของขมๆ จะกินอาหารได้หลากหลายด้วย ซึ่งกินอย่างเดียว นานๆ ไปก็ไม่ดี

อย่างเช่นฟ้าทะลายโจร ถ้าคุณกินในปริมาณที่เยอะและต่อเนื่องกิน ๑๐ วัน มันคุณอ่อนแรงแล้ว มันขมจัดเกินไป ถ้าเรากินหลากหลายเราจะกินได้ทุกอย่างอย่างช้าๆ แนะนำว่าคุณควรใช้อาหารเป็นยารักษาโรคมันจะเกิดประโยชน์สูงสุดกว่า เขาถึงบอกว่าในอาหารควรมีผักครึ่งหนึ่งและผักนั้นเราต้องกินผักที่ติดขมนิดๆ ถ้าเรากินวันละสามม้อมันก็ล้างกันได้จริงๆ มาร้านผมเนี่ยไม่คุยกันเรื่องยา คุยกันเรื่องวิถีชีวิตปฏิบัติตนเองก่อน

ถามก่อนว่าเป็นยังไง ถามว่าทำอย่างไรได้ไหม ถ้าไม่ได้ไม่ต้องเอายาไป มันไม่มีประโยชน์ถ้าเพียงทำตรงนี้ได้ คนไข้เข้ามาเคื่องนะว่าหมอพูดไม่ตี ยาตีขมปากแต่โรคหาย คำซื้อฟังชัดหูแต่มีคุณ บางที่เราอยู่ชนบทบางที่เรียกคุณเรียกท่าน ชาวบ้านก็ไม่เข้าใจ บางที่บางเรื่องยากก็ช่วยเขาไม่ได้นอกจากบางที่ต้องกระทุ้งตรงๆ ผมเคยบวชแค่ทดแทนบุญคุณพ่อแม่

ทำยาผมคุยกับแม่บ้าน เราทำแค่อยู่ได้ไม่ได้หวังรวย หมอยาไม่รวย ผมเป็นประธานชมรมแพทย์แผนไทย จังหวัดอุตรดิตถ์ ถ้าเราสิ่งที่เราจะให้เขาได้คือความรู้ที่ถูกต้อง เช่น ชาวบ้านเขาใช้กันอยู่แต่มันไม่ถูกเราก็จะบอกอย่างนี้ๆ นะครับ คือเราไม่ได้เน้นขายนะ เน้นแค่อยู่ได้ สอนได้ ถ่ายทอดได้ ที่ทำให้ธุรกิจเราอยู่ได้ ชาวบ้านโรคหาย สืบทอดได้นานคือ ถ้าเราไม่เผยแพร่ความรู้ชาวบ้านก็ไม่รู้จักกิน รู้จักกินแล้วก็ต้องรู้จักขาย ชาวบ้านก็จะอยู่รอด

มีงานวิจัยทั่วโลกที่สามารถรักษาโรคเอดส์ให้หายได้มียาสมุนไพรคือ ฤคาว หรือ คาวตอง ชาวบ้านจะหาคาวตอง ใบทุเรียนเทศ ในฐานะคนเป็นหมอ ถ้าคนเป็นโรคที่ต้องกินยาเรื้อรังควรปลูกไว้ในบ้าน เมื่อรู้สรรพคุณมันเหมือนใบทุเรียนกินมันอย่างเดียวกันไม่ได้มันมีเอฟเฟคต่อปาก ใบที่แก่มากๆ อย่ากิน ถ้าเขาไปหาใบทุเรียนเทศในตลาดคนขายเขาไม่สนใจอะไรหรอก

แต่ถ้าคุณปลูกไว้ในบ้าน ปลูกไว้ ๓ ปีใบทุเรียนเทศจะกินได้ทั้งหมูบ้านและถ้ามันเหลือกินก็เก็บมาขาย มันจะเจริญงอกงามได้ ต้องดูแลมันดีๆ มันจะยั่งยืนได้คือรู้วิธีกิน ส่งเสริมให้รู้จักปลูก เขาจะได้ไม่ต้องไปซื้อยาแพงๆ กิน และสุดท้ายต้องมีรายได้จากมันด้วย พอเขาเริ่มมีรายได้สัก ๒ ๓ คน มันจะเริ่มส่งเสริมมีรายได้ของชุมชน เมื่อมีรายได้ของชุมชนเกิดขึ้น ก็จะมีการอนุรักษ์ขึ้นมาทันทีไม่ต้องไปสอนเขาว่าอย่างนั้นอย่างนี้เลย เขาจะหวงของเขาเอง

เขาก็จะทยอยตัดกิ่งแล้วเอามาฝากขายที่หน้าร้าน เมื่อเขามีรายได้จากสมุนไพร มันก็ออกไปต่อกันอีกหลายหมู่บ้านนี่คือหัวใจหลักของมัน ไม่งั้นสมุนไพรสูญหายไปหมดแล้ว แทนที่จะให้เขาไปเลยก็ให้เขาปลูกไว้ใช้เองบ้าง ไม่งั้นสมุนไพรหายหมด ต้องสอนลักษณะนี้ที่นี้ค่อยๆ บอก

ผมบอกว่าต้นไม้กำลังเสียโครงใช้เปลือกทองเหล้า ผมฟันตรงนี้ คุณฟันตรงนี้รอบต้น มันจะตาย แล้วมันจะรอดหรือ ลักษณะของการเก็บต้องรู้จักวิธี ถ้ามันตายไปต้นไม้อายุเป็นร้อยปีมันมีค่า เราอายุไม่ถึง ๕๐ ก็ตายแล้ว วิถีชีวิตแบบนี้คือการเกื้อกูลกันเพราะเรามีการให้เขามาฝากขาย แล้วก็ส่งไปขายที่กรุงเทพฯ ให้ มันก็เป็นวัฏจักร ยิ่งผมเปิดร้านขายยา ผมมีโอกาสได้ช่วยเหลือคนเยอะแยะ ให้ชาวบ้านปลูกใช้เองถ้าเหลือก็ส่งมาขาย สิ่งไหนผมทำยาได้ ที่เหลือก็ส่งขาย เราทำตลาดให้ชาวบ้านด้วยนะ เขาก็ส่งมาขายทำแบบนี้ส่งขายได้ชาวบ้านเขาก็จะทำตามเรา เขาก็ขายได้

สมัยที่สภากาชาดมาหาผม ผมเคยส่งชื่อหมอรุ่นพ่อผมไป ครูภูมิปัญญารุ่นที่ ๓ เขามีความรู้ความสามารถส่งรายชื่อเข้าไป ผมเป็นหมอแผนโบราณไม่ได้มีร้านใหญ่โตนะ ผมมีวิถีชีวิตที่แค่สอนเขาจากตำรา พ่อเราแม่เราดีๆ มาแลกเปลี่ยนกัน เขาเปิดเผยผมก็เปิดเผย แต่ละคนเปิดเผย คนเรียนรู้ก็ได้ประโยชน์เพราะนี่คือของจริง เอามาให้ประโยชน์กันไม่ใช่เอามาตำรากัน

สาธารณสุขบอกยาอย่างนี้จะรักษาได้หรือดูยาพ่อผมก่อนตำรับหนึ่งสี่สิบห้าสิบ พุดสมุนไพรคุณไม่รู้จักหรือไม่ใช่เอายาพื้นๆ ดีปลี ขิง เม่นทอลมาใส่ไม่ใช่ ของผมไม่ใช่ ไม่รู้เรื่องอะไรสักอย่าง คนนี้มีความเพียรมากกว่าจะเป็นลูกสะใภ้ เขาเด็ดตรงไม้นั้นไม้นี้มาให้พ่อผมดู ผมเก็บไปเอามาหมดให้เขาเรียนรู้ ก็ให้พ่อผมมีต้นอะไร พ่อเขาก็ดู พ่อเขาก็บอกต้นนั้นชื่อนั้นๆ รักษาโรคนั้น เขียนชื่อแล้วก็ผูกไว้ แล้วค่อยกลับมาค้นตำราว่าใช้ส่วนไหนทำยา

อันไหนไม่ถูกพ่อก็บอกรักบ้าน ทำแบบนี้สองถึงสามปี สรรพสิ่งทุกอย่างบนโลกเป็นยาทั้งหมดอยู่ที่คุณ จะรู้หรือไม่ว่ามันเอามาทำยาอะไร แล้วในโรคอย่างเช่นไข้หวัดยากันละอย่างกัน เพราะเรารู้เปลือกไม้เหมือนกัน สูงต่ำดำขาวไม่เหมือนกัน อายุต่างกันก็ยากันละอย่าง เพราะแรงต้านของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ไม่ใช่ยาพาราเซตามอลรักษาได้ทุกคนวันนี้มันเป็นอย่างนั้นอยู่แต่โบราณมันไม่ใช่ ยาเหมือนควายน้ำกระสายคือเชือกจูงควาย หมอที่ชำนาญต้องมีกระสายยา เอายานั้นไปรักษาโรคอะไรกับคนๆ ไหน อายุเท่าไร เพราะฉะนั้นในยาเป็นความหมอโบราณ ไม่มีคำตอบหรือนัยยะร้อยเปอร์เซ็นต์ คำตอบของแผนโบราณคือยกย้ายได้

อย่างนี้ถ้าพูดถึงต้นไม้มันเห็นมาตั้งแต่เด็กแล้ว เราก็เรียนรู้มาด้วยกันนี้แหละ ถามว่าใครรู้จักมากกว่าก็คือผม แต่เขาเป็นนักอ่าน อ่านตำรา คือผมไม่ได้เรียนรู้ตำราแต่เห็นต้นไม้นี้ก็รู้เลย รู้สรรพคุณแต่เขาก็จะมาเปิดตำราดูอีกว่าใช่ไหม เขาต้องมาดูอีก พอเรามาใหม่ก็ต้องลงลึก พอลงลึกไปแล้วก็ได้เรื่อยๆ

“ถ้าเกิดมาช่วยชีวิตหนึ่งตำราต่างๆ ที่เป็นศาสตร์ทางการแพทย์โบราณดิฉันว่าเขาเขียนตำรามาให้ปราชญ์อ่าน คุณเดียวกับที่ท่านกำลังค้นหาครูภูมิปัญญาเนียแหละ ตัวดิฉันได้ไปร่วมในงานครูภูมิปัญญา พอเข้าไปมันเหมือนอิงในกะลา ไปเจอท่านที่ปั้นดินมาเป็นโองเป็นไห ไปเจอท่านที่ตีดาบจากเหล็กอันใหญ่ๆ ได้ดิฉันชอบมากเลยนะคะความเป็นครูภูมิปัญญาที่พวกท่านกำลังทำ เคยไปอยู่กับท่านเหล่านี้ และที่สำคัญคือผมยังเด็ก ไปอยู่กับเขาเรียกพ่อเรียกแม่เขาได้หมด อยากรู้จักเขาไปหมด

ถ้าครูภูมิปัญญาไทยที่อยากได้คือรุ่นพ่อรุ่นแม่ ดิฉันว่าเราสองคนไม่ได้เชี่ยวชาญอะไรสักอย่างทั้ง การทำยาหรือการปลูกต้นไม้ มันยังมีความรู้ที่ไม่รู้จัก ดิฉันยังรู้สึกที่เราสองคนยังเป็นอึ่งอยู่ในกะลาอยู่ดีคะ อย่างนี้เมื่อก่อนว่าคนสมมติไปซื้อยาต้มก็ได้ยาต้ม

แต่ถามว่ามันมายังไง มันมายังไงผมเนี่ยแหละสอนเขาว่าไม่ต้องไปซื้อยาหม่อง มันมีตัวนี้ทำตัวนี้ มานั่งคุยกับผมสิบนาทีกี่ได้ไปแล้ว ทำไมสถานการณ์ศึกษาให้ผมคือ ๑. เมื่อก่อนที่เราจับสมุนไพรทำไปหေး บางทีมันเหนียว เอาคนมาเรียน พาไปสอบไปดูงาน เราทำแบบนั้นถึงคนไม่เห็น ฝึกให้เห็นคือเราทำมาเยอะตั้งแต่เป็นประธานชมรม ผมว่าเราให้มาเยอะ เขาอาจจะมองเห็น สอนใหญ่เน้นสอนเรื่องสมุนไพร

มันคงแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกันถ้าเมืองใหญ่ที่เขามีด้านกิจกรรมหน่อยเขาก็มองอีกแบบหนึ่ง เราคุยอย่างที่เราเป็นก็บอกเสียเวลาเพราะเขามีทุกอย่างอยู่ที่ตลาดอยู่แล้วแต่บ้านเมืองเราเป็นเมืองเกษตรกรรมเพราะฉะนั้นเราเน้นมุมมองแบบนักธุรกิจมันไม่ได้ แต่ละที่แต่ละเมือง เขามีแนวทางแต่ละที่ไม่เหมือนกัน อย่างกลุ่มหมอนวด เนื่องจากบ้านเราเป็นเมืองชนบทไปเปิดศูนย์นวด ไม่มีฝรั่งมาไม่มีนักท่องเที่ยวมาต่อให้ปวดแสบแสบแค่นั้นมันเป็นไปไม่ได้ ถ้าเธอเชี่ยวชาญเธอเก่งดูแลพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ คนในชุมชนก่อนได้ไหมแล้วใช้เวลาปีสองปี เมื่อเธอมีชื่อเสียงคนในเมืองจะเดินทางมาหาเราเอง

..ผมเมื่อก่อนสอนเด็กผมก็มีแผนการสอน แล้วที่นี้ผมมีอีกอันคือลักษณะเชิงวิจัย คนอื่นเขารักษาแต่ของผมจะศึกษาว่าสมุนไพรตัวนี้เขาเอามาใช้กี่ครั้งๆ เราจะทำเป็นบันทึก ผมก็จะทำลักษณะรวบรวม แล้วโครงการของสมเด็จพระเทพท่านทำแบบนี้ผมก็เห็นด้วยอย่างน้อย มันเป็นแรงผลักดันของชาวบ้านองค์พระมหากษัตริย์ยังเห็นความสำคัญ แล้วเราก็น่าจะดูแล

ปัจจุบันป่ามันหาย ป่ามันจะมาอยู่ร้านขายยาหมดแล้ว เราก็ต้องรักษาอนุรักษ์ไว้ ไม่งั้นชาวบ้านก็จะเอาตำรามาให้แล้วเราต้องเจียดยาให้เขา ป่าของผมก็ชี้ให้เห็นถึงสรรพคุณ ผมว่าอีกอย่างท่านมีส่วนร่วมสมุนไพรหายากตรงนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ซึ่งหาไม่ได้ ถ้าคนทางเหนืออยากเรียนรู้สมุนไพรจากทางใต้หาที่ไหนได้หมอกี่ย่าว่าในบ้านเราเนี่ยแหละคือแหล่งยาที่ดีที่สุด

ถ้าคุณไม่ชอบป่วยปลูกผักสาระแหน่ ผักแพรว ผักพริ้ง ไว้กินกับลาบสรรพคุณพวกนี้มันกินกับลาบได้หมด กลุ่มนี้มีรสขม ฟาด ในตัว อีกอย่างคุณปลูกฟ้าทะลายโจร มันจะงอกเวลาหน้าฝน คุณกินฟ้าทะลายโจรวันละสองใบคุณไม่เป็นโรคความดันโลหิตสูง คุณจะไม่เป็นไข้หวัด แก้อาการอักเสบ ปลูกเสลดพังพอนเวลาพิษสัตว์กัดต่อย แค่นี้มาตำๆ เอาเหล้าใส่หน่อย ถ้าอยากมีกำลังก็ปลูกบาระเพ็ดกินวันละ ๒ ช่อ ปลูกกล้วย เอากล้วยสุกๆมากิน หยวกก็กินได้ ปลูกใบมะกรูด ตะไคร้ไว้ทำกับข้าว

ถ้าเราเน้นให้กินพืชผักเป็นยาอย่างที่คุณปลูกแล้วกิน ดิฉันเชื่อว่าคุณไม่ป่วย ใช้ชีวิตแบบเกื้อกูลกัน ปลูกในบ้านใช้พื้นที่ไม่เยอะแล้วเอามาใช้ แล้วกินให้หลากหลายคุณจะไม่ป่วย

คุณภาสินี ปินตาเปีย เล่าว่า

“ดิฉันอยู่กรุงเทพ เรียนเหมือนเด็กต่างจังหวัดไปเรียนกรุงเทพ ก็เรียนรู้ตามขบวนการของสังคมที่เขาให้เราเรียน จนประกอบอาชีพธุรกิจ เรียนจบมหาลัย มสธ. เนื่องจากเรียนไปด้วยเลี้ยงตัวเองไปด้วย การศึกษาของเราจบแบบกะทอนกะแทน ก็คือไม่ได้เข้าระบบตรงนั้นพอมาสใจก็ไปสอบเทียบ มีธุรกิจตั้งแต่เปิดร้านก็พ้อปัยนชายคอนโด

ตัวดิฉันชอบของเก่าอยู่แล้ว ดิฉันอายุ ๒๘ ปีมีบ้านส่วนตัวเกือบสิบล้านจากการทำธุรกิจ จับแพะชนแกะไปเรื่อย อายุเกินเบญจเพสดิฉันประสบความสำเร็จในชีวิตระดับหนึ่งแล้ว ก็ในบ้านก็จะมีการแกะสลักไม้สลัก เป็นคนชอบไม้เก่า เครื่องเงินโบราณ

สิ่งที่เราเห็นในอุตรดิตถ์สิ่งที่เราเห็นในภูมิปัญญาที่คุณพ่อเขามีเป็นสิ่งที่เรารักจากมุมมองของนักธุรกิจว่าทางกรุงเทพเขาโน้มมาทางสมุนไพรแล้ว แล้วเขาอยู่กับทำไม้เนี่ยทั้งที่ๆเขาเรียนปริญญาโทแล้วไม่มีมุมมอง

แบบที่เรามี พ่อเขาลี้ขงเขามาจนจบปริญญาโทอยู่ในแพทย์แผนโบราณพ่อเขาไม่มีหนี้แม้แต่บาทเดียว มีที่ดิน ทรัพย์สมบัติแบ่งให้ลูกหมด

เราต้องให้ความรู้ วิชาการกับเขาไป ไม่คิดกลับไปกรุงเทพ ไปเที่ยวสามวันอยากกลับบ้านแล้ว เวลา ยืนอยู่หน้าบ้านถ้าถนนแบบสองชั้นในกรุงเทพฯ เราจะขายทุกอย่างทิ้งหนีเข้าไปอยู่ในป่าไปอีก เราอยู่แล้วอึด อัด คนกรุงเทพฯเหมือนมนุษย์หุ่นยนต์ ยาดม ยาลม ยาหม่อง เดี่ยวนี้เปิดกุ๊กก็ก็มีสูตรหมดแล้ว หรือเดินไปร้าน ขายยาแล้วเอาคนๆ ก็เป็นยาแล้ว ใช้ได้แล้ว ใครจะไปสอน อย่างชมพูนี้ใครจะไปสอนเขามาถึงใส่ขวดขาย แล้ว แต่ผมนี่สอนนั่งทำให้เขาเห็น ผมเปิดโรงงานเพื่อสอนให้ชาวบ้านทำเป็น ตอนก่อนพ่อบอกวันนี้ทำยา น้ำตามผมทำแทบไหล ยาดำรับหนึ่งใช้เวลาค่อนข้างเดือนกว่าจะเสร็จ

จะสอนเป็นหลักๆไม่มี สมุนไพรในหลักสูตรยังไม่มี ผอ.โรงเรียนเขาก็ชอบสมุนไพรเขาได้บงจังหวัดมา ให้ผมไปสวนสมุนไพรให้ เราก็จะแนะนำเขาว่าสมุนไพรปลูกแล้วไปขายตรงไหนก็ต้องบอกเขาด้วย คล้าย ๆ บุรณาการจะแนะนำให้แหล่งค้าขายเป็นอย่างไร มันต้องตามอัยาศัยเจอตรงไหนก็สอนตรงนั้น มันบังคับกัน ไม่ได้ช่วงเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้น่าจะเอาใช้กับเรื่องนี้

ดิฉันมีความรู้สึกที่ว่าทำไมไม่สนับสนุนเด็กในสิ่งที่อยากเรียน แล้วสอนให้เรียน เรียนเอาไปประกอบ อาชีพให้ได้ในสิ่งที่อยากเรียน แต่ตอนนี้มีแต่ยึดเยียดเข้าไป เด็กทุกบังคับทุกวิชาบังคับตามหลักสูตรยิ่งถ้าครู เขี้ยบไม่ทำก็ไม่ได้ ดุค่าเด็ก มีแต่เด็กเกรงที่ปลูกต้นไม้เก็บขยะ พวกเด็กเรียนเขาไม่มีน้ำใจ โรงเรียนหญ้ารก กิ่ง ไม้หักไอ้พวกนี้เดินหนีนะไม่เคยเข้าใกล้ มีแต่เด็กร้ายๆทั้งนั้นที่อยู่กับครู ขนาดจะเอางานไปส่งครูเด็กเก่ง ๆ ยังไม่รับฝากเลย

ถ้าสร้างจิตสำนึกไม่ดีไม่ต้องเรียนห้องดีดีกว่า มาอยู่ห้องสามดีกว่า ค่ะเนนก็ไม่ได้ตก เรียนพิเศษก็ไม่ได้ เรียน เอาแค่ประกอบอาชีพได้ แต่คงเป็นมรดกต่อไปที่สืบทอดต่อร้านขายยา แต่หลานมันบอกอยากเป็นหมอ เหมือนยา คนที่ก็เรียนดีแต่สิ่งที่ผมอยากเรียนคือภาษาอังกฤษต้องไม่มี คณิตต้องไม่มี ผมอยากเรียนในสิ่งที่ผม อยากเรียนแต่ในเมืองไทยไม่มี เด็กทุกคนต้องเรียนพื้นฐานก่อน ถึงจะพบตัวเอง”

ครูสมบุรณ์ เล่าต่อ

พ่อบอกอยากเรียนอะไรก็เรียน รีบเรียนนะลูก แม่พอรู้สุขภาพพ่อให้ถ่ายทอดให้หมด แต่ก็ไม่ได้เข้าใจว่า พ่อบอกก่อนเลยว่าพ่ออยู่ได้ไม่นานแล้ว วิธีเรียนพ่อผมพูด ผมก็จะจด พอจดเสร็จเขาก็จะอ่านให้ฟัง คำไหนผิด เขาก็จะแก้ แล้วก็ให้อ่านเน้นคำนี้

ตรงนี้ ท่านจะสอนวิธี ต้องท่องให้เข้าเนื้อเข้าใจเข้ากระดูกเราก่อนค่อยทำน้ำมันดี พ่อบอกห้ามทำผิด ครู มันจะเข้าตัวเอง ทำให้มันถูกพิธี ไม่มีเงินไม่มีทองต้องมีดอกไม้ธูปเทียนมา ภูสวัสคือเชื้อไวรัสที่จะมาตอนเรา อ่อนแอพวกนี้เขารุกรามเราได้ ถ้าครูไหว้ครูราก็เหมือนกัน เหมือนครูนวดถ้าไม่ขึ้นครูมือไม้ก็จะแข็งไปหมด นวดไม่ได้ ผมก็ไม่รู้จะอธิบายยังไง

สิ่งที่เราอยากได้คือตรงนี้ในตำราผมอ่านได้ แต่ในสิ่งที่อยู่ในสมองท่าน ตอนนี่สิ่งที่พ่อจดก็ยังมีอยู่ รอให้ ผมอายุเยอะกว่านี้หน่อยถึงจะให้คนมาอาบน้ำมันกับผม ตอนนี่ผมยังเด็กอยู่ ของพ่อเขาค็คดีสิทธิ์เพราะอยู่ใน ศิล ๘ ของเราได้แค่ศิลปะ ๕ เอง ผมภาวนาตัวเองถ้าจะทำแบบนี้ต่อชะตา ทำกระทง ปีใหม่สมัยก่อนบ้านผมนี้คน เต็มไปหมดพ่อผมทำให้ แต่ตำราหมอดูพ่อเขาแม่่น โรงงานผลิตยาผมเข้าไปตรงนี้ ๖ กิโล ชาวบ้านบางที่ แนะนำ ถ้ามว่าทำแบบนี้ใช้ใหม่ๆ แนะนำอย่างอื่นที่ทำได้เขานี้ั้งเลยนะ

บางคนเมามามาบอกให้งดเหล้าทำได้ไหม มาซื้อยาต้องเหล้ารักษาโรคตับได้ไหมครับ แคเหล้าก็ดับ แข็งอยู่แล้ว กว่ายเดี่ยวแพงอยู่ที่อุตรดิตถ์ไม่ได้ กว่ายเดี่ยวในอุตรดิตถ์อยู่ได้แต่ต้องไม่แพง เพราะเขาใส่ถั่วพิกยาว คล้ายๆสุโขทัย พริกสกัดยาเอาไปทำยาหม่อง ชาวบ้านรู้ที่ไหน ไอ้ที่ยาหม่องร้อนมันร้อนเพราะพริก ร้อนเฉพาะ พริกหนึ่งก็พอง

สมุนไพรพืชสวนหย่อมเวลาเด็กเจ็บไข้ได้ป่วยมาก็ให้ไปเด็ดใบพวกเสลดพังพอนนี้มาชียี่มาทำด้วยตัวเอง รักษาตัวเอง ก็หายเด็กจะได้เป็นตัวเผยแพร่บอกกล่าว ห้องพยาบาลผมไม่มียาแผนปัจจุบันอย่างปวดท้องก็ใช้ ขมิ้นชัน จุกเสียดก็ไพร ฟ้าทะลายโจร กลับกลายเป็นว่าต้องไปเรียนโรงพยาบาลจริงแต่เขาก็เป็นสมัยใหม่ มหาลัย เขาก็เปิด มหาลัยที่เชียงรายเคยให้ผมไปสอนแค่น้ำมันก็ไมไหวแล้วครับ จะขึ้นเครื่องก็ต้องไปพิษณุโลกก่อน ผมก็บอกว่าไปไมไหว ที่ตรงนี้ก็ตั้งมา ๒๐ ปีแล้วจะไปหาสมุนไพรไม่ต้องขึ้นเขาแล้ว มาหาตรงนี้ ศึกษาจริงๆ สมุนไพรรักษาได้ทุกโรคสมุนไพรกินได้ทุกโรค

ครูสมบุรณ์ แ่วนวิชัย เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๖ ที่บ้านต้นขาม ตำบลชัยชุมพล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นบุตรคนที่ ๓ ในจำนวนพี่น้อง ๓ คน ของนายปาและนางปา แ่วนวิชัย สมรสกับนางสาวภาสินี ปินตาเป็ย อาชีพแพทย์แผนไทย มีบุตรชาย ๑ คน ได้แก่ เด็กชายชาญ ยุทธ แ่วนวิชัย เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องการแพทย์แผนไทย พัฒนาคุณภาพของสมุนไพรบรรจุเสร็จและการปลูกสมุนไพรซึ่งควบคุมปริมาณสารตกค้าง พัฒนาศาสตร์การนวดแผนไทยและ เป็นประธาน ชมรมแพทย์แผนไทย จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งเป็นชมรมที่สอนสมาชิกเพื่อสอบขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบโรค ศิลปะแผนโบราณได้มากที่สุดในประเทศ

การที่ครูสมบุรณ์ แ่วนวิชัย เกิดในครอบครัวหมอแผนโบราณ ทั้งบิดามารดามีอาชีพเป็นหมอแผนโบราณที่มีชื่อเสียงในชุมชน จึงได้รับการปลูกฝังความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพร และได้มรดกเป็นตำรับตำรายา ของบรรพบุรุษ จึงซึมซับและเรียนรู้ด้านการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพรและตำราแพทย์หมอแผนโบราณดั้งเดิม ของตระกูลตั้งแต่เยาว์วัย

เมื่ออายุ ๑๘ ปี ได้เริ่มเรียนแพทย์แผนไทยอย่างจริงจังโดยมอบตัวเป็นศิษย์หมอตอง บางแบน บ้านนาทะเล อำเภอลับแล และศึกษาเรียนรู้ด้านแพทย์แผนไทยต่อกับบิดาจนกระทั่งสามารถสอบได้เป็นผู้ประกอบโรคศิลปะแผนโบราณ สาขาเภสัชกรรม ในปี พ.ศ.๒๕๔๒ พร้อมกับประกอบอาชีพข้าราชการครูในโรงเรียน บ้านห้วยผึ้ง อำเภอกงไกรลาศ นับเป็นโชคดีของครูสมบุรณ์ซึ่งมีผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านห้วยผึ้ง นายสมชาติ มาชีว ซึ่งเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ สนใจและให้การสนับสนุนภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยอย่าง ยิง จึงมีโอกาสได้จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาพืชสมุนไพร-เภสัชกรรมไทย และจัดอบรมการนวดไทย ให้กับนักเรียนและผู้สนใจทั่วไป

ได้นำความรู้ด้านการแพทย์แผนไทย ที่ตนเองได้ศึกษาค้นคว้า ค้นพบ ผักฝนจนประสบความสำเร็จ เป็นประโยชน์โดยรวมแก่สังคม จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๕ ด้านการแพทย์แผนไทย ประจำปี พุทธศักราช ๒๕๔๙

นายวุฒิ วุฒิธรรมเวช ครูภูมิปัญญาไทย ด้านการแพทย์แผนไทย

จากกรุงเทพเริ่มต้นได้ ๒ ทาง กรุงเทพฝั่งปิ่นเกล้ามาบางเลน จะใกล้กว่า ถ้ามานายฝั่งบางแคก็มานครปฐม

จะมีหนังสือที่ผมเขียนอันนี้ผมเขียนเองคนเดียว แต่อีกอันเขียนร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข อันนี้คนไทยไม่ค่อยได้อ่าน ส่วนใหญ่จะเป็นฝรั่งเพราะเขาสนใจสมุนไพรไทยมากมันเป็นเอกลักษณ์ และมีชื่อที่คุ้นเคยมีชื่อทางพฤกษศาสตร์ที่ทุกคนรู้จักแต่

สำหรับคนไทยแล้วเลือกทำตัวที่รู้จักกัน แต่ที่ผมทำเฉพาะ

ด้านสมุนไพร ปกติถ้าจะทำให้ใช้เป็นสากลจะต้องดูด้วยครับ ว่าเป็นที่รู้จักเป็นสากลไหม ไม่งั้นก็ไม่มีประโยชน์อะไร เพราะว่าเวลาเราต้องเทียบชื่อและท้องถิ่นที่เกิดของสมุนไพร ว่ามันอยู่ที่ไหนได้บ้าง อย่างตัวที่ผมทำก็เป็นตัวหลัก ที่สากลเอเชียเลยครับ บางตัวเป็นสมุนไพรที่ใช้ได้เกือบทั่วโลกก็มีก็เรามาทำวิจัยเพื่อยืนยันว่าแพทย์แผนไทยใช้รักษาโรคมันใช้ได้จริง ทางวิทยาศาสตร์ก็สามารถพิสูจน์ได้ แล้วมันจะยืนยันว่าแพทย์แผนไทยเราไม่ได้มั่ว ไม่ได้เป็นยาพิษบอกอย่างที่คุณอื่นเข้าใจกันแต่ที่แล้วก็ไม่ใช่

สมุนไพรไทยที่ผมใช้ จะแบ่งเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ กลุ่มแรก ที่เป็นสากลที่ทั่วโลกรู้จักว่าเคยใช้แล้วได้ผลแต่อาจจะไม่ครอบคลุมถึงบางโรค บางแห่งก็จะใช้รักษาอีกโรคหนึ่ง อย่างต้นสำมะงาตัวนี้ เป็นยาที่ทางอินเดียและอังกฤษเอาไปใช้รักษามะเร็งกัน

แต่ในประเทศไทยไม่เคยใช้รักษามะเร็ง แต่เอาไปใช้แก้ภูมิแพ้และแก้อักเสบ มันคนละเรื่องกันเลย และแก้รักษาอักเสบ แต่ ผมเลยเอามาวิจัยว่าโรคติดเชื้อใช้ได้ไหมผลคือใช้ได้ ใช้ได้ดีมากเลยดีกว่าสมุนไพรตัวอื่น ดีกว่ายาปฏิชีวนะหลายตัว มันก็กลายเป็นว่าต้นเดียวสามารถรักษาได้หลายอย่าง

โรคติดเชื้อ คือ การติดเชื้อแบคทีเรีย ไวรัส เช่น เป็นฝีหนองในโบราณของไทย จึงคิดว่าการที่ฝรั่งเอาไปรักษามะเร็ง แต่เราเอามารักษาฝีหนอง นี่มันชนิดเดียวกันหรือไม่ จึงนำไปทดสอบกับการติดเชื้อแบคทีเรีย รักษาโรคอักเสบต่างๆ มันดีมาก

แสดงว่าในไทยไม่มีใครเอาสมุนไพรตัวนี้ใช้กับมะเร็ง

เพราะปกติคนไทยจะเข้าใจต้องมีในพระคัมภีร์ที่ใช้มาเป็นเวลาร้อยปี เหมือนเป็นการยอมรับว่าเป็นผลงานทางคลินิกที่ใช้คนจริงเป็นหลักการยืนยันที่ฝรั่งก็ยอมรับ ถ้ามีข้อมูลในพระคัมภีร์สืบทอดกันมาเขายอมรับให้อ้างอิงได้

นอกจากนี้ยังมีสามกลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มหนึ่งที่สากล มีการใช้กันไปถึงต่างประเทศ ในทางภาคพื้นยุโรป เช่น ลำมะงา อบเชย กระวาน กานพลู ดีปรี ลูกจันทร์ ดอกจันทร์ จันทน์ จันทน์หอม

และอีกกลุ่มหนึ่งที่เป็นสมุนไพรที่ใช้เฉพาะถิ่นอย่างเช่นในประเทศไทย ลาว เขมร ส่วนใหญ่ก็ประมาณนี้ ของพม่าเราไม่ค่อยเข้าไปยุ่งเท่าไร กลุ่มนี้มี ไทย ลาว เขมร จะเป็นกลุ่มสมุนไพรพื้นบ้านที่ยังมีอยู่ ก็ยังใช้อยู่จนถึงปัจจุบันนี้ และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นสมุนไพรที่หายาก และจำเพาะกับถิ่นและจำเพาะกับโรค การแบ่งกลุ่มแบบนี้ ทำให้คนทั่วไปจะเข้าใจได้

ว่าด้วยการวางแผนไทย ผมสอนแล้วตอนที่อยู่ มสธ.เปิดฝึกอบรมขนาด มีลูกศิษย์ค่อยสืบทอด

แต่สำหรับขนาดด้วยอุปกรณ์ เช่น ทูบเส้น เอามัดพันบ้าง เอาไม้แหลมๆ แหว่งบ้าง แปลกๆ อย่างนี้ผมอาจจะไม่กว้างเพราะเรียนมาน้อย ไม่เคยเจอประเภทที่ตอก

ผมก็ไม่เคยเจอในพระคัมภีร์

ถ้าไม่ได้เรียนกับครูบาอาจารย์เขาจะไม่คำนึงถึงจรรยาบรรณแพทย์แล้วสิ่งใดที่สมควรทำและไม่ควรทำ แล้วสิ่งใดไม่ควรทำแต่ไปฝืนทำ สิ่งที่ต้องทำแต่ไม่ทำมันก็ผิด พอตอกไปผู้สูงอายุตั้ง ๔๐ ขึ้นไปกระดูกมันเริ่มนิ่ม

แล้ว ขนาดขนาดด้วยนิ้วมือยังหักได้เลย หากออกแรงมาก มันเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะเท่าไรนัก คนที่เขาไม่เข้าใจเขาจะคิดว่าตรงนั้น คือ แพทย์แผนไทยจริง

แต่ผมมีพระคัมภีร์ที่เขาเขียนบนใบลานสองร้อยกว่าชิ้น (หยิบมาให้ดูเยอะเลย ที่ยังไม่ได้ถอดความเป็นหนังสือ เก่ามาก) มันเป็นหลักของพระพุทธเจ้าเลยครับ และมันควรเป็นสิ่งที่ทำให้แพทย์แผนไทยไปสุดอยู่ตรงไหนสักทางหนึ่ง แต่ความจริง ความจริงแล้วขนาดนี้ไม่ต้องไปพิศดารหรอก แพทย์แผนไทยนี้ไม่ต้องทำอะไรให้มันใหม่หรอก

เราเดินตามรอยของโบราณ คือ เท่าที่ศึกษาพระคัมภีร์ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ก็น่าพอใจ เพียงเราศึกษาให้ลึกซึ้งและเพียงพอ ไม่ใช่เป็นอย่างที่ใครหลายคนบอกว่าตำราแพทย์แผนไทยไม่พอใช้ ที่พูดแบบนั้นเพราะไม่เรียนจริง ๒๔-๒๕ พระคัมภีร์ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ ที่ผมรวบรวมไว้ก็เกินทุกโรคแล้ว ไม่ว่าจะ เป็นโรคใหม่ที่เกิดขึ้นก็อยู่ในนี้ทั้งหมด

ปกติแพทย์แผนไทยจะทิ้งครูบาอาจารย์ไม่ได้เลย ใครมาบอกครูบาอาจารย์ผิดโดยไม่ได้ดูว่าเราโง่ไปหรือเปล่าก็มี เพราะตอนผมเรียนใหม่ ๆ เคยคิดว่า ตำรานี้ ตำรานี้ น่าจะผิด พอทำไปปรากฏว่ามันไม่ใช่ แต่เป็นเพราะเพราะเราโง่

ภาษาในพระคัมภีร์หรือสมุดข่อยอันนี้เป็นไม้ข่อยที่ผมได้มา (หยิบให้ดู) เป็นคัมภีร์โบราณทั้งตำรายาและตำราโหราศาสตร์ สมุดข่อย ทำด้วยไม้ข่อย เอาไม้ข่อยมาตีแล้วก็เอามาทำเหมือนกระดาษสา ตัวนี้จะทำปลายอยุธยา ต้นรัตนโกสินทร์ ภาษาจะอ่านยากหน่อย ชุดนี้โบราณเขียนปนกันระหว่างตำราหมอดูกับตำราแพทย์

แม้ว่าอายุชยาตอนปลายไม่ค่อยปรากฏผู้เชี่ยวชาญด้านแพทย์แผนไทย แต่ก็มีช่วงสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ตอนนีถือว่าเฟื่องฟูมา หลังจากนั้นพอเกิดสงครามก็กระจัดกระจายไปอยู่กันคนละที่ แล้วพอมาดันรัตนโกสินทร์ก็รวบรวมกันใหม่แล้วก็เอามาคัดลอก หรือเขียนขึ้นมาบ้าง

แพทย์แผนไทยทุกคนควรมีพระคัมภีร์ เขาแจกฟรีของหมอแห่งชาติ ตอนนี้มีหลายคนแต่งเองแล้วขาย แต่งใหม่ทำไม

ครอบครัวว่าเป็นคนศรีสะเกษ ครอบครัวปู่ตายายก็มีพื้นเพทำอาชีพสมุนไพรรักษาโรคไปกับเกษตร แต่ผมว่าตอนเด็กไม่มีแรงบันดาลใจหรอก แล้วไปเกิดแรงบันดาลใจเอาอย่างไรครับ

ตาของผมเป็นครูสอนหมอที่บ้าน ตอนเด็ก ๆ พ่อผมก็ทำยาแจกเฉพาะโรค เช่น พวกไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ฝี หนอง ไข้ โรคที่หมอรักษาไม่ค่อยได้ ก็จะมาที่บ้านให้รักษา พ่อเป็นครูโรงเรียนประชาบาล คนนี้มาปู่ก็

รักษา เพราะหลังบ้านเป็นป่าละเมาะ ผมก็ทำหน้าที่เก็บสมุนไพรรักษาเป็นตั้งแต่เด็ก ยังไม่ได้มาเรียนมัธยมตั้งแต่ว่ารู้ความบ้าง โตขึ้นมาหน่อยก็ลองทำบ้างทั้งเอาไว้บ้าง มันก็ใช้ได้ ทำโดยเอาสมุนไพรรสขมไปตำ แล้วคั้นเอาน้ำใส่ขวดไว้ มันก็ใช้ได้

แรงบันดาลใจที่มากทำจริงจัง เนื่องจากผมโดนไฟฟ้าช็อตน้ำช็อต บริเวณใกล้หัวใจมันปวดมาก แล้วมันจะเกิดอัมพฤกษ์ ตัวมันจะแข็งก็เหมือนสลบไปแล้วฟื้นขึ้นมาแล้วเป็นอัมพาตแขนขวา หลังจากนั้นก็หาย ตอนนั้นเป็นวัยรุ่นสมุนไพรรักษาไม่ค่อยยุ่งแหละ ก็รักษาโรงพยาบาลตรวจประจำ พอมันเป็นอัมพาตมาก ๆ เข้า ตอนหลังมันอ่อนแรงแล้วก็มันไม่ไหว ผมก็เลยไปเจียดยาที่บางแค

หมอบอกดี แกก็จ่ายยามาให้ผมเอามาต้มกินสองหม้อหายเลยครับ อะไรรยาไทยมันดีขนาดนี้ ผมเด็ก ๆ ก็ไม่เคยใช้ตำรับใหญ่รักษาโรคขนาดนี้ และใช้เวลารักษาเป็นมาหลายปีมาก กินยาหม้อประมาณแค่ ๒ อาทิตย์ จำได้ว่า ประมาณปี ๒๕๒๙ นานมาก มัน

เร็วจริง

ผอญเหมือนเทวดามาหรือเปล่าไม่รู้ มีหญิงแก่ๆ เดินผ่านหน้าบ้านถามว่าจะนวดไหม นวดก็ดีผมเป็นอัมพฤกษ์จะหายไหม แกนวดทีผมเป็นไข้ไปเจ็ดวัน

หลังจากหายไข้ทุกอย่างโล่งหมดแต่มันก็ยังค้างอยู่ ก็ไปหาหมอบตรวจโรคประจำ หมอบอกว่าในกลุ่มของคนทีโดนไฟฟ้าช็อตในน้ำ ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยรอด

ผมก็คิดว่าแพทย์แผนปัจจุบันคงไปไม่ได้แน่นอนแล้ว คงต้องกลับมาหายาต้มจึงหันมาเรียน ตอนนั้นอายุ ๓๐ กว่าเรียนที่วัดโพธิ์แล้วศึกษาเรื่องข้ออ่อนแรง ขาอ่อนแรง หัวใจ สมองเบลอ ประสาทแข็ง

ลองทำยากินเอง รักษาตัวเอง ก็เป็นยารักษาคนไข้จนถึงทุกวันนี้หลายขนาน ตอนนั้นอย่างเส้นยากระษัยเส้น ยาแก้รักษาโรคหัวใจพวกนี้ะครับ ตอนแรกผมไม่อยากจะ ตอนแรกผมไม่อยากจะไปประกอบหรือต้องการแค่เรียนเพื่อเอาไปใช้เองเท่านั้นและมันได้ผล จึงคิดแบ่งปันให้คนอื่นได้ใช้บ้าง จึงรวบรวมตำราที่

เรียน หลักการสอนของครูอาจารย์รุ่นเก่า ๆ ที่เขาสอนเอามาเขียนตำราเก็บไว้ ชุดที่ผมเรียนวัดโพธิ์ ชุดแรกที่ผมเขียนหนังสือเล่มแรก โดยสรุปจากที่เรียน

มีคนอาจจะอยู่ในกลุ่มที่มีความเชื่อและบางกลุ่มไม่เชื่อ ถ้าโผล่กันก็บรรเทา บางคนกินเท่าไรก็ไม่หาย

นั่นเขาไม่ได้พูดตามหลักวิทยาศาสตร์ พูดแบบโบราณไม่ใช่พุทธศาสตร์ยกตัวอย่างเป็นเบาหวาน เขาบอกว่าอบเชยรักษาโรคเบาหวานผมก็กินเป็นกำ ๆ เลยน่ะมันก็ยังคงเหมือนเดิม

อันนั้นใช้หลักครูปักหลักจำ แต่ว่าถ้าเรียนเป็นหมอต้อเรียนไปจนถึงสมมุติฐานของโรค ว่า โรคต่าง ๆ มาจากสาเหตุอะไรบ้าง มันก็ต้องมีสมุทัย นิโรธ มรรค เป็นเรื่องหลักสำคัญมาก เลยที่คนส่วนใหญ่จะทิ้งทิ้งที่เราเป็นชาวพุทธแต่ทั้งหลักตัวนี้ เอาอริยะสัจ ๔ มาจับเลยครับ โรคนี้มันมาจากอะไร ที่ทำให้เกิดโรค ก็จะมีสมมุติฐาน ๔ ประการ อันนี้ต้องเรียน ถ้าไม่เรียนจะไม่รู้เลยครับ ในพระคัมภีร์มีหมด แต่คนจะเข้าใจไม่เข้าใจไม่รู้ ในนี้ก่อนเข้าสู่การรักษาโรคจะต้องเรียนตัวนี้ก่อน จะต้องเรียนสมมุติฐาน

รัชกาลที่ ๕ ทรงเขียนว่าพระคัมภีร์สมมุติฐานวินิจฉัยสมมุติฐานที่ตั้งและการเกิดของโรคมีอยู่ ๔ ประการด้วยกัน

แผนหนึ่ง คือ รู้จักที่และที่แรกเกิดของโรค

สองรู้จักชื่อโรค (รวมถึงอาการต่างๆ) รู้จักยารรักษาโรคและรู้จักว่าจะใช้ยาอะไรรักษาโรค ตัวนี้ คือ สุดยอดที่หมอต้อเอาข้อหนึ่งข้อสองข้อสามถึงจะเป็นข้อสี่

ปัจจุบันคือเราไปเก็บกันตรงข้อที่สาม ไปเปิดพระคัมภีร์แล้วก็เอาแต่ตำรายาและสมุนไพรมา เพราะมันเร็วดี แล้วก็เอามาใช้เลยใช้แค่ข้อสามข้อเดียว ข้อสี่ไม่ใช่

เพราะอย่างโรคเบาหวานเราก็ต้องไปศึกษาว่าโรคเบาหวาน คือ อะไร สาเหตุสมมุติฐานที่ทำให้เกิดโรค ถ้าไม่รู้จักจริง ๆ เบาหวานก็ คือ ฉี่หวาน ฉี่ปัสสาวะก็ คือ ธาตุน้ำก็คือ กำเริบ คือ มันกำเริบจนอาจจะพิการก็ได้ เพราะงั้นเวลาเราจะแก้ (อโหวธาตุ) เนี่ยเราจะแก้โดยใช้อะไร ถ้าเราไม่ได้ไปศึกษาอะไรมา แค่ศึกษาสมมุติฐานก็เอาไปรักษาโรคได้ ไม่ต้องไปจดจำอะไรเลย ธาตุน้ำมันกำเริบมันมีส่วนที่เกินพอดี เราจะทำอย่างไรให้ธาตุน้ำลดลงมาให้พอดี

เราก็มาคิดในทางพุทธศาสตร์ ธาตุมันมี ๔ ธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ ธาตุน้ำจะถูกควบคุมด้วยไฟ เราก็ต้องไฟเข้าไปพอเต็มไฟเข้าไปอีก ถ้าจะมีไฟอะไรช่วยให้ไฟร้อนขึ้นก็ต้องมีลม แต่ก่อนจะใส่ลม มันจะต้องมีช่องว่าง พวกที่ห้าที่เราไม่เรียกเป็นธาตุห้า คือ อากาศธาตุ เวลารักษาจะแก้ธาตุน้ำต้องใช้ธาตุไฟ

ไฟ ก็คือ สมุนไพรชนิดไหนก็ได้ที่รสชาติเผ็ดร้อน ยารสร้อน ถ้ามันรสร้อนอย่างเดียวมันไม่เวิร์ค ต้องมีธาตุลมด้วยมันก็ต้องไปดูสมุนไพรชนิดไหนที่เพิ่มธาตุลมให้ได้ อย่างเช่น ตัวที่รวมทุกอย่างทั้งลมและไฟคืออบเชย อบเชยคนถึงนิยมมาใช้ ส่วนใหญ่จะได้ผลเพราะมีทั้งธาตุไฟและลมอยู่ด้วยกัน ขับลมบำรุงธาตุไฟให้เจริญองกงาม มันก็จะไปลดน้ำตาลลงได้

น้ำตาล มันมีปัญหา ก็คือ ถ้าเราเรียนวิทยาศาสตร์ เราจะรู้ว่ามันเกิดมาจากตับอ่อนหรือผลิตอินซูลินได้น้อย ที่นี้เราก็จะไปดูว่า ถ้าเราศึกษาละเอียดลงมาแต่ถ้าโบราณเราก็จะคำนึงถึงว่า อะไรที่คุมธาตุไฟมันต้องลงไปสักขนาดนั้นอีก อะไรที่คุมธาตุไฟก็คือโบราณเรียกว่า(ปิดตัง) ธาตุไฟเรียกว่า ปิดตะชั่ววาน แต่ตัวที่จะทำให้เกิดความร้อนขึ้นมาท่านเรียกปิดตัง

ปิดตัง มันคือธาตุน้ำ ปิดตังคือน้ำดี เพราะมันเขาถึงใช้ยารสขมเข้ามาให้เกิดความร้อน ให้เกิดการย่อยสลายสารอาหารหรือพวกน้ำตาลได้ เพราะฉะนั้นคนที่ เป็นโรคเบาหวานต้องกินอาหารที่มีรสขม ขมหนึ่งอัน เสร็จแล้วต้องมีอาหารเสริมต้องมีรสเผ็ด หอม ร้อน ยามุ่งไปกินอย่างเดียวเพราะมันจะทำให้ธาตุพัง มันจะทำให้ น้ำลดว่าทำไมมันเพิ่ม

แทนที่จะกินทีละอย่าง ทีละอย่างเขาก็เอามารวมกัน เป็นสูตรอาหาร

ตำรับยา กระตุ้นทำให้เกิดธาตุไฟ ตัวที่กระตุ้นทำให้เกิดความร้อนในร่างกายไม่ใช่เฉพาะยาที่รสเผ็ด หอม ร้อน แต่ถ้าเราศึกษาลึกลงไปของรสของยาเนี่ย ตัวที่ทำให้เกิดความร้อนจริงๆ เป็นเอ็นไซม์หลัก คือ รสเปรี้ยว เพราะฉะนั้นมันต้องมีรสชาติเผ็ด หอม ร้อนและรสเปรี้ยว เข้ามาเพื่อให้รสขมมันทำงาน ทานยาสามรส อาหารสามรสเบาหวานก็จะหาย ไขมันจะอยู่ในตับหรือตับอ่อนก็จะละลายไปโดยไม่ต้องไปทำอะไรมันเลย

พอเขาวิจัยแต่ละตัวไปเจอกระเจี๊ยบลดน้ำตาลในเลือดได้มันลดได้เพราะไปเป็นเอ็นไซม์ย่อยสลายน้ำตาลทำไมมันจะแก้ไม่ได้ มันแก้ได้แต่รักษาไม่หาย แต่ดึงไขมันออกมาจากตับอ่อน ต้องสามารถครับ

ความจริงแล้ว เบาหวานเป็นโรคที่มีคนเป็นเยอะ ไม่ว่าจะเกิดจากอายุ กรรมพันธุ์ ทำการตลาดกันมาก การรักษาโรคเบาหวานไม่ค่อยถูกชูเป็นหลัก เพราะการตลาดมันสูงมาก แพทย์แผนปัจจุบันทำได้แค่ประคองจริงแล้วแต่มันมีความอันตรายสะสม เพราะยามันจะทำลายไตและตับ

บางคนก็บอกว่าสมุนไพรมันอันตราย กินทำไม มันตกค้างที่ตับที่ไตรู้แล้วก็อย่ากินดี หันไปกินอาหารที่ปรุงตามสูตรที่มี ทำได้ไหมหละ ถ้ากินอาหารได้ก็แสดงว่ามันรักษาได้ ไม่มีโทษ

พวกโรคหัวใจ ตับ ไต เบาหวาน มะเร็งแพทย์แผนไทยเราพยายามจะพูดว่ารักษาได้เลย คงไม่แต่คนที่รักษามาได้จริง เขาพูดได้ ไม่อันตราย

เคยสงสัยว่าคนไทยแค่เป็นไข้หวัด เขามีผลวิจัยออกมาชัดเจนเลยว่ามีตัวยาที่แก้ไขหวัดได้จริงใช้แทนยาพาราเซตามอลได้ ไม่เอามาพูดกัน เอาตัวที่ไม่ใช่มาพูดแล้วก็มาโจมตีกัน เพิ่งออกข่าวมาใหม่ ๆ เลยว่า ยาเขียวหอมแก้ไขแก้ปวด ซึ่งมันไม่ใช่ ยาที่รักษาพวกไข้ก็มีผลงานวิจัย รัฐบาลทุ่มทุนสิบลกว่าล้านแต่ไม่ยอมพูด เพราะมันกระทบต่อเศรษฐกิจ

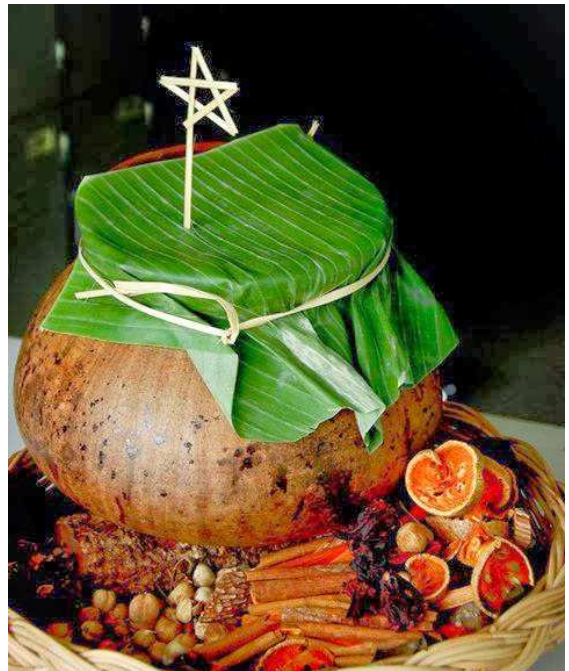
สมุนไพรรักษาโรคสำคัญขนาดนี้ แต่ปรากฏมหาลัยต่าง ๆ ที่เปิดคณะแพทย์แผนไทยจะไม่ค่อยมีครูที่เกี่ยวกับแพทย์แผนไทยเข้าไป

ก็เพราะผู้ที่เรียนแพทย์แผนไทย หากไม่มีปริญญา เข้าไปสอนไม่ได้ จะสอนปริญญาตรีได้ต้องมีตรีหรือโท จะสอนโทได้ต้องมีโทและเอก จะสอนเอกได้ต้องมีเอกแล้วเอกสายตรงด้วย เขาก็ไม่ได้อ่านช้อยกเว้น พอเขาจะใช้ก็เอาข้อบังคับตรง ยกเว้นแต่กรณีที่มีผู้เชี่ยวชาญบรรจุได้แต่เขาไม่เข้าใจข้อนี้ครับ

ถ้าเอาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยมารวมกันมีเยอะนะครับ เล่มนี้ครับ (ยกมาให้เห็น) ทุ่มทุนไปรวมสิบล้าน ดร.ทั้งนั้น เกษชกรทั้งนั้น วิจัยออกมาไม่ใช่หมอ บ้านนอกเหมือนผมนะครับ เขายังไม่เอาส่งเสริมเลย เพราะปกติเขามีวิจัยมาหมดเลยรักษาโรคไข้ โรคแก้ปวด ตอนนี้อยู่ไม่ได้ไปสอนน้อง ๆ แต่ก็รับงานที่มาจากงานที่นี้ นักศึกษารวมอย่างเนี่ยมาดูสมุนไพรรักษาโรค

ครูได้ทำประโยชน์ต่อสังคมโดยใช้ความรู้ความสามารถแก้ปัญหาให้คน โรคอะไรบ้าง

ส่วนมากจะเป็นโรคที่ไปหาหมอแล้วหมอทิ้ง หมอบอกรักษาไม่ได้ แค่นี้เป็นไข้หวัดที่เป็นตัวหนึ่งที่มาใหม่ รพ.เอาไม่อยู่ก็มา ส่วนมากก็เป็นมะเร็ง เบาหวานระยะสุดท้าย โรคไต ล้วนถูกทิ้งมาเยอะหากมาที่ผม ก็รักษาหมอฟรี ฟรีทั่วประเทศ ท่านมาบ้างไม่มาบ้าง บางองค์จะส่งไปให้เป็นช่วงๆ มีหลายพื้นที่ที่เคยปวนาตัวว่ารักษาพระฟรีทั่วประเทศ ท่านมาเองก็ยังไม่โอเค แล้วถ้าท่านมาไม่ไหวแล้วต้องไปหา ถ้าไปต้องดูลูกศิษย์ท่านด้วย แม้แต่พระองค์บางรูป จะยอมรับคนที่รักษาต้องเป็นคนที่ท่านโปรด แล้วบางที่ท่านก็ไม่รับด้วย

นอกจากชิมซบในหลักพุทธศาสนาแล้ว ครูก็ยังปฏิบัติพระวินัยเคร่งครัด

ต้องปฏิบัติเพราะบางที่เราเหนื่อย คือ บางทีต้องใช้กำลังใจเยอะ เราก็แก่แล้ว พอไปหาคนไข้ เรานี้ใจอ่อนแต่ทำยังไงให้คนไข้มีกำลังใจ เราก็ต้องอัปเดตความรู้สึกเราให้คึกคัก เรื่องสตางค์เราจะไม่พูดถึง เฉพาะคนมีเงินเขาก็จ่ายถึงจะมีเงินเขาไปมาเยอะแล้ว ยาบางอย่างที่เราหามาขายๆ ถ้าเราขายเนี่ยแพง พวกยาแพงผมจะแจกฟรีเป็นอย่างนั้นจริงๆ บอกที่ต้องขึ้นเขาไปเก็บเอง เพราะบางที่มันเป็นยาเฉพาะ จะไปเก็บแถวอีสาน อีสานจะมีป่าเหลืออยู่ เข้าไปลึกทุกที จะเหลืออยู่ในเขตป่าสงวน ต้องไปขอเจ้าหน้าที่เข้าไปขุดผมก็เลยพยายามเอามาปลูก ไปที่ก็สองสามวัน แต่ก่อนก็ต้องหลายวันเพราะต้องเดินเอง หลังๆ มาแก่แล้วก็เลยให้น้องๆ เข้าไป ถ้าไปทางเหนือเราก็จะแวะตลาดพวกนี้ ที่ทำวังผาจะมีเยอะหน่อย เป็นตลาดที่แวะประจำ

มีกรณีอย่างอยากได้สมุนไพรมีในพื้นที ก็ได้เปิดช่องให้ชาวบ้านไปเก็บมา มาขายให้ แล้วจะมีสมุนไพรรักษาโรคที่สั่งในร้านที่เขารับจากชาวบ้านมา ถ้าเป็นสมุนไพรรักษาโรคที่ร้านเขาไม่มีสต็อก ก็ต้องสั่งล่วงหน้า บางตัวที่เขาปลูกก็เอาที่ปลูกมา ส่วนใหญ่ก็จะเป็นเก็บป่าก็ต้องดูว่าเขาเก็บยังงั้น เพราะบางที่มันไม่สงวนพันธุ์ก็

มี อย่างหลายตัวที่ชาวบ้านเขาหาขายซึ่งไม่มีขายในท้องตลาด ต้องอาศัยเขาประจำครับ ยาผมส่วนใหญ่ก็ใช้พวกพิเศษเหล่านี้ครับ

ทุกวันนี้ เปิดคลินิก (แพทย์แผนไทย) ครับ ยาที่ใช้เป็นยาที่เราผลิตเอง ก็จะมีคลินิกของผมที่อยู่ที่กรุงเทพเปิดเฉพาะเสาร์อาทิตย์ แล้วก็คลินิกที่นั่นนอกจากนั้นส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนไข้เขาจะใช้ยาประจำเขาก็จะมาซื้อแล้วบอกต่อๆ ไป

มันน่ากลัวอย่างหนึ่ง คือ เขาถามกันบนอินเทอร์เน็ต ถ้ามันดังไปผมจะเดือดร้อน

การดำเนินชีวิตทุกวันนี้ อยู่ได้ครับเพราะเรา เราจะอยู่ได้ต้องอาศัย มันเหมือนกับว่าระหว่างหมอกับคนไข้ เราจะต้องให้เขาอยู่ได้มีพื้นที่ปลูกสมุนไพรเพื่อใช้ประมาณ ๒๐ ไร่ เป็นสมุนไพรกับพืชผสมผสาน มีไม้ผลอะไรต่ออะไร แต่ก่อนเราก็พึ่งพาชุมชนทำให้เขามีรายได้เสริม

สมเด็จพระเทพท่านก็มีแนวพระราชดำริฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติคือโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ครูได้ศึกษาบ้างไหม

ศึกษากับ ดร.ไชยันต์...นามสกุล ท่านก็อยู่โครงการนี้ ท่านก็จะอยู่ในโครงการฟื้นฟูอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ทำตั้งแต่ในหลวงท่านส่งเสริมสมุนไพรตั้งแต่ตอนแรก ผมมาทำตรงนี้ผมว่าโครงการเกษตรผสมผสานที่จัดที่

สำหรับการเกษตร ไม้ผล ที่ทำนาเลี้ยงสัตว์ จะแบ่งเป็นส่วน ตรงกับในหลวงที่บอก แต่ก็ประยุกต์ไป เห็นสมเด็จพระเทพท่านก็เดินตามแต่พระองค์ท่านก็มาใช้พระราชดำริว่า โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช มันมีข้อหนึ่งตรงกันอยู่ สมเด็จพระเทพท่านตรัสว่าการรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างน้อยที่สุดมันได้ประโยชน์ตรงที่เป็นอาชีพได้ อย่างน้อยที่สุดได้เอาตัวสมุนไพรเป็นอาชีพ

ตัวนี้มันเป็นผลจริงๆ ครับโครงการของพระองค์ท่านมันอยู่ในแนวคิดที่ผมที่ต้องรักษาสมุนไพรให้ได้ เพราะหลายตัวมันจะหายไป มันจะสูญพันธุ์พยายามที่จะทำ ตอนนี้มีโครงการที่จะเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อสมุนไพรบางตัวมันต้องใช้สารพิเศษของมัน อาหารเลี้ยงต้องใช้เวลา ท่านเชี่ยวชาญด้านนี้ เพราะน่าจะงานเยอะ แต่ก่อนนี้ท่านลงลึกเรื่องนี้เยอะ ผมได้ศึกษาทั้งของในหลวงและสมเด็จพระเทพด้วยครับ

ตั้งใจเสมอว่า จะเป็นกำลังของสมเด็จพระเทพในเรื่องความรักความผูกพันที่จะรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เด็กรุ่นใหม่หันมาสนใจด้านนี้ให้ได้ ตัวนี้เป็นหลักเลยครับ เพราะเวลาสอนนิสิตนักศึกษา ผมก็เป็นอาจารย์พิเศษที่ ม.เกษตรศาสตร์ กำแพงแสนนี่ครับเทอมหนึ่งก็จะมีเวลาหลายสัปดาห์เหมือนกัน มันตั้งแต่ผมเดินป่าช่วง ๒๐ ปีที่แล้วกับตอนนี้มันต่างกันมาก แล้วป่าเป็นตัวที่ให้อาหารให้คน ชีวิตพืชชีวิตสัตว์อุดมสมบูรณ์ ป้องกันภัยพิบัติสำหรับโลกด้วย ป่าจะเป็นตัวที่ช่วยให้อาหารให้ยาแล้วก็ให้การป้องกันภัย โรคเนี่ยพอเรียนในพระคัมภีร์มันมีแต่ว่ามันเข้าไปอยู่ในป่าไปแฝงในสัตว์ป่า พอตอนหลังสัตว์ไม่มีแต่ป่าอยู่ มันก็เข้ามาในเมือง โรคที่มันเข้าไปอยู่ในป่าก็กระจายออกมา อย่างเช่นโรคเอดส์ก็มาจากลิง แล้วก็ที่เป็นโรคระบาดในช่วงปู่ชิวทิกที่ท่านพูดถึงพระฤาษีหาลงเมืองที่คนตายกันเป็นเปื้อน

ครูพูดการเดินทางในการศึกษาเรียนรู้ ความเชี่ยวชาญก็มีแต่ความใหม่สำหรับผมคือฐานแพทย์แผนไทยที่ด้านอื่นควรจะมองหรือคนรุ่นใหม่เอาเข้าไปอยู่ในกระบวนการ การเอาเปรียบเทียบกับวิทยาศาสตร์เป็นหลักยังงี้ทำให้จับคู่กันมาได้

ตอนแรกที่ผมเรียนของวัดโพธิ์มาแล้วตอนนั้นก็มาสะสมสมุนไพรแล้วก็เปิดร้านขายยาสมุนไพรพอเสร็จแล้ว สมัยก่อนไม่ค่อยมีคนใช้สมัยโบราณยังเหลืออยู่ก็จะมาหา บางทีคนไข้มาหาเรา เรางงเป็นไก่ตาแตก แทบจะเปิดพระคัมภีร์ไม่ทัน แล้วมันไม่รู้จะเริ่มต้นยังไง หาทุกซ์ สมุทัย นิโรธ มรรค

มันถึงจะหาทางลงมันได้ มันใช้ไม่ได้ถ้าเราเรียนของพระคัมภีร์อย่างนี้อย่างเดียว มันยังลงไม่ได้มันต้องมีทางก็อริยสัจ ๔ แต่ละคร้บมันต้องมีทางแก้เพราะหลักพระพุทธศาสนาที่ตามเรื่องของการแพทย์แผนไทยก็ตาม

การแพทย์ คือ ร่างกายของคน

ร่างกายของคนก็คือวิทยาศาสตร์ที่มีเหตุมีผลของมันอยู่แล้ว เราต้องรู้ตรงนี้ให้ได้ว่าการเกิดโรค การรักษาโรคที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เราจะนำเอาเรื่ององค์ความรู้แพทย์แผนไทยที่เราเรียนมา เอามาใช้ให้เข้า

หลักเกณฑ์วิทยาศาสตร์ได้ยังไงก็ไปเรียนที่ไหน เพราะถ้าเราดูอาการคนไข้ จะไปถามหมอว่าอาการแบบนี้รักษาอย่างไร หมอแผนปัจจุบันสมัยก่อนหวงมาก ไม่มีใครเขาบอกผมก็ไปดูและไปเรียนที่อายุเวชวิทยาลัย เข้าไปเรียนปรากฏว่ามันก็ตรง

ประมาณปี ๒๕๓๐ กว่าอาจารย์หมอที่ศิริราชสอนที่อายุเวชวิทยาลัยอยู่หลายท่าน ที่ท่านเปิดใจยอมรับแพทย์แผนไทย ที่เข้ามาพัฒนาคู่กับ แผนปัจจุบัน ท่านก็จะสอนให้หมด ตอนก่อนไปเรียนที่ศิริราชก็เดินเรียน ก็แต่อาจารย์รุ่นที่สอนผมท่านเปิดใจกว้าง แต่ปัจจุบันผมไม่ทราบ ผมถามรุ่นน้องเขาก็ไม่เท่ากับรุ่นเก่าเท่าไรหรอก ส่วนมากก็จะไปอีกแนวหนึ่งก็จะได้หลักวิทยาศาสตร์การแพทย์ ผมก็นั่งนึกเอาเราไปเรียนอเนกาโตมีคือกายวิภาคแล้วก็เรียนร่างกายเราประกอบด้วยอะไรระบบต่าง ๆ มันทำงานด้วยอะไร ต้องเรียนตัวนี้ให้เข้าใจผมก็คิดทำไมพระคัมภีร์ไม่สอนตัวนี้เข้าไป ผมก็มาเรียน(กรรมฐาน)

โบราณคนที่เป็นหมอมต้องไปฝึกสมาธิอย่างน้อยต้องได้(กรรมฐาน) แล้วคนที่เป็นหมอก็เป็นพระ แล้วก็มานั่ง (อสุวิกรรมฐาน) แยกแยะเนื้อหนังมังสา มีเส้นเลือดก็เส้น ดูหัวใจ ทำงานยังไง เขารู้อย่างนี้มาหมดแล้ว จึงไม่ต้องมาเขียนไว้ เรามั่นใจจริง เพราะตัวนี้ในตำราแพทย์แผนไทยจึงเขียนไว้คร่าว ๆ เท่านั้นเอง แต่ตำราตัวนี้ทุกคนต้องไปเรียนด้วยตัวเองมันต้องเชื่อมตรงนี้ ตอนนี่ผมก็ท่องจำต้องพอหลับตาคนไข้มาปุ๊บบอกอาการเราต้องนึกออกว่าอวัยวะตรงนี้ อาการปกติเป็นยังไง อาการผิดปกติมันเป็นอย่างนี้ อาการติดขัดมันไปตรงนู้นไม่ได้ ต้องเขียนแล้วเขียนอีก ตัวนี้เป็นวิทยาศาสตร์ที่เราสมัยโบราณเรียนมาก่อนแล้ว พุทธศาสตร์สอนมาก่อนแล้วทุกคนต้องรู้ด้วย พระอาจารย์บอกว่าคุณะหัวใจมันสรุปคิดโลหิตมันเป็นอย่างนี้ เลือดมันไป หายใจลมหายใจมันตามไป พอถอดหนังออกมามีเส้นเลือดก็เส้น

การดำเนินชีวิตแบบนี้ มันคงอยู่ในพุทธศาสนา ชยัน อย่าเกร อย่าไปเบียดเบียนใคร ตรงกับแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเทศควรยึดตัวนี้เป็นหลักเลย เพราะว่าในปัจจุบันที่เราแย้งเพราะเราไม่ยึดตามหลักของในหลวง ศาสตร์ของในหลวงเป็นเรื่องที่ควรอยู่ในหัวใจของคนไทยเลย เพราะศาสนาพุทธเนี่ยพื้นฐานคือความพอเพียง พอดี พอเหมาะ พอสม แล้วก็ต้องมีภูมิคุ้มกัน ศาสตร์ของพระราชานี้คือพอเพียง เราทำได้แล้วก็ใช้ตามความเหมาะสมตามฐานะทำน้อยก็ใช้ตามความเหมาะสม ทำมากก็ใช้ความเหมาะสม ไม่ใช่เอาไปเก็บหมด เพราะถ้าเก็บหมดประเทศชาติก็ไม่ได้อะไร เลยคนบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงต้องอยู่แบบจนๆ เงินที่คุณหามาได้จากความขยันของคุณไปเก็บไว้ที่ไหน มันไม่ได้กลับมาหมุนเวียนในประเทศเลย เพราะฉะนั้นในหลวงบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงมีสามระดับนะ ระดับพื้นฐาน ระดับกลาง ระดับบนพอเพียงแบบมหาเศรษฐี

การปลูกผลผลิตเองเอามาใช้เป็นวัตถุดิบหรือดึงมาจากภายนอกบ้างเพื่อแปรรูปเป็นยา ต้องดูประโยชน์ที่จะใช้สอย กำลังที่จะทำ คนอื่นต้องไม่เดือดร้อนอะไร เราก็ต้องพออยู่ได้ สิ่งหนึ่งคือการขยายผลอย่างน้อยที่สุดคนรอบข้าง ถ้าเขาเห็นแบบนี้แล้วเป็นต้นแบบ มีรูปธรรมแบบนี้

ส่วนมากก็จะเป็นกลุ่มแพทย์แผนไทยทำแบบนี้เยอะครับ แล้วก็เหมือนกันเริ่มต้นจากศึกษา ขยายองค์ความรู้ พัฒนาพื้นฐานของการจากซื้อมาเป็นปลูก ปลูกแล้วก็มาขยายมันจะเป็นการ มีหลายที่ที่ทำแบบนี้ สำหรับในระดับชุมชนจริงเขาก็จะมีทำอยู่แล้ว ตอนนี้อบต.เขาเริ่มทำ เขาก็จะคุย ตอนหลังมาเขาก็จะทำเอง มีบส่งเสริม เขาก็จะมีศูนย์แพทย์แผนไทย เพื่อนผมก็ไปเป็นหมอที่นั่น

เวลาครูสอนคนที่จะเป็นแพทย์แผนไทยโบราณเนี่ยจะต้องเรียนรู้เรื่องอะนาโตมี ผ่านกัมมฐานหลายคนก็กัมมฐานไม่เป็น ก็ต้องใช้เอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นรากฐานของคนรุ่นใหม่

ผมเน้นครับ เพราะว่าใครมาดูงานที่ไร ทุกคณะผมก็พูดถึงเศรษฐกิจพอเพียง ทำอะไรที่ทำให้เราพออยู่พอกิน เราก็ปลูกทุกอย่างที่เรากิน และกินหลายๆ อย่างที่เราปลูกที่เหลือเราก็ขายคืออะไรที่เราใช้ปลูกมันขึ้นมาเถอะ อะไรที่เกินกำลังก็ไปซื้อมาถือว่าเป็นการช่วยท้องถิ่น แต่อะไรที่เราปลูกเราช่วยตัวเองได้เยอะ ส่วนใหญ่ก็เน้นตัวนี้เป็นหลัก เรื่องสรีระวิทยาเนี่ยเขามีหนังสือขายหลักสูตร ผมก็ไปเขียนหลักสูตรแพทย์แผนไทยแบบโบราณก็ต้องเรียน ก็จะมีหนังสือสอน (อะนาโตมี) ทุกคนตอนนี้เรียนรู้ตรงนี้ได้เท่ากันหมด ไม่ต้องไปนั่งกัมมฐานแต่ขอให้ขยันท่อง ตอนนี้มีบังคับเรียนแล้วครับ เพราะฉะนั้นตัวนี้ไม่ยากแล้วเพียงแค่ว่าเราจะเอาสองตัวนี้มาสอดคล้องกันได้อย่างไร

ครูมาถึงปริญญาเอกได้อย่างไร

มันที่ต้องปริญญาโท เอก มันมีปัญหาเรื่องความเชื่อถือของสังคมต่อแพทย์แผนไทยมันขาดความน่าเชื่อถือ ตำรับตำราที่ผมทำเล่มแรกเวลาไปวางขาย ประมาณครึ่งเขาไม่ยอมให้วาง เขา

บอกปัจจุบันหมอแผนไทยมันตายไปแล้ว จะเขียนทำไม ถ้าคุณเอาตำราแบบนี้มาวางผมเอาหนังสือไปมาวาง
อย่างนี้เท่าไรผมก็วางได้ ผมเดินป่าคุยกับหมอทุกจังหวัดเนี่ย เพื่อเอาหนังสือนี้ไปวางขาย แล้วก็พบกับ

น้อยก็ได้วางจังหวัดละร้าน ก็ยังโอเค แต่ก็ยังไม่ค่อยได้รับความนิยม ตอนหลังถึงจะมีคนหันมาสนใจแพทย์แผนไทย พอไป
เรียนปริญญาโทผมไปเรียนที่มหาลัยคริสเตียน รักพระ
พุทธศานามากขึ้นอีกเยอะเลย ของที่เขาสอนก็เหมือนของที่
พระพุทธเจ้าสอนมาทั้งนั้นมัน ถึงปริญญาเอกยิ่งสบายใหญ่
เพราะหลักเกณฑ์ในการวิจัยเป็นของพระพุทเจ้าทั้งนั้นเลย

ปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความสนใจเรื่องสมุนไพรเป็น
อย่างมาก เนื่องจากเป็นทรัพยากรที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่าง

ยิ่งในภาวะที่ประเทศกำลังประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การนำสมุนไพรไทยมาใช้เป็นยา ผลิตภัณฑ์เสริม
อาหารและเครื่องสำอาง จะช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศที่ต้องนำเข้าผลิตภัณฑ์เหล่านั้น และเป็นการ
พึ่งตนเองที่ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของบรรพบุรุษไทย

ถ้าผลิตภัณฑ์สมุนไพรของไทยสามารถส่งออกไปขายยังต่างประเทศ ก็จะเป็นการสร้างรายได้ให้กับ
ประเทศอย่างมหาศาล ปัจจุบันทั่วโลกให้ความสนใจผลิตภัณฑ์สมุนไพรกันอย่างมาก เนื่องจากจากความคิดที่จะ
กลับคือสู่ธรรมชาติ (Back to the nature) แต่การที่จะส่งผลิตภัณฑ์สมุนไพรไปขายนั้น สินค้าเหล่านั้นจะต้อง
มีมาตรฐานตามหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่ดี (Good Practics)

ซึ่งการพัฒนาสมุนไพรให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลจะขึ้นกับปัจจัยหลายประการ จะเห็นได้ว่าใน
สมัยก่อนหมอยาแผนโบราณ หรือหมอพื้นบ้านรู้จักนำเครื่องยาสมุนไพรมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดคุณ
ค่าสูงสุดโดยหมอยาจะรู้จักชนิดของเครื่องยาสมุนไพรว่าชนิดใดมีประโยชน์ ใช้ทำอะไรได้บ้าง รู้จักที่จะเก็บใน
ฤดูใด เวลาใด อายุแก่-อ่อนของเครื่องยาส่วนใหญ่

ส่วนที่จะนำมาใช้ วิธีเตรียมยา และขนาดที่ใช้ซึ่งจะแตกต่างกัน
ในแต่ละวันของคนไข้ เป็นต้น จะได้จากการเก็บจากป่า ยังไม่มีการปลูก
อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งรูปแบบยาของผลิตภัณฑ์ที่ใช้ก็จะเป็นรูป
แบบเดิม คือ ลูกกลอน ยาต้ม ยาดอง เป็นต้น หรือ รูปแบบที่ทันสมัยขึ้น
คือ บดเป็นผง บรรจุในแคปซูล หรืออัดเป็นยาเม็ด ซึ่งยังมีปัญหาเรื่อง
ความสะอาด การปนเปื้อนขึ้นโลหะหนัก หรือสารจำกัดศัตรูพืช
นอกจากนี้ก็ไม่มี การพิสูจน์ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา การศึกษาความเป็นพิษ
หรือการศึกษาทางคลินิก หรือถ้ามีก็น้อยมาก ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาเป็นรายคนไข้

ความคิดของคุณ

การจะพัฒนาสมุนไพรกันอย่างจริงจังให้มีมาตรฐานสากล จะต้องมีการพัฒนาทั้งกระบวนการตั้งแต่
การปลูก การเก็บเกี่ยว การผลิต การควบคุมคุณภาพ ตลอดจนการทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของ

ผลิตภัณฑ์ ซึ่งองค์การอนามัยโลก ได้กำหนดแนวทางหรือหลักเกณฑ์ที่ดีในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร โดยจะต้องประกอบด้วย ๕ G ได้แก่ หลักเกณฑ์ในการปลูกที่ดี หลักเกณฑ์การเก็บเกี่ยวที่ดี หลักเกณฑ์การผลิตที่ดี หลักเกณฑ์การควบคุมคุณภาพที่ดี และหลักเกณฑ์ในการศึกษาทางคลินิกที่ดี

เครื่องยาสมุนไพรถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของผลิตภัณฑ์หรือตำรับยาไทย ฉะนั้นคุณภาพของเครื่องยา มีความสำคัญมาก และเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์ประเมินของสถานที่ผลิตยาไทยและยาสมุนไพรตามหลักเกณฑ์

การผลิตที่ดี ซึ่งประกอบด้วย ๔ ด้าน

ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดทำเอกสาร ด้านการดำเนินการผลิต รวมถึงเรื่องเครื่องยาสมุนไพรที่รับเข้ามา

ปัจจุบันประเทศไทยมีสถานที่ผลิตยาไทยและยาสมุนไพรทั้งหมด ๙๔๗ แห่ง มีโรงงานที่ได้รับการรับรองการผลิตแบบ GMP จำนวน ๙ แห่ง คิดเป็น ๐.๙% ถือได้ว่าเป็นจำนวนที่น้อยมาก และ

มีมูลค่าการผลิตรายได้ ๑,๓๘๘.๖๖๙ ล้านบาท คิดเป็น ๔.๔ % ของมูลค่ายาแผนปัจจุบัน

ทั้งนี้เนื่องจากยาไทยและยาสมุนไพรยังไม่เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคเท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็นคนไข้เอง แพทย์ หรือบุคลากรทางการแพทย์ ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์ยาไทยและยาสมุนไพรยังไม่มี การพิสูจน์สรรพคุณอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ หรือผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้คุณภาพมาตรฐานสากล ตลอดจนโรงงานที่ผลิตยาไทย ยังมีคุณภาพที่ไม่เข้ามาตราฐาน และยังมีขาดกลยุทธ์ทางการตลาดที่ดี นอกจากจุดอ่อนที่ได้กล่าวมาแล้ว และในอนาคตอันใกล้ที่รัฐจะประกาศใช้มาตรการ GMP

ยกอ้างอิงศุภมัสตุ

ฉบับหลวง เพื่อเป็นส่วนพระราชกุศลเฉลิมพระเกียรติ และเป็นตำราที่ใช้ประโยชน์ในชาติบ้านเมืองต่อไป ตามที่ปรากฏในบานแผ่นกของคัมภีร์แต่ละเล่ม ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระบรมราชโองการมหาราชพระบัณฑูรสุรสิงหนาทดำรงสั้ง พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นภูติราชหฤทัย จางวางกรมแพทยา พระเจ้าราชวรวงศ์เธอกรมหมื่นอักษรสาสนโสภณ จางวางกรมอาลักษณ์กรมอักษรพิมพ์ วางตำหรับคำภีร์แพทย์สำหรับรักษาโรคต่างๆ เป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ชนเป็นอันมาก

แลตำหรับแพทย์ซึ่งสร้างขึ้นไว้ใช้สอยสืบกันมานั้นสูญหายไปเสียบ้าง ที่ยังมีอยู่ที่วิปลาศคลาดเคลื่อนไปบ้างให้กรมหมื่นภูติราชหฤทัยจัดหารวบรวมฉบับคำภีร์แพทย์ทั้งสิ้นมาชำระสอบสวนให้ถูกต้องแล้ว ส่งมาให้กรมหมื่นอักษรสาสนโสภณสร้างขึ้นไว้ เพื่อเป็นส่วนพระราชกุศลเป็นที่เฉลิมพระเกียรติยศ แลสำหรับแผ่นดินสืบไป

ประวัติหมอชีวก

ประวัติชีวกโกมารภัจจ์แพทย์ หมอชีวกโกมารภัจจ์ เกิดที่ประเทศอินเดีย ในสมัยพุทธกาล เป็นเด็กที่เจ้าชายอภัยราชกุมาร พระราชนัดดาของพระเจ้าพิมพิสาร แห่งแคว้นมคธ นำมาเลี้ยงไว้เป็นบุตรบุญธรรม ได้ไปเรียนวิชาแพทย์ที่สำนักอาจารย์ทศปาโมกษ์ ณ เมืองตักศิลา ตามปกติจะต้องศึกษาอยู่ ๑๖ ปีจึงจะสำเร็จ แต่ท่านปู่ชีวกโกมารภัจจ์ ได้ศึกษาอยู่เพียง ๗ ปีก็สำเร็จการศึกษาแล้วกลับมายังกรุงราชคฤห์ ระหว่างเดินทางกลับได้ทำการรักษาโรคให้แก่ผู้คนเป็นจำนวนมากโดนไม่เลือดขึ้นวรณะ ทั้งด้วยยาและการผ่าตัด ต่อมาพระเจ้าพิมพิสารได้ทรงแต่งตั้งให้เป็นแพทย์หลวง และเป็นหมอประจำพระพุทธเจ้า ปู่ชีวกโกมารภัจจ์ ได้แต่งตำราวิชาแพทย์ไว้มากมาย อันเป็นคุณต่อชนรุ่นหลังเป็นอันมาก สมควรที่อนุชนรุ่นหลัง จะได้รำลึกถึงคุณความดีของท่าน ในฐานะบิดาแห่งวิชาแพทย์ของเรา สืบต่อไป

ประวัติสรรพคุณยาเบญจกูล

ท่านพระอาจารย์เจ้าได้กล่าวสืบกันมาว่า มีพระดาบส ๖ พระองค์

องค์ที่ ๑ ชื่อฤาษีภัพะตัง บริโภคผลดีป्ली อัจระงับอินโรคได้

องค์ที่ ๒ ชื่อฤาษีอุธา บริโภครากข้าวปลู อัจระงับเมื่อยขบ

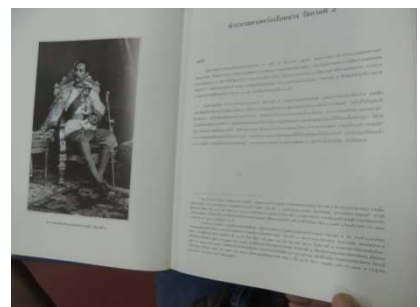
องค์ที่ ๓ ชื่อฤาษีบุพเทว บริโภคเถาสะค่าน อัจระงับเสมหะและ

วาโยได้

องค์ที่ ๔ ชื่อฤาษีบุพพรต บริโภคเจตมูลเพลิง อัจระงับซึ่งโรค อันบังเกิดแต่ดี อันทำให้หนาวและเย็นได้

องค์ที่ ๕ ชื่อฤาษีมหิทธิกรรม บริโภคขิงแห้ง อัจระงับตรีโทษได้

องค์ที่ ๖ ชื่อฤาษีมุรธาธร เป็นผู้ประมวลสรรพยาเข้าด้วยกัน จึงชื่อว่าเบญจกูลเสมอภาค ผู้ใดได้บริโภคแล้ว อัจระงับโรคอันบังเกิดแต่หวัดตึงสาการ (อาการ ๓๒) มีผมเป็นต้นและสมองเป็นที่สุด และบำรุงธาตุทั้ง ๔ ให้บริบูรณ์

เกณฑ์มาตรฐานอนามัยโลก

PIC/S และผลของการเปิดเสรีทางการค้า จะยิ่งทำให้ยาสมุนไพรจากต่างประเทศที่มีคุณภาพดีกว่าเป็นที่ยอมรับในสังคมไทยและอาจทำให้ยาไทยไม่มีที่ยืนในสังคม และหากปล่อยให้สถานการณ์เป็นเช่นนี้ต่อไป ยาไทยก็อาจสูญหายไปพร้อมกับภูมิปัญญาดั้งเดิมของคนไทยที่มีการสั่งสมมานานหลายชั่วอายุคน ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "คุณภาพของเครื่องยา" ในที่นี้จะกล่าวถึงหลักเกณฑ์การควบคุมคุณภาพที่ดีของเครื่องยาสมุนไพร ตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลก ขั้นตอนการควบคุมคุณภาพนั้น มีขั้นตอนดังนี้ คือการสุ่มตัวอย่าง การควบคุมคุณภาพของเครื่องยาและการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์

การสูมตัวอย่าง

การสูมปริมาณภาชนะ : การสูมตัวอย่างของเครื่องยาสมุนไพรมีความสำคัญมาก ถ้าการสูมตัวอย่างนั้นสูมได้ดีก็จะเป็นตัวแทนของเครื่องยาสมุนไพรทั้งหมดนั้นได้ ในเภสัชตำรับประเทศสหรัฐอเมริกา (USP ๒๙/NF ๒๔) ได้กำหนดการสูมตัวอย่างของเครื่องยาสมุนไพรเป็น ๒ แบบ คือ การสูมตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนของตัวอย่างทั้งหมด

นางจินดา บุษสระเกษ ครูภูมิปัญญาไทย ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน

พบกันในช่วงก่อนข้างจะเข้ายามบ่ายในวันที่มีลมหนาวโอบผ่านเบาบาง รอคูอยู่ตรงข้างร้านขายของชำหน้าปากซอยที่เชื่อเชิญสองแขกแปลกหน้าที่มาจากเมืองกรุง ค่อนข้างสูงวัย นั่งพักพร้อมเปิดน้ำเย็นจากตู้แช่ส่งให้ด้วยรอยยิ้ม

ครุเขาไปหาหมอตตามนัด โทรมาบอกว่าให้รอหน่อย รอรออยู่ไม่นานเกิน ๓๐ นาที ก็จะได้ถึง บ้านครุอยู่ตรงฝั่งถนนด้านข้างนี้เอง หรือจะเข้าไปคอยที่บ้านครุก่อนก็ได้ ว่าแล้วชี้ไปยังเรือนครึ่งตึกครึ่งไม้ขนาดย่อม ๆ เปิดประตูกว้างเอาไว้ โอบสายตาผ่านเข้าไปรับรู้ได้ถึงความอบอุ่นภายในบ้านที่พร้อมจะเป็นที่พึ่งของชุมชนแห่งนี้

กระนั้น เราเลือกที่จะนั่งคอยที่ร้านชำข้างทาง ชวนสนทนาถึงเรื่องราวของครุจินดา บุษสระเกษ ครูภูมิปัญญา ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ของสภาการศึกษา ในทำนองอยากจะได้ฟังเสียงสะท้อนจากชาวบ้านอย่างไถ่อย่างนั้น

ไม่ผิดหวังกับประโยคแรกที่ได้ฟัง

“ครุเป็นคนที่ทำเพื่อชุมชนจริง ใครเดือดร้อนให้ช่วยอะไรมารับไว้หมด ทำงานแบบจิตอาสา คนที่จะทุ่มเท เสียสละให้สังคม ชุมชนไหนยังมีปัญหา ก็ไปช่วยเหลือเขา เรื่องของตลาดเขาจะเก่ง ใครเดือดร้อนไม่มีที่อยู่อาศัย ก็หาที่ให้เขาแล้วเขาก็ผ่อนส่ง สอนให้ชาวบ้านปลูกผักไว้กิน ปุ๋ยชีวภาพ ชีวู ชีควาย เอามาทำให้แห้งชาวบ้านมีรายได้ด้วยการสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่ชาวบ้าน ใคร ๆ ก็รักเขา...”

ครุจินดา บุษสระเกษ เลยกะ เธอจบแค่ป.๗ แต่ความรู้ความสามารถเกินปริญญาเอก สูดยอดนักบริหาร ที่ผูกร้อยดวงใจทุกดวง ด้วยความเข้าใจ เข้าถึง จึงพัฒนา นำพาชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างเหลือเชื่อ ปลูกฝังให้คนในชุมชนมีขบวนการทำงานแบบจิตอาสา ช่วยเหลือแบ่งปันทั้งร่างกาย แรงใจ แรงความคิด พิชิตใจคนในชุมชน ร่วมด้วยช่วยกันเติมเต็ม ด้วยการเพิ่มความรู้ การถ่ายทอดความรู้ ขบวนการทำการตลาด รู้จักพึ่งพาตนเอง มีการจัดการ-ทุน(เงินทุน) -ทุนคน-ทุนทรัพยากรธรรมชาติ อย่างชาญฉลาด

คุยกันได้ไม่นานนัก เห็นผู้หญิงวัยค่อนกลางคนก้าวลงจากรถ ตรงมายังที่บริเวณนั่งคุย ด้วยท่าทางรีบร้อน รู้ได้ทันทีว่านี่น่าจะใช้ครุจินดา แน่นนอน จึงรีบยกมือไหว้และทักทายกันเหมือนรู้จักกันมานานปี ซึ่งดูเหมือนครุเองเอ่ยปากขอโทษที่ทำให้ต้องรอ ด้วยเหตุผลจำเป้นดังกล่าวก่อนที่จะเริ่มเรื่องชีวิตครุ

วันหนึ่ง ๒๔ ชั่วโมงต้องแบ่งให้สังคม ครอบครัว และอื่น ๆ อันนี้เป็นกิจกรรมเพื่อครอบครัว กิจกรรมยกป่าเข้าบ้าน นี่เป็นผักหวานป่า ซึ่งเป็นการอนุรักษ์และสืบสานพันธุ์ไม้พื้นเมือง ช่วงที่พื้นพุ่มน้ลเสื่อมเพราะชาวบ้านขุดกันมาหมดแล้ว ทำให้เราคิดว่าสิ่งที่เราควรอนุรักษ์ คือ ผักหวานป่า ก็พาชาวบ้านทำเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่ชาวบ้าน สังคมและโลก ผักหวานป่าประมาณ ๔ หนึ่่นกว่าต้น มันเป็นช่วงฤดูการพฤษภาคม มันจะออกผลผลิต

สิ่งที่เราช่วยชาวบ้านคือตอนก่อนผักหวานป่าคือหล่นทิ้งตอนนี้ก็โลละ ๒๐๐ ไม่มีขาย มีแต่คนจอง เราขยายป่าโดยอัตโนมัติ เราประชาสัมพันธ์กับเครือข่ายว่า บ้านฉันมีผักหวานป่านะ มาซื้อ ชาวบ้านได้ขายจากเรา เอามาผลิตจากป่าชุมชนมาเพาะ เราสร้างเครือข่ายโดยมีชาวบ้านขับเคลื่อนแล้วเราก็บอกต่อกัน ขายต้นกล้าต้น

ละ ๒๐ บาท ผักหวานเป็นพืชที่อยู่โดดเดี่ยวไม่ได้เราต้องปลูกแบบมีเพื่อน เช่น ชะอม แคบ้าน ฯลฯ เราปลูกฝั่งเรื่องการปลูกพืชเอาไว้กิน เหลือกก็เอาไปขาย ปลูกฝั่งชุมชนและเด็ก เรามีเครือข่ายจัดกิจกรรมให้เด็กรู้เท่าทันสื่อ

ต้นแบบ คือ ในหลวงเราทำสีพันกว่าโครงการ เราก็ขับเคลื่อนเรียนแบบในหลวง ในหลวงทำกิจกรรมดีๆเพื่อสังคมเราก็ทำตาม ที่เราทำเช่น กิจกรรมเรื่องขยะ สิ่งแวดล้อม เราทำร่วมกับชมรมเรารักในหลวง เราก็ส่งเสริมเรื่องปากท้องชาวบ้านลดปัญหาความยากจน ไม่มีรายได้ไม่มีงานทำ ที่นี้เป็นชุมชนเข้มแข็งเราได้เป็นต้นแบบของระดับอีสาน ขบวนการเราก็ถือว่าเราเป็นครูภูมิปัญญาอยู่แล้ว เราก็ศึกษาเรียนรู้วิธีการเชื่อมเครือข่าย กิจกรรมเราเริ่มทำตั้งแต่เข้าสู่วงการ

เราเป็นครอบครัวที่เป็นหนี้จากการปลูกข้าวฟ่าง เราปลูกแล้วเราไม่รู้แหล่งตลาด หลังจากพ่อบ้านกลับมาหาเราไปทำงานเสร็จแล้วเขามั่นเหมือนเป็นโชคดีของเรามีพ่อค้ามาจากปราจีนบุรีมาหา มาซื้อต้นตอเฟืองฟ้า พอหาต้นตอเฟืองฟ้าเสร็จเขาก็เหมือนไม่ได้บอกอะไรเราแต่เรารู้ เขาจ้างพาเขาไปหา เขาก็ขายดีขายดีเดี๋ยวกลับมาเดี๋ยวกลับมา เราเคยสังเกตขอติดตามเขาไปที่หมู่บ้านเขา เป็นชุมชนที่ปลูกไม้แต่เดิมบ้านเราไม่มีไม้แบบนี้ เราไปเห็นแล้วคิดว่ามันน่าทำนะ ทำไม้ขาย มันน่าทำนะ ชาวบ้านมีรายได้

เรากลับมาก็เริ่มทำและเริ่มเรียนรู้ เราเป็นครอบครัวที่เปลี่ยนคำขวัญของเฟืองฟ้า คำขวัญที่เราภูมิใจเราเป็นคนจุดกำเนิดสิ่งที่เราภูมิใจมันเกิดการเลียนแบบเกิดครอบครัว ขยายไปเลียนแบบเรา ตอนนี้อย่างชุมชน มีเครือข่ายเชื่อมโยงกัน เป็นรายได้เสริมจ้างคนทำงาน

พอเราทำเรื่องเฟืองฟ้าเสร็จฐานะเราดีขึ้น เราเริ่มบอกต่อคนข้างเคียง เราไม่แย่งที่นี้มีการพัฒนารูปแบบเราก็ขยายตลาดตอนนี้เราโกอินเตอร์แล้ว จีน บรูไน คุเวตมาซื้อ รูปแบบเรามีการพัฒนา เราเรียนรู้ จากแฟนซี ก็เป็นไม้ตัด เป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ อันนี้คือ การพัฒนา เขาจะเก่งเรื่องการผลิต และการตลาด ไม่ใช่เราจะอยู่แบบไม่พัฒนา

ที่นี้เก่ง คือ สามารถพัฒนาตัวอื่นด้วยผสมผสานกันไป นี่คือกิจกรรมที่เราทำ ใครสนใจก็มาเรียนรู้กับเรา คือกิจกรรมของเครือข่ายเราทำระดับอำเภอ ภาคและระดับประเทศ มีวัตถุประสงค์หรือพื้นที่ว่างก็ปลูก

อีกอย่าง เราก็ขยายเรื่องครอบครัวด้วย คือ รอบบ้านมีผักปลูกไว้กิน อย่างมะนาวเราก็ภูมิใจเพราะเราทำให้ชาวบ้าน ตอนนั้นช่วงมะนาวแพงเราก็ตระหนัก เรบอกไม่ได้แล้วเราต้องปลูกไว้กิน ตอนนั้นคนก็ปลูกเยอะ เราก็ขยายพันธุ์ด้วย มีรายได้ ชาวบ้านก็ได้ เหมือนในหลวงว่า เราต้องเห็นประโยชน์ส่วนร่วมด้วยไม่ใช่แต่ประโยชน์ส่วนตน ไม้จันทน์เราก็อยู่ไม่ได้ เราทำแบบให้มันครบวงจร

การพัฒนา คือ การอยู่กับปัญหา อยู่กับชุมชน มันจะเห็นตัวเราเองจะต้องพัฒนา เราต้องเข้มแข็งไม่ใช่รอแต่นโยบาย ที่เอาเงินลงมาๆ แล้วไม่พัฒนาคนมันไม่ได้ผล เงินมาก็ยังจนอยู่ อย่างเราให้เขาปลูกเฟืองฟ้า มะนาว ผักหวานปานี้เป็นการพัฒนาเขาไปในตัว ทำแบบอย่างให้เขาดูก่อน เขาก็จะเห็นเรามีเสริมอย่างเช่นมะนาวมีเยอะ เขาก็แปรรูป เขาเห็นเราเปลี่ยนแปลงเขาก็ทำอย่างเหมือนเราบ้าง เขาเลียนแบบเราฐานะดีขึ้นชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น จากไม่มีรถตอนนี้มีบ้านละสองสามคัน ส่วนมากที่นี้เรื่องของตลาดเขาจะเก่ง เขาจะเรียนรู้ แบบเดียวกัน

สมมติว่าตลาดแถวภาคใต้เป็นคนไปทำแหล่งเลย คนที่นี้เราปลูกแล้วเขาทำตลาด เขาไม่กลัวตลาด พุดอย่างนี้ก็ทำจริง เราก็รับซื้อช่วยเหลือด้วย อย่างมีมอเตอร์ไซด์มาปั๊บของเรา ๒๐๐ ของเขา ๒๐๐ ซึ่งมันมีจำนวนที่เขาต้องการ

ช่วงหนึ่งที่เราเป็นเกษตรกร ราคามันตกต่ำ ปี ๒๕๒๗ มันเหลือ ๒๕ สตางค์ตอนนั้นเราก็ตายแล้วเป็นหนี้ ก่อนที่สามีจะไปทำงานซาอู เราก็มืออาชีพค้าขายเป็นช่างเสริมสวยด้วย ปลูกมันสำปะหลังไปด้วย มันล้มเหลวขายไปก็ไม่หมดหนี้

แล้วก็มาทำเฟื่องฟ้าจนเจริญเติบโต ที่ปลูกเพราะความโชคดีของเราที่มีพ่อค้าชาวปรมาจีน เขามาขออาศัยอยู่ที่บ้านเรา แล้วเขาจ้างพ่อบ้านไปหาต้นต่อเฟื่องฟ้า พอหาเสร็จเขามาแปลงอาทิตย์หนึ่งที่สองที่ไปมากี่หมัด เขาก็เอาไป ขอไปดูหน่อยเถอะ เราเคยเอาต้นต่อไปขายที่สวนจตุจักร เราก็มองเหมือนเขา เรายังไม่มีรถ เราจ้างรถไป ขายไปก็ไม่เหลือ

ตอนแรกเกิดแรงบันดาลแบบทางรอดเราเลย เราลงทุนแปด มาขายได้แปดพัน พ่อบ้านก็เลยลุยทำไปหาซื้อต้นต่อมาปลูก มันมีการประกวดเราก็เลยพาชาวบ้านทำช่วงนั้นพอดีน้องชายเป็นผู้ใหญ่บ้าน พ่อบ้านเลยมาทำเจริญก้าวหน้าจนถึงทุกวันนี้ จนเปลี่ยนคำขวัญอำเภอได้เลย เฟื่องฟ้างาม น้ำผึ้งหวาน กล่าวขานขนุนดี คนมีคุณธรรม เมื่อก่อนเราเป็นแหล่งจำหน่ายขนุน หลังจากที่ครอบครัวเรามีการพัฒนา ได้รับโอกาสจากสังคม

คิดพัฒนาเรื่องสังคม พอเราได้ความเป็นอยู่ดีขึ้นทางราชการหรือหมู่บ้านก็ส่งให้เราเป็นผู้นำหมู่บ้าน เราก็มองพัฒนาสังคม สามสิบกว่ากองทุนที่เราช่วย มันเกิดจุดหันเหเรามีโอกาสเป็นคณะกรรมการชุมชนที่ทำแม่บท

เราได้ไปดูงานที่ไต้หวัน เราไปเห็นข้อเท็จที่เขาให้ชาวบ้านออม เราเห็นแล้วจะกลับมาบ้านเราทำได้ไหม เราก็มองเป็นคณะกรรมการกองทุนขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชน กระทรวงพัฒนาสังคม ก็เลยมีโอกาสได้นำความรู้ที่ไปเห็นมาปรับใช้ เรื่องกองทุนสวัสดิการจัดการช่วยเหลือสังคมตั้งแต่ครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน มันช่วยไปตรงนั้นได้แล้วช่วยไปถึงเรื่องพัฒนาคน

อันนี้เป็นเส้นทางของการพัฒนาเราได้รับโอกาสแล้วได้แบ่งปันโอกาส เราปลูกฝังให้ชาวบ้านออมตั้งแต่ปี ๕๑ พอชาวบ้านออมเขาก็จะได้รับสวัสดิการ นอนโรงพยาบาลได้คืนละสองร้อย ปีหนึ่งห้าคืน ในระดับจังหวัดเราแบ่งการรับผิดชอบ เราทำงานแบบจิตอาสา ชุมชนไหนยังไม่เข้มแข็งเราก็ไปช่วยเหลือเขา ชุมชนไม่เข้มแข็งคือสมาชิกไม่เพิ่ม โคราชมี ๙ เขตฉันทดูแลเขต ๒ ฉันทฉนัดเรื่องเศรษฐกิจก็ดูแลเรื่องเศรษฐกิจสร้างเรื่องรายได้ ก็ทำเรื่องส่งเสริมอาชีพ เรายิ่งให้เรายิ่งได้เหมือนในหลวงท่านว่าไว้

ตอนแรกจบป.๗ แล้วต่อไปกศน. ตอนนี่เรียนจบปริญญาตรีแล้ว จากสถาบันอาศรมศิลป์ เราจัดสรรเวลาไปเรียน อันนี้ทำแบบชาวบ้านเราช่วยไปถึงอำเภอ ตอนนี่ทำเรื่องสวัสดิการสิทธิของสตรี อันนี้เป็นสิ่งที่เราช่วย ไม่ใช่เดินย่ำอย่างเดียว

พ่อเป็นต้นแบบ พ่อเป็นบุคคลที่เป็นครู พ่อเป็นสารวัตกำนัน พ่อจะสอนไม่ให้ขี้เหนียวแรง เขาทำไรเราเราทำเลย เราจะได้ความรู้ พ่อบอกว่าทุกอย่างคือครูเรา เขาทำไรเข้าไปเรียน เรื่องไม่พอก็ปลูกฝัง ฉันทเลยได้ตรงนั้นเลยมาทำเฟื่องฟ้ามันมีองค์ความรู้ พ่อเป็นสารวัตกำนันและนักพัฒนา พ่อจะเขียนผัง เหมือนเป็นแผนที่ตอนเด็กเลี้ยงน้องให้น้องเรียนเป็นพี่คนโต มีพี่น้อง ๙ คน ส่วนมากเราเป็นผู้สืบสานเจตนารมณ์ของพ่อ

เราก็มองใจกับสิ่งที่พ่อสอนและพ่อก็เสียชีวิตในตำแหน่งเลย ภูมิปัญญาคือสิ่งที่เราสืบสานมา สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษแล้วเราสืบทอด จนขยายให้คนอื่นต่อได้ ที่สืบทอดจากพ่อมาเลยก็ถือเป็นนักพัฒนา เป็นผู้นำที่คิดแบบไม่อยู่กับที่ คิดว่าทำไงให้ดีขึ้น เราทำโครงการเหมือนในหลวงทำ อย่างเส้นหมี่โคราชที่จะให้ไปกินไปหาคนที่เขาทำ เพื่อสืบสานและหาคนสืบไม้ต่อ สิ่งที่เราไว้บามันเป็นโดยอัตโนมัติ เราแม่ดีเด่นระดับชาติ

ตอนนี้ถ้าเรามองในสังคมยาก คนที่จะทุ่มเท เสียสละให้สังคม แต่เราก็ต้องมีเทคนิคว่าเขาถนัดอะไร เราต้องมองว่าคนนี้จะทำอะไร ใช้นักให้ถูกทาง เราได้เรียนรู้จากเครือข่ายและหนังสือ สมมุติว่าชาวบ้านไม่มีสวัสดิการก็ต้องไปเดือดร้อนรัฐบาล ชุมชนเราเป็นต้นแบบของอำเภอ ถ้าพูดเลยตอนนี้รัฐบาลทำเรื่องหนึ่งไม่ได้ อย่างฉันทคือเรื่องที่ดิน เราใช้ชาวบ้านลงเหมือนสหกรณ์ เขาเดือดร้อนไม่มีที่อยู่อาศัยเราให้เขาลงชื่อ หาที่

ให้เขาแล้วเขาก็ผ่อนส่ง เรียนรู้มาจากที่ต่าง ๆ ตอนนี้จะทำโครงการบ้านพอเพียง จะซ่อมแซมบ้านให้คนยากจน ทำในชุมชนก่อน เราเป็นเซ็นเตอร์ที่เคลื่อนไหวไม่ได้อยู่กับที่ ดึงชุมชนเข้ามาสู่กระบวนการด้วยกัน สมาชิกของสวัสดิการมันต้องเพิ่มขึ้นทุกปี วิธีการขยายสมาชิกต้องมีเทคนิค

เรื่องบุญกุศลบางคนเขาก็สงสาร อย่างบ้านเราทำผ้ามา เขาโทรมาให้ไปทำผ้ามาให้อำเภอ นี่เป็นบุญกุศล งานปกติของตัวเองก็ยังทำอยู่ ฉันสร้างกลไกในการบริหารขึ้นมา ฉันไม่แตะเรื่องเงินเพราะฉันไม่อยู่หนึ่งแล้วเรื่องนี้มันละเอียดอ่อน สมาชิกต้องเป็นคนในเขตนี้ ฉันบอกลูกว่าแม่ทำตรงนี้บุญกุศลมันถึงพวกเธอด้วยนะ เรื่องงานที่ขยับเราได้ฟังคนนั้นคนนี้พูด

อย่างปีนี้ ๔๐๐๐๐ ต้น ต้นผักหวานเฉพาะปีนี้(บ้านเรา) ผักหวานปลูกยากแต่ที่นี่มีพัฒนาการ เราได้องค์ความรู้จากท่าน(พ่อผาย) เราไปฟังแล้วก็เอาพัฒนา มันจะมีเรื่องของผักหวานป่ามันชอบดินปลวก เราฟังมากก็เอาดินปลวกไปผสม และก็เรื่องหิน ถ้าเอาหินวางใกล้ ๆ ผักหวานมันก็ชอบ

นี่คือ ความรู้ที่สะสมจากการเรียนรู้และพูดคุย รู้จักต้นไม้อยู่ คือ ผักหวาน เฟื่องฟ้า จันผาและลีลาวดี ปลูกยังไงให้งาม มันใช้ธรรมชาติทั้งนั้น ผักหวานเคมีไม่ได้เลย ผักหวานมันไม่ชอบเลย เราต้องใช้ปุ๋ยชีวภาพ ชีวไว้ว ชีวควาย เอามาทำให้แห้งก่อน

อย่างผักหวานไม่ชอบปุ๋ยเคมี ไม่ชอบซีไค

เฟื่องฟ้าเป็นพืชที่ไม่ชอบน้ำ ถ้าอยากให้ดอกออกเยอะ ๆ ไม่ต้องรดน้ำมันเลยสองอาทิตย์มันก็จะออกดอกสะพรั่ง การดูแลรักษาใช้ปุ๋ยคอก ถ้าใช้ปุ๋ยเคมีดินจะดานแข็ง ต้นจันทร์ผาก็พาชาวบ้านปลูก อินทผารัมก็ทำ อย่างต้นเฟื่องฟ้าเราทำเหมือนเราฝากออมเงินซื้อมา ๑๐ บาทปีเดียวเราได้ ๓๐ บาท แต่ถ้าลีลาวดีเราขายได้เป็นร้อย ใช้วิธีการตัดแต่งกิ่งพรรณ จันท์ผาส่วนมากเป็นพืชป่าไม่ชอบเคมี ชอบอยู่กับคุดหิน

เรามีลูกสามคน คนโตเป็นผู้รับเหมา คนกลางเป็นเจ้าของที่ของอบต. พ่อจะสอนเป็นคนค้าขาย พ่อทำวิสาหกิจให้ลูกสาวชายของ เราก็กินอาหารขาย ไม่ได้เที่ยวเลี้ยงน้อง พอน้องโตเราก็กองงานค้าขายอย่างที่พ่อสอนมา การปลูกต้นไม้เหมือนฝากเงินไว้ในดิน เมื่อเร็วนี้ได้เข้าไปที่โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชของสมเด็จพระเทพที่โคราช เขาก็ให้ใบประกาศมา เราก็อธิบายว่าเราทำอยู่ เป็นเหมือนแหล่งอนุรักษ์ มันไม่ได้ประโยชน์ แต่ถ้าทำแบบเรามันขยายออกไปทุกถิ่น ชาวบ้านก็มีป่า มันก็เหมือนเป็นทรัพย์สินเขา มันเป็นทรัพย์สินที่ยั่งยืนไม่ใช่เหมือนแบบนี้

ฉันนั่งตอนจุดเริ่มต้นที่ครูภูมิปัญญา มันคงเป็นบุญมั่งเพราะฉันไม่ได้สนใจเรื่องแบบนี้อยู่แล้ว พวกรางวัลที่ได้มาก็มีคนผลักดัน เราไม่มีเวลาเสนอขอ เรามีครูจากโรงเรียนเหมือนเป็นกำลังหนุนให้เราทำอย่างนั้นอย่างนี้ได้ ตอนนี้มีคนสืบทอดสิ่งที่ทำ เรากำลังสร้าง ในพื้นที่เรามีคนหลายวัย เราก็ให้เขามาอบรม เราก็จะมองว่าใครจะเป็นผู้นำ ดิวเข้มเขา สร้างแรงบันดาลใจให้เขา

สังเกตจากภาวะผู้นำของเขา ส่วนใหญ่ต้องอาสาทำ บางอย่างต้องมีเทคนิคไม่ใช่ว่าอยู่ไปสร้างเขา ต้องสร้างแรงบันดาลใจให้เขา ต้องคุยให้เขาเกิดสำนึก เด็กในสมาชิกมีมัธยมกับมหาลัย หลานเราเราก็ปลูกฝังนี่คือขบวนการเด็กเราฝึกอบรม เด็กก็จะได้รับความรู้ เกิดภาวะผู้นำ ฉันเป็นตัวเชื่อมแต่ละเครือข่ายอะไรขาดเราก็ส่งเสริมให้เขา ความรู้เกิดจากการอ่าน อันนี้ที่เราสนใจก็จะอ่าน มีครูภูมิปัญญาสอนเรื่องลูกแกะ เด็กเราก็เอาไปออกงาน เขาก็ภูมิใจจากสิ่งที่เขาทำได้

ฉันชอบศาสตร์ของพระราชานในเรื่องของพลังปัญญา ฉันชอบเรื่องความเพียร ถ้าเราไม่เพียรแล้วเราไปไม่ได้ ถ้าไม่มีความเพียร อดทน จริง ๆ แล้วมันมีทุนเดิมคนที่มิจิตอาสาเวลาเราคุยเราจะรู้เลย ถ้าไม่ใช่เราก็ไม่ต้องไปคุยกับเขา ทุนเดิมคือที่เขามีจิตอาสา ฉันสังเกตภูมิแต่กลุ่มเพราะบางพ่อแม่ทั้งกัน บางอย่างเราใช้ความรัก แบบฝรั่ง กอดกัน ฝรั่งบอกกอดกันไว้มันจะสร้างความอบอุ่น เด็กเดี๋ยวนี้มันพูดแบบฉันรับไม่ได้ แต่ถ้าคนไหนดีมันก็จะให้กำลังใจฉัน มันเติมพลังให้เราได้

เราสร้างกระแสทำ ก็จะมีคนเลียนแบบน้ำใจดูแลคนก็เริ่มทำกับเรา เวลาฉันไปงานไม่ชอบไปคนรวย เขามีแล้ว ฉันชอบคนจนเพราะเขาขาด คนรวยเขาพอแล้ว ทำงานตรงนี้ต้องใช้เทคนิค ทำงานทั้งวันมีฝรั่งมาทำ เพราะเขาได้แฟนเป็นคนไทย ตรงนี้เป็นครอบครัวที่ได้รับอานิสงส์จากเราเป็นมือสองที่ถ่ายทอดให้ชุมชนต่อจากเรา อันนี้เป็นเรื่องคุณภาพชีวิตที่ดี

ข้าหมู่บ้านคุยกับชาวบ้านอีกคน

“จากเมื่อก่อนทำเครื่องซีเมนต์ไทย ยุคนั้นฟองสบู่แตกจึงอพยพมาอยู่ที่นี่ มาทำไร่มัน มันไม่ประสบความสำเร็จ ค่าเช่าเขาแพง หันเหมาได้พีที่ประกอบ พีจินดา แก่ไม่หวงวิชา สอนผมทุกอย่าง จนมีได้อยู่ทุกวันนี้ เพราะว่าเศรษฐกิจเมื่อก่อนย่ำแย่ ก็ถือว่าได้ดีผมมาทำเศรษฐกิจต้องนี้เป็นหลักปลูกเฟืองฟ้าและมีการสร้างอาชีพให้คนในชุมชนเพราะจะแบ่งหน้าที่ คนหนึ่งต่อยอด คนหนึ่งซุตราก คนหนึ่งเอาใส่กระถางไปขาย

เรื่องการตลาดทุกคนเก่งหมด นี่เขามีลูกค้าประจำ เหมือนพระเทพสอนเราให้รู้จักการตลาด เมื่อให้วิชาเขาไปแล้วต้องหาตลาดให้เขาด้วย ลุงประกอบแก่ไม่หวงวิชาผมยอมรับและนับถือแถมตลอด ผมก็เก็บเกี่ยวประสบการณ์จากแกและมาปรับใช้ พัฒนาต่อในตำบลของผม

ทางผมมีสมาชิกอยู่ ๑๕ ราย ตอนนี้อยู่ทางเกษตรเขาประยุกต์ทำกลุ่มเกษตรกรที่ยั่งยืนของอำเภอ เพื่อจะมีงบประมาณจะส่งตรงมาที่กลุ่ม ให้กลุ่มดีกว่าให้เดี่ยว เพราะช่วงนี้เศรษฐกิจเรามาขายให้ชาวต่างชาติไม่ได้ แพงเท่าไร เราจะมีพ่อค้าคนกลางที่มารับอีกทีหนึ่ง เราเป็นแหล่งผลิตที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ เราจะพัฒนา มีนวัตกรรมใหม่อยู่ตลอดเวลา เขาต่อยอดเป็นภูมิปัญญาได้เลยนะครับ เก่งกว่าตนแบบอย่างไรต้องเหนือหรือเท่ากับครู

ผมมาอยู่ตรงนี้พลิกผันจริง ระยะ ๑๐ ปีจากมีที่ ๒ งานตอนนี้มีที่ ๒ ไร่สร้างบ้านได้หลังหนึ่ง รถสองคัน ถือว่าความประหยัด โอเคดี หามุมมอง สินค้าจะต้องมีคุณภาพออกไป รักษาลูกค้าให้อยู่กับเราไปนาน ๆ ส่วนลูกค้าที่อยู่ต่างจังหวัดเขาไม่ค่อยมาดู เขาเชื่อใจไว้ใจเรา ถ้าเขาไม่ไว้ใจเราเขาจะซื้อครั้งเดียว เรามีบริการหลังการขายถ้าอยู่ไม่ไกลไม่คิดตังค์ ถ้าอยู่ไกลคิดตามกิโลเมตร ผมจะบอกวิธีรดน้ำบางคนรดน้ำไม่เป็น เฟืองฟ้าไม่ชอบน้ำ สองวันให้ครั้งหนึ่ง ที่เหลือก็ตัดแต่งอย่างเดียว

ผมทำโบชัวร์วิธีดูแล บำรุงเฟืองฟ้า แต่หลัง ๆ อธิบายสด เพราะว่าทางนี้ให้ผมมา ผมก็ต้องให้ต่อไป คนงานเวลาไม่มีงานผมให้เขาช่วยทำ พอเสร็จคุณไม่ต้องไปหางานข้างนอกแล้ว มาทำงานในหมู่บ้าน เมื่อมีงานทำปัญหาสังคมก็ไม่เกิด ก็ถ้าอยู่ที่ว่าถ้าสั่งรถปิกอัพหรือรถหกล้อ แล้วแต่เขาจะซื้อผมจะบอกค่าขนส่งอีก ถ้ามารับเองจะไม่บวกค่าขนส่ง บางใหญ่คลอง ๑๕ เขาจะมารับดอกไม้จากที่นี่ ที่แรกลูกค้าไม่รู้จักเท่าไร แต่เขาจะสั่งกิ่งเฟืองฟ้าจากที่นี่ไปแล้วไปที่นั่น แต่ตอนนี้วัตถุที่บ้านเรารองรับที่สุพรรณได้ อีกทีหนึ่ง คือ มีคนปลูกไว้ผมก็ไปซื้อจากตรงนั้นมาเลยเพราะผมไม่มีเวลาปลูก ต้นทุน ๕๐ บาทต่อต้น อยากรได้ฟอร์มไหนเลือกเอา มาต่อยอดเอา นี่เขาเป็นวิทยากรบ้างหรือให้เด็กมาเรียนรู้กับเขา เพราะเรามีเวลาไม่มากพอ

ช่วงระยะเขาหมดดอกก็จะทยอยอดขึ้นมาใหม่ให้เวลาเขาชนิดนี้ ที่นี้เน้นเป็นแดง เหลือง ฟ้า ซากุระ บานเย็น ในฟอร์มเดียวกัน ถ้าจริงเฟืองฟ้าใช้ปุ๋ยเคมี แต่ที่นี้ไม่เร่งดอกมาก เฟืองฟ้าอยู่นานมากถ้าไม่รดน้ำทุกวัน เฟืองฟ้าทนมาก วิธีการจัดขึ้นรถเขาจะชำนาญ ผมเรียนจบ ป.๔ น้องๆผมจบปริญญา แต่ผมได้แบบนี้ผมก็ดีใจแล้ว ผมจบม.๓ ที่นี้ แล้วก็เรียน กศน. ผมก็ค้นคว้าหาความรู้ให้อาจารย์ แล้วไม่คิดว่าจะประสบความสำเร็จ บางทีเขามีน้าใจให้

“ทำไร่นาสวนผสมแบบนี้ๆ แม่เป็นภูมิปัญญาเรื่องครอบครัว ตูเรียนเป็นฐานเรียนรู้เหมือนห้องเที่ยวชุมชน มาเรียนรู้ภูมิปัญญา วิถีชีวิตของพื้นที่บ้าน เป็นเครือข่ายในเรื่องของภูมิปัญญา เป็นองค์ความรู้หนึ่ง แต่เวลามีผลิตภัณฑ์เขาก็มาซื้อ มะละกอ มะนาวก็ซื้อไว้ด้วย ขายด้วยส่วนมากให้ความรู้ เขาก็เพาะมีของ

ขายอยู่ มีเด็กมาเรียนรู้ก็ไม่รำคาญ ถ้าเขาอยากกินก็ให้เขากินไป แต่ส่วนใหญ่ถ้าเขาอยากได้ก็ซื้อ เขาก็เอาไปขายตลาดชุมชน และก็ตลาดมารับของ ของเราหวานธรรมชาติไม่ได้ใช้ปุ๋ยเคมี เขาขายได้มีลูกค้ามาสั่ง น้ำที่ใช้เป็นน้ำบาดาล ครอบครัวผู้เย็นมี ๓๒ รายในชุมชนนี้

เราคุยกันเรื่องกันทั้งอำเภอเกี่ยวกับงานตัวอื่น ด้านสังคม ด้านอื่น ๆ ที่จริงแล้วมีตัวแทนของตำบลไปพูดคุย แต่คนที่ประจำอยู่ตามศูนย์การเรียนรู้เขาไม่ถนัดไปพูดหรือประชุม แต่เราก็หาลูกค้าหรือคนเรียนรู้มาให้ นี่เป็นการเคลื่อนไหวแบบฐานเวิร์กช็อปกันแบบใครสนใจ ถามอ้อฮายๆ ตอนนี่ที่เป็นสวนเราก็ให้ลูกเขยทำ น้ำใต้ดินมีพอใช้ทั้งปี ที่นี้มีน้ำตลอด เกษตรที่นี่ยังมีการพัฒนาก้าวไกล เขาเรียนรู้และพัฒนาไปแลกเปลี่ยนความรู้กัน ครอบครัวผู้เย็นหมู่บ้านละ ๓ ครอบครัว

เราอาศัยว่าเป็นเครือข่ายไม่จำเป็นต้องมีมาตรฐานอะไรมากมายแต่เราก็หาลูกค้าให้เขาด้วย ทำเป็นเหมือนเที่ยวชุมชน ของเรามีทุเรียน มีลำไย มีเงาะ มีกล้วยหอม ครอบครัวผู้เย็นเป็นเรื่องที่น่ารัก ตอนนี่เขาไม่มีนโยบายไปร่วมเสวนาหรืออะไร ยังมีอยู่บ้างแต่สังคมไม่รับรู้ว่าครูพลังทางสังคมเยอะ มีป่าชุมชน ๑๑๐๐ ไร่

ที่นี้จัดทัวร์ชุมชน คิดค่าอาหารเหมือนนักท่องเที่ยวมาเราก็มีรายได้ ที่นี้ทำขนมอร่อย ขนมเปียกปูน ปลุกเพื่อองฟ้าเกือบทั้งตำบล เขาก็ทำเป็นแหล่งวัตถุดิบ

พ่อบ้านแกเป็นคนนำพา คำขวัญอำเภอก็อยู่ที่บ้านเรา สองอย่าง เราแก้ไขความยากจนให้ชาวบ้าน เช่น น้ำผึ้งชาวบ้านเขาจะรู้เลยว่ารังผึ้งอยู่ตรงไหน เขาก็จะตามไป ปีนี้อายุ ๖๒ ปีแล้ว ตามมีเชื้อสายจีน น้ำผึ้งหวานจะขายตามริมถนน แต่ก็มีคนหาขายอยู่ ที่นี้รักษาคุณภาพ ซื่อกินไม่หมด คดกินไม่ได้ มันเป็นป่าธรรมชาติ ป่าชุมชน พระก็จะมาช่วยมีพิธีตักบาตร ผักหวานก็มีตามทั่วไป

ที่นี้หลวงพ่อเป็นผู้สืบทอดขยายภูมิปัญญา ในหมู่บ้านปลูกผักหวานหมด ตอนนี่หลวงพ่อเป็นคนขยายให้ชาวบ้านถึงเวลาก็ให้ชาวบ้านมาเอา ก็เกี่ยวกันหมดทั้งวัด โรงเรียน ชุมชน ผักหวานจะมีทุกบ้าน คนต่างจังหวัดที่รู้เขาจะมาเลย

ส่วนมากเราจะเวิร์กช็อปแบบสัญจร เขาจะรู้ว่าเราเป็นคนสอน ครูเป็นหนึ่งในครูภูมิปัญญา ๑๕ คน จากทั่วประเทศ เพื่อองฟ้าเขาจะปลูกเป็นเหมือนเงินสะสมของเขา ดั่งเดิมเพื่อองฟ้าเป็นพืชของทางอินโดนีเซีย เขาต้องขุดต่อเขารากเอาเหง้าเลยต่อกิ่งได้ ต่อยังไงก็ขึ้นรากมันจะออกจากกิ่งก้านแต่ความแข็งแรงสู้แบบมีรากแก้วไม่ได้ อินทราธรมคนจะได้เยอะ ชาวบ้านจะเรียนแบบเรา รสชาติหวาน ของเรา

หมู่ ๖ จะแปรรูปกล้วยปารีง้า กล้วยเบรคแตก ตอนนี่ทำแบบปศุสัตว์เป็นฝีมือเครือข่ายแต่ฉันเป็นฝักอบรม สร้างแรงบันดาลใจ ฟังพาดตนเองทำอะไรแล้วมีความสุขก็ทำ จริงแล้วเรามีเครือข่ายที่เราต้องการเราก็ไป แต่เราก็ไม่ทิ้งฐานเดิมเราที่อยู่ของเรา เราก็ช่วยเขาแล้วก็ไปช่วยเหลือเครือข่าย ที่เราทำต้นแบบเราคือในหลวง ผู้ให้เราก็ต้องเป็นผู้ให้ เราได้รับโอกาสเราก็ส่งโอกาสต่อ

นี่คือตัวอย่างของการพัฒนาที่เกิดจากความสมัครสามัคคีของคนในชุมชน จนมีวันนี้วันที่เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง แแค่การรวมตัวกันของกลุ่มไม้ดอก ไม้ประดับ มีลิลาวดี อินธผลัม โดยเฉพาะเป็นแหล่งส่งเพื่อองฟ้าที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

ครูจินดาสามารถจัดทำกองทุนสามขา หนึ่งในขานั้นคือ สวัสดิการชุมชน ช่วยสร้างบ้านให้ผู้ไม่มีที่อยู่อาศัย แบ่งที่ดินทำกินให้ผู้ไม่มีที่ทำกิน การจัดการบริหารองค์ความรู้ ยกย่องให้เกียรติคนดี คนมีความสามารถ ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาถ่ายทอดวิชาความรู้ ในด้านต่าง ไม่ว่าจะเป็นการเกษตร ป่าชุมชน พร้อมทั้งขอความช่วยเหลือจากองค์กร หน่วยงานของรัฐ มาเติมเต็มให้ชุมชน ทำให้ขยายฐานการผลิตที่ตรงความต้องการของตลาด

ชาวบ้าน บ้านใหม่อุดม ต.บ้านใหม่ อ.หนองบุญมาก หลายคนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า

“เป็นที่ยอมรับกันในวงการไม้ดอกไม้ประดับ ว่า ดังมากเรื่องไม้ดอกไม้ประดับ เพ็ญฟ้าตัด สีลาวดี จันทร์ผา น้ำผึ้งป่า งานศิลปะหินทรายจำลอง ศิลปะปราสาทหินทางภาคอีสาน ฯลฯ ปฏิบัติได้จริง ยังต่อยอดสร้างความมั่นคงในการถ่ายทอดการทำงานให้รับช่วง และทดแทนกันได้อย่างมั่นคง นี่คือการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า และมั่นคงในวิถีชีวิตของชุมชน สุดยอดของความเอื้ออาทรที่ทำให้เห็นเป็นมรรคเป็นผลค่ะ

ประชาชนเข้มแข็งมาก มีผู้นำที่สุดยอดเท่าที่เคยพบมา นำพาชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็ง ต้องยกให้เป็น จินดา บุษสระเกษ เลย์ทีเดียว

นางดวงเนตร ดุริยพันธ์ ครูภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม (คีตศิลป์ไทย)

ครูสุเทพ วงศ์กำแหง พุดไว้ในการเสวนางาน “๖๐ พรรษา องค์เอกอัคร
วิศิษฏ์ศิลปินปิ่นสยาม” ที่พิพิธบางลำพู เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๘ ว่า

“..ผมเข้ามาอยู่บางลำพูก่อนร้องเพลงอัดแผ่นเสียงไม่นาน ..หลังบ้านผมอยู่
ใกล้บ้านดุริยพันธ์ ของครูเหนี่ยวไม่กี่ลิบเมตร ตอนนั้นท่านยังมีชีวิตอยู่ เดินไปอีก
หน่อยก็ถึงบ้านดุริยประณีต พอได้ยินเสียงซอம்பี่พาทย์ดังมาถึงบ้าน ที่วัยไล่เลี่ยกันก็มี
หลายคน เห็นหน้าเห็นตาแทบทุกวัน ชอบพอกันเคยกันทั้งนั้น

..เรารักนับถือกันเหมือนญาติ.. ขอขอบคุณที่สุดจิตต์ที่ตั้งมูลนิธิดุริยประณีตขึ้นมา
ลูกหลานช่วยกันรักษาเพลงไทยต่อกับบรรพบุรุษไว้ได้นานถึงร้อยปี น่าภูมิใจ.. ผมยังจำเรื่องราวต่างๆ มีความหลังกับบ้านบางลำพูให้เล่าได้อีกมากมาย..”

แน่นอนว่า ณ บ้านบางลำพู ปัจจุบันคือบริเวณถนนพระอาทิตย์ ย่านบางลำภู แห่งนี้ ย่อมมี ครูดวง
เนตร ดุริยพันธ์ ทายาทคนที่ ๓ ของพ่อเหนี่ยว แม่แช่มซ้อย ดุริยพันธ์ ครูและนักร้องเอกกองการสังคีต กรม
ศิลปากร ในจำนวนพี่น้องทั้งหมด ๖ คน โดยมีพี่น้องที่เป็นนักร้องที่มีชื่อเสียงคือ ครูสุรางค์ ดุริยพันธ์ และ
ครูนฤพนธ์ ดุริยพันธ์ รวมอยู่ด้วย

ครูดวงเนตร ดุริยพันธ์ เกิดเมื่อเกิดวันศุกร์ ขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๘ ปีเถาะ ตรงกับ วันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๒
ณ บ้านดุริยประณีต หลังวัดสังเวช วิศยาราม ทายาทคนที่ ๓ ของพ่อเหนี่ยว แม่แช่มซ้อย ดุริยพันธ์ ครูและ
นักร้องเอกกองการสังคีต กรมศิลปากร

เริ่มเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนวราวุฒิมหาวิทยาลัย จนจบการศึกษาในปี
พุทธศักราช ๒๔๙๕ จากนั้นเข้ารับการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนเบญจมราชาลัย จนจบ
มัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในพุทธศักราช ๒๔๙๙ แล้วเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนเซนต์คาทาลิน ได้เพียง ๑ ปี **ก็หยุดพัก
การเรียน** ม.จ.พูนศรีเกษม เกษมศรี ทรงจับให้เป็นพระเอกละครของโรงเรียนประเทรื่องเองรำเอง ทำให้เกิด
แรงจูงใจหัดขับร้องกับครูแช่มซ้อย ดุริยพันธ์ ผู้มารดาแต่นั้น

จากนั้นในเวลาต่อมาเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนสตรีวัดระฆังโฆสิตาราม ในระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย
ภาคพิเศษ วุฒิมัธยมศึกษา (พ.ม.) จนจบการศึกษาในพุทธศักราช ๒๕๒๕ แล้วเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี
ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) จากวิทยาลัยครูสวนสุนันทา (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา) จบการศึกษาใน
พุทธศักราช ๒๕๒๙

โดย ครูแช่มซ้อย ดุริยพันธ์ ผู้มารดา เริ่มต่อเพลงวางพื้นฐานทางร้องของพระยาเสนาะดุริยางค์(แช่ม
สุนทรวาทีน) ให้เช่นเดียวกับลูกหลานในบ้าน และนำไปประกวดขับร้องเพลงไทยระดับมัธยมจนได้รับรางวัล
ชนะเลิศ ๓ ปี ต่อจากพี่สาว คือ ครูสุรางค์ ดุริยพันธ์

ครูดวงเนตรเป็นผู้ที่ต่อเพลงได้เร็วและจดจำแม่นยำ ไม่ช้าไม่นานก็ได้เพลงเถาเพลง ๓ ชั้นไว้พอตัว ครูสืบสุด (ไก) ดุริยประณีต เห็นหลานสาวมีใจกล้าต่อสู้กล้าแสดงออกจึงมอบหมายให้เป็นนักร้องประชันวงปีพาทย์ไม้แข็งคณะดุริยประณีตเพิ่มขึ้นอีกคนหนึ่ง

เมื่อครูโชติ ดุริยประณีต ทำเพลงสุริโยทัย เถา ให้แม่สุดจิตต์ ดุริยประณีตเป็นผู้ขับร้อง ต่อมานำเพลงจากละครสมิงพระรามอาสา ทอยทำออกมาเป็นเพลงเถาเช่น เพลงพม่ากำชับ เถา เพลงสร้อยทะเล เถา ให้ครูสุรางค์ ดุริยพันธ์ุ ขับร้อง ไล่ๆ กันนั้นมีเพลงบางนางเกร็ง เพลงตะละแม่ศรี เถา ก็ถึงคราวที่ครูดวงเนตร ได้แสดงความสามารถที่เวทีสังคีตศาลาของกรมศิลปากรบ้าง โดยมีครูโชติเป็นผู้ต่อทางร้องมีครูสืบสุด(ไก) ดุริยประณีต ปรับเข้าทางปีพาทย์มอญไม้แข็ง ซึ่งประสบความสำเร็จด้วยดี

หลังจากนั้นครูสืบสุด (ไก) ระดมต่อเพลงเสภาทั้งเพลงเถา เพลง ๓ ชั้น สำหรับประชันวงให้หลานสาวอย่างเร่งด่วนมุ่งใช้งานได้ทันที ระหว่างนั้นได้นักระนาดเอกอนาคตไกลเป็นศิษย์เข้าบ้านบางลำพูอีกคนคือ ครูปืด สุขพจน์ โตสง่า ซึ่งครูไกรรักมาก ทุ่มเถาถ่ายทอดให้ทุกกระบวนยุทธหวังให้ช่วยผ่อนแรงงานระนาดเพื่อมีเวลาพองแต่งเพลงหรือทำทางเดี่ยวใหม่ๆ ได้มากขึ้น

และต่อมากูปืดไม่ทำให้พ่อไกรผิดหวัง ขึ้นเป็นนักระนาดเอกคนจูงนำวงดุริยประณีตแทนพ่อไกรได้ทันคว้นหลังประสบบุบัติเหตุถึงแก่กรรมกะทันหันที่วังน้อย

ด้วยเหตุที่ดวงเนตร ดุริยพันธ์ุ เกิดในครอบครัวนักดนตรีไทย และขับร้องเพลงไทยเดิมที่มีชื่อเสียงเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เพียงแต่ในวัยเด็กมิได้สนใจดนตรีไทยเท่าใดนัก ชอบแต่เป่าทึบเพลงฝรั่ง กอปรกับบิดาไม่ต้องการให้ลูกมาเป็นนักร้องเหมือนตน เพราะเห็นถึงความยากลำบาก

จนกระทั่งอายุได้ ๑๖ ปี บิดาถึงแก่กรรมเมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๘ จึงได้เริ่มศึกษาการขับร้องเพลงไทยและด้วยพรสวรรค์ที่มีอยู่คือน้ำเสียงไพเราะ แจ่มใส และแหลมสูง ทำให้สามารถขับร้องเพลงไทยได้อย่างไพเราะ

ในเวลานั้นได้เริ่มฝึกหัดกับครอบครัวอย่างจริงจัง โดยเริ่มฝึกหัดในตอนเช้าก่อนไปโรงเรียน และหลังจากเลิกเรียนก็จะ กลับมาต่อเพลงและฝึกซ้อมเพิ่มเติม เพลงไทยที่ได้รับการถ่ายทอดจากมารดามักเป็นเพลงแรก คือ เพลงทองย่อน

จากนั้นก็เริ่มฝึกหัดเพลงเถากับครอบครัวเรื่อยมา เช่น ครูโชติ ดุริยประณีต ครูชม รุ่งเรือง เป็นต้น ในเวลาต่อมา จึงได้มีโอกาสเรียนเพลงละครกับครูสุดา เขียววิจิตร (สกุลเดิมดุริยประณีต) ซึ่งเป็นป้าแท้ๆ และเพลงเกร็ดจาก ครูสุดจิตต์ ดุริยประณีต โดยได้รับการศึกษาทั้งวิธีการขับร้องและบทเพลง

ในพุทธศักราช ๒๕๐๑ ได้มีโอกาสร่วมบันทึกเสียงกับวงดนตรีคณะเสริมมิตรบรรเลง จึงได้มีโอกาสศึกษาแนวทางการขับร้อง และบทเพลงของทางฝั่งธนบุรีจากครูฉวีวรรณ เปลี่ยนทันผล เช่น เพลงไอเรศ ๓ ชั้น เป็นต้น

นอกจากนี้ยังได้ศึกษาวิธีการขับร้อง และบทเพลงจาก ครูชะลอรัตน์ อ่วมห่วย เช่น เพลงเทวาประสิทธิ์ เถาเป็นต้น ซึ่งครูทั้งสองท่านนี้ล้วนแต่เป็นนักร้องที่มีชื่อเสียงของสำนักดนตรีไทย ในสายของบ้านฝั่งธนบุรี คือ สายของจางวางทั่ว พาทยโกศล

ปี ๒๕๐๓ ดวงเนตร ดุริยพันธุ์ สมรสกับ สุพจน์ โตสง่า ที่บ้าน ๑๑๑ ของพ่อเหนียว ครูสุพจน์ทำงานกรมสรรพากรและย้ายเข้าไทยทีวีช่อง ๔ ส่วนครูดวงเนตรเป็นครูสอนขับร้องที่โรงเรียนสายปัญญา ต่อมาย้ายเข้ากรมศิลปากรในปี ๒๕๒๒

ขณะนั้นแม่เชื่อมต่ออายุราชการเป็นผู้เชี่ยวชาญทางคีตศิลป์ ได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดเพลงโขนละครทั้งหลายทั้งปวงที่ท่านได้ไว้ให้แก่ครูดวงเนตรหลานสาวไว้ทั้งหมด ได้ทางร้องเพลงเพื่อฟังความไพเราะหรือขับกล่อมในราชสำนักจากมารดาไว้เช่นกัน ครูดวงเนตรเป็นผู้ฝึกฝนหาความรู้อยู่เสมอ จึงเข้าไปเป็นศิษย์เรียนเพลงหุ่นกระบอกจาก แม่ลม่อม อิศรางกูร ณ อยุธยา ไว้ทุกกระบวนแบบให้เช่นเดียวกับครูสุดจิตต์ ดุริยประณีต ที่ได้ไว้ก่อนหน้านี้

ครูดวงเนตรกับครูสุพจน์มีทายาทด้วยกัน ๓ คน ปี ๒๕๐๖ ได้ทายาทแฝดชายหญิงคือ ณรงค์ฤทธิ์-ประดิษฐา โตสง่า (ปิงปอง-แอปเปิ้ล) ปี ๒๕๐๙ เป็นชายชื่อ ชัยยุทธ โตสง่า (ป้อม)

ณรงค์ฤทธิ์-ประดิษฐา โตสง่า ผู้โต้งตั้งมาจากบท “ขุนอิน” ในภาพยนตร์ไทยเรื่อง “โหมโรง” ได้เขียนผ่านทาง บล๊อค โอเค เนชั่น คอลัมน์ โลกใบนี้ดนตรีไทย - ครูดวงเนตร ดุริยพันธุ์ ไว้ถึง ๓ ตอนด้วยกัน เมื่อ ๖ เม.ย. ๒๕๕๓ ขออนุญาตนำบางช่วงบางตอนมาบันทึกไว้ ณ ที่นี้

“ท่านผู้อ่านบางท่านอาจจะสงสัยว่าทำไมผมถึงรู้ว่า ครูดวงเนตร เป็นคนขึ้นบ่น ก็คือ ความจริงท่านเป็นมารดาของผมเองแหละครับ โดยท่านแต่งงานกับ ครูสุพจน์ โตสง่า บิดาของผมเอง เมื่อปี ๒๕๐๕ โดยครูดวงเนตร ดุริยพันธุ์ นั้นจบการศึกษาระดับ ไฮสคูล ที่ โรงเรียนเขมะสิริอนุสสรณ์ และมาจบ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา ในระดับปริญญาตรี โดยครั้งแรกได้บรรจุเป็นข้าราชการครูที่ โรงเรียนสายปัญญา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ ก่อนที่กองการสังคีต กรมศิลปากร จะขอตัวให้ท่านมาประจำอยู่ที่กองการสังคีต ในตำแหน่ง คีตศิลป์น๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑ และก็อยู่รับใช้ต้นสังกัด มาจนกระทั่งปลดเกษียณเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๔๒

แต่ด้วยต้นสังกัดที่เปลี่ยนชื่อเป็น สำนักการสังคีต กรมศิลปากร เห็นคุณงามความดีที่ไม่เคยขาดหรือลาราชการ นอกจากเจ็บป่วย ประกอบกับองค์ความรู้ในการขับร้องเพลงไทยที่มากล้น จึงได้ให้ ครูดวงเนตร ดำรงตำแหน่ง ผู้ชำนาญการขับร้องเพลงไทย หรือบอกง่ายๆ ว่าจ้างต่อจนถึงปัจจุบันนี้นั่นเอง และนอกจากที่ท่านได้เป็นผู้ชำนาญการของกรมศิลปากรแล้ว ในปัจจุบันก็เป็น อาจารย์พิเศษ อยู่ที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และที่สำคัญก็คือ ชมรมหุ่นกระบอกของ ม.เทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หรือโรงเรียนเพาะช่างเดิม นั้นแหละครับ

ครูดวงเนตร ดุริยพันธุ์ เกิดในตระกูลที่มีชื่อเสียงและความสามารถในการขับร้องเพลงไทยเดิมมากที่สุดในเมืองไทย ก็คือตระกูล ดุริยประณีต และ ดุริยพันธุ์ ดังนั้นจึงมีสายเลือดของนักร้องเพลงไทยเดิมจาก

บิดา มารดาอยู่เต็มตัว จึงทำให้ท่านมีพรสวรรค์อย่างเต็มเปี่ยม ด้วยเสียงร้องที่ไม่มีใครเหมือนและไม่เหมือนใคร ประกอบกับมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนรู้และฝึกขับร้องตามแบบฉบับของคนโบราณ จึงทำให้ครูดวงเนตรนั้นร้องเพลงเถาได้มากกว่า ๒๐๐ เพลง ซึ่งในปัจจุบันก็คงจะหายาก

หลังจากที่ร้องเพลงเถาจนชำนาญ ครูดวงเนตร จึงได้มาฝากตัวเป็นลูกศิษย์ กับ ครูละม่อม อิศรางกูร ณ อยุธยา เพื่อศึกษาและฝึกฝนการขับร้องเพลงหุ่นกระบอก เพราะครูละม่อม ในปัจจุบันซึ่งเสียชีวิตไปแล้ว เป็นนักร้องเพลงหุ่นกระบอกโดยตรง และมีชื่อเสียงมากที่สุดในยุคที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ และที่สำคัญ คือครูละม่อมจะมีเทคนิคที่เป็นจุดเด่น คือการร้องที่เรียกว่า ร้องครวญ ที่ให้อารมณ์โศกเศร้าในบทโศก และครูละม่อมก็ได้ถ่ายทอดวิชาการขับร้องให้แก่ครูดวงเนตร อย่างมิได้ปิดบังจึงทำให้ ครูดวงเนตร เป็นนักร้องเพลงหุ่นกระบอกที่มีเทคนิคในการร้องบทโศกมากที่สุด และต่อจากนั้นครูดวงเนตร ก็ไปฝากตัวเป็นศิษย์ของ ครูเจริญใจ สุนทรวาทีน แต่จะเป็นลักษณะใด ของการขับร้องเพลงหุ่นกระบอก คงต้องติดตามในฉบับหน้า ซึ่งเป็นฉบับที่ ๓ หรือไตรภาคและตอนจบ...”

ต่อด้วย โลกใบนี้ดนตรีไทย - ครูดวงเนตร ดุริยพันธ์ ๓ ของ ณรงค์ฤทธิ์ โตสง่า โด่งดังมาจากบท“ขุนอิน” ในภาพยนตร์ไทยเรื่อง “โหมโรง” และมีชื่อเสียงต่อเนื่องเรื่อยมาจนปัจจุบัน ส่วนน้องชายคือชัยยุทธ โตสง่า ก็ตั้งวงเป่าพาทย์ของตนเองคือวง “ป้อม บอยไทย” ซึ่งเชื่อว่าเกือบทุกท่านคงรู้จักกันดี ที่ว่า

“...หลังจากที่ครูดวงเนตรได้เริ่มการขับร้องเพลงหุ่นกระบอกกับปรมาจารย์ของหุ่นกระบอก ก็คือ ครูละม่อม อิศรางกูร ณ อยุธยา แล้วต่อจากนั้นท่านไปฝากตัวเป็นลูกศิษย์ ครูเจริญใจ สุนทรวาทีน ศิลปินแห่งชาติ โดยให้ศึกษาการร้องเพลงหุ่นกระบอกในรูปแบบของละครดึกดำบรรพ์ และที่สำคัญได้ฝากตัวเป็นลูกศิษย์ของ ครูชื่น สุกุลแก้ว ศิลปินแห่งชาติ ได้รับการถ่ายทอดลีลาการขับร้องประกอบการเชิดหุ่นที่เรียกว่า ตลกหุ่น ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการแสดงหุ่นกระบอก รวมถึงการร้องเพลงหุ่นกระบอกในด้านต่างๆ จนหมดกระบวนการ และยังได้ศึกษาการเชิดหุ่นขั้นพื้นฐานอีกด้วย

เรียกว่าครูดวงเนตรได้รับการถ่ายทอดการขับร้องเพลงหุ่นกระบอกจาก ๓ ปรมาจารย์ ก็คือ ครูละม่อม อิศรางกูร ณ อยุธยา ตามด้วย ครูเจริญใจ สุนทรวาทีน และสุดท้ายก็คือ ครูชื่น สุกุลแก้ว ซึ่งภายหลังจัดว่าเป็นตระกูลของการเชิดหุ่นกระบอกโดยแท้จริง

และถ้าย้อนหลังไปประมาณ ๔๐ กว่าปี คณะหุ่นกระบอกของครูชื่น สุกุลแก้ว จะเป็นที่โด่งดังมากที่สุด และเช่นกัน ถ้าย้อนไปอีกประมาณ ๗๐ ปี คณะหุ่นกระบอกของครูเปียก ประเสริฐกุล ซึ่งเป็นบิดาของครูชื่น สุกุลแก้ว ก็เป็นคณะหุ่นกระบอกที่มีชื่อเสียงมากที่สุดเช่นกัน

ครูดวงเนตร ดุริยพันธ์ นอกจากจะได้ศึกษาเพลงหุ่นกระบอกจาก ๓ ปรมาจารย์แล้ว ก็ยังได้เป็นนักร้องประจำติดตามครูชื่น สุกุลแก้ว ไปแสดงในงานที่ต่างๆ มากมาย ซึ่งตรงนี้ถือว่าเป็นประสบการณ์ที่ได้จากการปฏิบัติ และที่สำคัญได้เห็นครูชื่น สุกุลแก้ว เชิดหุ่นกระบอกด้วยตัวของท่านเอง ซึ่งนักร้องคนอื่นๆ จะหา

โอกาสได้ขับร้องและให้ครูขึ้นเป็นคนเซตหุ่นนั้นได้ยากยิ่งจริงๆ เพราะในปัจจุบันครูขึ้นเสียชีวิตไปหลายปีแล้ว และดูเหมือนว่าคณะหุ่นกระบอกของครูก็จะเลิกแสดงไปแล้ว

และหลังจากนั้นครูดวงเนตรก็กลายเป็นนักร้องเพลงหุ่นกระบอกประจำอยู่คณะหุ่นกระบอกหลายต่อหลายคณะ เช่น คณะชูเชิด ชำนาญศิลป์ คณะครูวงษ์ รวมสุข คณะเทิดศิลป์ รวมศิลป์ คณะครูรัตน คณะบ้านตึกหุ่นไทย รวมถึงคณะหุ่นกระบอกของโรงเรียนเพาะช่าง และอาจจะบอกได้ว่า ครูดวงเนตรเป็นนักร้องที่คณะหุ่นกระบอกเกือบทุกคณะต้องการตัว และที่สำคัญที่สุดก็คือ ได้มีโอกาสไปเผยแพร่การขับร้องหุ่นกระบอกและการแสดงนาฏศิลป์กับต้นสังกัดในประเทศต่างๆ เกือบๆ ๓๐ ประเทศ เรียกว่าในทวีปยุโรปไปมาครบทุกประเทศ ยกเว้นประเทศที่เกิดใหม่จากประเทศรัสเซีย

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ครูดวงเนตรมีประสบการณ์ในการร้องเพลงหุ่นกระบอก และกลายเป็นลีลาการร้องที่เชี่ยวชาญเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง จึงทำให้ท่านเป็นเบอร์ ๑ ในการร้องเพลงหุ่นกระบอกของเมืองไทยในยุคนี้ และที่สำคัญคือ มีน้ำเสียงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวในการร้องเพลงหุ่นกระบอก ซึ่งตรงนี้ตัวผมเองได้ฟังท่านร้องแล้ว โดยตอนแรกมีความรู้สึกที่ท่านเป็นนักร้องเพลงหุ่นกระบอก ที่ร้องแล้วให้อารมณ์ต่างๆ ได้ดี แต่เพียงเท่านี้...”

ขณะนั้น ครูดวงเนตร ดุริยพันธ์ ล่วงเข้าสู่วัย ๗๑ ปีแล้ว แต่ก็คงยังไปทำงานอยู่ที่คณะกรรมการสังคีต กรมศิลปากร และจะมีลูกศิษย์ไปเรียนขับร้องอยู่ที่นั่นและที่บ้าน บ้านเลขที่ ๘๓ ถนนลำพูน ตำบลสามพระยา อำเภอพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐ โดยไม่คิดค่าตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น”

แล้วในสุดท้าย บ้านดุริยประณีตแห่งบ้านบางลำพูได้สูญเสียครู ดวงเนตร ดุริยพันธ์ ที่ได้รับการยกย่องจากสำนักเลขาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย ด้านคีตศิลป์ไทย อดีตผู้เชี่ยวชาญทางคีตศิลป์ของกรมศิลปากร สิริอายุได้ ๗๘ ปี ๑๑ วัน ผู้มีความรู้ทั้งเพลงโขนละคร เพลงหุ่นกระบอก เพลงเถา เพลง ๓ ชั้น เพลงประชัน จนเป็นที่รู้กันว่าเป็นตู้เพลงที่เก็บเพลงขับร้องทั้งเก่าและใหม่ไว้มากกว่าผู้ใดในแผ่นดินก็ว่าได้ เมื่อเวลา ๙ นาฬิกาเศษวันนี้ ที่โรงพยาบาลศิริราช

ผลงานขับร้องของครูดวงเนตร ดุริยพันธ์ นั้นมีมากมายทั้งในกรมศิลปากรและบันทึกไว้ภายนอก โดยเฉพาะ “คณะเสริมมิตรบรรเลง” ของ คุณเสริม สาลีคุปต์ อดีตรองอธิบดีกรมที่ดินร่วมกับครูสุรางค์ ดุริยพันธ์ พี่สาว ผลงานเหล่านี้สามารถหาฟังได้ในห้องสมุดสถาบันการศึกษาและมีแพร่หลายอยู่ใน YouTube มากพอสมควร

ครูดวงเนตรได้เริ่มเรียนต่อเพลงสองชั้น สามชั้น และเพลงเถา กับ ครูสุดจิตต์ ดุริยประณีต (ศิลปินแห่งชาติ) และครูชม รุ่งเรือง รวมถึงเพลงร้องประกอบการแสดงละครประเภทต่างๆ จากครูสุดา เขียววิจิตร เพลงหุ่นกระบอกจากครูขึ้น สกุลแก้ว (ศิลปินแห่งชาติและผู้เชี่ยวชาญคีตศิลป์ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร) ครูเจริญใจ สุนทรวาทีน (ศิลปินแห่งชาติ) และครูละม่อม อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นต้น

ครูดวงเนตรได้กล่าวถึงแนวทางการขับร้องของตัวเองว่าจะเหมือนคุณ พ่อ คือ ครูเหนี่ยว ดุริยพันธ์ โดยฟังจากเทปเก่าๆ ที่เคยอัดไว้

ปัจจุบันนี้ ในวงการของการแสดงหุ่นกระบอก วงการดนตรีไทย คีตศิลป์ และผู้ชมการแสดงหรือแม้แต่ในวงการของนาฏศิลป์ ที่ได้ไปร้องประกอบการแสดงจึงรู้จักครูดวงเนตรกันเป็นอย่างดี เนื่องด้วยครูดวงเนตรนั้น เป็นนักร้องที่มีน้ำเสียงไพเราะ และลีลาการขับร้องที่ไพเราะ น่าฟังเป็นเอกลักษณ์ ทั้งยังเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญและความชำนาญในการขับร้องเพลงไทยทุกประเภท และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพลงหุ่นกระบอก จนถือได้ว่าเป็นขุมคลังความรู้ของเพลงหุ่นกระบอกในปัจจุบันเลยทีเดียว

ส่วนลูกศิษย์ทุกคนจะรู้จักครูดวงเนตรกันดี ในนาม “ ครูน้อย ” “ แม่น้อย ” หรือ “ ย่าน้อย ” ซึ่งเป็นชื่อเล่นที่ในครอบครัวเรียกกันตั้งแต่เด็ก โดยท่านได้อุทิศตนเพื่อถ่ายทอดวิชาทางด้าน การขับร้องเพลงไทยและเพลงหุ่นกระบอกให้แก่ลูกศิษย์ โดยไม่เรียกเงินเดือนหรือสิ่งตอบแทนใดๆ จากลูกศิษย์ที่มาศึกษาหาความรู้เลยแม้แต่หนึ่ง

เพราะท่านได้ถือว่าเป็นความสุขที่ได้เผยแพร่สืบทอดศาสตร์และศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติให้ดำรงคงอยู่คู่แผ่นดินไทย

ครูดวงเนตรเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี และร่าเริงแจ่มใสอยู่เป็นนิจ ใครได้ฟังได้คุยด้วยก็เกิดความประทับใจ ท่านมีความสนิทสนมกับครูสุรางค์พี่สาวของท่านอย่างมาก และเป็นที่น่าสังเกตว่าเสียงของท่านทั้งสองนั้นคล้ายกันมาก จนต้องแยกแยะจากวิธีการขับร้องเลยทีเดียว

ครูดวงเนตร เกษียณอายุราชการขณะดำรงตำแหน่งคีตศิลป์ ระดับ ๗ ซึ่งต่อมากรมศิลปากรได้ขอให้มาช่วยงานเป็นผู้ชำนาญการด้านคีตศิลป์ไทย เพื่อถ่ายทอดวิชาด้านนี้ให้กับศิลปินรุ่นหลัง ที่บัณฑิตพัฒนศิลป์ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และโรงเรียนประชาราชาวิทยาลัย

ด้านชีวิตครอบครัว ท่านได้สมรสกับครูสุพจน์ โตสง่า นักร้องนำผู้มีชื่อเสียง มีบุตรและธิดา ๓ คน คือ นาย ณรงค์ฤทธิ์ โตสง่า นาง ปิยะธิดา วิบูลย์เลิศวัฒนา และชัชชยุทธิ์ โตสง่า ซึ่งบุตรชายคนโตและคนสุดท้องเป็นนักดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงอย่างมากในปัจจุบัน

ประวัติการทำงาน ในพุทธศักราช ๒๕๐๔ ได้เข้ารับราชการ เป็นครูในโรงเรียนสายปัญญา มีโอกาสพบกับครูอุดม อรุณรัตน์ และได้ฝึกหัดขับไม้บัณเฑาะว์ เพลงบุหลันลอยเลื่อน และเพลงทกบท เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้ฝึกเพลงเถา เพลงละครประเภท

ต่างๆ เพิ่มเติมกับครูจันทนา พิจิตรครุการ อีกด้วย ในระยะนี้ได้มีโอกาสร่วมงานการขับร้อง ออกอากาศทางสถานีวิทยุกรมประชาสัมพันธ์ ในนามคณะศิษย์ครูสุดา และในนามคณะดุริยพันธ์ อยู่เป็นประจำ

ประวัติการทำงาน ในพุทธศักราช ๒๕๐๔ ได้เข้ารับราชการ เป็นครูในโรงเรียนสายปัญญา มีโอกาสพบกับครูอุดม อรุณรัตน์ และได้ฝึกหัดขับไม้บัณเฑาะว์ เพลงบุหลันลอยเลื่อน และเพลงทกบท เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้ฝึกเพลงเถา เพลงละครประเภทต่างๆ เพิ่มเติมกับครูจันทนา พิจิตรครุการ อีกด้วย ในระยะนี้ได้มีโอกาสร่วมงานการขับ

ร้อง ออกอากาศทางสถานีวิทยุ กรมประชาสัมพันธ์ ในนามคณะศิษย์ครูสุตา และในนามคณะดุริยางค์ อยู่เป็นประจำ

ในพุทธศักราช ๒๕๒๒ ได้โอนมาเข้ารับราชการที่สำนักงานการสังคีต กรมศิลปากรปฏิบัติหน้าที่เป็นคีตศิลปินในกลุ่มดุริยางค์ไทย ร่วมขับร้องเพลงไทยกับคีตศิลปิน ในงานเผยแพร่ ณ โรงละครแห่งชาติ และงาน อื่นๆ มากมาย

ในระหว่างนี้ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนคีตศิลปิน นอกจากนี้ยังได้มีโอกาสฝากตัวเป็นศิษย์ กับครูละม่อม อิศรางกูร ณ อยุธยา โดยได้รับการถ่ายทอดกลวิธีการขับร้องเพลงประกอบการแสดงหุ่นกระบอก แบบโบราณในครั้งนั้นได้เข้าพิธีการรับมอบ โดยมีการตระเตรียมดอกไม้ธูปเทียน ผลไม้สามชนิดพร้อมเงินกำนล หกบาท

นอกจากนี้ยังนำเครื่องดนตรีได้แก่ซอด้วง ซออู้ กลองตุ๊ก และกลองแตวใส่ถาด เข้าร่วมในพิธีด้วย การฝึกหัด เริ่มจากฝึกร้องบทไหว้ครูหุ่นกระบอกแบบโบราณในเพลงเข้าปี จากนั้นจึงถ่ายทอดกลวิธีการร้องอันมีจุดเด่นอยู่ ในการแทรกเสียงเอื้อนของบทโศกเศร้าเสียใจ ที่เรียกว่า “ครวญ”

กลวิธีดังกล่าวครูจะถ่ายทอดให้ว่าโศกแค่ ไหน และจะครวญแค่ไหนจึงจะเหมาะสม ซึ่งต้องใช้การฝึกฝนอย่างต่อเนื่องในด้านเพลงหุ่นกระบอกนี้ยังได้รับ การถ่ายทอดเพิ่มเติมจากครูเจริญใจ สุนทรวาทีน ศิลปินแห่งชาติ โดยได้รับการถ่ายทอดเพลงหุ่นกระบอกทางดึกดำบรรพ์

จากนั้นในพุทธศักราช ๒๕๒๒ ก็ได้ฝากตัวเป็นศิษย์กับครูชั้น สกกุลแก้ว ศิลปินแห่งชาติได้รับการ ครอบครูหุ่นกระบอกและได้รับการถ่ายทอดกลวิธีการขับร้องประกอบการเชิดหุ่นกระบอก โดยเฉพาะตัวตลก ที่มีความสนุกสนานขบขัน เพิ่มเติม

ผลงานการปฏิบัติหน้าที่ในการขับร้องเพลงไทยให้กับกรมศิลปากรเนื่องในโอกาสพิเศษ เช่นการแสดงมหรสพสมโภช งานพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระบรมศพ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีครูดวงเนตรดุริยางค์ ขับร้องเพลงประกอบการแสดงโขนของกรมศิลปากร ณ เวทีท้องสนามหลวง วันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ.๒๕๓๙ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนิน ณ โรงละครแห่งชาติทรงดนตรีประกอบการแสดงโขนหน้าจอบุคคลกษัตริย์ชาติเคียรชาติกร ในพ.ศ.๒๕๔๕ครูดวงเนตรดุริยางค์ได้มี โอกาสขับร้องร่วมในวงปีพาทย์ครูอาวุโสกรมศิลปากร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนิน ณ โรงละครแห่งชาติ ทรงดนตรี ประกอบการแสดงโขนหน้าจอบุคคลกษัตริย์ชาติเคียรชาติกร

ใน พ.ศ. ๒๕๔๖ ครูดวงเนตรดุริยางค์ ได้มีโอกาสขับร้องร่วมในวงปีพาทย์ครูอาวุโส กรมศิลปากรการแสดงมหรสพสมโภชงานพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ครูดวงเนตร ดุริยางค์ ขับร้องเพลงประกอบการแสดงหุ่นกระบอกของกรมศิลปากร เรื่องพระอภัยมณี ตอนรักจำพราว ณ เวทีท้องสนามหลวง

วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๑ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรการแสดงโขน ของกรมศิลปากร ณ อุทยานพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นประจำในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี

ครูดวงเนตร ดุริยพันธุ์ ขับร้องเพลงประกอบการ แสดงโขนการแสดงมหรสพวงสรวงพระสยามเทวาธิราช ภายในพระบรมมหาราชวัง จัดเป็นประจำในเดือน เมษายนของทุกปี ครูดวงเนตร ดุริยพันธุ์ ขับร้องประกอบการแสดง ฯลฯ

นอกจากนี้ครูดวงเนตรดุริยพันธุ์ยังได้มีโอกาสเดินทางไปเผยแพร่การขับร้องประกอบการแสดงโขนละคร ระบำ รำ ฟ้อน และการแสดงหุ่นกระบอก ยังต่างประเทศกับกรมศิลปากรมากกว่า ๒๐ ประเทศ เช่น อังกฤษ สวีเดน เดนมาร์ก ฮังการี เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ อิตาลีสวิสเซอร์แลนด์ ฝรั่งเศสเยอรมัน ญี่ปุ่น จีน สเปน ปากีสถาน ฮองกง ฯลฯ

สำหรับการขับร้องประกอบการแสดงหุ่นกระบอกของกรมศิลปากรที่ครูดวงเนตร ดุริยพันธุ์ ประทับใจมากที่สุด คือได้มีโอกาสเดินทางร่วมกับคณะไปแสดงในสหภาพโซเวียตเนื่องในงานมหกรรมหุ่นกระบอกนานาชาติโดยมีประเทศไทย อินเดียบังคลาเทศเวียดนาม ฟิลิปปินส์ และมองโกเลีย ร่วมแสดง โดยจัดแสดงระหว่างวันที่ ๒๕ - ๓๑ ตุลาคม๒๕๒๒

ครูดวงเนตรดุริยพันธุ์รับราชการในสำนักงานการสังคีตกรมศิลปากร ด้วยความตั้งใจ มีวิริยะอุตสาหะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถทั้งในด้านการขับร้อง และการถ่ายทอดความรู้ให้กับคีตศิลปินรุ่นเยาว์ของกลุ่มดุริยางค์ไทย จนเมื่ออายุได้ ๖๐ปี ครูดวงเนตร ดุริยพันธุ์ ก็เกษียณอายุราชการ ในพ.ศ. ๒๕๔๓ และด้วยความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในตัวครูดวงเนตร ดุริยพันธุ์ สำนักงานการสังคีต กรมศิลปากร จึงเชิญให้เป็นผู้เชี่ยวชาญ คอยให้คำปรึกษา และถ่ายทอดความรู้ด้านการขับร้องเพลงไทยให้กับคีตศิลปินของกลุ่มดุริยางค์ไทยสำนักงานการสังคีต กรมศิลปากร

การที่ครูดวงเนตร ดุริยพันธุ์ เป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม (คีตศิลป์ไทย) เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครุภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

นางคำพัน อ่อนอุทัย น้ำผักสะทอน...น้ำปรุงรสสมุนไพรไทย ครุภูมิปัญญาไทย ด้านโภชนาการ

**ช่างห้องอัดปวดทองกินรากใบสะทอนหาย คนเก็บมากิน
ข้างแปรรูปเป็นน้ำปรุงรสอาหารทุกชนิดแซ่บอีหลี**

ช่าง...น่าจะเป็นตำนานผักสะทอนเห็นจะเรียกได้อย่างนั้น เป็นองค์ความรู้จากปากครุภูมิปัญญาไทยนางคำพัน อ่อนอุทัยวันนี้ มีผู้เรียกขานท่านว่าครูอำพัน

ตำนานแห่งน้ำผักสะทอนน้ำปรุงรสเริ่มขึ้นที่ช่างป่า ณ เทือกเขาพื้นที่ด่านซ้าย จังหวัดเลยอันเกิดจากภูมิปัญญาของบรรพชนชาวอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ดูเหมือนว่าจะไม่ได้มีในถิ่นอื่นกว้างขวางนักแม่ในภาคอีสานเองที่หลายพื้นที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยเทือกเขา อันเป็นถิ่นฐานแห่งการเจริญงอกงามของต้นผักสะทอนดั้งเดิม ที่วันนี้เติบโตได้ในพื้นราบเฉพาะอย่างยิ่งเป็นผลผลิตของบรรพชนครุคำพัน น้ำปรุงรสที่ว่าก็เป็นเช่นเดียวกันกับน้ำปลา น้ำชีอิ้วในปัจจุบันนี้แหละ น้ำปรุงรสผักสะทอนเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาแต่โบราณนั้นมีตำนานสืบค้นที่มาได้ อย่างน้อยก็ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕

เกริ่นอย่างนี้ไม่ใช่จะรู้เองขึ้นมาได้ รู้เพราะคำบอกเล่าของครูอำพัน อ่อนอุทัย ในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านทำน้ำผักสะทอนแล้วก็อาหารไทยพื้นถิ่นโบราณรักษาสืบทอดมาถึงวันนี้ส่วนหนึ่งได้ใช้เป็นเครื่องมือประกอบอาชีพด้วย จนได้รับการประกาศเชิดชูยกย่องให้เป็นครุภูมิปัญญาไทยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ในฐานะผู้เชี่ยวชาญและเป็นสืบสานภูมิปัญญาไทยด้านโภชนาการเป็นครุภูมิปัญญาไทยชาวอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

พื้นที่อำเภอด่านซ้ายส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสูงยังมีป่าทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์พอสมควร ในช่วงหน้าหนาวยังคงมีพื้นที่หนาวเย็นนำไปสัมผัสมากมาย แล้วในหลายอำเภอก็มีแหล่งเที่ยวสำคัญอย่างเช่น ภูกระดึง มีโบราณสถานและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่รวมใจชาวอำเภอด่านซ้ายและผู้ไปเยือนคือพระธาตีสองรัก มีวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญงานประเพณีต้องมีการแสดงอันเป็นเอกลักษณ์คือผีตาโชน จังหวัดเลยเป็นอีกจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยที่มีพื้นที่จุดที่หนาวที่สุดลำดับต้นๆในประเทศ

ไปบ้านครุคำพันตั้งต้นที่จังหวัดเลยไปยังอำเภอด่านซ้ายระยะทางประมาณ ๗๐กม. บ้านครูเป็นร้านอาหารริมถนนเลย-ด่านซ้าย ชานตัวอำเภอในรัศมีความเจริญของเมือง แต่เป็นความเจริญที่ขยับขยายไปอย่างเชื่องช้าอาจจะมาจากการที่กำแพงแห่งวัฒนธรรมประเพณีของชาวบ้านเข้มแข็ง หรือไม่ก็อาจมาจากปัจจัยวิถีชีวิตความเป็นอยู่ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อให้ก้าวไปสู่ความเจริญด้านวัตถุรวดเร็วนัก ภาพวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีที่งดงามของคนด่านซ้ายจึงดูเข้มแข็งน่าชื่นใจ

ครุคำพัน อ่อนอุทัย เกิดเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๘ ณ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของจังหวัดเลย ได้แก่ น้ำผักสะทอน ซึ่ง

ได้จากการหมักใบสะทอนให้เป็นน้ำปรุงรส ที่ชุมชนในอดีตใช้ในการบริโภคมาช้านานแต่ปัจจุบันแนวโน้มในการบริโภคลดลงจากปัจจัยหลายๆด้าน ซึ่งอาจก่อให้เกิดการสูญหายภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านได้

ครุคำพันธ์ อ่อนอุทัย ได้พยายามอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำน้ำผักสะทอน โดยนำความรู้เชิงวิชาการและเทคนิควิธีการที่เกิดจากการเรียนรู้ของตนเอง นำมาพัฒนาต่อยอดให้น้ำผักสะทอนที่ผลิตได้ มีรสชาติดี มีคุณค่าทางโภชนาการสูง มีอายุการเก็บนานขึ้น บรรจุในภาชนะที่สะอาดสวยงาม ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย อีกทั้งยังนำน้ำปรุงรสผักสะทอนมาเป็นส่วนประกอบในอาหารพื้นบ้านหลายชนิดซึ่งเป็นการเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ จนได้รับการยอมรับและผ่านการคัดสรรให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ ๕ ดาวแห่งแรกของจังหวัดเลย เป็นการสร้างชื่อเสียง เพิ่มรายได้ให้สมาชิกในชุมชน และบำเพ็ญตนให้เกิดประโยชน์โดยรวมต่อสังคม จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นครุภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ ๗ ด้านโภชนาการ ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๔

จากการพบปะพูดคุยและมีโอกาสไปเยือนถึงบ้าน ครุคำพันธ์ สื่อให้ได้รับรู้วิถีชีวิตว่าเป็นคนมีความขยัน มีความเพียร มีความอดทน เอื้อเฟื้อ มีเมตตา มีความรักความผูกพันในท้องถิ่นต้น อ่อนน้อมถ่อมตน มาแต่เด็ก โดยเฉพาะต่อผู้ใหญ่ ยิ่งเมื่อเจริญวัยถึงเป็นผู้นำครอบครัวครุพยายามสื่อพยายามแสดงให้ได้ว่าดำเนินชีวิตด้วยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมาเป็นหลักปฏิบัติตน แล้วยังเน้นย้ำให้คนในครอบครัวคนรอบข้างได้เดินตามด้วย

เห็นจะเพราะเป็นเด็กอ่อนน้อมถ่อมตนรู้จักช่วยเหลือคนอื่น เห็นใครทำอะไร ผู้ใหญ่ทำอะไรที่มองเห็นแล้วพอช่วยได้ก็ช่วย ส่วนหนึ่งทำให้ได้ประสบการณ์ยิ่งถ้าตนเองสนใจก็ยิ่งทำให้ได้เริ่มต้นลงมือทำ

ผู้ใหญ่สังเกตเห็นเกิดความเอ็นดู ทำผัดบังปลาตบั้งแทนที่จะถูกดุก็ให้คำแนะนำ ให้การถ่ายทอดความรู้ โดยเฉพาะด้านการทำอาหารพื้นเมืองจากผู้ใหญ่บรรพบุรุษผนวกกับนิสัยที่ใฝ่รู้ ช่างสังเกต ทำให้เกิดความชำนาญและพัฒนาปรับปรุงวิธีการผลิตอาหารพื้นเมือง ใช้ความรู้ทางภูมิปัญญาดังกล่าวปรุงอาหารจนยึดเป็นอาชีพตั้งเป็นร้านอาหาร โดยการใช้วัตถุดิบคือพืชผัก ไม้หนานาชนิดที่ปลูกเอง ที่ขึ้นมาเองในสวนหลังบ้านที่ดินตัวเองอันเป็นมรดกตกทอด และส่วนหนึ่งซื้อเพิ่มเติมในภายหลังด้วยมุ่งมั่นสร้างสวนป่า สวนสมุนไพร จนกลายเป็นสวนผสมผสาน โดยเฉพาะต้นผักสะทอนวัตถุดิบสำคัญจนเป็นที่รู้จักและยอมรับของชุมชน ในอำเภอ รวมถึงคนในศาลากลางจังหวัด หน่วยงานในจังหวัดเลยที่ ให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ อาทิ การประกอบอาหารพื้นเมืองจำหน่ายปรุงอาหารต้อนรับคณะผู้ใหญ่ที่ไปเยือนจังหวัดเลย ปรุงอาหารไปในงานบุญประเพณียังวัดวาอารามต่างๆ

ในอำเภอด่านซ้าย เป็นวิทยากรสาธิตการปรุงอาหารพื้นเมืองด่านซ้าย จัดแสดงนิทรรศการด้านอาหารพื้นเมืองด่านซ้าย วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับวัตถุดิบ ผลผลิตที่เกี่ยวข้องที่ปลูกอยู่ในสวนหลังบ้าน

จัดทำโรงงานในพิธีงานบุญประเพณีในชุมชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ฟังข้อมูลเบื้องต้นจากคำบอกเล่าและสังเกตถึงจริยวัตรการแสดงออกต่อคนอื่นครุคำพัน อ่อนนุทัยช่างมีปฏิสัมพันธ์กับผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้ไปเยือนและผู้อื่นด้วยมิตรไมตรีจิต มีเมตตา มีความเอาใจใส่ ให้การต้อนรับขับสู้ ให้ความรู้ให้หลักการปฏิบัติการดำเนินชีวิต จึงไม่น่าแปลกใจว่าครุมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน คนในชุมชนให้ความรักความผูกพันที่ดีสนองกลับ นำสู่การเอื้อเฟื้อ ดูแลกันและกัน สืบสานวิถีดีงามของพื้นถิ่นด่านซ้ายไว้อย่างมั่นคงเหนียวแน่น

ก่อเกิดการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เกิดการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านนาดี ร่วมกันสร้างผลิตภัณฑ์จากต้นผักสะทอน เป็นต้นว่าแปรรูปแจ่วดำน้าผักสะทอน ผักสะทอนบรรจุขวด และทำอาหารพื้นเมือง เช่น เมียงโค้น เมียงทูน ที่ใช้น้ำผักสะทอนปรุงรส โดยใช้แรงงานคือคนในชุมชนอย่างแท้จริง ถ่ายทอดภูมิปัญญาผลิตอาหารพื้นถิ่นที่ปรุงรสด้วยน้ำผักสะทอนจากรุ่นสู่รุ่น

ทำให้คนในชุมชนมีความผูกพันกันเหมือนญาติพี่น้อง มีการรวมกลุ่มสมาชิกให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจให้ตรงกันในการรักษาสืบสานพัฒนาภูมิปัญญาด้านอาหารท้องถิ่นให้เป็นสินค้าเอกลักษณ์ ที่เน้นย้ำด้านความสะอาด มีคุณค่าต่อร่างกายต่อสุขภาพและสามารถผลิตได้ตามความต้องการของตลาด ทำให้เกิดการสร้างรายได้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

เฉพาะอย่างยิ่งผลผลิตดังกล่าวเกิดขึ้นจากการให้ความสำคัญต่อการดำรงสืบสานทรัพยากรธรรมชาติคือต้นไม้ สมุนไพร ป่าไม้ หลังบ้านตัวเองด้วยตระหนักรู้ถึงคุณค่าทั้งการใช้ประโยชน์ในการนำมาเป็นเครื่องมือดำรงชีวิต ทั้งรู้ถึงคุณค่าในความเป็นมรดกทางธรรมชาติที่นำมาซึ่งความสมดุลย์ของธรรมชาติ

มีโอกาสดูเยี่ยมครุคำพันอย่างถี่ถ้วนข้างต้นจากตัวจังหวัดเลยไปอำเภอด่านซ้ายจนถึงบ้านครุราวๆ ๗๐ กม. บ้านครุเป็นร้านอาหารอยู่ริมถนน แต่สังเกตตอนไปถึงเห็นจะไม่ใช้ร้านอาหารที่คนมาสั่งนั่งทานที่ร้าน แต่ดูเหมือนจะสั่งกลับบ้าน หรือไม่ก็มาสั่งแบบไปจัดตั้งที่อื่นทำนองโต๊ะจีน ร้านอาหารบ้านครุคำพันจึงเงียบสงบ นานๆจะมีคนแวะเวียนมาสั่งอาหารผัดวิสัยร้านอาหารทั่วไป

ครุออกมาต้อนรับผู้ไปเยือนอยู่หน้าร้านเพราะรู้ที่อยู่ก่อนแล้วด้วยรอยยิ้มพาเข้าไปในบ้าน ครุเตรียมอาหารที่พื้นฐานคืออาหารพื้นถิ่นที่รักษาสืบสานไว้ด้วยภูมิปัญญามาตั้งรอรับเพื่อให้รู้จักหน้าตาและสัมผัสรสชาติขณะสนทนากัน

ดังข้อมูลที่ครุให้ไว้อย่างคร่าวๆข้างต้นในฐานะผู้เรียนรู้รักษาและถ่ายทอดให้เกิดการสืบสานเอกลักษณ์ท้องถิ่นด่านซ้าย นอกจากยังเป็นอาหารในครัวเรือนคนด่านซ้ายแล้วยังสามารถเผยแพร่เป็นอาชีพของคนด่านซ้ายได้ระดับหนึ่ง โดยเฉพาะในนามกลุ่มแม่บ้านที่รวมตัวกันไว้ด้วยการชักชวนและเป็นกำลังหลักของครุคำพัน

ซึ่งกลุ่มดังกล่าวเป็นพลังรวบรวมวัตถุดิบที่เกี่ยวโยงกับอาหารพื้นบ้านด้านซ้ายดังกล่าว แล้วทุกแหล่งผลิตวัตถุดิบต้องมีคือต้นผักสะทอน

วัตถุดิบคือสวนผสมผสานมีในสวนครูเองนั่นก็หนึ่ง แล้วจากสวนเครือข่ายอีกประมาณ ๓๒ ครัวเรือน โดยเฉพาะผักสะทอน

“ในส่วนของเครือข่ายเขาผลิตทั้งวัตถุดิบและผลิตในการแปรรูปเองทั้งบริโภคและจำหน่ายเองเพราะส่วนใหญ่ทำได้ มาเรียนเพิ่มเติมบ้าง หรือจะป้อนวัตถุดิบมาที่ครูก็มี เครือข่ายส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ปลูกพืชผัก สมุนไพร ไม้ต่างๆราว ๑๐ ไร่ แล้วก็ยังทำมา

หากินตามวิถีที่ปู่ย่าตายายทำมา ปัจจุบันน้อมนำหลักพอเพียง ร.๙ มาเป็นหลักดำเนินชีวิต”

ครูแนะนำให้รู้จักชื่ออาหารพื้นบ้านที่เรียงรายอยู่บนโต๊ะราว ๕-๖ อย่าง มีอาหารชื่อ ลาบไก่ ๓ ปีอยู่อย่างหนึ่ง ครูบอกว่าที่ลาบไก่ ๓ ปีเพราะมีตำนานเล่ากันมาอย่างที่เคยชินไว้ข้างต้น

ครูคำพันเป็นคนอารมณ์ดีช่างพูดคุยเก่ง พูดให้ฟังต่อว่า ในยุคคุณปู่คุณย่าคุณตาคุณยายมีนายอำเภอมาเยี่ยมท้องที่แล้วมาถึงบ้าน มากันเป็นคณะหลายคน ก็ทำอาหารเลี้ยงดูกัน อาหารพื้นถิ่นด้านซ้ายอย่างหนึ่งที่บ้านทำบ่อยเพราะเป็นครอบครัวใหญ่ มีทาสด้วยทำคือลาบไก่ ๓ ปีที่ทำแทบทุกครั้งก็สำหรับต้อนรับผู้มาเยี่ยมเยียนคณะใหญ่ๆ เช่นที่ทำเลี้ยงนายอำเภอ

“บางคนได้ยินชื่ออาหารนี้ก็ว่าสมัยโบราณถนนหนทางคมนาคมไม่สะดวก การเดินทางถึงไม่ต้องเดินก็มีพาหนะแค่ช้าง ม้า ลา วัวควายเทียมเกวียนพาไปถึงที่หมายช้ากว่าเดินซะอีก ไม่มีรถวิ่งบนถนนสะดวกอย่างวันนี้ อาหารบางอย่างจึงนี้กว่าต้องทำรอถึง ๓ ปีไม่ใช่ทำรอ ๓ ปีกว่านายอำเภอจะมาถึง แต่มันเป็นชื่ออาหาร ชื่อที่ว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในลาบไก่จานนี้คือใช้ไก่ ๑ ตัว หัวปีหลังบ้าน๓หัว ใช้เนื้อหัวปีสับให้ได้ปริมาณมากแทนเนื้อไก่ที่มีเพียงแค่ ๑ ตัว หัวปีถึงรสชาติจะไม่เหมือนไก่ที่เดียวแต่เมื่อคลุกเคล้ากับไก่แล้วก็พอกลมกลืน คนชิมแล้วยอมรับว่าอร่อยทุกคน แล้วได้อาหารเลี้ยงคนมากได้ เราพูดกันเล่นๆว่าถ้าไก่น้อยปีเยอะก็เป็นลาบปีใส่ไก่ แต่ถ้าไก่มากปีน้อยก็เป็นลาบไก่ใส่ปี ไม่ว่าจะยุ่งยากแค่ไหนก็ต้องทำเลี้ยงนายอำเภอสมัยก่อนเขาบอกว่านายอำเภอมาถึงบ้านเท่ากับพระยามาเยี่ยมบ้าน จึงเป็นการทำอาหารให้พระยา กิน นี้แหละที่มาของคำว่าช่างเหยียบนาพระยาเหยียบบ้านเป็นสิริมงคลนัก”

ครูคำพันยิ้ม แล้วขยายความด้วยว่าเลือกทำลาบไก่บ้าน ๓ ปี อาหารที่โบราณถือว่าทำยากต้องใช้เวลาใช้วัตถุดิบเยอะ แต่มักได้รับการชื่นชมรสชาติของผู้ได้ลิ้มลอง จะทำลาบไก่ให้สำเร็จให้อร่อยต้องช่วยกันต้อง

สามัคคีกัน ไปจับไก่ ไปหาหัวปี หัววัดอุทิศมา อาหารจานนี้ไม่ใช่แค่อร่อย แต่คนโบราณจะใช้สอนคนในบ้าน ลูกหลานไปด้วยให้ช่วยเหลือกัน ช่วยกันทำคนละไม้คนละมือ สื่อถึงความสามัคคี ความขยัน ความรักกัน

“ยังมีอีกนะคือลาบไก่ ๙ ปีเพราะคนเยอะมากอย่างเช่นการลงแขกคนมารวมกันเยอะต้องลาบไก่ ๙ ปี”

ครอบครัวอาหารอะไรก็ตามของคนด่านซ้ายเครื่องปรุงต้องเป็นน้ำผักสะทอนเท่านั้น

ครอบครัวเพราะความที่ได้รับถ่ายทอดการทำอาหารพื้นบ้านของอำเภอด่านซ้ายจภูมิปัญญาต้นตระกูล แล้วก็ใช้ทำกิน ทำเป็นอาชีพเลี้ยงครอบครัว รวมถึงเอาไปทำเป็นอาหารช่วยในงานบุญของวัดต่างๆ ส่วนราชการหลายแห่ง เอกชนก็หลายแห่งได้ชิมลิ้มรส เวลาจะรับรองคนหลายๆคนด้วยการให้ชิมอาหารพื้นบ้านก็ มาให้ไปทำ

“วิธีดังกล่าวเป็นเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ก็มีคนในอำเภอนี้แหละสนใจมาเรียนทำอาหารทำน้ำผักสะทอน เห็นเขาน่ากลับไปใช้ประโยชน์ได้ เท่ากับเป็นกำลังอนุรักษ์ภูมิปัญญาของด่านซ้ายก็เลยตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้เรื่องอาหารพื้นบ้านด่านซ้าย คนที่มาเรียนก่อนจะลงมือสอนกันก็จะให้คำแนะนำเพื่อเอาไปใช้ในชีวิตรมี หลักง่ายๆ จะต้องมียิ้ม มีน้ำใจ มีน้ำคำ มีน้ำมือ มียิ้มคือเชื้อเชิญสามัคคี น้ำคำคือเชื้อเชิญ น้ำมือก็

ลงมือทำก็เอื้อกันเอื้อเพื่อแผ่กันแล้วคนที่มาเรียนใช้ ว่ามาเอาความรู้อย่างเดียว เอาความรู้ของเขามาให้เรา ด้วย ความรู้ที่อยู่ใน ถ้ารู้จักหยิบจับก็จะได้ความรู้จาก คนที่มาสภาพแวดล้อม คำโบราณว่ามีทุกอย่างเป็นองค์ ความรู้เช่นเดียวกับศาสตร์พระราชา”

ครูคำพันเล่าด้วยท่าทางมีความสุขต่อไปอีกว่า วิธีการสืบสานสูตรอาหารโบราณอย่างที่นำมาและทำอยู่ ทุกวันนี้เพราะทำไปถวายวัด วัดในอำเภอนี้ทุกวัดเวลามี

งานเทศกาลจะแจกซองไปยังบ้านทุกหลัง ชาวบ้านก็จะทำอาหารสูตรปรุงรสด้วยน้ำผักสะทอนนี้ไปถวาย พระไปเลี้ยงผู้มาทำบุญ ไปทำบุญก็เท่ากับเป็นการเผยแพร่แล้วก็เกิดการอยากทำก็มาเรียนที่ศูนย์เรียนรู้แห่งนี้

ในฐานะไปเยือนถึงบ้านครูแล้วมีหรือจะไม่ได้ชิมลาบไก่แต่เห็นจะไม่ใช่ ลาบไก่ ๓ ปี ครูทำแกงอั่วไก่ บ้านอีกหนึ่งงาน เมี่ยงโค้นสมุนไพร ปลาทอดสมุนไพร ยาผักกูดน้ำผักสะทอนให้ได้ชิมลิ้มรสแล้วก็อีกชนิดหนึ่งคือบ๋ามไชนี่เป็นอาหารโบราณแน่นอน

ผลผลิตแปรรูปจากน้ำผักสะทอนขึ้นชื่อของครูที่จำหน่ายออกไปในที่ต่างๆก็มีน้ำผักสะทอน น้ำพริก แก้วดำน้ำผักสะทอน น้ำปลาร้าบรรจุขวดเก็บไว้ได้นาน

ก่อนครูจะพูดถึงความเป็นมาของต้นผักสะทอนอย่างคร่าวๆได้ชวนไปเข้าสวนก่อนไปให้รู้จักต้นผักสะทอนกันแล้วก็ไปสัมผัสพืชผัก ผลหมากรากไม้รวมถึงสมุนไพรในสวนผสมผสานที่ครูสร้างขึ้น มีต้นสะทอน ทั้งที่เป็นต้นกล้า ทั้งกำลังเจริญงอกงามแล้วก็เก็บเกี่ยวผลผลิตได้แล้วจัดกระจายหลายมุม แซกแซมด้วย สมุนไพรหลายชนิด ไม้ผลอย่างมะขามหวาน ฝรั่งออกนอกกำลังกินเขียว ต้นผักสะทอนก็มี ๓ ชนิด สะทอนวัว สะทอนจั่นและสะทอนจาง ต้นใบส้มกุ่ม ต้นผักกระโดน ผักกระเดา แล้วก็ต้นอะไรต่อมิอะไรที่เป็น ไม้ท้องถิ่นอีกมากจำกันไม่หวาดไม่ไหว

ครอบครัวปลูกทุกอย่างที่กินกินทุกอย่างที่ปลูกพืชผักไม้ทุกชนิดในสวนใช้ประโยชน์ได้หมด ตามหลักความพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙

ครอบครัวบอกว่าน้ำผักสะทอนมีมาแต่โบราณอย่างน้อยก็รัชสมัยรัชกาลที่ ๕ มีแล้วอย่างที่บอกไปข้างต้น สมัยโบราณย่านด่านซ้ายไม่มีน้ำปลาร้า น้ำปลา ใช้น้ำเกลือ ใช้น้ำจากน้ำขำมาใส่แจ่วผสมเกลือลงไป

“เท่าที่จำได้จากคำบอกเล่าของปู่ย่าตายายที่เล่าต่อๆ กันมาว่าเมื่อก่อนได้รู้ถึงคุณประโยชน์ต้นผักสะทอน คั้นวันหนึ่ง บนหุบเขาบ้านนาดีได้ยื่นโหลงข้างร่องครวญตรงไม่มีใครรู้ว่าคืออะไร แต่ฟังดูมันน่าจะร้องด้วยความเจ็บปวด ไม่มีใครกล้าขึ้นไปดู รุ่งเช้าพ่อหลวงราชภัทตีต้นตระกูลนำหมอยาไปด้วยจะไปดูว่าข้างเป็นอะไร พอไปถึงดูรอบๆ ที่โหลงข้างร้องก็เห็นต้นผักสะทอนถูกถอนรากถอนโคนแล้วเห็นใบ-ยอดถูกกินไปจนโกร๋น พอเดินไปอีกพักเห็นซี่ข้างหมอบประจำบ้านก็พอจะรู้ว่าข้างท้องอืด ข้างคงรู้หายากินเอง กินรากกินยอดผักสะทอนหายท้องอืด”

ครอบครัวเมื่อสังเกตตั้งนั้นก็เลยคิดว่าต้นสะทอนมีคุณประโยชน์ทางยาแน่แล้วคนโบราณครั้งนั้นบอกว่าขอให้จำไว้ข้าง (สัตว์ในป่า) กินได้ คนก็ต้องกินได้ มันกินแล้วหายท้องผูก (คิดว่ารากแก้ท้องผูก) ตอนลงจากเขามาก็เอารากผักสะทอนลงมาด้วย ก็เอารากผักสะทอนมาแบ่งปันให้ชาวบ้าน ให้เอาน้ำแช่รากแล้วก็เอาหินฝน ชาวบ้านก็มาถือหินจากบ้านใครบ้านมันมาก็ได้เอารากผักสะทอนไป จากนั้นชาวบ้านก็จะแวะเวียนมาทำยาแก้ท้องอืดจากรากผักสะทอนอยู่ต่อเนื่อง เมื่อต้องมาบ่อยก็เอาหินฝากเอาไว้ที่บ้านหลวงราชภัทตีเลยไม่ต้องขนกลับ มาถึงก็ฝนเอาไป

ถึงตรงนี้ครอบครัวเล่าเสริมจากที่ฟังเล่าต่อกันมาว่ามีคนหนึ่งหมู่บ้านเป็นไข้ป่าทำยังไงก็ไม่หาย แลมยังอาการหนักลงด้วย ก็ลองใช้ใบผักสะทอนตำใส่น้ำมวก (น้ำขาวข้าว) โปะที่หัว เช็ดตามตัว หน้าอก กินน้ำด้วย ก็เจ็บหลับไปจากที่ก่อนหน้านี้มันทุเลาลงเลย จึงคิดว่าถูกกันกับยา ไม่ตายแน่แล้วเพราะรับรู้การพูดคุยของคนอื่นได้แล้ว พอตื่นมาความร้อนในตัวก็คลายลงไม่ตายแล้ว

ครอบครัวต่อมามีการทดลองเอาใบผักสะทอนตำคั้นน้ำกินกับคนท้องอืดหาย เป็นผีตาซก็เอาผักสะทอนมาตำใส่น้ำขาวข้าวสำหรับน้ำแปะตรงแผล จากที่คิดว่าตายแน่ที่สุดแผลแห้งก็หายไม่ตาย

“จนมีการทดลองเอาใบผักสะทอนมาแช่น้ำทิ้งไว้หลายวันแล้วคั้นน้ำลองกินได้สัมผัสรสชาติที่กลมกล่อม จึง

เกณฑ์คนไปเก็บใบต้นผักสะทอนเก็บเอามาเยาะๆเอามาตำใส่น้ำหมักไว้ ๓ คืนแล้วบีบกากออกกรองใส่หม้อดินต้ม ช้อนฟองออก ลีจะออกน้ำตาล รสชาติหอมหวาน เค็มเอาไปปรุงอาหารอะไรก็แซบ จึงกลายเป็นส่วนผสมของอาหารทั้งส้มตำ ลาบ ต้มยำมาจนถึงปัจจุบัน”

ครุว่ากากใบผักสะทอนเอาไปเพาะเห็ดได้ด้วย

ผักสะทอนมี ๓ ชนิด ๑.สะทอนวัว ใบสีเขียวเหมือนหัวว่าวรสหอม หวาน เค็มอายุ ๑๐ ปีตัดใบคั้นน้ำได้ (หมัก ๓ คืน) สะทอนจันรสขม เค็ม หวานนิดหน่อย สะทอนจันทวน หอม ออกจืด เอาใบทั้งสามชนิด มาหลอมรวมกันทำให้มีรสชาติกากเอาไปเพาะเห็ด (รสหวานหอม)

จนปี ๔๐ นายอำเภอด่านซ้าย นายกฤษณ์ ณ อยุรยา เข้ามาที่ชุมชนเพื่อดูความเป็นอยู่ชาวบ้าน ได้จัดผืนนาต้อนรับ แล้วก็ปรุงอาหารด้วยน้ำผักสะทอนเลี้ยง นายอำเภอชอบใจให้ชาวบ้านทำน้ำผักสะทอน เอาเป็นน้ำปรุงรส ได้เอาไปเผยแพร่ น้ำผักสะทอนไปด้วย เป็นผลผลิตของชาวบ้าน ๙๕ หมู่บ้าน ผักสะทอนก็เป็นที่รู้จักไปยังนอกพื้นที่มาแต่บัดนั้น

มาถึงตรงนี้ครูบอกอดคิดถึงอดีตไม่ได้ว่า ด่านซ้ายเป็นป่าเป็นเขาเต็มไปด้วยป่าอุดมสมบูรณ์ แหล่งน้ำ แล้วสัตว์ป่านานาชนิดอย่างเช่นช้างป่าก็อยู่กับสภาพแวดล้อมอย่างนี้มาจนเป็นความเคยชิน ตอนเด็กก็ไม่ได้คิดว่าป่าไม้ ต้นไม้ต่างๆจะเป็นประโยชน์กับชีวิตคน ชีวิตสัตว์ พื้นที่ นี้กว่าเป็นประโยชน์ไม่กี่ชนิดที่เราเคยเห็นเคยใช้เคยกิน แต่เพราะความไม่รู้ใฝ่สนใจ พอโตขึ้นจึงเริ่มเห็นคุณค่าเห็นประโยชน์

“ตอนหลังนี้ได้รู้ว่าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารีทรงสนพระทัยเรื่องป่าต้นไม้มัตถ์ นานาชนิด จนทรงทำโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชโครงการพระองค์ท่านเป็นป่าใหญ่ ทรงเข้าใจศึกษา ประโยชน์ของป่า ต้นไม้พืชผัก สมุนไพรว่ามีประโยชน์แก่คนแก่สัตว์ อดปลื้มไม่ได้ที่เราที่ปลูกป่า แต่ป่าของเราเป็นสวนผสมผสาน ประโยชน์ที่ได้จากสวนผสมผสานก็ทำให้สร้างฐานะครอบครัวความเป็นอยู่มาจนถึงวันนี้ และยังได้อาศัยป่าต้นไม้อิสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร ก็ถือว่าเป็นการสืบสานทรัพยากรธรรมชาติที่นำไปสู่การมีแหล่งอาหาร แหล่งยารักษาโรคไว้ให้คนรุ่นหลังต่อไป”

ครูยังเน้นอีกว่า เมื่อโตขึ้นที่คลุกคลีอยู่กับป่ากับต้นไม้ จนมาได้ใช้ประโยชน์จากต้นไม้เช่นต้นผักสะทอนที่ขึ้นอยู่ในป่าบนเขา เริ่มรู้ถึงคุณค่าของป่าไม้ แหล่งน้ำ เริ่มซึมซับความรักความผูกพัน ความใฝ่รู้การได้พบปะพูดคุยกับคนอื่นทำให้ได้เห็นภาพคุณค่าของป่าต้นไม้มันไม่ใช่แค่ให้ร่มเงา ให้ความร่มรื่น ชุ่มชื้นซบซ่านไว้ได้ดิน ยังให้ประโยชน์แก่คน สัตว์ปัจจัยสี่ที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตผู้คนอยู่ที่ป่าทั้งหมด แล้วยังอาศัยป่าสร้างอาชีพ สร้างรายได้ สร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้ ประสบการณ์นี้ได้ถ่ายทอดไปยังเครือข่ายด้วย

ถ่ายทอดแนวคิดนี้แก่ผู้มาเรียน ไปจนถึงนักเรียนนักศึกษาที่มาเยี่ยมเยือน เน้นย้ำแนวพระราชรัศในหลวงรัชกาลที่ ๙ ปลูกป่าสามอย่างประโยชน์สี่อย่าง อีกทั้งย้ำกับเครือข่ายและผู้มาเรียนด้วยว่าวิถีนี้เป็นการเดินตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

นั่งคุยกันไปชิมอาหารที่ครูปรุงให้ชิมไปด้วย ครูฉีกเรื่องต้นผักสะทอนไปให้ความรู้เรื่องคำว่าปลาแดก ที่คนภาคอื่นที่กัทกว่าคือปลาร้าหมายถึงได้ปลาได้อึ่งมาเยาะก็เก็บแบบถนอมอาหารโดยการทำปลาร้าเก็บไว้ด้วยการเอาไปอัดในกระบอกไม้ไผ่กระแทกกลงให้แน่น ให้ได้ปริมาณมากๆ การกระแทกนอกจากได้ความจุแล้วยังรู้ว่าปลาหรืออึ่งลงไปลึกแค่ไหน การกระแทกให้แน่นให้ลึกหนีแหละอีสานเรียกว่า “แดก”

ข้าวจี...ครูบอกว่าอำเภอด่านซ้ายโบราณเที่ยงคืนเมียงโค้น-น้ำผักสะทอนแล้วข้าวเหนียวตามทุกวัน พอตกเย็นชาวบ้านที่ไปหาผักหาปลาหาอาหารได้อะไรมาก็เอามารวมกันกินรวมกันทั้งผัก ปลา ไก่ กระรอก กระแต เห็ด เขาก็เอาปลามาทำปลาป่น(อีสาน)เอามาแจ่ว(ด่านซ้าย)คือเอาปลาที่เหลือมาป่นผสมกับผัก จนเกิดภาวะภัยธรรมชาติเช่นน้ำท่วมไปทำงานไปหาอาหารไม่ได้ก็ทำข้าวจีกินกัน การทำข้าวจีเป็นเรื่องดีที่จะให้ ได้สังเกตคนในบ้านลูกหลานว่ามีอุปนิสัยใจคองังเช่นใครใจเย็นก็ข้าวก็ออกมาผิวสวยสุกพอดี ใครขี้โกรธ ข้าวจีจะออกมาไหม้ดำ คนที่มีใจเอื้อเพื่อข้าวจีสุกกก็เอาไปให้พ่อแม่ปู่ย่า ตายาย นี่คือวิธีคนโบราณ

ครูคำพันเล่าประสบการณ์เรื่องผูกผ้าขาวม้าแก่ผู้ไปเยือนเช่น นายอำเภอหรือผู้ใหญ่ผู้ใหญ่มากก็ผูกผ้าขาวม้าต้อนรับแสดงความเคารพนับ ถือ แต่ครูบอกโบราณไม่มีกล้องเก็บภาพเป็นที่ระลึกความทรงจำก็ใช้ ผ้าขาวม้าลายเอกลักษณ์พื้นถิ่นนั้นเป็นที่ระลึกย้ำความทรงจำกันและกัน

ที่น้ำชื่นชมคืออดทนว่ากันว่ายอดสุด อดทนนี้ไปแดดก็ไม่ร้อน ไป น้ำก็ไม่หนาว อดทนก็ต้องใจเย็นทุกอารมณ์ไม่งั้นเกิดเรื่อง อดออมก็คือ รู้จักแยกแยะเก็บออมเป็นสัดส่วน นี่ก็คนโบราณ

แล้วครูก็อดจะเล่าอย่างปลื้มปีติภาคภูมิใจไม่ได้ว่าต้นปี๕๙ สมเด็จพระรัตนราชสุตาฯสยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินเยือนด่านซ้ายได้เสวยอาหารที่ปรุงด้วยน้ำผัก สะทอนของครูคำพัน ทรงตรัสฝากบอกว่าปลื้มที่เป็นชาวบ้านทำอาหารพื้นบ้านได้ดีครูพลอยให้อดดีใจไม่ได้ว่า สิ่งที่ทำอยู่ก็เป็นดังสนองแนวพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชเหมือนกันคือ ได้ทำในองค์ประกอบที่ กล่าวได้ว่าเดินตามรอยโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชเฉพาะอย่างยิ่งที่ผ่านมาเวลาสอนคนมาเรียนทำอาหาร พื้นบ้านเรียนทำน้ำผักสะทอนก็จะย้ำถึงความสำคัญของการปลูกต้นไม้ ปลูกพืชสมุนไพรไปด้วย

โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นประทีปนำทางคือดำรงชีวิตแบบพออยู่พอกินไม่ทำ อาชีพด้วยความโลภมั่งรวยเป็นที่ตั้ง

ครูคำพันมีวิถีอยู่กับการทำอาหารมาแต่เด็กสืบทอดปู่ย่าตายายพ่อแม่ ปัจจุบันจึงทำอาหารขายด้วย แต่หลักแล้วเป็นอาหารภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้มาแต่เด็กจากบรรพชนแม่ไม่ได้คิดว่าด้วยความรักความผูกพันกับการปลูกฝังการทำอาหารพื้นบ้านดั้งเดิมจะทำให้คนยกย่องเชิดชูแต่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่ทำให้ได้รับการยกย่องเป็นปราชญ์ชาวบ้านเป็นครูภูมิปัญญาไทยของคนจังหวัด เลยในที่สุด เพราะส่วนใหญ่เป็นอาหารที่ตกทอดมาแต่โบราณเช่นลาบ ไก่บ้าน ๓ ปีเป็นต้น

ตรงนี้ครูจึงเล่าให้ฟังว่าบรรพบุรุษเฉพาะรุ่นที่ครูพ่อย้อนรำลึกได้เป็นถึงท่านขุนชื่อขุนอำนาจกับนางเจียมเป็นต้นตระกูลในสมัยรัชกาลที่ ๕ ที่บ้านจึงมีทาส มาถึงรุ่นแม่ลูกหลานทาสที่สืบสายกันมายังนับถือครอบครัวเราอยู่

สมัยนั้นข้าวต้องตำกินเองไม่ได้มีโรงสี กินทุกวันก็ต้องตำทุกวันคือเอาข้าวเปลือกมาตำให้เป็นข้าวกล้องออกสีแดงๆ เรื่องกับข้าวไม่ต้องพูดถึงที่ครูบอกไว้คนท้องถิ่นในแต่อดีตมาของกินมีทุกอย่างในบ้านคือเลี้ยงไก่ เป็ด อื่นๆ ผักต่างๆปลูกบ้างมีขึ้นเองบ้างข้างรั้วบ้านหรือไปเก็บเอาในป่าข้างบ้าน ในน้ำมีปลาในนามีข้าว แล้วก็ มีแบ่งปันคนข้างบ้านไม่หวังใครขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่มีอด มีผัก มีข้าว ในน้ำมีปลาทำได้ทุกอย่าง

ครูคำพันบอกว่าข้าวตำแต่ละครั้งเองพอกินวันต่อวันไม่เยอะไม่มีเวลามากมีอย่างอื่นต้องทำอีกเยอะ แล้วต้องตำตอนกลางคืน ที่ตำข้าวนอกจากเป็นรวมกันของลูกหลานญาติพี่น้องสนุกสนานแล้ว ยังเป็นที่พบปะกันของหนุ่มสาวด้วยที่อยู่ในสายตาผู้ใหญ่ แล้วข้าวเปลือกยังเอาไปเลี้ยงไก่ด้วย ไก่ก็กลับมาเป็นอาหารคนเลี้ยงอีก

พูดถึงไก่ที่เลี้ยงไว้เอามาทำแกงอั่วไก่บ้าน(แซบ) ครูคงนึกถึงคำสอนคนโบราณจึงพูดให้ฟังอีกว่าไก่นี้คนเลี้ยงได้กินได้ ไม่ต้องพึ่งไก่ป่าคนโบราณพูดให้ฟังจำมาเลยไก่มีประโยชน์ไม่ใช่แค่เป็นอาหารคนแต่ยังให้คุณคนคอยเตือนสติคนก็ได้ปลูกคนให้ตื่นไปทำงานตอนเช้ามีดก็ทำ ไม่ให้นอนขี้เกียจ เวลามีภัยถึงพวกตัวเองก็ร้องกระตัก นี่แสดงถึงความรักความสามัคคีกัน เวลามีแขกมาถึงบ้านไก่ก็สร้างประโยชน์เอาไปเป็นอาหารเลี้ยงผู้มาเยือน ทำเป็นลาบไก่ ต้มไก่ อั่วไก่

ครูให้องค์ความรู้การทำน้ำผักสะทอนไว้

น้ำผักสะทอน เกิดจากการนำใบสะทอน ๓ สายพันธุ์ ได้แก่ สะทอนจั้น สะทอนจาน สะทอนวัว ที่แตกยอดอ่อนในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม นำมาล้างให้สะอาด ตำรวมกันให้ละเอียด โดยกำหนดอัตราส่วนที่ใช้

ใบสะทอน ๑๕ กิโลกรัมต่อน้ำ ๖๐ ลิตร และหมักในโองดิน ๓ วัน ในระหว่างนั้นทำการพลิกกลับส่วนผสมเพื่อให้เกิดการหมักที่สม่ำเสมอ หลังจากครบระยะเวลาการหมัก นำมากรองเอาเฉพาะส่วนที่เป็นน้ำไปต้มในกระทะที่อุณหภูมิ ๑๒๐ องศาเซลเซียส เคี่ยวประมาณ ๔-๕ ชั่วโมง จนได้น้ำผักสะทอนที่มีสีน้ำตาลเข้มและกลิ่นหอม จากนั้นทำการบรรจุน้ำผักสะทอนขณะร้อน โดยขวดและฝาที่ใช้ในการบรรจุจะทำการลวกด้วยน้ำ

เดือดเพื่อฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ที่ปนเปื้อน ปิดฉลากและระบุวันที่ทำการผลิตอย่างชัดเจน (ขั้นตอนของการผลิตน้ำผักสะทอนจะประยุกต์ใช้เทคนิค Good Hygiene Practice เพื่อให้กระบวนการผลิตถูกสุขลักษณะที่ดีของการผลิตอาหาร)

การถ่ายทอดความรู้

นับแต่มีผู้มาเรียนรู้ทำน้ำผักสะทอนและอาหารพื้นบ้านด้านซ้ายจนได้ตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ครูคำพัน อ่อนอุทัย ได้ถ่ายทอดความรู้ในการผลิตน้ำผักสะทอนให้กับผู้รับการถ่ายทอด ด้วยวิธีการบรรยายและสาธิตเพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งมีการถ่ายทอดความรู้ในหลายส่วนมีรายละเอียดดังนี้

การศึกษาในระบบ : ทำการสอนโดยบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับ

นักเรียนและนักศึกษาในจังหวัดเลย

การศึกษานอกระบบ : เป็นวิทยากรให้กับคณะบุคคล ประชาชน หน่วยงาน ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ให้สามารถผลิตได้จริง

การศึกษาตามอัธยาศัย : เปิดบ้านเป็นศูนย์การเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านและถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตน้ำผักสะทอน โดยมีแผนภาพขั้นตอนและวิธีการกระบวนการผลิต เอกสารแผ่นพับ วิดีทัศน์ ไข่มุขเผยแพร่

วิธีการถ่ายทอดความรู้

ครูคำพัน อ่อนอุทัย ได้ถ่ายทอดความรู้ในการผลิตน้ำผักสะทอนให้กับผู้รับการถ่ายทอด ด้วยวิธีการ

บรรยายและสาธิตไปพร้อมกันเพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดได้เรียนรู้ด้วยตนเอง มีทั้งนักเรียน นักศึกษาทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก ประชาชน ครูอาจารย์ และคณะนักวิจัย รวมทั้งเน้นย้ำถึงวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตน้ำผักสะทอนคือทรัพยากรธรรมชาติ ควรจะต้องปลูกขึ้นเองในไร่นาสวนในที่ดินตัวเอง ทำให้ได้ป่าสมุนไพรมี สรรสร้างพื้นที่ทรัพยากรในบ้านขนาดย่อมๆไปในตัวเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้ชุมชนให้สังคมซึ่งถ่ายทอดความรู้ด้วยความเอาใจใส่

เป็นกันเองมีน้ำใจ และตั้งใจอธิบายทุกขั้นตอนพร้อมกับการปฏิบัติจริงโดยละเอียด ทำให้ผู้รับการถ่ายทอดเข้าใจ มีความรู้ และสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ตลอดจนซึมซับความรักความเข้าใจ ความสำคัญในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติต้นไม้ป่าไม้ไปพร้อมกันด้วย

ชื่อ นางคำพัน อ่อนอุทัย

เกิดวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ณ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

เป็นบุตรคนที่ ๒ ในจำนวนพี่น้อง ๖ คน

ของนายสวัสดิ์ คำแก้ว และนางพจน์ คำแก้ว

สมรสกับนายสุชาติ อ่อนอุทัย มีบุตรหญิง ๑ คนได้แก่ นางสาวสุตาพรรณ อ่อนอุทัย
อยู่บ้านเลขที่ ๑๖๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลนาดี อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย รหัสไปรษณีย์ ๔๒๑๒๐
โทรศัพท์บ้าน ๐๔๒-๐๗๘ ๔๕๐ มือถือ ๐๘๗-๒๑๗ ๘๑๐๔

การศึกษา

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จาก ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอด่านซ้าย
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จาก ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอด่านซ้าย
ปริญญามหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาการพัฒนาชุมชน จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

เกียรติคุณที่ได้รับ

- พ.ศ. ๒๕๔๗ เกียรติบัตรแห่งภูมิปัญญาไทย เป็นผู้อนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านการแปรรูป ดีเด่น
- พ.ศ. ๒๕๔๙ บุคคลดีเด่น ทางด้านวัฒนธรรมจังหวัดเลย สาขาภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านการผลิตและ
การบริโภค กระทรวงวัฒนธรรม
- พ.ศ. ๒๕๕๒ รางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลผู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาแผ่นดิน จากหนังสือพิมพ์เส้นทางผู้นำ
- พ.ศ. ๒๕๕๒ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๗ ด้านโภชนาการ จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

นายกิตติ อนันต์แดง ครูภูมิปัญญาไทย ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ทันทีที่เห็นครูกิตติ อนันต์แดง นึกว่าทักผิดตัว แทบไม่เชื่อว่า เด็กหนุ่มหน้าตาคมเข้ม ผิวคล้ำแบบชาวใต้ทั่วไป รูปร่างค่อนข้างสูงที่ซ่อนความมาดมั่นในท่วงท่า แต่รับรู้ได้ถึงความเด็ดเดี่ยวในดวงตา นี่คือ ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๗ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรมนี่นะหรือคือเขา ซึ่งวันนี้เขาได้รับเลือกเป็นถึงผู้ใหญ่บ้าน ตำบลวังตะกอก อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร อีกตำแหน่งหนึ่ง

จริงแล้วก็คือ ครูกิตติ อนันต์แดง เกิดเมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ที่จังหวัดชุมพร อายุอานาม ๔๑ ปี บุตรคนที่ ๒ ในจำนวนพี่น้อง ๓ คน ของนายเชื้อ - นางสนอง อนันต์แดง และสมรสกับนางสาวศิริวรรณ ศรีสังข์ มีบุตรหญิง ๑ คน เป็นบุคคลที่เราจะมาหา

พบแล้วประจักษ์ถึงความรู้ ความเข้าใจ สามารถประยุกต์ใช้โดยทดลองนำดินในท้องถิ่นมาทำผลิตภัณฑ์ดินเผา คิดค้นการทำเตาเผาที่กระจายความร้อน ลดการสูญเสียเชื้อเพลิง และลดการแตกหักของผลิตภัณฑ์ เป็นแหล่งศึกษาดูงานศิลปะของนักเรียนนักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป อีกทั้งเป็นผู้มีความประณีตบรรจง สร้างคุณค่าให้กับผลงาน สร้างแรงบันดาลใจให้แก่เด็กรุ่นใหม่

ในวัยเด็ก พ่อ แม่ มีอาชีพค้าขาย วิถีชีวิตจึงผูกพันอยู่กับธรรมชาติมีความเรียบง่ายและชื่นชอบการทำงานด้านศิลปะทั้งงานปั้น วาดภาพ แกะ ตัด แต่ง มีความสุข จากการได้คิดการประดิษฐ์ของเล่นจากสิ่งต่างๆ รอบตัวไม่ชอบเลียนแบบใคร รู้สึกเกิดความภาคภูมิใจกับสิ่งใหม่ๆ ที่ได้คิดสร้างสรรค์ ตั้งข้อสงสัยกับทุกสิ่ง ทุกอย่างคิดและเชื่ออย่างมีเหตุผล

มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปะในรูปแบบที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมของผู้เรียน เช่น ใช้วิทยากรหลากหลายคน แล้วแปลงการเรียนรู้เป็นฐานหมุนเวียนกันตามฐานต่างๆจนครบ สามารถสร้างเตาเผาและเปิดเป็นโรงผลิตเครื่องปั้นดินเผา เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะให้กับนักเรียน นักศึกษา ผู้สนใจทั่วไปทั้งในท้องถิ่นและต่างจังหวัด โดยใช้ดินในท้องถิ่นของตนเองทดลองจนเกิดการเรียนรู้ และสามารถสร้างสรรค์ผลงานมาเป็นรูปแบบต่างๆ พัฒนางานปั้นอย่างต่อเนื่องผสมผสานจนผลงานปั้นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ประหนึ่งว่าสิ่งที่ปั้นนั้นมีชีวิตจิตใจ และใช้แนวคิดด้านศิลปะเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ในครอบครัวมีโอกาสร่วมกัน ช่วยกันแก้ไขปัญหา ช่วยคิดจนเกิดความผูกพันอันดีในครอบครัวและชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี ช่วยให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ผมตอนอายุ ๒๕ ต้องกลับบ้านผมทำที่โครงการแม่ฟ้าหลวง ทำเครื่องปั้นดินเผาตอนจบมาใหม่ๆ อยู่ตีนตอยครับแล้วค่านิพพานจำเป็นต้องกลับบ้าน ผมไปอยู่ที่โน่นปีขึ้น ผมขอลาออกจากทหารอายุ ๖ เดือนที่โครงการแม่ฟ้าหลวงตอยตุง

ตอนนี้มีเพื่อนไปทำเรือคนหนึ่งต้องการคนที่ปั่นเป็นจะได้ไปสอนเค้าเขา เพราะว่าตอนนั้นเขาก็มีโรงเซรามิค ผมเรียนศิลปะมาแต่พอไปปั่นดินเผา มันก็น่าสนใจมีอะไรที่ต้องเรียนรู้ ศิลปะฝึกแค่ทักษะแต่งงานเครื่องปั้นดินเผามันเกี่ยวกับธรรมชาติ มีอะไรให้ทดลอง ตื่นเต้นตลอดเลยทำอยู่ได้ ๖ เดือนแล้วมันไม่เป็นตัวเรา เขาทำงานเป็นระบบก็เลยออก อาจารย์ไม่ยอมให้กลับส่งให้ไปอยู่ที่ลำพูนไปดูแลงานที่นั่น ไปอยู่ได้ปีหนึ่ง

ผมไปเรียนไทยวิจิตรศิลป์ตอนปวช. และก็เรียนม.รังสิต เพราะเอนซ์ทรานไม่ติดก็หมดหนทางแหละ ไปเรียนไทยวิจิตรศิลป์ก็ได้ความรู้ด้านศิลปะจากตรงนั้นมากเลยจริงๆ เหมือนตรงนั้นเป็นวิถีสบายๆ อยู่อันดับต้น ๆ เพราะผลิตศิลปินเยอะก็ไปเรียน ก็ไปสาขาทัศนศิลป์ ศิลปกรรม ทีม.รังสิต ก็ชอบวาดภาพ ชอบงานศิลปะตั้งแต่เด็ก พอผมเรียนทำงานตลอดทำงานศิลปะตลอด ทำตั้งแต่ในห้องเช่าจนถึงมาทำที่เซียร์ รังสิต ตอนหลังก็ไปเปิดร้านแกลมहालयงานป้าย งานวาดภาพ งานปั้นบ้างที่ไม่ใช่เซรามิค ตอนนั้นออร์เดอร์ เปิดร้านรับทำ

จบไปเป็นทหารปีหนึ่ง ติดต่อกับเพื่อนคนหนึ่งที่ไปทำงานอยู่ที่นั่น แต่ก็ไปที่ศูนย์จำหน่ายกร เพราะอาจารย์อยู่ที่นั่นก่อนไปโครงการแม่ฟ้าหลวงแล้วเพื่อนผมก็เลยตามอาจารย์ไปที่นั่น ผมก็ติดต่อกับเพื่อนตลอด เพื่อนก็ชวน พอออกจากค่ายก็ดังไปเลย ก็เริ่มเป็นครูตั้งแต่นั้น ตั้งแต่นั้นทำงานศิลปะทำงานคนเดียวไม่สนใจโลก ลูกค้าบางที่ยังไม่สนใจ ศิลปะเราคิดว่าเราวิเศษแล้ว รับไม่ไหวก็ไม่ทำ

เพื่อนผมแนะนำผมให้อาจารย์รู้อยู่แล้วว่าผมเป็นคนแบบไหน อาจารย์ก็เลยบอกเต็มที่ นายทำอะไรได้ก็ทำไป ดูเขาไปก่อน มีอะไรให้ได้ก็ให้ได้ ะหว่างที่ยังไม่สอนว่านายก็ทำงานของนายไปไม่ต้องฟังใครฟังอาจารย์คนเดียว เขาเข้านด้วยขามอะไรผมก็บอกแนะนำเขาว่าอย่างนั้นอย่างนี้แล้ว ตอนแรกไปก็ไม่มีใครเชื่อหรือเพราะเป็นทหารตัวดำดำหัวเกรียนไปเขายังไม่เห็นผลงานเรา พอเขาเริ่มเห็นมุมมองบางอย่างที่เรามี ตอนหลังก็ทำตาม ทำจนเขาเขาชุนั้นทยอยตามมาที่นี่หมดเลย เขายอมรับเราว่าเราเป็นอาจารย์เขา สิ่งที่เรามีโอกาสจะเป็นมุมมองที่ต่างจากอุตสาหกรรมที่เขาเคยทำมา

เด็กชุนั้นก็กลับไปทำเอาเองบ้าง เปลี่ยนแปลงอาชีพบ้าง ทำเองก็ยังอยู่ ต่อจากนั้นก็มาอยู่ลำพูนแต่เราก็อ้างความเป็นตัวตนสูงพอมาถึงก็อยู่กับระบบไม่ค่อยได้ เราไม่เข้าใจว่าทำไมต้องเป็นอย่างนี้ ตอนนั้นคิดว่ายังไงก็ต้องกลับ แต่อาจารย์แกมีความคิดเธอเหนือกว่าเราเยอะ แก้ววางแผนเราก็อยู่กับแกอยู่ดี ก็เลยมาทำที่ลำพูน อาจารย์จะประกายให้เราเห็น

ตอนนั้นก็ได้ความรู้มาจากตรงนั้นเยอะ สอนเขาเราก็ได้เรียนรู้มาจากตรงนั้นด้วย ตอนนั้นได้ค่าตอบแทนเริ่มต้น ๘๕๐๐ บาท ลำปางตราไก่เขาดังเคยไปดูบ้าง

ผมว่าลำปางเขาครบเครื่องนะ ตอนนั้นลำปางไม่ได้ทำงานแบบนี้ ผมคิดว่าถ้าลำปางทำแบบนี้กันหมดเลย ลำปางตาย ตายกันทั้งจังหวัดเลย เพราะเขาก็จะทำได้เหมือนกัน ฝีมือก็เหมือนกัน ถ้าหันมาปั้นเนร ปั้นหุ่นปั้นตุ๊กตา ตอนนั้นเขาพันธ์แต่งหน้าแต่งตาเก่ง ตอนหลังปรากฏว่าลำปางทำกันทั้งเมือง เจิง ทุกโรงงานรับทำกันหมด ทำตัวละ ๓ บาท เขาจะได้ช่วงแรกตอนหลังคือผมเจอกับแม่ค้าเยอะ แม่ค้าเขาฉลาด แม่ค้าเคยซื้อของ

ผมตัวละคร ๒๐๐ เขาก็ไปโคราช ไปบอกว่าแบบนี้ต้องพันตัว ตัวละ ๑๕๐ เขาก็ทำแบบของผม อีกวันเขาไปอีกโรง ๑๒๐ บาท ๕๐๐ ตัว ก็ต้องทำสุดท้ายเหลือ ๗๐ บาท ๕๐ บาท

การปั้นอารมณ์ของคนป็นั้นทำให้งานก็จะออกมาในสไตล์ของตัวเอง งานหล่อนี้ผมหยุดเลยนะ ครับ แต่มีลูกค้ามาบอกงานหล่อรูปเนรก็มีคนทำทั่วไปนะ โรงงานผมก็ยังทำอยู่แต่ไม่เหมือนของคนอื่นเขา จะไม่มี บางอย่างที่เป็นเอกลักษณ์แบบเรา มันคู่มือชีวิตงานผมผมก็ พยายามใส่ความรู้สึกให้มากกว่าเป็นเครื่องปั้น ยิ้มก็ต้องยิ้ม ตั้งแต่ปากตาหูกมูกหมด เราใส่ไปถ้ามันไปนอนกับลูกค้า ก่อนนะเขาก็จะรู้สึก

เนื้อดินจะไม่เหมือน เนื้อดินแม่ผมจะเอาดินมาปั้นจากที่ อื่นก็ยังเป็นดินของผม สัมผัสการปั้นของผม พื้นผิวธรรมชาติ ต่างกันเลยเพราะตอนแรกคิดว่าเขาจำเนื้อดินของเราได้ เขาจำเทคนิคและลายมือของเราได้ รูปลักษณะมัน เปลี่ยนไปได้

ก็เอาเป็นมองตัวเองจากที่คนอื่นมองทำงานศิลปะก็ตาม เป็นผู้ใหญ่บ้านก็ตามก็ผมว่ามันมีหลายอย่างที่ จะบอกได้ถึงเรื่องการยอมรับในวัยของผม ถ้าผมอยู่ในเวทีที่มีคนเยอะ มีความต้องการความคิดเห็น จะพูดถึง อะไรบางอย่างเพื่อพัฒนา ผมก็จะเป็นคนแรก ๆ เพราะเขาเชื่อมั่นจากสิ่งที่เราทำมา เช่น จัดการเรื่องน้ำตั้งแต่ ตราน้ำ ยันถึงชาวบ้านทุกคน น้ำทุกเส้น คนเห็นจากไม่ยอมรับเขาก็ยอมรับ มันไม่ใช่ผมเป็นคนได้ประโยชน์คน แรก เหมือนเรื่องข้างป่าบุกรุกเคยโดนข้างป่าบุกรุกมากที่สุด ตอนนี่ก็เป็นหมู่บ้านที่ปลอดภัย ชาวบ้านออก มาร่วมมือ ผมเริ่มเป็นคนแรก เขาเชื่อว่าผมสื่อสารกับข้างใต้ไม่ใช่ผมศึกษา ติดตามข้างมาเป็นเวลานาน นี่เขาสู่ ปีที่ ๘ แล้วจนคิดว่าเราเป็นส่วนหนึ่ง เราทุ่มเทมองสังคมเป็นหลัก ครั้งแรกผมเข้าป่าจากมีคนมาแจ้งว่าผู้ใหญ่ ข้างมาผมไปคนเดียว จนครั้งล่าสุดมีชาวบ้านไปกับผม ๕๐ คน ขึ้นไปทำกับข้าวกินกัน เขาผู้ใหญ่ไปมันรอด มี อะไรดีๆเกิดขึ้นเยอะ ข้างมันมีอะไรวิเศษงานศิลปะก็เช่นกัน โรงเรียนทั้งหมดแถวนี้ สุดเสียงนั้นแหละพอพูดถึง งานศิลปะก็ต้องนึกถึงผม ปกติผมเข้าไปในกลุ่มครู ก็มีแต่ครูผู้ใหญ่บ้านโผล่มาคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านที่ไป สอนครู ก็จัดอบรมครูในเรื่องของศิลปะ เอาที่ยอมรับ ติดตามผลงานของเรา นอกจากเวที ก็ได้รู้จักกัน เอาลูก

ศิษย์มาตามกัน

ตอนแรกผมมาใหม่ก็คิดเยอะ มีอะไรก็เอาไปให้เขา แต่พอถึงเวลามันไม่ใช่ จริงๆแล้วตัวเราก็แบบหนึ่ง จะให้เขาต้องให้เขารู้สึก เข้าใจที่มา ตอนหลังผมก็ จัดระบบการให้เลยครับ เด็กอนุบาลก็ต้องแบบหนึ่ง เขาต้องสนุกต้องมีนิทาน การ สอนต้องต่างกัน ต้องให้เขาสนุก

ศึกษาบ้างแต่ไม่ลึก จริงแล้วแนวพระราชดำริของในหลวงจะไม่ให้สิ่งนั้น แต่จะทำให้รู้สึกว่ายากทำสิ่งนั้น เรื่องทรัพยากรผมก็ทำ ผมพาเด็กเข้าไปในป่า ครูเขาก็จะสอนให้เด็กรู้จักเป็นขั้น ๆ ไป อันนี้ก้อนหิน ใบไม้ ฯลฯ แต่เราไม่ใช่เรา ให้เขาเห็นนี้ฤดูร้อนนะ เห็นหมอนมันไม่มีอะไรพื้นดินแห้งแล้ง ผมก็ติดตามผลงานของท่านพระพุทธรูปทุก

ธรรมชาติที่เหมาะสมกับตัวผมที่สุด จริงๆผมก็เป็นเต่าแบกตำรามานาน อ่านจนเข้าใจอ่านเล่มใหม่ก็ลืมเล่มเก่า เพราะอันนี้ดีกว่า อ่านไปก็ไม่เข้าใจชีวิตสักที ชีวิตต้องการอะไรกันแน่ ก็ไปชวนชวายนในสิ่งที่สังคมต้องการเรา ไม่ได้ต้องการ พอเราเข้าใจว่าหลักการเรื่องของศีลธรรมไม่ใช่เรื่องที่เรียนรู้มันคือเรื่องพื้นฐานของเราแล้ว แค่อะไรที่เรารับรู้ของนอกออกไป เราก็มีศีลธรรมได้แล้ว

ผมเป็นคนที่ยพยายามที่จะศึกษาจากไม่รู้ ผมเรียนศิลปะมาเรื่องปั้นเรื่องวาดก็มีพอตัวแต่สิ่งที่เราไม่มีเลยคือเรื่องของภูมิปัญญาเนี่ยแหละเพราะว่าผมไม่รับการถ่ายทอดมา ผมได้รับการถ่ายทอดมาจากแม่มาเรื่องเดียวคือการทำเชิงก้านของเต่าถ่าน เพราะว่าตอนนั้นผมก็ไม่คิดว่ามันจะเป็นความรู้อะไรหรอกจนผมมาทำงานดินเผามาเจอปัญหา ก็นึกว่าตอนนั้นแม่ก็ทำเอาดินเหนียวมาตั่วๆก็ทรายและขี้เถ้ามาผสม เอาไปแปะแล้วเอาไม้มาเจาะเป็นรูๆ เติมไปหมดมันก็ใช้ได้ ไข่ไปแล้วมันแดงเหมือนอิฐเลยนะแม่

พอเจอปัญหาที่คิดถึงแม่ ก่อนหน้านั้นผมเอาดินมาผสมสารเคมีต่างๆ สารพัดก็แก้ปัญหาก็ไม่ได้ มันแก้ได้แต่พอถึงเวลา ความชื้นอะไรก็ไม่ได้อีก มันกลับยังไม่เจอจุดที่ทำให้ดินของเรามีคุณภาพได้ ตอนหลังผมเอาดินมากองกลางฝน พองานเร่งผมก็ขุดเอามานวดแล้วมันก็มีทรายอะไรติดเต็มไปหมด ผมก็เอามาปั้นแปะก็ใช้ได้มันสวยมาก สีไม่มีต่าง แล้วผมก็ทำตอนหลังก็ลองทำแบบนี้ ก็ลองเอาปั้น ก็เจอแล้วสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในดิน

ผมก็ไม่รู้ว่าเป็นเรื่องของโมเลกุลการเรียงตัวแบบวิทยาศาสตร์หรืออะไร โบราณทำไมต้องหมักดินไว้สามวัน คือมันมีวิธีการธรรมชาติ ทำให้ผมนึกถึงของแม่จริงๆ แล้วมันก็ต้องมีอย่างอื่นผสมอยู่ งานของผมไม่ได้ทำตลาดแบบที่เขาทำ ลูกค้าที่ซื้องานผมจุดเด่นมันจะเด่นกว่าจุดด้อย เซรามิคมีตามจุดจุดเดียวก็เป็นอีกเกรดหนึ่งไปเลย แต่งานของอาจารย์ทวีไทย ตอนทำโรงงานเซรามิคมีจุดมีอะไรเติมไปหมดเลยแต่ของแก็งยังแพง มีคนมาดูแล้วบอกมีจุดนี้อาจารย์ แกบอกยิ่งดีดีมันยิ่งแพง ผมก็มาคิดจากคำพูดของอาจารย์

แบบส่งต่อจากบรรพบุรุษไม่มี แต่พื้นฐานอดีตมีพอเราชอบตรงนี้ผมก็ศึกษาหมดเลยตั้งแต่อาจารย์ที่เริ่มทำเตา เตาผมทำเองก็มีอาจารย์ที่ได้ดูเขา ดินก็ไปดู เครื่องปั้นก็ไปดู ไปดูมาหมด ไปดูไม่ใช่แค่สวยไม่สวยไปดูทุกอย่างรู้บ้างไม่รู้บ้าง ไปดูทุกครั้งมันก็จะกลับมาอยู่ในงานเรา

ผมว่าเสน่ห์ของปั้นดินเผาไทยมันมีมาตั้งแต่สมัยโบราณแต่เราไปยึดติดว่ามันต้องเอามาจากพ่อนะ มันถึงภูมิปัญญาแต่เราเป็นคนไทยนะ ไม่ใช่พอเราเป็นบรรพบุรุษเรานะ บางทีอาจไม่ใช่คนไทยเหมือนตรงนี้ผมก็ศึกษาตั้งแต่หม้อสามขาโบราณ มันเป็นแรงบันดาลใจให้เรา ที่มันอยู่ในงานเรา เราเอามาจากทุกที่มันก็จะมาอยู่ในงานของเราจนวันนั้นผมก็เลยรู้สึกว่ามันไม่พอ ก็เลยเริ่มติดต่อพิพิธภัณฑสถานจังหวัดศึกษาหาข้อมูล เขาก็สนใจเราด้วย ก็เลยได้คุยกันได้ค้นหาเจออะไรหลายอย่าง จนเชื่อว่าบริเวณนี้ก็คือแหล่งเครื่องปั้นดินเผาตั้งแต่ยุคหิน

แต่ชิ้นส่วนพวกนั้นมันตอบคำถามเราได้ว่าตรงนี้ก็มีการยอมรับที่อ้างการในอดีตตรงนั้นแหละคือเสน่ห์เหมือนปัจจุบันที่เขาความทันสมัยอะไรเข้ามา แต่เราไม่เอาเราเอาใส่ศิลปะ ใส่สิ่งที่เรามีพิเศษอยู่ในวงการ เซรามิคอาจจะไม่เยอะสำหรับคนที่ทำศิลปะอยู่ ก็เลยเอาทั้งสองส่วนมาผสมกัน

ตอนนี้ผมเอาซี่ข้างก็คือเจตนาของผมคือทำผ่านเรื่องข้าง ผมฟังทั้งประเทศเรื่องที่ข้างมาบุกที่ทำกิน ผมเชื่อว่ายังไม่ใครแก้ได้ ไม่เชิงว่าแก้ไม่ได้คืออยู่ร่วมกับข้างได้จริง ๆ นอกจากผลักดันให้ข้างอยู่ในป่าแล้วคนอยู่ใกล้ๆ

แต่คราวนี้ผมก็ตอนนี้เริ่มลุกขึ้นมาทำเพื่อข้างไม่งั้นเราอยู่ ยับ คือข้างเป็นสมบัติของผมเลย ผมปลุกกล้วยข้างทางเพื่อข้างพอข้างมาผมก็จะต้อนให้ขึ้นถนน ไม่ต้องบุกที่เข้าบ้าน ผมทำผายให้ข้าง พานักเรียนชาวบ้านขึ้นไปทำ ไม่ต้องไปปักป้ายว่าอันนี้พื้นที่อนุรักษ์ แต่เราต้องไม่ล่าก่อน ด้วยความเข้าใจที่ชาวบ้านอนุรักษ์ ไม่ใช่เขากลัวผมจับนะ น้ำมีในห้วยเพราะเราไปสร้างไว้ข้างบนไม่ได้ เอาน้ำมาใช้ในสวนแต่สร้างผายเพื่อสร้างความขึ้น

เมื่อห้วยมีความขึ้นสระน้ำที่ขุดไว้เขาก็จะมีน้ำปีแรกไม่เห็นผล ปีที่สองเห็นผลชาวบ้านเชื่อ ในห้วยในคลองเขาอนุญาตให้เราไปจัดการทั้งหมด

ข้างเป็นตัวที่ ข้างอยู่ตรงไหนคนก็บุกรุกยาก ข้างอยู่ตรงไหนเราก็พาเด็กขึ้นไปหว่านเมล็ดพืชให้ข้างกิน มันก็อนุรักษ์ไปด้วย ข้างโดยธรรมชาติจะลงมาหาของกินในหมู่บ้านแล้วผมต้อนขึ้นไปแล้วมีปัญหาคือข้างต้องผ่านในสวนของชาวบ้าน แล้วไปกินของชาวบ้านไม่เท่าไรแล้วเหยียบท่อ ผมต้อนข้างขึ้นถนนหมด ถนนจะมุ่งสู่ป่าที่นี้ถนนไม่มีอาหารข้างก็พยายามจะต่อสู้กับเราบ้าง แหกออกไปกินของชาวบ้าน ผมก็มาสื่อว่าบนถนนที่เราปลูกมันไม่มากพอที่จะทำให้ข้างอิ่มได้แต่เราพูดให้มันดัง ๆ ว่าวันนี้ผู้ใหญ่เอาจริงนะ ทุกคนที่จะมาโวยวายว่าข้างจะมากินของเขาไม่มี

เรื่องข้างทำให้ผมเปลี่ยน เช่นส่วนผสมผลดมา คือในเวลาที่ผมก็คุยเรื่องข้างเราก็จะเห็นปัญหาด้านนั้นแหละเอาเรื่องของประโยชน์แหละ ข้างไปชี้ตรงไหนขึ้นสวนเราปุ๋ยชั้นเยี่ยม ผมก็ใช้ซี่ข้างมาผสมกับวัสดุต่าง ๆ เอามาปั้นผสมดิน เพื่อให้ใช้ดินน้อยลง จริงๆแล้วเรื่องนี้ก็ทำให้ผมคิดครับ

ข้างทำให้เราคิดอีกมุมหนึ่ง เราคิดว่าเราก็อยู่ก็งานที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติแต่ที่จริงเราก็ทำร้ายธรรมชาติเยอะเหมือนกัน ข้างทำให้ผมเปลี่ยนความคิด อย่างน้อยตอนนี้ชาวบ้านในชุมชนเห็นคล้ายกับเรื่องนี้ (ข้าง) และชาวบ้านที่อื่นเห็น ก็ไปบอกผู้นำเขา เขาวนเป็นเรื่องที่ผมไม่ทิ้ง เขาวนสร้างปัญหาถ้าเรายอมรับไม่ได้วันข้างหน้าเราจึงเดินห่างเขา เขาเป็นผู้นำเรา เรารับไหวไหม วันนี้ต้องดูแลเขา

จริงๆแล้วไม่ว่าเราขับทางไหนก็ทำลายธรรมชาติหมด แม้แต่นักอนุรักษ์เขาเลื่องหมดเลยนะ แต่บางทีเขาอาจทำลายหนักเข้าไปอีก ผมมองตรงนี้ พอผมนี้ผมก็พยายามหนีเหมือนเรื่องข้างผมจะมาทำอย่างไรให้งานตัวตนของเราที่ต้องยังมี สิ่งที่เราเรียนมากก็ต้องมี ภูมิปัญญาที่ต้องมี ผมก็คิดว่าเราไม่ทำลายทางนี้เราก็ต้องทำลายทางอื่น ผมก็คิดว่าเราจะทำอย่างไรก็ได้ให้เราอยู่ได้ด้วยความปลอดภัย สมดุลของมันอยู่แค่นี้และเราก็อย่าทิ้งความเชื่อมั่นที่เรามีมาตั้งแต่แรกว่าสิ่งที่เราเชื่อ ความเชื่อของเรานั้นแหละคือ

ตัวตนของคนที่นี่ ความเชื่อแบบผม ผมก็เอามาใส่ในงานของผม

จริงๆ แล้วดินทุกที่บนโลกปั้นได้หมดแต่ว่ามันขาดดินเหนียว ทรายก็เอาไปผสมดินเหนียวก็ปั้นได้จริง ๆ แล้ว เรามีทรัพยากรอะไรก็ตามตรงนั้นก็ใช้ตรงนั้น ใส่ความเชื่อของเราเข้าไป เขาก็มีสไตล์ของเขา ต่อให้เขามาหล่อเป็นโคมระย้ามันก็ยังเป็นมอญ คือเป็นมอญแบบนั้น มอญปั้นโคมระย้าก็ไม่เหมือนกันกับผม ไม่ว่าจะพลิกแพลงเทคนิคแค่ไหนก็มอญของเขา

มันก็ยังเป็นฝีมือคนไทยที่สืบทอดจากต่างชาติหลาย ๆ ที่ หรือที่มีอยู่ตั้งแต่ก่อนจะมีไทยเข้ามา หรือมาจากศาสนาแต่ผมก็ยังเชื่อมั่น มันก็มีความเชื่อเข้ามาผสมจะทำให้เป็นไทยแท้เลยก็ไม่ได้ อย่างคนไทยเนี่ยก็มีผสม แต่มันมีเสน่ห์อยู่อย่างหนึ่งคือไม่ว่าเอาอะไรเข้ามาใส่มันก็ยังเป็นไทย ผมมีโอกาสได้ศึกษาเปรียบเทียบเครื่องปั้นดินเผาของเมืองไทยกับชาติอื่น ๆ

แต่ที่ผมไม่มีโอกาสไปต่างประเทศ แล้วก็ศึกษาจากหนังสือทำไมเงินต้องปั้นแจกันใบใหญ่ ๆ หนา ๆ มันมีความเป็นเขาอยู่แล้วซึ่งเราไปทำแบบเขาคงไม่ได้แต่ก็พยายามศึกษา

ผมมาอยู่เหมือนคนแปลกประหลาด ชาวบ้านชอบเอาดินที่นั่นที่นี้มาให้ทดลอง เขาอยากจะทำคุยกับเรา เขาก็เอาดินเหนียวมาให้ พอดินดีเราก็ก็นำไปขุด ตอนหลังพอผมเจอสิ่งนั้นผมไม่สนใจเรื่องดินเลยนะ เพราะว่าเรามีเทคนิควิธีการส่วนนี้สำคัญเพราะมันจะสื่อสารกับลูกค้าได้ ส่วนของดินพอรู้หลักการธรรมชาติ ดินเหนียวทำให้ตีมันง่ายมากก็คือให้มันอยู่เฉย ๆ นั้นแหละไม่ต้องไปยุ่งปล่อยให้ธรรมชาติจัดการดินมันก็จะเหนียวของมันเอง แต่เราต้องเลือกดินว่าตรงไหนใช้ได้

ดินที่ไหนก็ดีทั้งนั้นแต่มันตีคนละแบบ ดินของผมมันก็จะเหมาะกับกรปั้นแบบผม เอาไปปั้นแบบอื่นอาจจะช่วย มันก็เหมาะกับงานคนละแบบกัน เทคนิคก็ต่างกัน

เราปั้นลักษณะแบบโอ่งแต่บิดจินตนาการไปเรื่อย ปั้นเอาสบาย ๆ งานปั้นมือคนชอบเยอะ ตอนนี้อยู่ปั้นกลิ้งล้อเล่นบ้างถ้างานปั้นมือมันก็จะมอญที่ต่างมันน่าสนใจอยู่แล้ว แต่ถ้าเป็นงานหล่อผมก็จะใส่อ่างอื่นไป บางทีผมจะให้คนอื่นแต่ง อย่างปั้นเณรเราก็จะใส่หลักคิดอะไรไปหน่อย ภาพวาดผมก็จะวาดทั้งหมดอันนี้เป็นพื้นฐานของเราเพราะเราเรียนมาแบบนี้

จริงแล้วดินมีปัญหาตลอดจนผมได้มาเจอหลักการธรรมชาติเหนียวแหละ พร้อมกับการที่เราเจอหลักการใช้ชีวิต พอมาเรียนรู้ชีวิตแล้วจริง ๆ มันง่าย ดินก็เหมือนกัน เราปล่อยให้มันหมักอยู่ในธรรมชาติแล้วขุดมาใช้ทำไมมันดีทั้งที่เป็นดินกองเดียวกับที่ไม่ดีแต่วันนี้เอาไปใช้เลยมันใช้ได้ เราหาเหตุผลหลักการธรรมชาติจุลินทรีย์ต่าง ๆ เข้าไปจัดการให้ดินมันเหนียว ความพอดีของดินเอง ผมเจอสังขจรธรมไปเรื่อยอันไหนน่าสนใจ

ผมไม่นั่งอ่านคัมภีร์ ผมเน้นอ่านคนมากกว่าเหมือนเรารู้ว่าคนนี้มีแนวคิดน่าสนใจจะอ่าน ถ้าเราสนใจชีวิตเรา เราก็ไปหาคนที่สนใจชีวิตเราก็จะได้รับความคิดอะไรหลายอย่าง ผมอยากบวชก่อนหน้านี้แต่ตอนนี้คงไม่อยู่แล้ว มันคงไม่ใช่สำหรับผม มันอาจจะเหมาะกับคนอื่น

รายได้มาจากงานปั้น งานวาด งานสวน สวนมี ๑๐ กว่าไร่ ถ้าเราไม่ได้พุ่มเฟื้อยมาก ผมมีร้านค้าแพอยู่ ที่ตลาด ผมรณรงค์ให้ชาวบ้านเลี้ยงไก่ เอาไข่ไปไหนครับ ปลุกผักกินไม่หมด เอาไปไหนครับ มันก็ไม่มีที่ไปผมว่า

ผมต้องมีตลาดให้ชาวบ้าน เราอยู่กับชาวบ้านเราต้องทำ ถ้าผมไม่ทำปัญหาก็อยู่ที่ผมตลอด ผมได้งบประมาณก็สร้างตลาด วันนี้เราเป็นผู้ใหญ่ทำสิ่งนี้ได้ก็ทำไป

เด็กบ้านๆ ชน ๆ ผมรู้ว่าชอบศิลปะ พ่อเป็นช่างตัดผม ผมเคยรับตัดผมตอนเป็นทหาร แม่ขายผักและทำสวน มาซื้อที่ที่นี้ แม่มีเงินเก็บก็เลยซื้อรับซื้อผักมาขายตลาด แล้วก็รับซื้อของจากตลาดมาขายที่นี้ ผมเกิดอีกทีหนึ่งพอสองขวบก็มาอยู่ที่นี่ ผมชอบศิลปะตอนเด็กผมซี้เกียจ เขาไม่ให้เข้ากลุ่ม ตอนนั้นผมไม่ชอบกีฬา ผมชอบแต่ศิลปะ ถ้าเรื่องศิลปะเขาก็ต้องมาหาเราเป็นเรื่องเดียวที่เขาเข้ามาหาผม

นอกนั้นก็ไม่มีเอาเข้ากลุ่ม พวกวิชาการก็พอได้อยู่ ตอนเด็กเป็นคนที่ตั้งใจ แล้วแม่ผมจะสอนแบบทิ้งขว้าง แม่ไม่มีเวลาว่างสอนหรือถ้าไม่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้นะ มันก็ทำให้เราับผิดชอบเราเยอะมันทำให้เราโตไปเรียนก็เดินไปกลับสองกิโลทุกวัน ตอนเด็กปั่นจักรยานไม่เป็น ก็เดินเอาไปกลับทุกวัน ชีวิตเปลี่ยนไปหลายอย่าง

ผมเป็นคนไม่ค่อยท้อแท้ แต่วัยรุ่นก็เคยออกหัดอะไรประมาณนั้นก็ มีผมกลับมาอยู่บ้านอันไหนทำได้ก็ให้

ทำงานหมู่บ้านมีเยอะ งานที่เราช่วยได้เราก็ช่วย เขาก็เห็นฝีมือ เหมือนมีบางเวทีที่เราขึ้นพูดแต่ในขณะที่เราสั้นตอนพูดแต่เราก็กล้าที่สุดแล้วที่เป็นผู้นำทั้งที่ๆ เราก็ไม่มีความพร้อมอะไรมา ปัญหาที่แก้ไม่ได้เลยมันคงไม่มี ผมเรียนรู้ปัญหาที่แก้ไม่ได้หลายตอนนอนไม่หลับนั้นแหละครับ

ผมแก้ปัญหาอย่างนี้นอนไม่หลับผมก็มาหัดวาดภาพ ผมนอนไม่หลับก็ไปวาด ๆ ก็ไปว่างตอนเช้า พอเราเริ่ม

เข้าใจชีวิตเราคิดแต่เรื่องเดิม ๆ พอตอนหลังบอกกับตัวเองถ้าคิดเรื่องเดิมแล้วแก้ไขไม่ได้ไม่ต้องคิดแล้ว ถ้าคิดแล้วพຽนนี้จะทำไม่ต้องคิดสำรองไว้ ค่อยคิดพຽนนี้ ก็กลายเป็นพลิกเลยจากนอนไม่หลับก็หลับเลย พอเป็นงานผู้ใหญ่ก็เลยคิดว่าอันนี้เป็นปัญหาอยู่นะแต่ใครแก้ไขได้ เอากองไว้ก่อนไม่ทำให้เราเครียด ผลออกมาไม่ทันแก้มันก็คลี่คลายของมันเองได้

ผมเข้าถึงเด็กทุกคน เด็กที่นี้ชอบพายเรือผมทำให้เขา ซื่อเรือให้เขา ผมผูกแพให้เขา บ่อน้ำก็ขุดไว้ ที่ขุดไว้เยอะเพราะในหลวงบอกว่า ๒๐% ผมเชื่อผมมีข้างหลังอีก ผมมีห้วยอีก ก็ในหลวงบอกให้พึ่งพากันผมเอาไก่เปิดหมูไปเลี้ยงรวมกัน ไก่ก็ไปเขี่ยขี้วัวกิน เขาก็พึ่งพากันได้ ทานก็ช่วยเลี้ยงเปิด ที่ปล่อยมันหลุดออกมาเองรายได้เฉลี่ยผมไม่ได้สนใจมาก ก็มีพอช่วยเหลือเอื้อเพื่อสังคมได้ ผมไม่อยากคิดมากกว่าทำอันนี้ได้พันหนึ่งต้องทำอีก แต่ถ้าเราไม่คิดมันก็จะมาของมันเอง

ผมทำร้านกาแฟ เรามีรายได้ให้เขา ถ้าเรามาคิดรายละเอียดมันทำให้เราทำไม่ได้ครับ ถ้าสิ่งที่เราทำสามารถเลี้ยงเราได้แล้วอย่าไปคิดมาก มันคิดแล้วเห็นแก่ตัว พ่อแม่สอนว่าเป็นข้าราชการมีเงินเดือนเยอะนะ เขาคิดกันแบบนี้ เหมือนเราบ่มเพาะความเห็นแก่ตัวไว้ตลอดผมจะไม่สร้างเพิ่ม ถ้าเรามาคิดถึงรายได้ของเราไว้ตลอดนะใจเราก็จะคิดถึงตรงนั้น พอใจเราคิดเราก็เริ่มเห็นแก่ตัวหน่อยแล้ว เวลาขอเราชั่วโมงให้ชาวบ้านไม่ได้แหละ แต่ถ้ามองว่าตรงนี้เราพอกินไหมก็พอนะ เราก็ทุ่มเทชีวิตให้ชาวบ้านได้ เป็นผู้ใหญ่มาก ๕ ปีจนถึงอายุ ๖๐ ปี

เราไม่ถึงกับอยากจะได้มากแต่เราคิดว่าถึงเวลาที่เราควรทำให้ชาวบ้านได้แล้วนะ ถ้าชาวบ้านเห็นว่าเราควรทำ เขาก็จะเลือกเราแต่ถ้าเขาคิดว่าเราเด็กไปก็ไม่ใช่

ผมว่าช่างมันเหมือนคนที่เราเห็นเลยว่าคนนี้คบได้คบไม่ได้ แล้วช่างหัวสมองใหญ่ ผมว่าช่างมองคนขาดมากกว่าเรา ผมเป็นคนไม่ค่อยเชื่ออะไรง่ายแต่เหมือนช่างเขามีสัมผัสพิเศษกับคน ตั้งแต่ลูกมาทำเรื่องนี้ นอกจากไปเล่นนะ หมู่บ้านค่อนข้างปลอดภัยเลย ช่างลงมาเดินผ่านหมู่บ้านเราไปเลยไปเกือบสิบกิโล ผมไม่ต้อนกลับมา ช่างมันลงไปอยู่ที่นั่นคืนหนึ่งแหละ

ผมใช้เวลาอีกสามคืนเอากลับมาที่นี่ มีแต่คนคิดว่าผมกลับมาที่นี้คงไม่ได้เป็นผู้ใหญ่แล้วมีที่ไหนช่างตัวปัญหาเอากลับมาไว้ที่บ้านตัวเองแต่ชาวบ้านเข้าใจนะ ที่นั่นไม่มีป่า กลางวันช่างจะไปหลบที่ไหนครับ ช่างออกมาหาหินก็ต้องทะเลาะกับชาวบ้าน ไม่คนก็ช่างก็ต้องเสียหาย บางคนบอกช่างมันดีผู้ใหญ่ให้มันรู้บ้าง ผมบอกคิดผิดแล้วถ้าเขาเจ็บมาจากที่นั่นเขาจะกลับมาที่ไหนบ้านเขาอยู่ไหน แล้วปัญหาจะเกิดกับใคร ผมไปตามกลับมา ช่างอยู่กับคนได้ ต้องคิดดีจริง ไม่ใช่คิดดีแต่ใจไม่ดี ผมว่าช่างเขารู้ ผมยังเชื่อมั่นว่าเราไม่เคยคิดร้ายเลยกับช่าง

ผมใช้เฟสบุ๊กประชาสัมพันธ์หลาย ๆ อย่าง ผมทำเรื่องช่างทำให้คนช่างนอกเข้าใจช่างมากขึ้น ผมทำฝ่ายयरยนต์แต่ผมไม่ได้ต้องการฝ่ายแต่ต้องการให้คนเข้าใจหลักการของในหลวง คืออะไรก็ได้ผมโดนนักวิชาการต่อต้านว่าด้วยเรื่องสารเคมีจากยาง ผมทำฝ่ายทำโหนดให้คนช่างนอกเข้ามาสนใจ ไม่ใช่ดึงคนนั้นคนนี้มาทำฝ่ายไม่ใช่ ผมอยากให้เขาลุกขึ้นมาทำอะไรจริง ๆ ผมก็ทำเรื่องของฝ่ายกับป่า ผมก็พูดแนวคิดอะไรไปทุกวัน ความร่วมมือมี

ผมไม่ได้ทำฝ่ายกักน้ำไม่ให้ท่วมผมแต่ผมก็ไม่ให้มันท่วมคุณ น้ำที่คุณใช้จากป่าเขาไหลไปท่วมข้างล่างเร็วเกินไป ผมไม่ได้กักน้ำเพื่อใช้น้ำ ผมสร้างเพื่อสร้างความชื้น พอป่าได้รับความชื้นผมว่ามันไปถึงปากน้ำหลังสวนเลยนะเพราะมันคุณมีหน้าที่ช่วยผมทำ

เตาเผาตรงนี้ผมพัฒนาหลายครั้งผมใช้หลักการฝรั่งมา มีลักษณะเหมือนชั้นบันได เอาเรื่องเตาแก๊สมาผสมด้วยมีช่องระบายอากาศ อันนี้ทำเอง ออกแบบเอง ผมมีโอกาสช่วยช่างที่ราชบุรี เราไปเห็นแล้วเอาจุดเด่นของเขามา ที่แรกก็ไม่เข้าใจหลักการของเขา พอเข้าใจทำไมต้องเป็นอย่างนั้นเราก็เข้าใจ ลงทุนแค่อิฐแพงค่าขนส่ง เตานี้ประมาณ ๕๐๐๐๐ บาทถ้ามันไม่รั่วมันอยู่ได้นาน ก็จากที่เราเรียนก็มาคำนวณเอง ปกติเตาแบบนี้เผาสามวัน

แต่เตานี้ใช้เวลา ๓๐ ชั่วโมงแบบเราไม่ต้องเฝ้าสบาย ๆ เเผาคนเดียวได้เตานี้สบายมาก เราต้องตกแต่งเตาข้างไหนด้วยแล้วแต่ของเราต้องคิดว่าจะให้ไฟขึ้นตรงไหน เพราะอุณหภูมิเตามันสัมพันธ์กับอากาศและเชื้อเพลิง ทำยังไงให้ทุกช่วงมันเท่ากันหมด เป็นดินทั้งหมด

พวกนี้มันสอนผมหลักการธรรมชาติผมเข้าใจว่าเอาดินเหนียวมาก่อแล้วจะดีแต่ผมเอาก่อแล้วมันพังเลย ตั้งแต่ตอนแรกเราก็เชื่อแบบนั้น พอตอนหลังนี่ถึงจอม

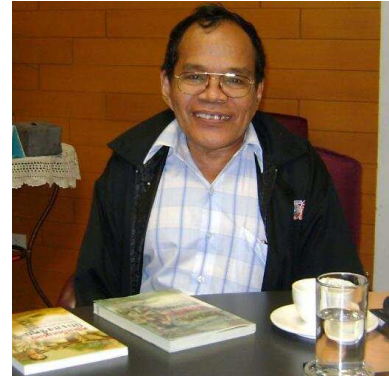

ปลูกว่าทำไมมันก็เป็นดินแบบนี้แต่ทำไมมันทำหายฝนได้ อ้อ มันเพิ่มที่ละเม็ดเพราะมันแห้ง ดินเหนียวมันแห้งพร้อมกันมันก็หดตัวเยอะ แต่ดินที่เราโปะที่ละนิดฉาบไปบาง ๆ ฉาบไปตรงไหนเป็นหลุมก็ค่อย ๆ เติมไปพอแห้งเขาก็หดตัวแค่นั้นเพราะหมดการหดตัวแล้ว เราก็เติมอีกได้ตลอดเวลา ระบบระบายใช้ผสมกับเตาแก๊สด้วย

เอาประสบการณ์สมัยใหม่มาผสมผสาน ใช้เทคนิคของเตาแก๊สมาใส่ของเราซึ่งมันจะเป็นขั้นบันได ห้องเชื้อเพลิงของผมจะเจาะรูข้าง ๆ ไว้เติมอากาศด้วยเพราะเรารู้ว่าเชื้อเพลิงต้องการอากาศ จุดข้างๆ จะเป็นจุดอับเพราะอากาศไม่เข้า อากาศก็จะเข้าไป พอไฟแรงไปผมก็อุดไฟก็จะไปเอื่อย ๆ ความยาวของเตาคือ ๔*๘ เมตร นี่คือภูมิปัญญาถามว่าผมเอามาจากพ่อแม่ ผมเอามาจากพ่อใครก็ไม่รู้บ้าง พ่อของหลาย ๆ คนมาอยู่ในเตาผม ผมเอาความคิดของเขา จริงแล้วสมัยใหม่อิงหลักการธรรมชาติ ถ้างานมันคือชีวิตเรา เราก็ไม่ต้องแยกออกจากชีวิตด้วยเราก็ทำงานสนุก เกษตรเราก็ต้องทำเพราะจะคุยกับชาวบ้านไม่รู้เรื่อง

นายไพบูลย์ พันธุ์เมือง ครูภูมิปัญญาไทย ภาษาและวรรณกรรม

นายไพบูลย์ พันธุ์เมือง เกิดวันอาทิตย์ ที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ที่บ้านเลขที่ ๑๓๘ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช บิดาชื่อนายผัน พันธุ์เมือง แม่ชื่อนางเพียร พันธุ์เมือง เป็นบุตรคนที่ ๑ ในจำนวนลูกร่วมมารดา ๓ คน

ปี พ.ศ. ๒๔๙๖ จบการศึกษาชั้นประถมปีที่ ๔ ที่โรงเรียนวัดไพศาล สดิต ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ชั้นมัธยมปีที่ ๒ ที่โรงเรียนนครวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง นครศรีธรรมราช ชั้นมัธยมปีที่ ๓ ที่โรงเรียนอำมาตย์พิทยานุสรณ์ ตำบลคลัง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

แม่เป็นชาวอำเภอหัวไทรแต่งงานกับพ่อชาวอำเภอเชียรใหญ่ ญาติทั้งฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่เห็นว่าที่อำเภอหัวไทร การทำมาหากินลำบาก อาชีพหลักมีทำนาใช้วัวและควายเป็นแรงงาน แถมยังเป็นดงโจร ทางราชการไม่สามารถจะปราบให้หมดสิ้นได้ แม่กับพ่อ จึงย้ายตามครอบครัวปู่ย่า และพี่น้องของปู่และย่ามาอยู่ที่บ้านศาลาบางปู อำเภอเมืองนครฯ

ปี พ.ศ. ๒๔๙๑ ในตำบลปากพูน อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช มีโรงเรียนประชาบาล ที่เด็กจากบ้านศาลาบางปู สามารถเดินทางไปเรียนได้ คือโรงเรียนบ้านท่าแพ อยู่ห่างไปทางทิศใต้ของบ้านศาลาบางปู ประมาณ ๖ กิโลเมตร

จุดที่ตั้งศาลาเป็นสี่แยก คือทิศใต้ไปเข้าตัวเมืองนครศรีธรรมราช ทิศเหนือไปอำเภอท่าศาลา สิชล ขนอม ทิศตะวันตกไปตำบลโมคลาน แหล่งโบราณสถานสำคัญแห่งหนึ่งของเมืองนครฯ ทิศตะวันออกข้ามทุ่งนา แควๆ ไป ๒ ทุ่งจะไปออกป่าชายเลน มีลำบางที่น้ำขึ้นและลง มีกุ่มหอย ปูปลา ชุกชุม โดยเฉพาะปูเปี้ยว ที่คนนิยมจับมาต้องเป็นปูเค็มจะมีมาก จนเอาไปไหนไม่หวัดไหว ชื่อบ้านจึงถูกตั้งขึ้นว่า “ศาลา(ทางแหวะไป)บางปู” หรือ “ศาลาบางปู”

เมื่ออายุได้ ๑๐ ขวบแม่ได้สามีใหม่ พ่อเลี้ยงไม่ชอบ แม่จึงต้องหาทางย้ายถ่ายเท พาผมกับน้องชายไปฝากพระให้เป็นเด็กวัด ตอนที่กำลังเรียนชั้น ม. ๓ ป่วยด้วยโรคประหลาด คือ อยู่ ๆ ก็ขาอ่อนเปลี้ยไม่ค่อยมีแรง แรก ๆ ไม่ได้เจ็บปวด อาการปรากฏขึ้นแต่เพียงเมื่อเดินหรือยืนมากๆ และเวลาวิ่งเหมือนใครเอาหินมาถ่วงขา ต่อมาก็เริ่มเดินกะเผลกกระตุกสั่นหลังที่ไค้งงอ

แม่พาไปหาหมอทุกโรงพยาบาลในจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งโรงพยาบาลเอกชนโรงพยาบาลของรัฐ หมอตรวจอาการ ฉีดยา แล้วก็ให้ยามากิน แต่อาการก็มิได้ทุเลา แม่เปลี่ยนเป็นพาผมไปหาหมอไสยศาสตร์ หมอเข้าทรงบอก “เด็กโดนครุหมอนร่าห์ลงโทษ” แม่จึงให้ออกจากโรงเรียน มาอยู่บ้านช่วยใส่พื้นเคี้ยวน้ำตาลหารายได้เข้าครอบครัว และให้น้องชายที่เพิ่งจบ ป.๔ เข้าไปเรียนชั้นมัธยมแทน

ทุก ๆ วัน มีหน้าที่เคี้ยวน้ำตาลและต้มน้ำตาลใส่ปี๊บ ส่วนแม่ทำขนมจีนและขนมหวานไปเดินหาบขายตามบ้าน เย็นเกือบค่ำจึงจะกลับ

เป็นคนที่ติดหนังสืออ่านเล่นมาก โดยใช้เวลาอ่านในระหว่างคอยนั่งชุนพื้นเข้าเตาที่เคี้ยวน้ำตาล คือ เคี้ยวน้ำตาลไปด้วย อ่านหนังสือไปด้วย เมื่ออ่านหนังสือมาก ๆ ทำให้เริ่มเฝื่อนหอนาคต มีหนทางเดียวที่จะทำให้ได้เรียนต่อคือ บวชเป็นสามเณรเรียนนักธรรมตรี-โท

หลังจากนั้นมีปัญหาด้านโรคภัย ต้องบวชเป็นสามเณร วัดวิสุทธิอาราม (วัดศาลาบางปู) อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เห็นพระ เณรวาดรูปเหมือน และวาดสีน้ำได้สวยงาม จึงอยากจะทำตัวเองวาดได้แบบนั้นบ้าง อีกทั้งตัวเองเป็นคนพิการ หลังค่อม และเดินขาเกแปลก ทำให้รู้ได้ด้วยตนเองว่า ในชีวิตนี้ จึงพยายามศึกษาด้วยตนเอง สามารถวาดรูปเหมือนชาว-ดำ ด้วยผงถ่านคาร์บอนได้

จบชั้นมัธยมปีที่ ๕ ที่โรงเรียนมัธยมชังคะทิวศิลป์ ตำบลเปลือย อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ปี พ.ศ.๒๕๐๕ เดินทางไปอยู่ที่วัดแรก ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี แล้วไปจบการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ ๖ ที่โรงเรียนปริยัติรังสรรค์ ตำบลคลองกระแซง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

การวาดสีน้ำได้ไปศึกษากับคุณครู ๒ ท่าน คือ คุณครูน้อย ทิชนพงศ์ และคุณครูแนบ ทิชนพงศ์ จนสามารถวาดสีน้ำเป็น วาดลายไทยได้ และได้รู้ว่าถ้าสอบวาดเขียนโท เอ ก ได้จะสามารถสมัครเข้าเป็นครูสอนวาดเขียนตามโรงเรียนได้

ช่วงที่มีการสอบนักธรรม ท่านพระครูกลิ่น ถาวโร จะพาพระและสามเณร จากวัดศาลาบางปูที่จะสอบนักธรรม ไปพักที่วัดชะเมา อำเภอเมือง นครศรีธรรมราช ระหว่างที่เข้าไปสอบนักธรรมที่วัดในเมือง เห็นพระ

เณรบางรูปฝึกวาดรูปและไปสอบวาดเขียนตรี-โท เมื่อกลับมาที่วัดศาลาบางปู จึงลงมือวาดรูปแบบที่ไปยื่นดู ทำให้วาดรูปเป็น และหันกลับไปเรียนชั้นมัธยมอีกครั้ง จนมาเรียนจบชั้น ม.๖(เท่า ม.๓ ในปัจจุบัน) ที่โรงเรียนปริยัติรังสรรค์ จังหวัดเพชรบุรี เพราะจังหวัดอื่นไม่มีโรงเรียนให้พระ-เณรเรียนร่วมกับเด็กได้ จึงต้องมาไกล

ระหว่างที่เรียนมัธยมได้พยายามหัดวาดรูปด้วยสีน้ำ วันไหนเดินๆไป เห็นต้นไม้ เห็นท่าน้ำลำ

คลอง สะพาน โบราณสถาน หรือมุมใดมุมหนึ่งของวัดดูแล้วสวย ก็จะนำกระดาษติดบนกระดานรองเขียนไปนั่งวาด

ระหว่างเรียนชั้นมัธยม ได้กำลังใจจากครู คือคุณครูวิเชียร สีนทอง ครูสอนวิชาวาดเขียนในโรงเรียนปริยัติรังสรรค์ ชี้แนะว่า “เณรไม่ต้องไปเรียนหรือเกาะช่าง ฝีมือเณรตอนนี้มันระดับเกาะช่างปี ๓ วุฒิ ป.ป.ช. (ประกาศนียบัตรครูประถมการช่าง) หรือระดับวาดเขียนโทแล้ว ไปเรียนจะเสียเวลาเปล่า และแนะนำให้ไปสอบวาดเขียนตรี-โท

หลังจากได้ประกาศนียบัตรและใบสุทธิ ม.๖ จึงเดินทางจากจังหวัดเพชรบุรีเข้าไปในกรุงเทพฯ ไปหาหลวงพี่บรรจบที่วัดใหม่ยายแป้นฝั่งธนบุรีริมคลองบางกอกน้อยหลวงพี่บรรจบได้ช่วยเหลือ พาไปที่กรม

อาชีวศึกษาเพื่อแจ้งชื่อขอเปลี่ยนสนามสอบจากเพชรบุรีมากรุงเทพฯ และให้ที่อยู่อาศัยหลับนอน อาหารทั้งก่อนสอบและหลังสอบ โดยอาศัยอาหารปันโตจากโยมอุปัฏฐากและบิณฑบาตของหลวงพี่

ทุกเช้านั่งรถเมล์ไปทางถนนพรานนกไปออกวงเวียนใหญ่ข้ามสะพานพระพุทธยอดฟ้าไปลงหน้าโรงเรียนเพาะช่างสนามสอบโดยใช้เวลาสอบนานเกือบเดือนสามารถสอบผ่านหลักสูตรวาดเขียนตรีและโทซึ่งมี ๖ ชุดวิชา คือ

ลายเครือเถา วาดออกแบบลายเส้น เป็นเถาไม้เลื้อย มีดอก ผล ใบก้าน จากจินตนาการ ไม่เหมือนจริง และเป็นลายติดต่อบนลายแกะสลักบานประตู หน้าต่างโบสถ์วัดต่าง ๆ

ลายไทย มีลายมูม ลายก้านขด ลายกนกเปลว ลายหน้าจั่ว ลายลูกฟัก กระฉิ่งและแข่งสิงห์ นิยมใช้สีเหลืองเป็นตัวลาย ตัดเส้นด้วยสีดำและสีพื้นเป็นสีดำ

หุ่นนิ่ง วาดภาพ ผลไม้ พืช ผัก หรือสิ่งของ กล่องสบู่ ยาสีพื้น แก้วน้ำ ฯลฯ วาดด้วยสีน้ำ มีแสงเงาเหมือนตาเห็น

วาดเส้น หมายถึงการวาดภาพดอกไม้ ใบไม้ ที่จัดวางใส่แจกัน ทรงสูง ทรงเตี้ย กระทั่งจัดวางไว้กับพื้น คำว่าเส้นหมายถึงการเขียนกลีบซ้อนของดอกไม้ หรือก้านใบไม้ ใช้แสงเงาแบบธรรมชาติ แต่ไม่มีการตัดเส้นใดๆ และสุดท้าย คือ

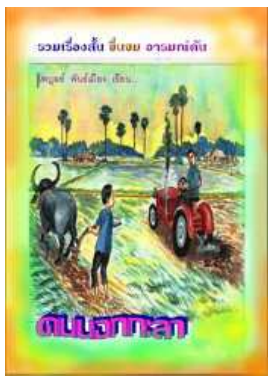
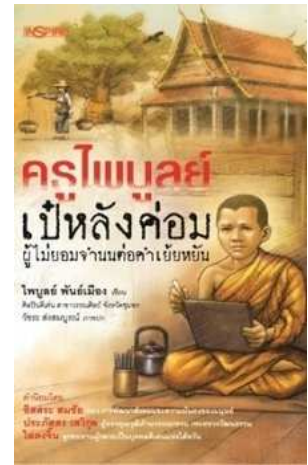
ภาพร่าง วาดภาพวิวิธทัศน์จากสถานที่จริง จัดองค์ประกอบของภาพให้มีจุดสนใจ มีความสมดุลของวัตถุในภาพ ด้วยสีน้ำ อาจเป็นภาพบ้านเรือน วัด เจดีย์ โบสถ์ วิหาร ใช้ทฤษฎีการเดินของเส้น หรือเพอร์สเปกตีฟ (PERSPECTIVE)

และสุดท้าย คือ **วิชาครู** ให้อธิบายวิธีการที่จะนำความรู้ในวิชาวาดเขียนไปใช้สอนนักเรียน ถ้าสอบวิชาสุดท้ายนี้ไม่ได้ จะไม่มีโอกาสได้รับใบประกาศนียบัตรวาดเขียนโท จากกรมอาชีวศึกษา

เดือน เมษายน ปีพ.ศ. ๒๕๐๖ กลับมาจากกรุงเทพฯ ฯ ถึงวัดศาลาบางปู เข้ากราบไหว้พ่อท่านพระครูกลิ่น ถาวโร ขอลาสิกขา แต่โยมแม่ขอให้อุปสมบทก่อนสัก จึงได้อุปสมบทเป็นพระ ในเดือนเมษายนก่อนจะเข้าพรรษาของปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ได้รับฉายาว่า **พระไพบุลย์ อินทสโร** พ้อออกพรรษาที่ลาสิกขา และเดินทางไป

ตะกั่วป่า เพราะได้ยินว่าโรงเรียนเทศบาลที่นั่นประกาศรับครูสอนวาดเขียน แต่พอไปถึงกลับพบว่า มีช่างวาดภาพในโรงภาพยนตร์คนหนึ่ง ถูกจ้างให้เป็นครู(อัตราจ้าง) สอนอยู่ในโรงเรียนเทศบาลแห่งนั้น ไม่อยากแย่งงานเพื่อนจึงไปขอแบ่งเช่าร้านซักร้าง เปิดเป็นมุมรับวาดรูปเหมือน กิจการก็ไปได้ดีพอสมควร ต่อมาเมื่อเพื่อนในตะกั่วป่าชวนให้ไปร้องเพลงเป็นนักร้องกองเชียร์ร่ำวง กระทั่ง ๓ ปีผ่านไป

ปี พ.ศ.๒๕๐๙ มีการประกาศรับสมัครผู้จบแค่ ม.๖ หรือ ม.ศ. ๓ บรรจุเป็นครูในโรงเรียนที่ห่างไกลและกันดาร จึงลองไปสมัครสอบก็สอบได้ ถูกส่งไปสอนที่โรงเรียนบ้านนอกนา กิ่งอำเภอเกาะคอเขา โดยใช้วุฒิ ม.๖ ก่อนจะขอปรับวุฒิเป็นวาดเขียนโท ได้ย้ายขึ้นฝั่งสอนที่โรงเรียนวัดควรมนิม อำเภอตะกั่วป่า ต่อมาก็สอบได้วาดเขียนเอก แล้วมี

สิทธิไปสอบเรียนต่อปริญญาตรีที่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร เรียนจบปริญญาตรีเกียรตินิยมอันดับ ๒ จากนั้นชีวิตก็เปลี่ยนแปลงมาเรื่อย ๆ

ปี พ.ศ.๒๕๑๒ ได้แต่งงานกับนางสาวไพโร สุขเจริญ(พันธ์เมือง มีลูกชาย-หญิง ๓ คน คือ ๑ นาง โศภิษฐ์ เกตุโสพิส นายกิตติพงศ์ พันธ์เมือง และนางสาวจอมขวัญ พันธ์เมือง

ระหว่างที่ยังรับราชการครู ได้เขียนต้นฉบับนิยายภาพหรือการ์ตูนให้กับสำนักพิมพ์ในกรุงเทพฯ ด้วย โดยใช้นามปากกาว่า “บุลย์ ตะกั่วป่า” ทำให้สามารถหาเงินได้หลายทาง กระทั่งหลังจบปริญญาตรีในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ถูกสำนักงานส่วนการศึกษาจังหวัดพังงา ขอดตัวไปช่วยราชการที่สำนักงานส่วนการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดพังงา ได้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากองบรรณาธิการ จัดทำหนังสือวารสารพังงา ตีพิมพ์ออกแจกจ่ายให้กับหน่วยราชการต่าง ๆ ในจังหวัด เป็นรายเดือน โดยเป็นผู้พิจารณานำเรื่องจากบุคคลต่าง ๆ ในจังหวัด ที่เขียนส่งเข้าไปคัดลงตีพิมพ์ในเล่ม โดยมีค่าตอบแทนให้กับผู้เขียนด้วย นั่นคือประสบการณ์ก่อนจะมา เป็นนักเขียนในปัจจุบัน

ปี พ.ศ.๒๕๒๕ ครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดถูกโอนกลับเข้าสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ ผมเห็นว่างานของผมนบนสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ไม่เป็นเรื่องเป็นราว การนั่ง อยู่กับหนังสือโต้ตอบเข้า-ออกมันไม่ใช่ตัวตนของผม แต่งานของผมคือการคิด ใช้สมองบวกจินตนาการ ตอนที่ ผมยังอยู่ที่บ้านพักครูโรงเรียนวัดควรมนิม นอกเวลาสอน ผมเขียนต้นฉบับนิยายการ์ตูนส่งสำนักพิมพ์ได้เดือนละ ๑ เรื่อง ตอนปิดเทอมได้ ๔-๕ เรื่อง ผมมีเงินซื้อ รถจักรยานยนต์ด้วยเงินสด มีเงินต่อไฟฟ้าเข้าบ้าน แต่พอ อยู่สำนักงานในจังหวัด ทั้งวันเสาร์และวันอาทิตย์มีแต่งงาน ของเจ้านาย

ผมจึงย้ายหนีจากจังหวัดพังงามาลงที่อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นบ้านของภรรยา ช่วงหลังปี พ.ศ. ๒๕๓๐ ระบบเก่าที่ให้ครูอาวุโส รับราชการมานานเป็น ครูใหญ่ถูกยกเลิก เปิดโอกาสให้ครูรุ่นลูกสอบเลื่อนเป็นครูใหญ่ ผมไม่อยากถูกครูใหญ่เด็ก ๆ กดข่ม จึงลอง สมัครเป็นครูใหญ่บ้าง ผมสอบผ่านข้อเขียนแต่ไม่ผ่านสอบสัมภาษณ์ กรรมการมองว่า บุคลิกของผมไม่เหมาะที่จะ เป็นครูใหญ่ เนื่องจากเดินขากะเผลกผมจึงมองหาทางเดินใหม่ ซึ่งพอดีกับช่วงนี้ ผมมีผลงานหนังสือรวมเรื่อง สั้นและนิยาย ที่ผ่านการตีพิมพ์รวมเล่มจากสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ออกมา ๖ - ๗ เล่ม วางจำหน่ายในท้องตลาด ส่วนงานสอนเด็ก ผมได้สอนให้เด็กในชั้นเรียนเขียนกลอนและเรื่องสั้น เด็ก ๆ ได้รับรางวัลระดับจังหวัด และ ระดับประเทศหลายคน ได้รับติดต่อกันมาทุก ๆ ปี มีผู้แนะนำให้ผมส่งผลงานไปให้สำนักงาน ก.ค.พิจารณา เพื่อขอตำแหน่งอาจารย์ ๓ รออยู่ ๒ ปีกับ ๑ เดือน ผมก็ได้รับการอนุมัติให้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ ๓ ระดับ ๘ คนแรกของอำเภอและเป็นคนที่ ๕ ของจังหวัดชุมพร

แต่อีก ๑ ปีต่อมาผมก็สมัครเข้าโครงการเปลี่ยนเส้นทางชีวิต เกษียณราชการก่อนกำหนด หรือที่เรียก กันอีกชื่อหนึ่งว่า เออร์ลี่ไรท์

เพื่อไปทำงานนักเขียนที่ผมรักโดยไม่มีใครมาคอยสกัดกั้น นี่คือที่มาทั้งหมดของผมก่อนจะมีวันนี้ หลังจากพอจะมีชื่อเสียงแล้ว ผมได้ส่งเรื่องสั้นให้กับนิตยสารและหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ มากมาย เช่น ฟ้ามืองไทย ฟ้ามืองทอง แก้ว เรืองสาร ขวัญเรือน ทิวพูล สกุลไทย มติชน กรุงเทพธุรกิจ เนชั่นสุดสัปดาห์ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ มติชนสุดสัปดาห์ วิทยากรย์ แม่บ้านทันสมัย ฯลฯ

ผลงานหนังสือเด็ก ที่เขียนและได้รับตีพิมพ์ในขณะที่ยังรับราชการ บางเล่มพิมพ์ถึง ๓ ครั้งเช่นไม้เท้าสี่ ชมพู เกาะลอย หมู่บ้านประหลาด และเทพเจ้าเขาแมว วรรณกรรมเยาวชนแนวอนุรักษ์ธรรมชาติ

บางเรื่องใช้นามปากกา “กายฟ้า ประกาศิต”

การถ่ายทอดความรู้ในระบบ เคยไปถ่ายทอดความรู้ในการเขียนเรื่องสั้น หรือนิยายเยาวชน มีนักเขียนอื่นร่วมด้วย ๒๐ คน ผมเสนอให้จัดทำเป็นนิตยสารการ์ตูน ด้วย ๑ เรื่อง กับเรื่องสั้น ๑ เรื่องให้กับหน่วยงาน รสส.ต่อไป

ผลจากการเขียนเรื่องนี้และการ์ตูน ทำให้ทางคณะกรรมการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คัดเลือกให้เป็น ๑ ใน ๓ คน ที่จะต้องไปพูดบรรยายในงานวิจัยแห่งชาติที่โรงแรมโซฟิเทล กรุงเทพมหานคร และได้รับการคัดเลือกให้ไปพูดบันทึกเทปโทรทัศน์ไปออกรายการโทรทัศน์ ASTV

ต่อมาได้ถูกเชิญไปร่วมรายการกับบุคคลสำคัญ ๆ อีกหลายท่านดังตัวอย่างหนังสือเชิญ โดยรับผ่านทางอีเมล ส่วนที่เป็นกระดาษได้ทิ้งไปหมดแล้ว เพราะไม่คิดว่าจะต้องนำมาใช้อีก

ขั้นตอนและวิธีการเขียนเรื่องสั้น นิยาย และการ์ตูน

ผมผู้เขียน ใช้หลักเกณฑ์เดียวกันหมดในด้าน กลวิธี การนำเสนอ และเทคนิคการถ่ายทอด แต่ยกเว้นเรื่องความยาว เพราะถ้าเป็นนิยาย เรื่องที่เราจะเสนอต่อผู้อ่านเนื้อหาจะมีมาก ซึ่งอาจคลุมเนื้อหางานวิจัยทั้งหมด ส่วนเรื่องสั้นและการ์ตูนจะเจาะเอาเฉพาะบางส่วน บางประเด็น ที่เป็นปัญหา ที่คนทั่วไปควรจะรู้ ใช้วิธีการ

ศึกษารวบรวมและหาข้อมูลว่า “เราจะเขียนเรื่องอะไร?”

วิเคราะห์เนื้อหาที่จะนำมาเขียน

การวางโครงเรื่อง เพื่อชักนำเนื้อหาจากงานวิจัยไปสู่ความรู้และความน่าสนใจ ซึ่งประกอบด้วยกำหนดตัวละครกำหนดฉาก กำหนดสถานการณ์สร้างความขัดแย้งในเรื่อง การสอดแทรกเนื้อหาและสาระ ใส่มุมมองหาแก่นหรือ Theme ของเรื่อง

การเดินเรื่องหรือการคลี่คลายไปหาจุดจบ และ การเสริมรสชาติของเรื่อง

เขียนมานี้ก็ไม่ได้ลอกจากตำราเล่มใด แต่ยอมรับว่าได้ศึกษามาจากหนังสือตำราการเขียนหลายเล่ม และหลายที่ ซึ่งยกมาไม่ได้หมดเพราะอ่านในคอลัมน์แบบผ่าน ๆ แต่ก็จดจำเอามาใช้

แต่ทั้งหมดทั้งสิ้น ก็อยู่ที่ระดับหรือเป้าหมายของเราด้วยว่า เราจะเขียนให้คนกลุ่มไหนอ่าน ปรกติ การเขียนให้ชาวบ้านทั่วไปไปที่มีความรู้ไม่มาก เช่น นวนิยาย หรือเรื่องสั้นในนิตยสารบางกอก ผู้เขียนมองว่า เขียนง่ายกว่าการเขียนเรื่องสั้นหรือนิยายให้บรรณาธิการ**ช่อการะเกด , เนชั่น , สยามรัฐ, มติชน** หรือ **“วรรณกรรมพานแว่นฟ้า”**ที่มีการประกวดกันอยู่ทุก ๆ ปี และยิ่งถ้าเขียนให้บุคคลระดับดอกเตอร์อ่าน โดยเฉพาะให้ท่านดอกเตอร์ที่อ่านเพื่อการตัดสิน **“รางวัลวรรณกรรมซีไรท์อะวอร์ด” “เซเว่นบุ๊คอวอร์ด” “นายอินทร์อะวอร์ด”** ฯลฯ นั้นยิ่งสุดยอดของความยากทีเดียว

สำหรับการ์ตูน

มีข้อแตกต่างไปจากเรื่องสั้นและวรรณกรรมเยาวชนเล็กน้อย ดังนี้ครับ คือ ตัวเรื่องนอกจากต้องมี สารหรือสาระที่จะต้องวิเคราะห์ก่อนนำมาเขียนแล้ว การ์ตูนก็ต้องประกอบด้วย โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก มุมมอง ความขัดแย้ง การดำเนินเรื่องและการคลี่คลายของเรื่อง และ ข้อคิดหรือการทิ้งท้ายของเรื่อง

ซึ่งเป็นหลักการเดียวกับ เรื่องสั้น วรรณกรรมเยาวชน และนิยายแล้ว การ์ตูนมีวิธีนำเสนอที่แตกต่าง จากเรื่องสั้นและวรรณกรรมเยาวชนหรือนิยาย โดยยึดหลัก

คำพูดต้องสั้นแต่ได้ใจความ

ข้อความที่บรรยายใช้เท่าที่จำเป็น

ภาพต้องสื่ออารมณ์ ความรู้สึก หรือดึงสายตาให้คนอ่าน ให้อยากอ่าน อยากรู้อยากติดตาม ภาพจึงต้องสวยสมจริงตามสมควร ควรเป็นภาพระบายสี ดีกว่าภาพขาวดำ หรือลายเส้น เพราะทำให้ ภาพสวยงามน่าสนใจกว่า สื่อได้ตรงกว่า การจะใช้ภาพแบบสมจริง หรือภาพตลกขึ้นอยู่กับเนื้อหาของเรื่องและวิธีการเล่าเรื่อง ภาพจึง ต้องใช้แบบสมจริง เช่นภาพอุบัติเหตุ เพื่อให้รู้สึกสะเทือนใจ

ส่วนในมุมมองเรื่องของกรอบของภาพ จะใช้กรอบหรือไม่ แล้วแต่ความเหมาะสมของผู้เขียนแต่ละคนในความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนไม่ชอบการเขียนกรอบ เพราะกรอบ ทำให้ภาพดูอึดอัด แต่จะใช้คำพูดหรือคำบรรยายไปจัดแทนกรอบ และอีกอย่างหนึ่ง **กรอบ**ในความหมายคือ การบังคับว่าจะต้องทำ ต้องเป็นเช่นนั้น จึงไม่เหมาะกับคำว่า **“ศิลปะ”**

ครูไม่นิยมบุคลิกของตัวการ์ตูนแบบญี่ปุ่น หรือฝรั่ง แต่อยากใช้เอกลักษณ์เฉพาะตน แบบไทย ๆ แบบ เขย ๆ หรือบ้านนอก บ้านนามากกว่า ตัวอักษรถ้าใช้ตัวพิมพ์ จะอ่านง่ายกว่าเขียนด้วยลายมือ โดยเฉพาะใน เรื่องราวเกี่ยวกับสุขภาพ เนื้อหาของเรื่องไม่ควรยาวเกินกว่า ๔-๕ หน้ากระดาษพิมพ์

ประมาณปี พ.ศ.๒๕๔๐ ผมเริ่มเปิดโลกอินเทอร์เน็ต คือเข้าไปท่องเน็ตและไปโพสต์ข้อความในกระทู้ ต่าง ๆ เช่นที่เว็บไซต์ praphansarn.com ช่วงที่สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์นพิมพ์รวมเรื่องสั้น “ลายข้างโลง” ของผมส่งประกวดรางวัลซีไรท์อะวอร์ด(ไม่เข้ารอบ) แต่สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์นได้ลงประวัติของผมไว้ในเว็บไซต์ ของสำนักพิมพ์ และผมก็ชอบเข้าไปเขียนและตอบกระทู้ต่าง ๆ ในเวบบอร์ดประพันธ์สาส์น ทำให้มีคนสมัคร เป็นศิษย์การเขียนกับผม

กับปัจจุบันมีผู้ถามความรู้มาทางอีเมล ในเว็บไซต์ panmuang.com และบล็อกแก๊ง pantamuang.com บ้าง มีบางคนเข้าไปคุยกับผมในบอร์ดของเว็บไซต์ นักศึกษาบางคนขอความรู้และเรื่องที่ผมเขียนไปทำวิทยานิพนธ์

ขณะเรียนจบแค่ ม.๓ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๗ เขียนเรื่องสั้น “เขาเริ่มต้นที่นี่” ส่งนิตยสารฟ้าเมืองไทย ของอาจินต์ ปัญจพวรรค์

ปี ๒๕๓๐ เรื่องสั้น “หมอดู” ประกวดใน น.ส.พ.เดลินิวส์ ได้รับรางวัลชมเชย

ปี ๒๕๓๑ เรื่องสั้น “อบายมุข” และ “บ้านเช่า” เข้าร่วมการประกวดที่ฟ้าเมืองทอง

ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ เขียนสารคดีเชิงข่าว เรื่อง การเกิดพายุไต้ฝุ่น “เกย์” ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ เป็นต้นมา ได้เขียนเรื่องสั้น สารคดี และนวนิยายลงตีพิมพ์ในนิตยสารต่าง ๆ เช่น ฟ้าเมืองไทย ฟ้าเมืองทอง สกุลไทย แม่บ้านทันสมัย แก้ว เรืองสาร ขวัญเรือน กุลสตรี วิทยากรย์ มติชนสุดสัปดาห์ เนชั่นรายสัปดาห์ กรุงเทพธุรกิจ(จุดประกายวรรณกรรม) สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ฯลฯ

นวนิยายเรื่องจิตรกรเร่ ลงตีพิมพ์ในนิตยสารแม่บ้านทันสมัย นวนิยายผ่ากระแสนไต้ฝุ่นเกย์ลงตีพิมพ์ในนิตยสารวิทยากรย์

นิตยสารเครือโลกทิพย์ตีพิมพ์เรื่องเทพเจ้าเขาแมว เมืองผีดิบ และเธอมาเพื่อช่วยพ่อ เกาะลอย หมู่บ้านประหลาด

สำนักพิมพ์บางหลวง กรุงเทพมหานคร นำนวนิยายเรื่องไม้เท้าสี่ขมพู จิตรกรเร่ และเทพเจ้าเขาแมว ไปตีพิมพ์เป็นพ็อกเก็ตบุค จำหน่ายทั่วประเทศ

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง คิดไม่ถึง ผ่านการคัดเลือกจากสมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มอบให้สำนักพิมพ์ต้นอ้อ จัดพิมพ์จำหน่ายเข้าสู่ระบบห้องสมุดของโรงเรียนทั่วประเทศ

ปี ๒๕๔๒ เรื่องสั้น “เถาวัลย์บนต้นมะม่วง” ได้ “ระดับช่อการะเกด” จาก บก.สุชาติ สวัสดิ์ศรี

ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ - ๒๕๔๕ สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น กรุงเทพมหานคร จัดพิมพ์พ็อกเก็ตบุค รวมเรื่องสั้นชุด ลายข้างโลง นิยายเรื่องเกาะลอย หมู่บ้านประหลาด และรวมเรื่องสั้นชุด ไนวงล้อม จัดจำหน่ายทั่วประเทศ

ปี ๒๕๔๓ เรื่องสั้น “ชายหลังค่อมในกระเจกเงา” เข้าร่วมการประกวดในหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์

ปี ๒๕๔๕ เรื่องสั้น “ฝุ่น” เข้าร่วมการประกวด

ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ รอบที่ ๓ เป็น ๑ ใน ๖ คน เรื่องสั้น “มองจากที่สูง” ได้รับรางวัลชมเชย เรื่องสั้นรัฐสภา เมื่อวันที่ ๑๐ เดือนธันวาคม ๒๕๔๕

ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้รับรางวัลชมเชยบทกวีการเมือง “พานแว่นฟ้า” จากรัฐสภา เรื่อง “ปล่อยผีไปทีเถิด”

ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ รวมเรื่องสั้น “ในวงล้อม” ได้รับรางวัล เซเว่นบุคควอร์ด

วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๔๕ ได้รับโล่จากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้เป็นศิลปินดีเด่น จังหวัดชุมพร สาขาวรรณศิลป์ ด้านนักเขียนนวนิยาย สารคดี และเรื่องสั้น

ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ , ๒๕๔๙ และ พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นวิทยากรอบรมนักเรียน วิชาวรรณศิลป์ และเป็นกรรมการตัดสินการเขียนเรื่องสั้นและสตอรี่บอร์ด ของ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร

ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๐ สำนักพิมพ์ผลองบุลูจัดพิมพ์รวมเล่มนวนิยายเรื่อง “พรายสีนามิ” และรวมเรื่องสั้นเรื่อง “มาย่แน่มานอาจจะลี้ก็ถ่าย”(ไม่แน่มานอาจจะดีก็ได้) จัดวางจำหน่ายทั่วประเทศ

ปี พ.ศ.๒๕๔๙ สำนักพิมพ์บรรณกิจ กรุงเทพมหานครจัดพิมพ์นวนิยายแนว การเมืองและธรรมะเรื่อง “เมืองผีดิบ” จัดจำหน่ายทั่วประเทศ

วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๙ได้รับเชิญจาก ดร.บุญเรือง เนียมหอมอาจารย์คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้ไปร่วมในโครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพและนักสื่อสารสุขภาพด้าน สื่อสิ่งพิมพ์” โดยได้จับประเด็นปัญหา เกี่ยวกับโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โครงการ ๓๐ บาทรักษา ทุกโรคเขียนเป็นนิยายสั้น เรื่อง “โจรปล้นหมอ”

ต่อมาในวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๔๙ ได้ถูกเชิญไปเป็นวิทยากรด้านสื่อสารสุขภาพผ่านสื่อและสิ่งพิมพ์ ออกโทรทัศน์ช่อง astv ร่วมกับคุณพิมพ์พรรณ ชลาชนนคุปต์ ดาราภาพยนตร์รางวัลสุพรรณหงส์ทองคำ และคุณแทนคุณ จิตอิสระ นักจัดรายการโทรทัศน์หลายช่อง กับนักจัดรายการวิทยุจากภาคกลางและ ภาคเหนืออีก ๓ ท่าน โดยมีคุณยุทธยงค์ ลิ้มเลิศวาที เป็นพิธีกรและนักจัดรายการจาก astv เป็นผู้ดำเนินรายการ

ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ผู้เขียนจัดพิมพ์ผลงานของตัวเอง เป็นสารคดีย้อนรอยอดีต เรื่อง “คนเขียนลายช้างโลง” ส่งประกวดโครงการเซเว่นบุคควอร์ด” ยังไม่ทราบผลการประกวด และกำลังจะจัดพิมพ์ซ้ำเพื่อการจำหน่ายทั่วประเทศในปี

และปี พ.ศ. ๒๕๕๒ (ปีปัจจุบัน)นิตยสารแรงบุญแรงกรรม(ผี ๔๘) กำลัง นำนวนิยายแนวธรรมะเรื่อง “เธอมาเพื่อช่วยพ่อ” ไปตีพิมพ์ซ้ำและลงในนิตยสารผี ๔๘ เป็นตอนๆ

๕ ผลงานที่สร้างชื่อเสียง

ปี ๒๕๔๕ เรื่องสั้น “ฝุ่น” เข้ารอบการประกวดในหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ รอบที่ ๓ เป็น ๑ ใน ๖ คน ผลงานเรื่องนี้สะท้อนปัญหาการที่หญิงไทยมีค่านิยมแต่งงานกับคนต่างชาติเพราะคิดว่าแต่ง

แล้วมีฐานะดี ร่ำรวย ทำให้ได้รับการดูแลและเหยียดหยาม เสียภาพลักษณ์ของประเทศ

เรื่องสั้น “มองจากที่สูง” ได้รับรางวัลชมเชย เรื่องสั้นรัฐสภา เมื่อวันที่ ๑๐ เดือนธันวาคม ๒๕๔๕ ผลงานเรื่องนี้ชี้ให้เห็นปัญหาของผู้มีอำนาจในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๖ หรือ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ และเดือนตุลาคม ๒๕๑๙ ที่ผู้มีอำนาจมองประชาชนผู้ไร้อาวุธเป็นเหมือนมดปลวก จะฆ่าให้ตายก็ไม่ต้องเกรงกลัวบาป ทำ

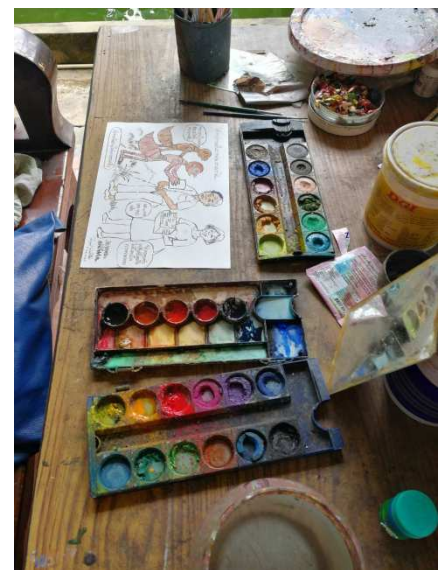
ให้ประชาชนถูกฆ่าตายเป็นจำนวนมาก โดยการยิงจากยอดตึกและเฮลิคอปเตอร์

ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้รับรางวัลชมเชยบทกวีการเมือง “พานแว่นฟ้า” จากรัฐสภา เรื่อง “ปล่อยผีไปทีเถิด” กลอนหรือกวีการเมืองนี้สะท้อนปัญหาการที่นักการเมืองชื่อเสียงและประชาชนที่นิยมขายเสียง ทำให้คนดี ๆ ไม่มีโอกาสมาบริหารประเทศ ส่วนคนชั่วเข้ามามีอำนาจครองเมือง

ปี พ.ศ. ๒๕๔๗รวมเรื่องสั้น “ในวงล้อม” ได้รับรางวัล เซเว่นบุคอวอร์ด เรื่องนี้มีแนวคิดเรื่องการทำชนบทให้เป็นเมือง มีตึกแถว และบ้านจัดสรรเข้ามาขับไล่เรือกสวน นาไร่ทำให้เกิดปัญหามลพิษ อากาศ น้ำเน่าเสีย สุขภาพจิตของคนเมืองและปัญหารถติด การจราจรติดขัด ฯลฯ

อยากฝากถึงอนุชนคนรุ่นหลังให้สนใจอ่านหนังสือประเภทวรรณกรรม คือ เรื่องสั้นและนวนิยายที่สะท้อนปัญหาสังคมและสภาพของบ้านเมืองบ้าง จะได้กระตุ้นให้เกิดความคิดในการแก้ปัญหาต่างๆ ของบ้านเมืองร่วมกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างอยู่ ไม่รับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง

และอยากให้ลบคำกล่าวที่มีผู้ทำการวิจัย การอ่านหนังสือของคนในประเทศไทยไว้ว่า “คนไทยอ่านหนังสือปีละสิบบ้าบรรทัด” ให้เป็น “อ่านวันละสิบบ้าบรรทัด” แทน และสิ่งที่กำลังประจักษ์ชัดอันจะ

ก่อให้เกิดเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทยต่อไปในวันข้างหน้า คือ ตอนนี้นักเรียนชั้นประถมมากกว่าร้อยละ ๕๐ ของประเทศไทย อ่านหนังสือไม่คล่อง เขียนข้อความแบบจินตนาการไม่เป็น แต่กลับเก่งในด้านการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ มือถือ และพวกเกมส์ต่าง ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ต

๖ รางวัลและเกียรติคุณ

ปี ๒๕๔๒ เรื่องสั้น “เถาวัลย์บนต้นมะม่วง” ได้รับ “รางวัลช่อการะเกด” จากนิตยสารช่อการะเกด ของ บรรณาธิการ นายสุชาติ สวัสดิ์ศรี

ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้รับรางวัลชมเชย เรื่องสั้นรัฐสภา เรื่อง “มองจากที่สูง” เมื่อวันที่ ๑๐ เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้รับรางวัลชมเชยบทกวีการเมือง “พานแว่นฟ้า” จากรัฐสภา เรื่อง “ปล่อยผีไปทีเถิด”

ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ รวมเรื่องสั้น “ในวงล้อม” ได้รับรางวัล เซเว่นบุคอวอร์ด

วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๔๕ ได้รับโล่จากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้เป็นศิลปินดีเด่น จังหวัดชุมพร สาขาวรรณศิลป์ ด้านนักเขียนนวนิยาย สารคดี และเรื่องสั้น

ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เป็นครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๗ สาขาภาษาและวรรณกรรม ด้านเรื่องสั้นและกวีนิพนธ์

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๙๗/๕ หมู่ที่ ๓ ตำบลทะเลทรัพย์ อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ได้สมรสกับ นางพิโร พันธุ์เมือง ชาวตำบลทะเลทรัพย์ อำเภอปะทิว มีบุตรด้วยกัน ๓ คน เป็นผู้หญิง ๒ คน ผู้ชาย ๑ คน ได้แก่ ๑ นางโศภิษฐ์ เกตุโสพิส ๒ นายกิตติพงศ์ พันธุ์เมือง ๓ นางจอมขวัญ เพ็งทอง